Capitolul I

1

Geamurile vitrinelor prin faţa cărora trecea, în soarele orbitor al începutului de iulie, îi arătau un tînăr înalt, suplu, în pantaloni gri-perle si cămaşă bleu, din pînză uşoară, răcoritoare, cu mînecile suflecate pe jumătatea antebraţelor şi cu mai mulţi nasturi descheiaţi la piept — o siluetă ce degaja o anume neglijenţă, un fel de cochetărie masculină, potrivită mai ales celor de vîrsta lui. Părul nu prea lung, ochelarii de soare, cu lentile mari, în rame groase, bănuţul de aur, atîrnat la gît de un lănţişor, ceasul pătrat, electronic, prins în brăţară metalică, cureaua lată, elastică, forma sandalelor, pînă şi cataramele lor fine sau ciorapii în nuanţa cămăşii, chiar şi aceste mărunte detalii îţi aminteau de fotografiile revistelor ilustrate, cu tineri *a la page,* cum ar fi spus bunica lui, ţipi care aveau, bineînţeles, şi cu ce să ţină pasul cu moda, şi te duceau cu gîndul la un jucător de tenis, sau mai degrabă la un actor, la un cîntăreţ de muzică uşoară, o vedetă de genul ăsta, trezită tîrziu şi ieşită la plimbare tocmai acum, într-una din orele moarte ale oraşului, ale tuturor oraşelor de provincie, cînd străzile lor sînt aproape pustii. Pe măsură ce înainta, urmărin-du-şi distrat propria imagine, Iustin era tot mai stăpînit de o senzaţie plăcută, de satisfacţie, de siguranţă virilă. Se simţea bărbat pînă în adîncurile fiinţei sale, trăia acea putere calmă, uşor greoaie, puterea masculilor conştienţi de forţa lor, menită să domine, să iasă în relief de la sine, se vedea desprins de inşii de serie, de oamenii care umpleau lumea cu înfrîngerile lor de-o viaţă. Nu, nu făcea parte din-trei ei, el era unul dintre cei înzestraţi prin naştere şi educa-- ţie sa izbutească mereu, în orice împrejurare. Şi pînă acum

5

izbutise... în ajun terminase a doua sesiune de examene, de cînd era student, şi obţinuse din nou note maxime, iar coroniţele de stejar, pentru toate clasele prin care trecuse, mai atîrnau, păstrate cu grijă, pe pereţii atelierului de pictură al bunicii sale. Nu pierduse niciodată primul loc. Ambiţiile lui, trezite şi educate încă din copilărie, îi formaseră cu timpul o adevărată credinţă că putea obţine orice de la viaţă. Vorbele bunicului său îl copleşiseră : Iustin ne va întrece pe toţi! Era refrenul în care crescuse, ca şi cum generaţiile de intelectuali din familia lui, de la bunici şi străbunici, i-ar fi lăsat moştenire întreaga lor inteligenţă, adunată la un loc, lipsindu-1 în schimb de orice cusururi. Rînd pe rînd, fusese viteazul care reteza capetele balaurului, vestitul conducător de oşti, fotbalistul cu cele mai multe goluri marcate în campionatele lumii, apoi cîntăreţul celebru, apărut seară de seară pe micul ecran, actorul celor mai răsunătoare filme, scriitorul ale cărui cărţi se traduceau în toate limbile pămîntului, ca spre sfîrşitul liceului, în preajma înscrierii numelui său pe placa de marmură, în rîndul şefilor de promoţie înşiraţi acolo vreme de aproape un secol (printre care figurau nu numai bunicul şi tatăl lui, ci şi cîţiva unchi), să-şi restrîngă închipuirile la halatul şi boneta de medic, la mîinile marelui chirurg ce aveau la activ cele mai complicate operaţii pe inimă sau pe creier, toate în premieră mondială, la savantul îmbrăcat în frac, să primească premiul Nobel pentru că scăpase omenirea de cumplita boală a cancerului. Poate de aceea şi hotărîse să urmeze medicina, călăuzit de o asemenea închipuire fabuloasă. Oricum, reuşise să se remarce în aşa fel chiar de la primele seminarii, încît unii dintre profesorii săi vorbeau deja despre studentul Iustin Gheorghianu ca despre o inteligenţă ieşită din comun.

Era mulţumit de el.

îşi aprinse ţigara din mers şi nu se opri pînă la colţul străzii, în faţa unei vitrine decorată cu fotografii, cele mai multe reprezentînd miri şi mirese, perechi de tineri ce stăteau aplecaţi unul spre altul sau se priveau în ochi cu vădită tandreţe. îi displăceau. O colecţie de zîmbete confecţiofrate pe moment, la semnul fotografului... Le mai văzuse de cîtcva ori, cînd îşi făcuse fotografiile de la absolvirea liceului\i pe cele necesare înscrierii la facultate. O blondă cam vulgară, dar care ştia să-şi pună în evidenţă sînii prin

decolteuri adînci, îl apucase de fiecare dată de bărbie şi, cu gesturi de stomatolog autoritar, îi fixase capul în poziţia dorită. Fiţi mai mai vesel! îi spusese ultima oară. Vesel, domnule, şi priviţi aici!... Zîmbise cam prosteşte şi ochii ou i se îndreptaseră spre braţul întins al blondei, rămăseseră la adîncitura dintre sînii ei. Vai, sînteţi incorigibil, mai adăugase ea la sfîrşit, rîzînd ca femeia ce se simte admirată. Cel puţin aşa crezuse, gîndise că rîsul şi vorbele ei încercaseră să-1 atragă spre o complicitate uşor de ghicit. Bineînţeles, asta îi făcuse plăcere, femeia ştiuse, nu-i aşa, să aleagă, instinctul ei descoperise repede ceea ce-1 distanţa de colegii cu care venise acolo. Nu pusese la îndoială succesul său, părăsise atelierul plin de sine, apoi o vreme, în momentele în care îşi imaginase ori trăise în vis scene de dragoste, apăruse şi blonda printre partenere. Acum, după aproape doi ani, povestea i se părea măruntă, o amintire inutila, dacă nu chiar supărătoare. Era adevărat, cînd se hotărîse să obţină copiile de pe fotografiile ce le avea în mapă, se gîndise de la început la ea, îşi amintise că exista, aşa cum existau vînzătoarele de ziare, în chioşcul lor, sau vatmaniţele acelea tinere, în cabinele tramvaielor cu care pleca dimineaţa la facultate, nimic mai mult, o femeie, nişte femei... Dealtfel, toate partenerele lui de dragoste nu însemnaseră mai mult decît atît. li satisfăcuseră curiozitatea începutului, descoperise prin ele plăcerea, oarecum îl iniţiaseFa, însă nici- una nu trezise în el adevărata iubire. Pînă şi secretara lui taică-său, drăguţă, inteligentă, totdeauna pusă la punct, nu era decît una dintre ele. Se culcau uneori împreună, se eliberau reciproc de presiunea aceea sîcîitoare, presiunea vîrstei, a vîrstei lor, abcesul ce trebuia uneori să spargă, să fie cînd şi cînd drenat, cînd începea să zvîcnească prea tare, dar dincolo de asta nu se mai afla nimic... Chiar nimic ?.... întrebarea îl surprinse, îl descoperise nepregătit, tocmai pe el, el, care, ohooo... Nu, niciodată nu se analizase ca acum, nu despicase firul în patru, în zece, cel puţin în această privinţă... Acum ? !... Ce se întîmpla acum, de unde asemenea gînduri ?... îl impresionase atît de mult fiinţa aceea din fotografiile de la înmormîntarea bunicului său ? Poate... ■
Oricum, de două zile, de cînd bunica lui i le arătase, amintindu-i că în curînd se împlinea un an de la dispariţia soţului ei, chipul acela îi venise mereu în minte.... Nu le mai

văzuse pînă atunci, nici nu ştiuse de existenţa fotografiilor, după înmormîntare plecase imediat la unitatea militară unde se afla încorporat, i se terminase permisia... Iustin, îi spusese bunica lui, trebuie să fac şi eu ceva, ziua asta nu poate trece ca oricare alta, m-am gîndit să invit la masă pe colegii lui Vlad, prietenii lui cei mai buni, cei care mai sînt în viaţă, şi el, privind fotografiile, se mulţumise s-o aprobe aproape absent la vorbele ei, întrebările deja începuseră : cine era, ce căuta ea acolo, printre membrii familiei îndoliate ?... Oare se îndrăgostise de necunoscuta din fotografii ?... Absurd, era doar intrigat de prezenţa ei în adunarea aceea cernită, pur şi simplu, voia s-o întrebe de ce naiba venise la înmormîntarea bunicului său îmbrăcată în alb, dorise să sfideze astfel moartea, să-i sfideze pe cei îndureraţi ?... Nu, explicaţia nu-l satisfăcea, însă nici nu mai avea chef să-şi continuie gîndul. Aruncă ţigara şi intră în atelier.

Uşor indispus de propriile lui întrebări, dădu în grabă bună ziua spre o masa mascată pe jumătate de un ficus şi se opri repede, descumpănit. Pe locul blondei se afla un bătrînel cu părul lung, roşiatic, răsfirat în dezordine peste urechi. Citea ziarul, sugîndu-şi pipa stinsă. în loc de răspuns la salut, acesta lăsă ziarul pe sticla mesei, băgă pipa în buzunarul cămăşii şi, mijindu-şi ochii, schiţă o plecăciune însoţită de scîrţîitul scaunului de sub el. în clipa următoare, Iustin avu impresia că scîrţîitul continua din gîtul omului de la masă : Ce doreşti, tinere ?

Ezită să-i răspundă. îl şocase nu atît faptul că fusese tutuit, cît mai ales cuvîntul *tinere,* rostit cu o silă flegmatică. Fotograful îi amintea de acei inşi, de obicei universitari, care îşi purtau infatuarea pînă şi în pieţele de zarzavaturi, forţînd caraghios respectul celor din jur. Fără îndoială, era şi ăsta atins de aroganţa involuţiei organice, cum fusese diagnosticată, printre colegii săi de facultate, morga excesivă a unor profesori.

imre timp, nefiresc de sprinten pentru vîrsta pe care o arăta, rorograful se ridicase de pe scaun, ocolise masa şi, rezemîndu-se" de marginea ei, îi aştepta răspunsul. Obrajii lui scobiţi, nasul coroiat, ţăcălia roşie — sigur, vopsită ca şi părul —, gîtul lung, împreună cu ochii mici, rotunzi ca nişte nasturi spălăciţi şi încremeniţi în spatele unor ochelari cu ramă" de metal auriu, îi dădeau aerul unei păsări carnivore,

una aflată la pîndă, pe care albul cămăşii contrasta izbitor cu luciul negru al lavalierei, al pantalonilor şi paatefUor. Un figurant dintr-o piesă proastă. Nu-i inspira nici o încredere.

Pentru buletin, pentru paşaport, sau doreşti o fotografie artistică ? >*.

Trebuia să se hotărască, celălalt părea că îşi pierduse răbdarea, îşi scosese pipa din buzunar şi o tot răsucea cu degetele lui descărnate. Spuse aproape răstit: N-am venit să ma fotografiez.

Aha ! Mirarea bătrînelului era fără echivoc, ca şi cum i-ar fi spus: Atunci ce naiba cauţi aici ? Continuă pe acelaşi ton : Am nişte fotografii de pe care aş vrea să-mi copiaţi un singur chip şi să-1 măriţi pe cît va fi posibil.

Să vedem, să vedem !...

Iustin scoase din mapă trei fotografii de mărimea unei coperte de dosar, spunînd că originalele trebuiau să rămînă intacte. Precizarea era de prisos, nu avu decît darul să întindă a dezgust buzele subţiri ale bătrînelului, care se aşezase din nou la masă. După o vreme, examinînd fotografiile, i se auzi iar glasul ca un scîrţîit. Îşi schimbase registrul, era mai puţin silnic şi tremura uşor : O înmormîntare..., înmormîntarea academicianului Vlad Gheorghianu..., da, da, şi fotografiile sînt făcute chiar de subsemnatul...

I«stin tresări. Cum naiba nimerise tocmai la acest caraghios, care mai şi pretindea să fie autorul fotografiilor ? ! Dacă nu fabula, n-ar fi fost exolus ca, după plecarea lui, să telefoneze acasă. O şi vedea pe bunică-sa cerîndu-i explicaţii, cînd îl auzi repetînd întrebarea : Rudă ?

Nepot.

Oooo ! Bătrînul ridicase privirea, spre el, zîmbea trist şi ochii parcă i se măriseră. II cercetau cu o blîndeţe vicleană. Deci, aşa arată acum nepotul academicianului, singurul nepot... Cred că n-am greşit.

Nu.

Ai multe trăsături comune cu dispărutul. O mustaţă ar face să fii cum a fost el pe la vreo douăzeci şi ceva, de ani. Cîndva i-am făcut nişte copii după astfel de fotografii. Stai, stai... dacă mă gîndesc bine, ai împlinit douăzeci de ani.

Douăzeci şi unu.

N-am greşit prea mult, şi faţa bătrînelului se încreţi toată. Rîdea. Ce pornire straşnică ai, domnul meu, ce avans formidabil !...

Nu înţeleg.

Cînd ai o moştenire ca dumneata, aproape nici nu mai c nevoie să înţelegi,.. Dar e şi răspundere, nu ? Prestigiul familiei !... Bineînţeles, aşa cum te văd, nu mă îndoiesc o clipa că vei reuşi. Ce facultate urmezi ?

Medicina.

Perfect, o profesie sigură în orice împrejurare... Deci, bunicul — biolog, fiul — biolog, iar nepotul — doctor... Nu te-ai îndepărtat prea tare de preocupările familiei, ale capu lui familiei, pentru că el contează, nu ?... Mama — cu chimia, bunica, distinsa doamnă Cati — tot cu pictura, generalul Popenţa — cu ale lui... Vezi că ştiu ?... Ha, ha, nu te mira, domnul meu !... Dar ia loc, pofteşte ! şi bătrînelul nu-şi retrase mîna cu care îi arătase fotoliul din faţa mesei, decît după ce Iustin se^aşeză. Ştiu multe, dragă domnule, meseria mea a fost de vină...

Iustin îl asculta din ce în ce mai greu, vorbăria fotografului începuse să-1 calce pe nervi. Şi ce tupeu putea să aibă individul !...

Da, da, continuă bătrînelul, ciocănind cu pipa în fotografii, sînt de calitate, se poate copia orice..., nimic n-a fost neglijat, se vede bine şi lavaliera academicianului... Păcat, dispariţia lui a redus la trei numărul purtătorilor de lavaliere, au mai rămas arhitectul Costescu, profesorul Pahopol, chirurgul, îl ştii, nu ?... şi eu... S-a dus o lume, domnule, pricepi ? A murit, au mai rămas doar nişte urme, noi, ăştia... Da, ar mai fi academicianul Muşa, însă pe lavaliera lui nu se mai poate conta, de cînd a intrat la azilul acela de bătrîni, aziprnodel..., cel puţin, aşa s-a spus în ziar, ha, ha..., de atuncj/nimeni nu i-a mai văzut-o... Probabil, te întrebi de unde cunoaşte pîrlitul de fotograf atîta lume ? Am să-ţi explic... /Lăcaşul ăsta, în care îmi duc viaţa fără să-1 fi ales eu, pe nume Izu Herşcovici, are destule hibe, însă acoperişul i-a rămas intact. Şi ce de păsări au intrat în el! Stau nemişcate acolo, în cotlonul lor, de le cred moarte, şi, iată, te' prezinţi dumneata, îmi arăţi nişte fotografii şi, gata..., s-au trezit, întind aripile, vor să zboare. Ha, ha, mă crezi nebun... Aşteaptă, domnul meu, nu te pripi!... Păsările ? !... Nu sînt

decît poveştile lumii în care am trăit, am adunat o groaza de poveşti, numai moartea mă va scăpa de ele... Crezi că-i o fericire să nu le poţi uita ? Nu, ascultă-mă pe mine, uneori mă întreb, "ce cîştig ai tu din asta, Izule ?... şi îţi dau şi răspunsul la care ajung de fiecare dată, nici unul, în afară doar de tristeţe şi disperare. Poveştile fericite sfîşie, cele ce s-au petrecut nu se mai pot întoarce, iar celelalte, care formează grosul vieţii, îţi arată ca într-o oglindă cît de ticălos ai fost sau cum te-au ticăloşit alţii. La bătrîneţe, vorba profesorului Pahopol, eşti mai cîştigat cu scleroza, afli numai noutăţi, noi sînt chiar şi lucrurile în legătură cu femeile, ha, ha...,boala asta îţi întreţine curiozitatea, devii ca un puber... Să nu uit, totuşi, ce voiam să-ţi spun. E o poveste frumoasă, în care dumneata stai întins pe burtă, ca o broscuţa speriată, chiar aşa..., iar eu mă pregătesc să-ţi fac prima fotografie, clasică poză a pruncului în pielea goală, în vreme ce întreaga familie, adunată la spatele meu, dă din mîini, pocneşte din degete, te strigă, vrea cu orice preţ să-ţi smulgă rîsul, zîmbetul măcar... Da, ai o asemenea fotografie, Izu ţi-a mai făcut şi altele apoi... Nu-ţi spun baliverne, poţi verifica, omul pe care îl vezi n-a fost numai cel mai bun fotoreporter al ziarului local, ci şi fotograful particular pentru înaltele familii din acest oraş, vreau să zic familiile puternicilor zilei, aşa cum s-au perindat ele... Din una, din alta, m-am trezit o istorie ambulantă a oraşului. Dacă aş fi avut darul scrisului, poate n-aş mai trăncăni atît. Ce sper, să-mi trec păsărelele în capetele altora ?... Poate e şi asta, poate mi se deschide gura din alte motive... Ce ştiu eu ?... O istorie ambulantă, aşa am zis, ha, ha... La unele familii intram ca unul venit să repare robinetul la baie, în altele eram tratat ca lăutarul la petrecere, uneori se întîmpla să mai fiu bruftuluit, n-avusesem ochi, o scosesem prea grasă în poză pe doamna... pardon, tovarăşa cutărică, nevasta tovarăşului cutare, ori nu destul de drăguţă, ce să^ţi mai spun, o păţeam ca pictorii din vechime, aduşi la nu ştiu ce curţi princiare să facă portretul familiei, numai că mie îmi lipsea penelul loj, oricît m-aş fi străduit, minuni nu puteam face. Erau, însă, şi familii în care nu mă simţeam tocmai slugă, ca în familia bunicului dumitale, chiar dacă scaunul meu era pus Ia colţul mesei şi mai înspre uşă... Trebuie să ştii că n-a existat eveniment mai important în casa lui Vlad Gherghianu, ca Izu

U

să nu fi fost prezent cu aparatul lui. Numirea ca rector la Universitate, primirea la Academie, nenumăratele expoziţii ale doamnei Cati, căsătoria fiului, naşterea nepotului, într-un cuvînt, viaţa unei familii de seamă, ascensiunea şi înmulţirea ei...

Pe nesimţite, vocea bătrînelului devenise iar flegmatică. Iustin spuse : Nu-i nici o noutate, bunicul meu a fost cuaoscut de multă lume.

Nu te grăbi! îl opri fotograful, îndreptîndu-şi muştiucul pipei spre el. S-ar putea ca nimeni să nu-1 fi cunoscut ca mine. Da, da, cred că prin patruzeci şi opt sau patruzeci şi nouă... Nu fusese încă primit la Academie, iar vremurile erau atît de păcătoase, încît oameni ca el se vedeau nevoiţi să demonstreze că se lepădau nu numai de credinţele de pînă atunci, ci şi de vestimentaţie. Ha, ha..., să-i zicem aşa, deghizarea..., deghizarea bunicului dumitale s-a petrecut într-o primăvară, ţin minte că înflorise liliacul din faţa casei. Erau acolo nişte tufe de liliac alb, străjuiau intrarea... Mai sînt ?

Au fost tăiate, îmbătrîniseră.

Păcat, primăvara erau un vis. Vezi, domnul meu, ai spus, au îmbătrînit, au fost tăiate, asta-i, aşa se întîmplă şi cu noi, şi ne mai zvîrcolim ca nişte nebuni, fără să ne întrebăm ce cîştig ne aşteaptă la sfîrşit... Un unchi de-al meu, alungat de război din Galiţia în Canada şi, după război, retras în Israel, să moară acolo, a lăsat prin testament să fie îngropat cu mîinile scoase din sicriu, să se vadă că el, care adunase o groază de avere, părăsea lumea exact cum venise în ea. Bineînţeles, tîmpitele de rude nu i-au respectat dorinţa, I-au crezut nebun, însă eu o coasider atît de înţeleaptă, încît mi-o închipui că s-a şi împlinit. Şi cînd te gîndeşti că murise cu \ vreo rece ani înainte de înmormîntare, că în acest timp n-a Xmîncat decît iaurt cu pîine prăjită şi a petrecut zilele într-un nţtoliu pe rotile... Să ştii, n-am primit nici un dolar de la eludat mi-a rămas drag, şi ce glumă ar fi să-i moştenesc doar sfîrşitul. Ha, ha, ţi-ai pierdut răbdarea...

O, nu, spuse Iustin. Deşi omul îi era absolut antipatic, rămase, totuşi, nemişcat în fotoliu, să-1 asculte. O curiozitate obscură se insinuase treptat în el. Pentru prima dată, cineva din afara cercului familiei sale îi vorbea despre bunicul lui, omul a cărui viaţă, mai ales după dispariţia sa, îi devenise un adevărat ideal.

N-am încotro, spuse fotograful, ca să-mi înţelegi mai biae povestea, sînt obligat să-1 bag îm ea şi pe Leiba, fratele meu... Eu am ajuns la ziar şi Leiba a rămas în librăria tatei, cea mai mare din oraş. Bătrînul i-a trecut-o pe numele lui, apoi s-a grăbit să moară. A murit repede, la fel de repede cum a pierdut Leiba librăria, să zic aşa, cum s-a trezit el, îatr-o dimineaţă, luat de vremuri... Nu era singurul care o păţea... însă, ca orice isteţ, s-a dezmeticit repede şi a continuat treaba pe sub mînă, a adăugat la cărţi opere plastice, covoare, bibelouri, argintărie, uneori chiar şi aur. Ce mai, devenise un telal de lux, ua intermediar avizat între lumea măturată de revoluţie, care vindea să trăiască, şi cei ce puteau să cumpere, ca Vlad Gheorghianu... Telal do lux, cum îţi spun, fiindcă Leiba n-avea în el numai instinctul negustorului, ci şi pe cel al adevăratelor valori, comerţul cu ele îi aducea şi un profit cultural, îi dezvolta gustul pentru frumos, îacît ajunsese să se despartă dia ce în ce mai greu de vreun tabrou, de vreo carte rară... Ia primăvara aceea cam bolea, şi eu, pe lingă munca de la ziar, îl mai ajutam în unele treburi. Aşa am ajuns la bunicul dumitale, prin Leiba, trimis de el cu un pachet de cărţi. îl cunoşteam deja pe profesor, într-o împrejurare chiar mă onorase cu vreo cîteva vorbe, acum, însă, avea să se întîmple altceva, să înceapă prietenia noastră, ha, ha..., un fel de prietenie... L-am găsit în faţa casei, tocmai pleca la cursuri şi, minune, să nu-1 mai recunosc, domnul meu. Am crezut că fusese prădat sau că îi luase foc garderoba... în locul unui borsalino italian, celebru în tot oraşul, îşi pusese o şapcă destul de ponosita, iar în rest, nici tu costum negru, la trei nasturi, nici tu lavalieră, ci nişte haiae ca de căpătat, cămaşă descheiată la gît, iar în picioare cred că avea bocanci. Să trăiţi, domnule profesor, ii salut cam fîstîcit, iar el, grav ca de obicei, las-o mai moale cu domnia, dă-o naibii, tovarăşe Izu, ai putea să arunci şi cîrpa aia de la gît, ou vezi ce se întîmplă ?... Ha, ha, în paranteză fie spus, eu nu m-am despărţit niciodată de lavaliera mea, chiar dacă a figurat de multe ori pe ordinea de zi a unor şedinţe de redacţie. Am rezistat pîna şi la ameninţările unei ţicnite, una de-a noastră, care la fiecare zece vorbe trebuia să înjure..., înjurătura în gura ei era ca aerul..., Mă, maimuţoiule, îmi zicea ea, eu te bag..., şi spunea unde voia să mă vadă băgat, mă, noi am luptat ca tu s-o faci pe fan-

rele, să te porţi ca un burghez ?... Fugeam din calea ei. Ce să-i fi spus, că lavaliera nu avea cum să încurce revoluţia, că o mai purtaseră şi alţii, mai breji decît mine... Dar asta-i altă treaba... Pînă în casă, bunicul dumitale i"a tot tras cu timpurile noi,, rostind cuvintele cam speriat, ca şi cum s-ar fi agăţat de ele să nu se înece în cine ştie ce gînduri, apoi a cercetat în grabă cărţile, mi-a plătit şi s-a apucat să mă laude. Zicea că sînt artist în meserie şi el avea o treabă, ceva strict confidenţial, ceva care ţinea, ha, ha... tocmai de arta lui Izu. Despre ce era vorba ? Să-i fac nişte poze, aşa, la curs, sau într-o pauză, în mijlocul studenţilor, discutînd cu ei, ori în laborator... şi, dacă aş mai fi putut şi strecura vreuna în ziar, ar fi fost nemaipomenit. Mi-a mărturisit sincer, avea nevoie de serviciul meu şi puteam fi sigur că recompensa nu se va lăsa prea mult aşteptată. Ce mai, mă ruga, nu ?..., iar eu nu-mi mai încăpeam în piele, devenisem, domnule, cineva. Aş fi putut să-1 refuz, să întorc spatele unui profesor universitar, însă Izu îşi vedea lungul nasului chiar şi în vremurile acelea. Profesorul mă ruga, înţelegi ?... Dragă tovarăşe Izu...

Nu cred. Iustin se ridicase din fotoliu.

Te priveşte, crezi ce vrei, n-am să te forţez eu să..., eu îţi spun o poveste, atît, că bunicul dumitale mă ruga, iar eu înţelegeam perfect despre ce era vorba, i se clătina poziţia, oricînd putea fi declarat gunoi, şi timpurile, hhhrraşti, îl măturau să nu se vadă. Âsta-i adevărul, domnul meu, l-am servit ca la carte, ziarul a publicat nu o fotografie, ci trei, toate cu explicaţiile respective..., că adevăraţii patrioţi, intelectuali de prestigiu, ca profesorul Vlad Gheorghianu, dau dovadă de aşa şi pe dincolo... Ha, ha, să-ţi mai spun că textele mi. le dictase el ?... A fost o lovitură, mulţumiri din ambele părţi, m-a felicitat pînă şi nebuna aceea care nu mă mai scotea din maimuţoi... Eram fericit, recunosc, făcusem bine unui om, îmi creasem şi eu o relaţie... Acum, însă, mă întreb cu tristeţe, pentru că n-a fost numai povestea asta, îmi zic, oare Vlad Gheorghianu îşi aranjase aşa numai învelişul, şapca şi hainele acelea erau doar ambalajul în care voia să treacă puntea, să depăşească punctul critic, ha-ha, deghizarea lui..., sau începuse să i se schimbe chiar, sufletul ? Greu, cine ar putea răspunde ?...

Iustin încerca să nu-1 mai asculte, cercetîndu-şi ostentativ ceasul. Caraghiosul ăsta mersese prea departe. Bunicul lui deghizat, rugîndu-se de un oarecare ? !... Era imposibil să şi-1 imagineze astfel. îşi stăpîni cu greu nervii şi spuse : Trebuie să plec, mă aşteaptă bunica, i-am promis să nu întîrzii.

Bătrînelul îi simţise iritarea. Deveni repede extrem de amabil : Cînd ai să-i spui cu cine ai pierdut vremea, te va ierta, scumpul meu domn... Să nu uiţi, transmite-i respectuoasele mele sărutări de mînă... Ştiu..., ştiu că te-am plictisit, in privinţa asta sînt incorigibil, mai ales de cînd am ieşit la pensie..., că aici ţin locul celor plecaţi în concediu... Ce sa fac ?..., trăncănesc şi eu, am păcatul ăsta, dar şi surpriza a fost mare, nepotul academicianului !... Da, academicianul a murit ca un om strălucit şi nu pot să nu-i stimez memoria, totdeauna i-am purtat respect, chiar şi după ce s-a întors la vechea lui vestimentaţie, cu borsalino, cu lavalieră, şi Izu n-a mai figurat pe agenda sa... Asta-i viaţa, n-avem încotro... Acum să ne mai apucăm şi de treabă. Ce trebuie să copiez ?

Iustin se aplecă spre fotografii. Ii arătă cu degetul: Aici sînt eu, militar... Fata dintre bunica şi mine..., numai pe ea, din toate fotografiile...

O rudă, nu ?

Verişoară. Iustin îşi simţi deodată palmele umezite şi obrajii arzînd. Nu se aşteptase la o asemenea întrebare. De teamă să nu vină altele, îşi continuă minciuna : S-a pierdut la două săptămîni după înmormîntarea bunicului, înecată în mare, la Neptun... Părinţii ei locuiesc la Bucureşti şi bunica, pînă va primi de la ei o fotografie a verişoarei mele, doreşte să aibă aceste copii.

Ce nenorocire, atît de frumoasă şi la o astfel de vîrstă !... Pare sub douăzeci de ani.

îi împlinise.

Bătrînelul tăcu. Părea că obosise. Scrise bonul, primi banii şi mai spuse că a doua zi copiile aveau să fie gata. Pe urmă începu să-şi sugă pipa. La sfîrşit, îşi salută clientul cu aceeaşi silă cu care îl primise. Un ramolit, gîndi Iustin, întorcîndu-i spatele. Un ramolit care nu trebuia luat în seamă.

în stradă însă, în vreme ce îşi aprindea ţigara, se trezi întrebîndu-se ce rost avusese, totuşi, vorbăria fotografului. Păşea grăbit, puţin aplecat în fajţă, de parcă ar fi vrut să

se îndepărteze cît mai repede de atelierul din care ieşise. Fără radoială, îşi spuse, întîlnise pe unul dintre bătrînii aceia nesuferiţi, despre.care îi vorbise de atîtea ori bunicul său, scormonitori în gunoaiele altora, inventatori de gunoaie, dacă a,cestea nu existau. Nişte fiinţe nenorocite ce-şi răzbunau astfel propria neputinţă, neputinţa unei vieţi întregi... Cîtă dreptate avea bunicul lui cînd îi numea gîndaci şi limacşi, cu urmele lor scîrboase !... Era clar, din toată supa de vorbe ce i-o servise caraghiosul de fotograf, rămînea doar un singur fapt, că academicianul Vlad Gheorghianu fusese un laş, că se pretase la tot felul de compromisuri şi aranjamente, ba ajunsese chiar să se roage de un oarecare foto-reporter !... Dacă ar mai fi fost în viaţă, s-ar fi distrat grozav pe seama acestui bătrînel... Auzi, poveşti, păsările lui de sub acoperiş !... Ce ticălos! Cum naiba de îl ascultase, intrînd în jocul lui perfid ?... Ar fi trebuit să-1 ia de guler, să-1... La ce bun ? îşi mai spuse apoi, pe cînd pasul deja începuse să i se schimbe, să fie mai mic, mai calm. De bună seamă că bunicul lui ar fi rîs, Un caraghios, Iustin, lumea era plină de caraghioşi şi de..., şi îşi văzu imaginea în geamurile vitrinelor. Luneca degajată peste mărfurile expuse în ele. Treptat, simţi din nou senzaţia aceea plăcută, de împlinire, de siguranţă virilă.

j

2

Ai spus şaptesprezece... şi este fix şaptesprezece ! Se putea altfel ?! Generalul Popenţa se oprise lîngă uşă şi îşi arăta ceasul de buzunar, cu lănţişorul prins într-o cheutoare a vestei: Captura asta de război nu m-a dat niciodată de gol. Ce vrei, Omega din acele timpuri !... Cînd am intrat în biroul colonelului neamţ, ţigara lui încă mai ardea p^{e} marginea scrumierei. Imaginează-ţi ce lovitură fulger a fost, dacă domnul colonel, spălînd putina, n-a mai apucat nici să-şi ducă ţigara la gură. Era îa ajun de Crăciun, într-un castel din marginea Debreţinului... Şi, lîngă scrumieră, o sticlă de Tokay desfundată, un pahar golit pe jumătate şi ceasul ăsta. Aur...

Cest un imbecil, gîndi Cati Gheorghianu, iar poveşti !

De la moartea soţului ei, geaeralul îşi începea mai toate vizitele debitînd asemenea amintiri, pe care ea le considera,

pur şi simplu, minciuni. Popenţa ajunsese la acest obicei, sperînd probabil că îşi făcea astfel intrările mai fireşti şi îşi sporea prestigiul în faţa cuscrei sale. Ea írisă îl dispreţuia. îl dispreţuise chiar de la început, de la nunta copiilor lor, cînd, dansînd împreună un tango, îi mărturisise vesel că nevastă-sa îi zicea maimuţoi cu epoleţi şi lampasuri. Popenţa nu se mulţumise cu atît, o condusese la consoarta sa, să se convingă. Aceasta, înfierbîntată de băutură, îi confirmase spusele soţului, rîzînd ca o dezmăţată : Chiar aşa-i, dragă, un maimuţoi de soiul ăsta, care mai are şi pretenţii să se urce în fiecare noapte pe mine, hă, hă... Vorbele şi rîsul lor o umpluseră de scîrbă. Se retrăsese imediat la locul ei, întrebîndu-se dacă nu cumva visase. Fusese un adevărat şoc. Fără nic un semn prealabil, i se dezvăluise dintr-o dată chipul real al fiinţelor care îi intraseră în familie. Mai avusese, totuşi, o speranţa, şi, din momentul acela, ochiul ei experimentat se îndreptase mai atent către mireasă. Deşi proaspăta doamnă Gheorghianu se comporta impecabil, soacra, descoperise şi pe faţa acesteia, asemenea unor Dubuliţe ascunse sub pudră, aceleaşi trăsături care o scîrbiseră mai înainte. Sărmanul Bogdan ! îşi spusese ea apoi, dar în compătimirea ei fusese exclusă încă de atunci ideea unui divorţ. O astfel de ruptură ar fi fost de neînchipuit pentru Cari Gheorghianu. Mai presus de toate rămînea prestigiul familiei. Orice sacrificiu sau compromis, dacă erau îndreptate spre un astfel de scop, îşi găseau deplină justificare. Asta învăţase de la un preot şi o învăţătoare — părinţii ei — şi, mai tîrziu, de la maicile unde îşi făcuse liceul. Concepţia sa despre căsnicie, devenită cu timpul o adevărată fixaţie, fusese suportul toleranţei care o ajutase să treacă peste toate murdăriile ivite în familie şi să le restrîngă repede la dimensiunea unor mici incidente, fără nici o consecinţă. Pînă şi faptul că abandonase în tinereţe o carieră universitară, ce se anunţa strălucită, şi se apucase de pictură, îşi avea explicaţia tot în grijile ei pentru familie. Cati Gheorghianu nu se purtase altfel nici la masa de pomenire a academicianului, la acel *repas funerare,* cum numise ea, faţă de invitaţi, praznicul dat în ziua înmormîmtării soţului său, găsind tăria să treacă peste incidentul provocat de Popenţa. Spre sfîrşitul praznicului, generalul, aproape beat, spusese că, după părerea lui, cuvîntările rostite la căpătîiul răposatului fuseseră peste măsură de exagerate, că ce vorbe s-ar mai fi putut rosti atunci

la moartea unui militar ca el, care, nu-i aşa, a valorat întotdeauna cît zece academicieni, şi nu de ăştia, cum fusese Vlad Gheorghianu. Popenţa era îmbrăcat în uniformă, cu bentiţele decoraţiilor prinse la piept şi, cînd pronunţase aceste cuvinte, se ridicase de pe scaun, luînd un adevărat ton de comanda. Surprinşi, tăcuseră toţi. Numai doamna Cati, din capul mesei, zîmbind scîrbită, răspunsese calm, ca şi cum nu s-ar fi adresat celor prezenţi acolo : *Cest un imbecil!...* Replica ei sunase ca o concluzie, totul se încheiase aici şi nimeni nu mai adăugase o vorbă. Apoi, generalul fusese condus de braţ de către ginerele său în biblioteca academicianului şi întins pe o canapea, să doarmă. Din fericire, totul se consumase în familie, invitaţii deja plecaseră şi, spre deplina linişte a văduvei, lipsise şi Iustin. Alta în locul ei ar fi rupt orice relaţii cu generalul. Ea, însă, nu fusese în stare de o asemenea hotărâre, o opriseră şi de astă dată interesele familiei, aşa cum le concepea mintea ei. Totuşi, de atunci, ca şi cînd ar fi existat o înţelegere între ei, Popenţa nu-şi făcea apariţia decît rar şi numai invitat prin telefon de cuscra lui, iar Cati Gheorghianu, ori de cîte ori îl vedea intrînd pe uşă, îşi spunea în gînd că era un imbecil.

Ca de obicei, îi întinse mîna. Generalul, mai scund decît ea, se înălţă uşor pe vîrfuri, îşi îacheie în grabă nasturii de la haină şi i-o sărută scurt: Mîîî... Chanel ! Nu, nu te întreb de unde îl mai procuri...

Pofteşte ! Gazda porni înaintea lui spre o măsuţă încadrată de două fotolii din piele maronie, aşezate în faţa unui şemineu cu teracota albă, al cărui postament de sus, tăiat în marmura roşie şi sprijinit pe două coloniţe răsucite din acelaşi material se unea cu o oglinda enormă, în ramă subţire de argint, ce fusese aplecată în aşa fel spre încăpere, în cît să cuprindă aproape întreaga sufragerie, mare ca un salon. Generalul, însă, nu o urmă. El ocoli masa lungă, din stejar sculptat, în jurul căreia se aliniau scaunele goale, cu spătare înalte, zăbovi cîteva clipe în faţa unui tablou cu un cerb oprit din goana lui într-un brădet troienit, minunîn-du-se ca şi altădată că din nările animalului parcă ieşeau aburi adevăraţi, apoi grăbi pasul spre locul indicat de cuscra sa. Aceasta se şi aşezase în fotoliu şi îşi aprinsese ţigara. Nu te întreb «de unde îl procuri, mai spuse Popenţa. Mai am o mică rezervă.

18

Aha!

Lăsîndu-se şi el în fotoliul moale şi adînc, generalul tuşi sec. Nu-i pria fumul de tutun. In viaţa lui nu se atinsese de ţigară şi, deşi nevastă-sa, urmată apoi de fiică-sa, îi umpîuseră ani de-a rîndul casa de fum, considera asta un viciu la fel ca morfinomania sau homosexualitatea. Dacă ar fi depins de puterea lui, toate fabricile de ţigarete ar fi fost aruncate în aer. Dealtfel, Popenţa avea şi a'te idei asemănătoare pentru disciplinarea şi fericirea lumii. Acum, însă, era departe de ele, se gîndea de ce fusese chemat pe neaşteptate de cuscra lui. Nu, nu putea s-o întrebe, trebuia s-o lase să se desfăşoare singură. Tusa i se prefăcu repede în cuvinte : Totdeauna Chanel-ul îmi aminteşte de Elvira. Sărmana mea soţie fuma ca şi tine, folosea acelaşi parfum..., Zece ani de cînd s-a dus !...

lată-mă şi asemănată cu tîrfa aceea ! îşi spuse doamna Cati. Începuse să se enerveze şi îl întrerupse brusc : *Mais passons !... '*

Ce-aji spus ?

Să trecem peste asta ! Cînd i se adresa în franţuzeşte, îl simţea umilit. Franceza pe care Popenţa o învăţase în liceul militar, prin care trecuse, părea să i se fi spulberat din memorie. Dacă folosea uneori expresii străine, acestea erau nemţeşti sau ruseşti, învăţate în timpul războiului, cele mai multe dintre ele fiind înjurături. Cati Gheorghianu îşi aminti că la ultima lui vizită, sîcîindu-1 cu asta, Popenţa îi replicase caraghios de emfatic : Şi ce, n-am ajuns şi aşa general ? îi veni să rîdă. Sigur, îşi spuse ea, de ce sa-şi mai facă nervi cu un asemenea om. Trebuia să-1 tolereze, încă mai trebuia.

Da, ai dreptate, să trecem... Vreo veste de la Tania şi Bogdan ?

Ce veste ? Abia au plecat. Poate că nu ştii că o vedere, de la Paris şi pînă aici, race săptămîni sau chiar luni.
Zburăm în cosmos şi-Cosmosul n-are nici o legătură cu noi, drumurile scrisorilor sînt astăzi mai complicate decît pe vremea poştalionului.

Tania mi-a spus la telefon doar că pleacă, dar n-am înţeles prea bine cît vor sta acolo.

Nu ştiau nici ei precis. Congresul la care ia parte Bogdan durează cam o săptamînă, apoi se vor duce la Roma, bineînţeles dacă profesorul Cantoni îi va invita... Un italian sim-

19

patic acest domn Alberto Gantoni, Vlad a corespondat în permanenţă cu el, a fost şi la noi, a luat masa aici... Altfel, se vor întoarce imediat acasă, îţi închipui, cu lipsa asta de valuta n-ai încotro eşti nevoit să-ţi faci bagajul cum ai ajuns la destinaţie... Eeee... îmi aduc aminte că, în treizeci şi opt, nu aveam prea mulţi bani, dar am făcut o călătorie destul de lungă, îţi puteai schimba leii de acasă, cum se schimbă dolarii astăzi. Franţa, Italia, ce lucruri minunate !... Şi Cati Gheorghianu începu să-i vorbească despre ultima ei călătorie în Italia. La un moment dat, Popenţa încetă s-o mai urmărească. Dădea cînd şi cînd din cap, dar gîndurile îi erau în altă parte, ştia el rostul poveştilor ei. Capela Sixtina, Rafael, pinii din Roma, gondolele de la Veneţia !... Fandoseală de băbătie, spera să-1 uluiască. Femeia asta totdeauna făcuse caz de cultura ei, mai ales de cea adunata din călătorii. După părerea iui, ea nu avea nici ua merit, totul ţinuse de noroc, o favorizase soarta, soţii Gheorghianu fuseseră în toate timpurile nişte privilegiaţi, inşi care căzuseră mereu în picioare. Nici unul dintre ei n-o pornise de jos, ca el. Da, drumul vieţii sale putea fi socotit într-adevăr un mare merit, neam de neamul lui nu se ridicase mai sus de gradul de sergent, iar în civilie fuseseră nişte amărîţi... Sigur, oricine călătorise cît cuscra lui putea să trăncănească apoi uşor despre cele văzute şi s-o facă pe deşteptul. El MU vizitase decît vreo trei ţări di» jur, cu prilejul unor delegaţii, însă văzuse destule m război, de la Stalingrad pîsă în munţii Tatra, călcase puzderie de sate şi oraşe, nici pînă la sfîrşitul vieţii «-ar fi terminat de povestit... Sfîrşitul vieţii ?... Mai repetai o dată întrebarea, care deja începuse să-1 sîcîie, şi încercă să se desprindă de ea. Ce naiba îi venise tocmai acum să se... Doar se simţea excelent, făcuse drumul pîaă aici pe jos, aproape un kilometru, nu transpirase deloc şi nici nu obosise, deşi afară erau sigur treizeci de grade... Cu asemenea gînduri începu $-0 examineze pe femeia din faţa lui, să constate ce schimbări se mai petrecuseră cu fiinţa ei în cele aproape două săptămîni care trecuseră de la ultima lor întîlmrc. Asta era un alt obicei al generalului. De cîad murise academicianul, văduva acestuia, de o vîrstă cu Popenţa, amîndoi născuţi în aceeaşi lună, îi devenise un fel de barometru al propriei

lui stări de sănătate. In afară de faptul că stratul de pudră se mai îngroşase pe obrajii doamnei Cati, în rest totul părea staţionar, aceleaşi riduri groase în jurul gurii şi mai subţiri sub ochi, aceleaşi cute între sprîncene, pielea mîinilor la fel de uscată... Ba mai mult, rochia de doliu, cu mînecile lungi şi colierul de chihlimbar, înfăşurat ca o teacă în jurul gîtului, îi ascundeau cu oarecare cochetărie ravagiile dizgraţioase ale vîrstei şi o întinereau. Se ţine încă bine pe poziţie, gîndi el, o avantajează pielea negricioasă şi lipsa grăsimii... Era mulţumit de investigaţie, ca şi cum constatările făcute ar fi privit propriul lui trup. Popenţa, însă, nu avea de unde să ştie că ochii verzui ai cuscrei sale, în timp ce ea continua să-i descrie Veneţia, întreprindeau aceeaşi exajninare, iar concluziile ei nu l-ar fi încurajat deloc. Aspectul lui extrem de îngrijit, costumul de un bleumarin cald, plăcut, cămaşa albă, scrobită, şi cravata de culoarea vişinei putrede, cu mici buline, sau părul său des, încărunţit în reflexii de oţel, impecabil pieptănat, în cărare pe stînga, nu puteau s-o înşele. Faţa generalului se fleşcăise rău, obrajii păreau mai gălbejiţi ca de obicei, pielea fălcilor îi atîrna sub bărbie ca la buldogi, iar ochii şi gura aveau un fel de nesiguranţă care nu anunţa nimic bun. Chiar şi nasul, nasul lui *a la de Gaulle,* se pleoştise, căpătase transparenţa foilor de varză, punctat ici-colo cu pete violacee. Cati Gheorghianu părăsi piaţa San Marco, unde tocmai ajunsese cu închipuirea, şi îl întrebă de sănătate.

Mă simt bine, mulţumesc de întrebare. Dar tu ?

După cum vezi. Boala noastră, însă, lucrează, rămîne încercarea cea mai grea care ne este sortită.

Ce boală ? Popenţa se săltase uşor din fotoliu şi o privea intrigat.

Nu te speria, vorbeam despre bătrîneţe, mă gîndeam la imposibilitatea asta de a-ţi împăca sufletul slobod cu trupul cuprins de ruină. întocmai ca iarna, dragă, sus străluceşte soarele, jos, zăpada şi gheaţa stăpînesc totul. Sau poate nici sufletul nu mai rămîne ca înainte. Ce zici ?

Popenţa nu-i răspunse. Se mulţumi doar să ridice di» umeri. Cati Gheorghianu continuă : Aproape că nu mai folosim^ cuvîntul suflet. Uită-te prin cărţile care apar acum, ca să nu mai vorbim de ziare, de radio, de televizor !... Poţi, de exemplu, să citeşti sau să auzi, într-o zi, de o mie de ori cuvîntul plaa, dar aici o dată suflet... Ne opreşte

să-1 pronunţăm laşitatea, teama..., pentru că sufletul cîntăreşte, măsoară, ne arată cum sîntem... Ştie fiecare cum este. îşi închipuie că ştie. Uite, noi, la vîrsta noastră, ce ştim ?... Organele^ încă ne mai asigură bunul mers fiziologic, tîrîş-grăpiş, simulacrul continuă şi nici măcar nu vom băga de seamă cînd vom trece peste pragul acela, cînd vom deveni, sa zic aşa, nişte cadavre umblătoare. Poate l-am şi trecut... Astăzi eşti cam indispusă.

Nu, nu-i vorba de nici o indispoziţie, e mai degrabă o stare permanentă^ cum să-ţi explic ?... Cati Gheorghianu îşi aprinse altă ţigară şi Popenţa observă că mîinile îi tremurau uşor.

Totuşi, e o stare bună, nu ?

Bună ! rîse ea scurt şi cutele din jurul gurii i se adînciră : Acum am timp destul să mă uit înapoi. Să zicem că mă văd cum eram pe la treizeci de ani... Cred că nici nu deslușisem prea bine cuvîntul moarte, moartea exista pentru alţii, nu pentru mine. Apoi, în toate planurile ce mi le-am făcut, n-am mai putut scăpa de ea. Abia acum îmi dau seama că a fost în permanenţă prezentă... Ce să-ţi mai spun ? De la dispariţia lui Vlad, încet-încet, ra-am obişnuit cu ideea sfîrşitul.ui, m-am împăcat...

Să ignorăm sfîrşitul, deocamdată putem să nu ne gîndim la el ! mormăi Popenţa. Nu-i plăceau asemenea discuţii. Ce naiba o apucase pe cuscră-sa, cu filozofia asta de doi bani ?

Să-1 ignorăm, cum zici ! Cati Gheorghianu rîse din nou. Apoi se ridică oftînd din fotoliu şi-i spuse că menajera lor era plecată în oraş, aşa că îl va lăsa singur cît va pregăti cafeaua. Popenţa dădu din cap, fără nici o vorbă. Cuvintele cuscrei sale îl aduseseră din nou la întrebarea care îl sîcîise mai înainte. O nebună, izbucni generalul, în timp ce Cati Gheorghianu se îndrepta spre bucătărie. Un om cu mintea întreagă nu putea să fie de acord cu ea. Scîrţîitul uşii îl făcu să tresară. Cîteva clipe simţi ceva tremurînd în el. Cînd se mai linişti, îşi reluă gîndurile ca şi cum discuţia lor ar fi continuat: Bătrîneţea nu aducea numai necazuri, oferea şi nişte avantaje, în primul rînd te elibera de toate prostiile lumii. Sigur, dacă erai sănătos şi dispuneai şi de o pensie bunicică... El, cu pensia lui, ar fi putut să dea dracului tot,

să privească lumea ca la teatru, ba să mai facă şi haz de ea, într-un cuvînt, să ajungă la acea ssesinănate despre care se vorbea, la liniştea şi detaşarea bătrifeilor frumoşi... Ce minciună mai era şi asta !... Seninătate^!... Care băşinos avea curajul să afirme că ajunsese la *"tt* astfel de stare ?... Iritat de propriile lui gînduri, se răsuci cu faţa spre mijlocul încăperii. O vreme privi lustra de alamă, atîrnata de tavan, cu numeroasele ei becuri lungi şi albe ca lumînările de spermanţet. Totdeauna îi displăcuse. îşi întinse picioarele, le strînse la loc şi rămase cu mîinile pe genunchi. De cîte ori venea aici, nu se simţea în largul lui, era ca într-o biserică sau într-un muzeu. Mobilele greoaie, pereţii lambrisaţi, marmura de diferite culori, porţelanurile şi argintăria din vitrinele cu geamuri, vazele de cristal şi bibelourile răspîndite peste tot, nudul de femeie turnat în bronz lîngă ultima treaptă a scării, care cu o mînă îşi acoperea sexul, iar cu cealaltă parcă îţi indica pe unde să ajungi la etaj, chiar şi mulţimea tablourilor atîrnate pe pereţi, în ramele lor cu stucaturi aurite, sau covoarele scumpe, ce acopereau în întregime parchetul, îi dădeau lui Popenţa o senzaţie de oboseală şi frig. îşi aminti brusc cum îl văzuse pe academician, în ajunul morţii sale. Mut, cu gura strîmbă şi ochii fixaţi undeva, cuscrul lui zăcea în dormitor, întins pe un pat enorm, patul conjugal al soţilor Gheorghianu, şi singurul semn de viaţă pe care îl mai dădea era un fir de salivă ce i se prelingea peste buza de jos. Cu o zi mai înainte, în biblioteca academicianului, aşezaţi comod pe o canapea, băuseră amîndoi nişte vin roşu, aromat, şi Vlad Gheorghianu se arătase extrem de volubil, po-vestindu-i o sumedenie de cancanuri din oraş şi ultimele bancuri care circulau pe atunci. înfricoşat, rămăsese şi el mut, la fel ca bolnavul. I se spusese că nu putea fi transportat la spital — era vorba despre o hemoragie cerebrală — şi doctorii nu-i mai dădeau nici o speranţă. Nu fusese în stare să scoată nici măcar vorbele acelea mărunte, de compasiune. Frica pusese într-atît sţăpînire pe e[1], încît, nemaiştiind ce să _ facă, se agăţase de ideea să descopere la cine îşi fixase privirea cuscrul său. Abia la sfîrşit, înainte de-a ieşi din dormitorul lor, descoperise că academicianul nu se uita la nici unul dintre cei de faţă, ci la icoanele care acopereau aproape jumătate din peretele de la răsărit. Icoanele luceau stins în rame de argint sau se înghesuiau unele în altele cu lemnul

lor afumat şi cu^ şiraguri de mătănii atîrnaţe la colţurile de sus. Nu le mai văzuse pînă atunci. Arătau ca o catapeteasmă de biserică şi lui i se păruse că ochii sfinţilor de pe ele priveau spre muribund la fel de încremeniţi, cum erau şi ochii lui Vlad Gheorghianu. Nimeni dintre cei prezenţi acolo n-ar fi putut explica mai tîrziu ce se petrecuse în clipele acelea cu generalul. Popenţa, care nu-şi făcuse cruce nici la moartea soţiei sale şi se opusese pînă în ultimul moment sa fie îngropată creştineşte, întinsese braţul drept şi, cu o mişcare largă, înceată, îşi dusese degetele mai întîi la frunte, la burtă şi, la sfîrşit, pe rînd, la cei doi umeri. După aceea părăsise încăperea şi, cu toate insistenţele fiicei sale, să mai ramînă, plecase acasă. Amintirea aceasta îl tulbură şi mai mult. Se ridică din fotoliu, făcu cîţiva paşi şi, răzgîndindu-se, se întoarse la loc. Ce i se întîmpla ?, se întrebă el aproape revoltat. Voia să mai vadă icoanele acelea ? Nu, nu, atunci se purtase ca un tîmpit, fusese cuprins 'de o slăbiciune nefirească, tocmai el, generalul Ion Popenţa, care văzuse mii de oameni murind şi îşi trăise de zeci de ori propria moarte... La ce le folosise nenorociţilor aceia, sfîrtecaţi de schije şi gloanţe, crucile care şi le făceau cu braţele rămase întregi ? Pînă la urmă, tot îşi dăduseră suflarea, dumnezeu nu ajutase pe nimeni. Dumnezeu ? !... Da, dispăruse de mult din fiinţa lui, se topise înainte de război... Poate de atunci, de cînd preotul liceului militar îl chemase în cabinetul şău şi elevul Ion Popenţa fusese pălmuit în faţa tuturor sfinţilor atîrnaţi pe pereţii aceia... Cine putea să-i spună precis ?... Zîmbi. în sfîrşit, îşi amintise de ceva mai puţin neplăcut. Era, totuşi, ciudat, cum de îi venise în minte tocmai acum nenorocitul acela de popă gradat, cu barba răsfirată ca un evantai pe piept, spaima tuturor elevilor ?... Căută să meargă mai departe cu închipuirea, dar nu mai fu în stare să vadă nimic. Imaginea icoanelor revenise din nou, însă cu un alt gînd. Era un gînd la care generalul se oprea destul de des. Cuscrii lui nu numai că nu pierduseră nimic din ceea ce moşteniseră, dar adunaseră şi înghesuiseră în casa lor atîtea lucruri, încît puteau fi asemănaţi cu negustorii sau boierii de altădată. Lui Popenţa nu-i plăcea asta, el, care umblase cu cortul din oraş în oraş, cum spunea nevastă-sa, nu agonisesc mai nimic şi nici nu voise să agonisească. El avea principiile sale şi, potrivit unuia dintre ele, omul nu trebuia să fie robul lucrurilor.

O bunăstare excesivă era izvorul degradării, al tuturor viciilor, genera în permanenţă slăbiciunea şi boala societăţii, o aducea repede la faliment moral. La urma urmelor, îşi spuse Popenţa, ce îi împinsese pe cuscrii lui să-şi umple dormitorul cu sfinţi ? Nici într-un caz credinţa în dumnezeu, pentru asta nu aveai nevoie de un perete de icoane. Sigur, argintul, vechimea lor, toate astea erau la mare preţ acum, snobii le ridicaseră valoarea şi nu le mai ţineau, ca altădată, ascunse în podul casei... La un moment dat, tot discutînd cu el însuşi, privirea i se opri pe treptele scării placate în marmură roşie. Se uita la ele ca şi cum le-ar fi numărat. Sus, la etaj, se aflau camerele ocupate de Tania şi Bogdan, casa lor adică... Nu, el nu intrase niciodată acolo, toate vizitele lui se opriseră în sufragerie, în biblioteca academicianului şi la closet... Habar nu avea cum arătau încăperile acelea, unde îşi ducea fiică-sa traiul. Nu-şi manifestase dorinţa să le vadă, dar nici ea nu-1 poftise vreodată. Un fior rece îl străbătu din cap pînă în picioare. Popenţa îşi retrase palmele de pe genunchi şi începu să şi le frece încet. Cît de mult se înstrăinase Tania de el !... Acum plecase în străinătate fără să-1 mai fi sărutat ca altădată, nici măcar nu ţinuse să-1 vadă... Rezolvase totul prin telefon, în mare graba : E în regulă, tata ?... îmi pare bine că eşti sănătos... Ştii, astă seară plecăm, gata, avem paşaportul... Mîine vom fi la Bucureşti şi,^spre prînz, în avion. Nu te bucuri ?... Ce i-ar fi putut răspunde ? Ii spusese că se bucura şi îi ura călătorie plăcută. Pe urmă, mai auzise în receptor un pa, tata, pa !... Atît... Nu te despărţeai aşa de cineva tînăr, darămite de un bătrîn cu zilele numărate... De la moartea maică-si, dacă intrase de zece ori în apartamentul lui şi, de fiecare dată, în fugă, cu un fel de silă şi plictiseală rău mascate... Tată !..., aşa, şi acela rostit fără căldura de atunci, aproape indiferent... Da, de atunci, cînd îl striga taţi, lungind la nesfîrşit cuvîntul, cînd venea şi se lipea de el ca o pisică. Mă pisicesc, taţi, îi spunea ea rîzînd... Continuînd să privească la scara arătată de mîna femeii de bronz, Popenţa se văzu mergînd la braţ cu fiica lui, cu frumoasa lui Tania, îmbrăcată în alb, o adevărată domnişoară, după care tinerii deja întorceau capul... Unde se petrecuse asta, erau la mare, pe faleză, pe o stradă din Bucureşti sau aici la I., oraşul lui natal ?... Dar parcă o singură dată merseseră ei la braţ !... Şi Elvira, care se enerva

mereu cînd el îşi striga fata nu Tatiana, cum ar fi vrut ea, d Tania... Ce-i asta, Tania, se întreba nevastă-sa, ce, sîntem ruşi ? Sau poate numele îţi aminteşte de vreo iubită din prizonierat, de vreo Tania-Taniuşa... Să nu te mai aud pronunţînd numele ăsta, Ioane, să ne înţelegem !... Ce era de înţeles, ce mai putea el înţelege acum ?... Gîndurile, care altădată i-ar fi fost clare, acum se încîlceau, se fugăreau unul pe altul. Ca într-o oglindă aburită, peste imaginea nevesti-si se suprapuse iar chipul Ţaniei de atunci... Nu, el nu se purtase aşa nici cu părinţii şi nici cu socrii săi, deşi fuseseră nişte amărîţi de ciocănari la atelierele feroviare, şi femeile lor — casnice şi aproape neştiutoare de carte. Dar ce conta asta, cerşetori să fi fost, părinţii rămîneau tot părinţi, adică ceva sfînt. Dar iată că se putea şi altfel, ca cei tineri să-şi mai aducă aminte de bătrînii lor, care le dăduseră viaţă şi-i făcuseră oameni, doar la vreo sărbătoare sau într-un alt moment deosebit... îşi puse mîinile pe genunchi şi închise ochii : Oare era numai vina Elvirei ?... Sigur, Tania văzuse destule la mama ei. Nevastă-sa profitase de lungile lui absenţe şi se dezmăţase cu toate secăturile, inşi periculos de dubioşi. Probabil că pe unii îi adusese chiar în casa lui... Spaima de bătrîneţe ? !... Nu fusese şi asta o minciună, o purtase ea cu adevărat, ca pe o boală, încă din anii aceia ? Numai teama că va îmbătrîni o împinsese mereu spre mocirlă ?... Pînă şi pe patul morţii îi vorbise tot despre spaima ei cumplită, care îi pervertise viaţa. Poate că atunci îi citise pe faţa, avusese ea această putere ca să descopere la el iertarea şi să moară împăcată, fiindcă, într-adevăr, o crezuse, în clipele acelea numai asta fusese între ei, încredere, iertare... Acum, însă, cine i-ar fi putut spune lui daca nu cumva minţeau şi muribunzii ?... Nu, ajunsese prea departe, se încurcase şi mai rău în propriile sale gînduri. în ultima vreme, trecea din ce în ce mai des prin astfel de stări, copleşit de amintirile cele mai urîte.

Nu cumva ai aţipit ?

Popehţa nu-i.. răspunse. îi auzise paşii, simţise mirosul de cafea, dar nu deschisese ochii decît în momentul în care cuscra lui se aplecase asupra măsuţei, să aşeze tava. Tocmai atunci reuşise şi el să şi-o închipuie pe Elvira din primii !or ani de căsnicie. Călătoreau amîndoi cu un tren de noapte, într-o cuşetă de dormit. Cati Gheorghianu îl întrebă din

nou dacă nu aţipise. De astă dată îi răspunse, dar numai după o pauză lungă, de parca vorbele ei ar fi avut nevoie de acel timp ca să-i ajungă la urechi : Cum aş putea să adorm la o asemenea oră ? Zîmbi trist.

I-am adăugat puţin rom, ştiu că îţi place.

Generalul sorbi absent şi îşi linse buzele. E foarte bună, totdeauna te-ai priceput la cafea. Şi Elvira o prepara la fel, cu rom sau coniac. Uneori punea şi frişca.

Cati Gheorghianu se strîmbă : Da, ştiu... Ţinea într-o mînă ţigara aprinsă şi în cealaltă ceaşca. Soarele ajunsese în dreptul ferestrei şi razele lui, filtrate prin perdea, o luminau ca un proiector. Părul ei aproape alb, adunat într-un coc, părea că arde, iar faţa îi devenise arămie. Popenţa o asemăna acum cu femeia de bronz, de la capătul ocării, dar renunţă repede la gîndul să-i spună. Nu merita, prea era arogantă, prea făcea caz de propria-i persoană. Şi-apoi, nu ea, cu filozofia ei tîmpită, îi stricase vizita, împingîndu-l în hăţişul acela de gînduri ?

Băură cafeaua în tăcere.

Ştii, spuse ea într-un tîrziu, punînd ceaşca goală pe tavă, te-am invitat pentru un eveniment deosebit. De astăzi într-o săptămînă se împlineşte un an de la moartea lui Vlad, şi noi sîntem creştini, nu ?

Popenţa ridică din umeri. Zîmbea tot trist.

Am să invit la masă pe cei mai buni prieteni ai lui Vlad.

Frumos ! Mă întreb numai dacă tu îi ştii pe cei care i-au fost cu adevărat prieteni.

Nu îi luă în seamă înţepătura : Memoria încă nu m-a lăsat... Voi alege în primul rînd dintre cei care l-au însoţit pe ultimul său drum. Fotografiile făcute atunci mi-au împrospătat imaginile, am retrăit totul... da, da, cred că vor fi cam douăsprezece persoane. Bineînţeles, vei fi prezent...

Cel de al treisprezecelea, ha, ha..., un fel de Hristos la Cina cea de taină. Sau rolul ăsta îţi revine ţie ?

O, *ne clites pas de betises!...* Un lucru atît de serios şi...

Şi eu fac haz, aşa-i, batjocoresc cele sfinte...

Iartă-mă, dar sînt nevoită să-ţi atrag atenţia, uneori spui numai prostii, te ia gura înainte. Faţa ei rămăsese tot calmă, însă ochii i se întunecaseră, dispreţul lor era evident. Dealtfel, în acest scop te-am şi chemat, să stabilim nişte reguli încă de pe acum, fiindcă în zilele următoare voi fi extrem

de ocupată... Mă rog, vor veni aici academicieni, profesori universitari, înţelegi, nu ?

Va trebui să îmbrac uniforma.

Cine îţi cere asta ? Şi nu contează doar cum sîntem îmbrăcaţi, ci şi^cum ne comportăm. Lumea observă, e necruţătoare, disecă totul, comentează, umple oraşul...

Popenţa rîdea în barbă. îşi revenise, se simţea iar în formă. Paradoxal, seriozitatea cu care îi vorbea cuscra lui îl destindea. Ce-ar fi fost ca, în locul Elvirei, s-o fi întîlnit pe mironosiţa asta ? Oho, ar fi ajuns din primul an la pumni, îşi spuse el. Trebuia să recunoască, fusese o femeie frumoasă, unele urme încă i se mai păstrau..., dar ce folos ? Nu avusese, probabil, niciodată un dram de umor, şi chiar şi frumuseţea ei se arătase uscată, rece, îi alungase pe toţi din jur. O doamnă, o mare cucoană, ha, ha..., care îi ţinea acum o lecţie de conduită generalului Popenţa, iar generalul rîdea, ce-ar mai fi putut face sărmanul ?... îşi puse ceaşca pe tavă. Cînd ea tăcu, vorbi şi el : Am înţeles, fără gafe cazone, cum le numeşti tu. N-ai nici o grijă, Cati.

Sper şi cred că va fi bine... Ştii, voi face invitaţii scrise, am găsit într-un sertar şi o mapă cu nişte plicuri speciale, care se potrivesc perfect.

Nu s-ar putea rezolva asta cu telefonul ?

Nu, e mai civilizat aşa şi vreau să ştiu precis pe ciae contez, sîntem deja în vacanţă, lumea a început să plece... Invitaţiile le va duce Iustin şi gestul va impresiona, nu ?... Nepotul lui Vlad Gheorghianu, băiatul acesta deştept şi frumos..

Generalul dădea uşor din cap, dar în sinea lui continua sa rîdă, se distra copios, închipuindu-se la tinereţe şi cu o nevasta ca văduva academicianului.

3

Nu, nu era o fiinţă de fiecare zi. Totul îi spunea asta, părul scurt, tuns băieţeşte, triunghiul delicat al feţei, gîtul parcă vibrînd sub greutatea capului, rotunjimea umerilor, sînii mici, coapsele înguste, picioarele lungi, cu gleznele lor suple... O şi dezbrăcase. Trăsese de un fermoar, desfăcuse un cordon, descheiase nişte nasturi, rochia albă, prinsă în două

bretele, dispăruse, fuseseră smulse furoul, sutienul, chiloţii..., imaginaţia lui lucra rapid, febril: £ minunată, e chiar minunată !... Şi se opri ui aceeaşi clipă. Stînjenit, ruşinat de propriile lui vorbe. Era ca şi cum le-ar fi rostit faţă de colegii săi şi le-ar fi arătat-o aşa, dezbrăcăm, mîndrindu-se cu un astfel de exemplar rarisim, care i-ar fi aparţinut. Chiar îi văzuse înghesuindu-se cît mai aproape de ea şi le auzise exclamaţiile : Ai dat lovitura, bătrîne, e grozavă gagica !... O îmbrăcă în mare grabă, stăpînit acum de un sentiment aproape fratern. Ea devenise sora lui şi el, ca un adevărat frate, trebuia s-o protejeze, s-o apere. Ceva mai tîrziu, întinse pe canapea cele trei fotografii şi începu să le cerceteze mai calm. Fără îndoială, fotograful acela nesuferit îşi dăduse întreaga silinţă. Nici nu păreau copii. în prima fotografie, fata strîngea sub braţul stîng o poşetă-plic, iar în mîna dreaptă avea un trandafir. îl ţinea solemn, ca pe o luminare, şi floarea trandafirului, abia deschisă, îi ajungea pînă între sîni. Iustin descoperi apoi la ea un fel de îacordare. Venea de la ochii ei uşor alungiţi şi se transmitea parcă întregului corp. O asemănă cu o căprioară ajunsă într-un loc mai sigur din pădure, dar ale cărei simţuri rămîneau de veghe. Ochii îi dominau întreaga fiinţă. Ce îi spuneau ei ? Nu găsi nici un răspuns care să-1 mulţumească. Trecu la celelalte fotografii, unde îi apărea numai capul. O dată din faţă şi a doua oara din profil. Profilul era al unei fiinţe impertinente şi mai ales dispreţuitoare. Privea ca reginele din filmele englezeşti. O regină fără farduri şi fără bijuterii. Părul puţin ondulat, perciunii îndoindu-se pe lîngă urechile mici şi îndreptîndu-şi vîrfurile spre umerii obrajilor, sprîncenele potrivit de subţiri, genele lungi, Rasul drept, buzele nu prea pline, toate îl duceau cu gîndul la o efigie de pe o monedă antică. în cealaltă fotografie, surprinsă din faţă, avea o anume blîndeţe, o blîndeţe mîhnita, poate chiar îndurerată. Cu tot meşteşugul fotografului, de a estompa ceea ce o înconjura, umărul lui şi cel al bunicii sale se vedeau destul de clar... Ce căutase ea acolo, chiar îatre ei, îmbrăcată în alb din cap pînă la picioare ?... O studentă care audiase cursurile bunicului său ? Nu, era exclus, academicianul părăsise catedra cu mult înainte să moară. Vreo laborantă de la Institutul de biologie ?... Dar el cunoştea aproape întregul personal şi nu întîlnise niciodată acolo o asemenea figură... Sau vreo

curioasă, venită la plitftbare prin cimitir ? Numai că la o asemenea vîrstă îţi alegi alte locuri de plimbare, mai vesele, şi nu-ţi pierzi vremea asistînd la înmormnuari. Atunci ?... Pur şi simplu, ar fi putut să fie o nebună, vreo maniacă obsedată de înmorminţari. Nu, aşa nu ajungea nicăieri... Se întoarse din nou la prima fotografie, încercînd să-i găsească cine ştie ce cusururi. O confruntă cu celelalte fotografii. în fiecare întîlneai o altă expresie, aproape un alt chip. Toate, însă, păreau să nu trădeze nimic din sufletul ei, ci doar să reflecteze lumea din jur. Oare numai din această cauză, numai sub presiunea acelei lumi devenise ea cînd blîndă, cînd dispreţuitoare ?... Ce era cu aceste schimbări atît de abrupte ? Semnul unei fiinţe viclene sau cel al vulnerabilităţii ei ?... Poate şi nasul îi era cam ascuţit, poate nici gropiţele din obraji n-ar fi trebuit să existe... Nu merse mai departe. Intrigat, strînse fotografiile. în timp ce le baga la loc, în mapa, îşi dădu seama că ceea ce îl interesa nu era atît prezenţa ei acolo, la înmormîntarea bunicului, cît faptul că exista o asemenea fiinţă pe care ar fi vrut s-o audă vorbind, s-o vadă mergînd, s-o cuprindă în braţe... Puse mapa pe birou, se aşeză pe scaun, dar după cîteva clipe se ridică imediat şi începu să se plimbe pe lîngă rafturile pline de cărţi. Era chiar imposibil ? întrebarea rămase în gol, nici măcar n-ar fi putut spune la ce se gîndise. îl invadase o bucurie nemaitrăită pînă atunci. Ştia că dacă în momentul acela ar fi închis ochii, ea ar fi apărut de îndată, înaltă, suplă, cu trandafirul ei în mînă, şi că imaginea asta îi răsturna toate proiectele^de vară, că el însuşi nu mai era cel de acum cîteva zile, cel care privise plictisit fotografiile unei înmormîntări, scoase din sertarele bunicii. Dar bucuria i se risipi la fel de repede cum venise. Pînă la urmă, ajunse să nu mai fie sigur nici de realitatea acelor fotografii, şi se întrebă dacă nu cumva el însuşi o inventase. Se gîndi apoi sa se ducă în bucătărie şi să-şi facă o cafea. Deschizînd, însă, uşa, auzi vorbindu-se în sufragerie şi se opri în prag. Văzu o pălărie albă, cu boruri largi şi panglică verde, bîţîindu-se spre faţa plictisită a generalului. O recunoscu de îndată. O asemenea caraghioşenie de pălărie nu putea să poarte decît domnişoara Eva Uiescu, sora mai mică a bunicii sale şi singura lui mătuşă rămasă în viaţă. Niciodată nu putuse s-o sufere. Cînd era mic, începea să urle de cum o vedea, iar mai tîrziu o

asemănase la chip cu Voltaire şi cu Dante. Ori de cîte ori era prezentată cuiva, domnişoara Iliescu, care trecuse de multişor de şaizeci de ani, îşi ţuguia buzele şi, din vîrful lor, se auzea un scurt miorlăit: Eva. Fiinţa asta sîcîitoare, ca orice fată bătrînă, îl mai socotea, probabil, un mucos, şi continua să i se adreseze cu Iustinei şi puiuţul mamei. Acum, la bătrîneţe, faţa ei cabalină, cu ochii holbaţi şi cu firele de pâr sur care îi fluturau sub bărbie, devenise de-a dreptul hidoasa. Nu, Iustin nu avea nici un chef să-i sărute mîna, s-ar fi întîlnit iar cu izul acela greţos, de pisică. Ultima oară, cînd fusese nevoit să-şi însoţească bunica în vizită la sora ei, îi venise de cîteva ori să verse din cauza zecilor de pisici care foiau prin casă, stîrnind mirosul lor de urină. Cu generalul, însă, avea cu totul alte relaţii. Pe bunicul lui dinspre mamă, Iustin îl socotea un fel de prieten ce putea fi oricînd luat peste picior şi care i-ar fi tolerat chiar şi obrăzniciile. Poate tocmai din această cauză nu-1 prea stima. în ultima vreme, însă, începuse să nutrească faţă de el un sentiment de milă, pe care nu şi-1 putea explica. Bietul general, îşi spuse Iustin, a intrat bine în morişca domnişoarei Eva. Nu, pe el nu-1 interesa o asemenea pălăvrăgeală, ştia cum bătea cîmpii mătuşa sa, cu sclifoselile ei... De teamă să nu fie auzit, nu mai închise uşa. Un timp îşi trecu privirea peste cîteva rafturi de cărţi, dar renunţă şi la gîndul să se oprească la vreuna dintre ele. Se întinse pe canapea şi îşi aprinse o ţigară. Cînd întîlni privirea bunicului său, se răsuci pe-o parte, sprijinindu-se în cot. Fotografia academicianului, încadrată într-o baghetă neagră, fusese pusă acolo, pe peretele din spatele biroului, la cîteva zile după moartea sa. O fotografie identică se afla şi în enorma sală a senatului Universităţii. Iustin văzuse odată tot şirul acela de chipuri, fotografiate sau pictate, bărbaţi cu barbă şi barbişoane, cu favoriţi groşi şi mustăţi stufoase, uitîndu-se încruntaţi prin monoclurile şi ochelarii lor — rectorii ce se perindaseră la cîrma Universităţii vreme de aproape o sută cincizeci de ani — însă nici unul nu i se păruse mai plin de demnitate ca bunicul său. Deşi fotografia fusese făcută la bătrîneţe, Vlad Gheorghianu nu arăta a om sfîrşit, ci ca un bărbat în plină forţă. Privindu-1, Iustin îşi aminti de seara în care se întorsese din armată şi bunica lui îl luase de braţ şi îl adusese aici, în bibliotecă, arătîndu-i fotografia soţului ei şi spunîndu-i că putea

să se considere singurul moştenitor a tot ce vedea în jur, fiindcă asta fusese şi dorinţa răposatului. în bibliotecă încă mai stăruia parfumul tutunului de pipă, pe birou toate rămăseseră la locul lor, aşa cum le ştia, şi el, emoţionat pînă la lacrimi, reuşise să spună doar două cuvinte : Mulţumesc, bunică... De atunci biblioteca academicianului devenise camera sa de lucru, iar în timpul ultimei sesiuni de examene luase obiceiul să doarmă noaptea pe canapeaua pe care bunicul său îşi aşeza altădată prietenii şi le servea cafele sau băuturi. La un moment dat, îl încercă dorinţa să scoată din nou fotografiile din mapă. La ce bun ? se întrebă el. Era o aberaţie să creadă că o va descoperi atît de repede, cum îşi închipuise la început, într-un oraş de peste jumătate de milion de oameni. Fotografiile îi aduseră în minte şi figura insului care trăncănise atîta pe seama bunicului său. Ce individ scîrbos ! S-ar fi putut lua de mînă cu mătuşă-sa Eva, erau de aceeaşi măsură. A doua oară intrase pregătit în atelierul lui, fusese hotărît să-1 pună drastic la punct, însă nu avusese noroc, bătrînelul era plecat la înmormîntarea unei rude. Asta i-o comunicase un tînăr care îi ţinea locul şi care rînjea ca un oligofren. In schimbul bonului, tinerelul îi înmînase un plic pe care era scris cu majuscule : Domnului student Iustin Gheorghianu, nepot de academician. Ticălosul !... Poate nici nu fusese plecat di» atelier şi anume îl pusese pe tinerelul acela să-i dea plicul... întinse mîna spre măsuţa din faţa canapelei şi strivi capătul ţigării în scrumieră. Un vraf de albume, pline cu fotografii, zăcea acolo din ziua în care bunica lui îi vorbise despre împlinirea unui an de la moartea soţului ei. Erau toate fotografii de familie Luă un album şi îl deschise la întîmplare. întîlni faţa rotundă a unui preot cu plete şi barba mare, răsfirată pe tot pieptul. îi surîdea pe sub mustaţă, ca un pişicher. Străbunicul, îşi spuse Iustin, întorcînd foaia. în următoarea pagină, acelaşi preot, cu brîu de protopop şi o cruce mare, atîrnată sub barbă, îşi ridicase mîinile într-un gest de implorare a cerului sau de afurisire a vreunui păcătos. Pe pagina din dreapta, o femeie de vreo treizeci de ani se oprise în faţa unui zid pe care se căţăra iederă. Era soţia preotului. Puteai reţine o pălărie cu pene, o faţă cam speriată şi un trup deşirat ce ieşea din rochia ca un clopot. Iustin zîmbi plictisit, cunoştea conţinutul albumului. Era plin cu figuri de ţărani

înstăriţi, de învăţători şi avocaţi, se aflau printre ei şi un medic cu ţăcălie, un inventator slăbănog şi chiar un aviator care îşi scotea de pe cap cascheta de piele şi, bineînţeles, soţiile lor, după ale căror veşminte puteai reconstitui evoluţia modei încă de pe la sfîrşitul secolului trecut. Luă alt album. Pe prima pagină, generalul Popenţa, în uniformă de locotenent-colonel, stătea pe scaun, iar lîngă el, în picioare şi uşor sprijinită de umărul lui, soţia. Deşi aproape că nu şi-o mai putea aminti, fotografiile ei îl impresionaseră totdeauna. Frumoasa lui bunică, într-o rochie sac şi cu părul răvăşit pe umeri, părea o stea de cinema sau o vedetă de muzică uşoară. Cum naiba, gîndi el, o astfel de femeie se oprise tocmai la un bărbat atît de şters, ca militarul înţepenit pe scaun ? Probabil că aşa se formau marea majoritate a familiilor, întîmplarea sau interesele uneau partenerii cei mai nepotriviţi, Incapabili o viaţă întreagă să alcătuiască perechea, cuplul la care visaseră în tinereţe. De aici porneau compromisurile, infernalele laşităţi, toată mizeria sufletească, pe care însă ştiau s-o ascundă, s-o înfrumuseţeze, ducînd-o apoi cu ei în mormînt. Erau tainele familiilor care rămîneau, totuşi, fixate în fotografii, care mai răzbăteau o vreme prin astfel de albume, ca o altă imagine a cimitirelor cu morminte şi cavouri, ca o dorinţă haotică la supravieţuire. Pentru că totul era făcut aici la întîmplare, aşa cum ai bate nişte cărţi de joc şi ai arunca pe masă pe cele care îţi cad la mînă. Tot baţi cărţile şi le arunci mereu pe masă, pînă bagi de seamă că viaţa ţi s-a terminat... Nu, el avea să-şi stăpînească viaţa, aşa cum făcuse şi bunicul său, un om care nu se pierduse în nimicuri, ci urmărise de la început un scop precis... Soţia locotenentului-colonel Popenţa îl dezamăgise. Ar fi vrut s-o ştie acum că se revoltase împotriva întîmplării, a traiului cu un ins atît de amărît şi, pe deasupra, mai scund decît ea. Fotografiile care urmară nu-i reţinură atenţia, trecu peste ele în grabă. Nu se opri decît aproape de sfîrşit, la una de grup. Era prezent în ea academicianul, la stînga lui tatăl său, iar de o parte şi de alta personalul înstitului de biologie : toţi în halate albe. Păreau ieşiţi la soare, chiar la intrarea în clădire. La început nu înţelese interesul trezit de această fotografie, însă văzîndu-se aşezat pe o treaptă a scării, la picioarele bunicului său şi înghesuit de o fetiţă cu o uriaşă fundă albă în păr, începu să caute

atent, printre femeile aflate acolo, chipul unei laborante. O descoperi în primul rînd. Laboranta rămăsese cu piciorul stîng pe ultima treaptă a scării, iar cu cel drept abia atingea asfaltul. I se vedea genunchiul în deschizătura halatului şi părul ei întins, pieptănat ca Mona Lisa, îi încadra faţa rotundă şi plină de zîmbet. Putea să aibă cel mult douăzeci de ani. O mai privi un timp, apoi se întoarse la băiatul în pantaloni scurţi, de la picioarele academicianului. Aproape că nu se mai recunoştea în copilul acela firav, ce se uita la el bănuitor. Probabil că nu trecuse de zece ani, ca şi fetiţa de lîngă el. Pe laborantă o chema Mona, iar pe purtătoarea fundei albe — Roza, fiica doctorului Grumberg, fostul lor vecin. Erau colegi de clasă... Ce căutau ei acolo ? Veneau de la şcoală şi intraseră la institut să vadă animalele închise în cuştile lor ? Şi mai ales cine i-ar fi putut spune atunci că cele două fiinţe aveau să fie primele lui femei ?...

4

Trecuse prin adolescenţă fără caraghioasa timiditate a băieţilor la o astfel de vîrstă şi nu fusese obsedat de teama că nu va place fetelor. Nu avusese nici momente în care braţele să-i pară prea lungi şi să nu mai ştie cum să le poarte, iar vocea i se schimbase aproape fără să fi băgat de seamă, ca după un guturai. în schimb, ceva mai tîrziu, cînd simţise acea presiune din lăuntrul lui peste măsură de chinuitoare, încît îl trezea noaptea din somn, fusese pe pragul să-şi vină singur în ajutor. într-o zi însă, intrînd în subsolul clădirii liceului, dăduse peste un coleg din clasele mai mari, care, ascuns în spatele unor lăzi făcea tocmai o astfel de treabă. Mai întîi rămăsese ca hipnotizat, nu reuşise nici măcar sa-şi deschidă gura şi să ţipe, cum ar fi vrut, apoi începuse să verse. Vărsase acolo minute în şir şi, acasă, bunica lui se grăbise să cheme medicul. Nimeni nu reuşise să-i scoată un cuvîot despre cele întîmplate, dar povestea fusese ca un vaccin. Din ziua aceea se uitase la fete cu alţi ochi şi ascultase mai atent la vorbele unor colegi care se lăudau cu bluze descheiate şi sîni mîngîiaţi sau chiar cu fustele pe sub care mîinile lor umblaseră. închipuirile" aces-

tora deveniseră treptat şi ale lui, iar nopţile i se umpluseră cu asemenea vise. Uneori le trăise atît de intens, încît dimineaţa se trezise uşurat...

Aruncă albumul pe măsuţă. Trecutul începuse să-1 sîcîie. Era, însă, prea tîrziu să-i mai scape. Trupeşă, veselă, dezgheţată, Mona se şi aşezase alături de el, îi întinse mîna. Neobişnuit de moale, de fierbinte : Dacă tot am căzut unul lîngă altul, să ne cunoaştem. Mona Ştefancu... Aici toţi îmi zic Mona Lisa, dar vezi că nu-i nici o asemănare. Spune-mi cum vrei !... şi ultimul cuvînt i se înecă într-un rîs scurt, care îi dezveli dinţii frumoşi, perlaţi. Părea că îndrăzneala n-o stingherise niciodată. Ar fi vrut să-i spună că totuşi pieptănătura şi obrajii ei plini aminteau cumva de femeia lui Leonardo da Vinci, însă pînă la urmă nu-şi rosti decît numele, rămînînd cam ţeapăn în uniforma lui de licean, cu frunzuliţe aurii brodate pe revere. Ea, în bluza albă, cu un guler larg deschis, şi fusta roşie ca o flacără, continua cu orice mişcare şi vorbă să răspîndească în jur un parfum discret de lavandă şi bună dispoziţie. Tot adresîndu-i-se cu tu, de parcă s-ar fi cunoscut de cînd lumea, îi învinse repede sfiala de la încejrut şi îl atrase în jocul ei. Femeia îi plăcea, îl cucerise tocmai felul ei de-a fi, zvăpăiat, cu tupeu. Viaţa îi emana prin toţi porii, ochii inteligenţi, ironici, nu aveau astîmpăr, iar gura cam mare, lacomă, îşi umezea mereu buzele şi arunca la întîmplare vorbe cu subînţelesuri : Ce zici, ha, ha..., nu-i aşa că sîntem un colectiv simpatic ? I se aplecă la ureche, să-i vorbească despre oamenii din institutul de biologie, adunaţi acum în holul dominat de bustul lui Emil Racoviţă. Uită-te la ei, nu-ţi par romantici, plini de entuziasm ? ha, ha... Devenise uşor batjocoritoare, însă răsuflarea ei caldă îl fixa în scaun şi i se împrăştia în valuri prin tot corpul. La un moment dat, îi zări fusta ridicată şi genunchii ei mari, rotunzi, lipiţi unul de altul, pendulînd spre genunchiul lui. îl apucă tuşea şi nu *mal* reuşi să-i răspundă cîţi ani avea. Tocmai atunci apăru academicianul. Ii făcu semn cu mîna. îmbrăcat în negru, cu veşnica lui lavalieră, tot neagră, neagră lucitoare, strqpită cu minuscule buline albe, Vlad Gheorghianu nu arăta cei şaptezeci de ani ai săi, pentru care era sărbătorit. Iustin se gîndi că, în zilele următoare, bunicul său avea să fie omagiat la Universitate şi la filiala Academiei, că ceea ce se întîmpla acum era

doar începutul unor manifestări pe care un om ca el le merita pe deplin. însă adevărata petrecere se pregătea acasă, unde bunica şi mama sa rămăseseră anume să pună la punct ultimele lucruri. Bogdan Gheorghianu, ca director al institutului, rosti la început cîteva cuvinte destul de şterse despre frumoasa vîrstă a părintelui său. Cel puţin aşa i se păruse lui Iustin, dacă ar fi fost solicitat, el ar fi vorbit mult mai bine decît tatăl său. Urmări cu atenţie pe ceilalţi vorbitori, aproape uitînd de femeia de lîngă el. în cîteva rîn-duri întîlni ochii sărbătoritului. Luceau, bătrînul era fericit... Ţinuse mult ca nepotul să fie prezent şi să vadă cum îl preţuiau oamenii pe care îi condusese vreme de aproape trei decenii. Avea ce vedea şi ce auzi. Cuvintele care se adunau în fraze de laude superlative îl emoţionau pînă la lacrimi, ca şi cum i-ar fi fost adresate lui însuşi... La sfîrşit, vorbi şi academicianul. Mulţumi scurt, prin cîteva paradoxuri, şi termină spunînd că, deşi actele sale de identitate îl arătau ca ajuns la acel *the point of no return,* cum îi zic englezii, el nu recunoştea un astfel de punct, că sufletul lui rămăsese tînăr, se întorcea mereu la anii minunaţi ai începutului, şi de aceea ridica paharul pentru tinereţe. După un lung mulţi ani trăiască, cînd se aşeză la loc, Mona îşi lipi piciorul de piciorul lui. Ciocni paharele întinse spre el : Să vă trăiască bunicul !... Sănătate !... Noroc !... Mulţumi emoţionat şi, abia la urmă, se răsuci şi spre ea. Nu-şi pierduse buna dispoziţie, era în continuă mişcare : Mă onorezi şi pe mine. Vai, ce plăcut ! şi rîse. Bău apoi grăbită, muşcă dintr-o tartină şi întinse iar mîna după pahar. îl umplu : Trebuie să mă pun bine cu viitorul, nu-i aşa, mîine-poimîine parcă te văd director aici. Bunicul, tatăl..., de ce nu şi nepotul ?... ha, ha... Evident, îi aruncase o răutate, cuvintele fuseseră rostite pe un ton de zeflemea, dar el rămase neputincios, piciorul acela care se freca de piciorul lui îl făcea s-o ierte. Rîse împreună cu ea. Băutura înfierbîntase spiritele, cei din jurul lor începuseră să discute despre munca din institut şi să se contrazică. După cîte înţelegea, era vorba despre o experienţă interesantă. Mona interveni şi ea : Mai daţi-i dracului de microbi, tocmai acum v-aţi găsit ?!... Bătrînelul din faţa ei, care părea că se pierde într-un costum gri, extrem de uzat, protestă, hîrîind din adîncul pieptului : De ce să-i dăm dracului tocmai pe ei, Mona Lisa ? De cînd

eşti aici, frumoaso, n-ai învăţat măcar atît, că microbii sînt cei mai democratici copii ai naturii, he, he... N-au preferinţe, n-au birocraţie, sînt operativi, refuză pilele, he, he..., nu se uită în biografiile oamenilor, ci mulţumesc întraga lume, ca o adevărată mamă... Rîseră toţi. Bătrînelul îşi freca mîinile uscate şi arse pe la degete de tutun sau de cine ştie ce acizi, iar Mona se declară bătută, şpunînd ca tovarăşul doctor avea dreptate şi învăţase şi ea ceva în institut, că şefii nu trebuiau contrazişi. Apoi se aplecă la urechea lui: Nu te mira, e chiar şeful meu direct, un tip tobă de carte... Dă-1 dracului, mai bine vino cu mine, vreau să-ţi arăt ceva deosebit. Fă-o însă cît mai discret, mahalaua c mare... La început nu înţelese. Văzînd-o ocolind masa lunga, îşi simţi mîinile umede şi genunchii tremurînd. Era întradevăr masivă, dar pînă şi mersul ei degaja o anume frumuseţe. Goli paharul şi se duse la bunicul său. Acesta îl îmbrăţişa cu o mînă : Iată cine îmi va continua munca şi speranţele !... Toţi din jur dădură din cap, cu zîmbete de aprobare. Se desprinse uşor de braţul academicianului şi se îndreptă spre culoarul în care dispăruse Mona. Cînd o văzu aşteptîndu4 în faţa unei ferestre deschise, vru să se întoarcă. Ea îi făcu un semn cu mîna şi o porni înainte. Deschise prima uşă şi, după ce intră şi el, trase iala : Să nu fim deranjaţi... I se părea ca visează. Răguşit, o întrebă despre ce era vorba. Cu amîndouă mîinile, ea îşi trecu degetele prin păr şi se lipi de el. Sărutarea îl ameţi. Se sprijini de perete. Mona îl apucă de mînă : Nu mănînc oameni, fii sigur !... Din spatele păienjenişului de ţevi din sticlă montate pe mese metalice, venea picurai unei chiuvete cu robinetul nestrîns, iar mirosurile se amestecau ca într-o farmacie. Vino ! mai spuse ea. îl conduse spre o banchetă capitonată în plastic. Se aşezară amîndoi. Mîinile ei deveniră nervoase, îi descheiasera vestonul, i se strecurară pe sub cămaşă. Pe urmă îl împinse uşurel : Ce mai aştepţi ?... Îşi scoase bluza, îşi dădu jos fusta. Chiloţii şi sutienul i se conturau albe pe sub furou : Astea le las pe seama ta... îi era frică de vechea lui greaţă. îşi scoase automat vestonul, îl aşeză pe scaun cu gesturi încete. Voia să întârzie cît mai mult. îl trase spre ea : O, nepriceputule, te ţii cu nasul pe sus, dar nu eşti în stare să... Se eliberă singură. în clipa aceea o ura. Furia îl năucise şi îîmplele îi zvîcneau dureros. Nu reuşi sa rostească nici un

cuvînt. Femeile goale, din albumele de artă, nu semănau deloc cu Mona. Doar cele în costume de baie, văzute pe plaja mării, printre care o număra şi pe maică-sa, aveau unele legături cu trupul femeii de lîngă el. Dar închipuirile lui de atunci dispăruseră, nimic nu era ca în visele acelea, acum vedea nişte sîni mari, un pîmtec enorm, palpitând dizgraţios, iar triunghiul de păr, unde se uneau picioarele, îi spulberase orice taină... Dorinţa creştea în el odată cu dezgustul. Braţele ei începuseră să-i apese spatele : Vrei să îmbătrînesc aici, aşteptîndu-te ? Şi rîse. Rîdea în felul ei, parcă de undeva din adîneurile trupului. Nu mai avea răbdare, îl săruta, îl muşca. îşi înfipsese atît de adînc dinţii în carnea umărului său, încît îl făcu să geamă. Dar tocmai atunci, uluit, revoltat pe el însuşi, descoperi cît de uşor puteai ajunge la o femeie, ce repede te pierdeai în ea... Braţele ei îl mai strîngeau încă, palmele jilave, fierbinţi, îi mai mîngîiau spatele : Ţi-a plăcut ? Acum devenise vulgară, îl întrebase ca şi cum l-ar fi servit cu o dulceaţă sau vreo prăjitură şi ar fi aşteptat să-i mulţumească, să-şi arate satisfacţia pentru ceea ce mîncase. Dădu din cap. Ea îl sărută pe frunte : Era şi cazul, nu mai trebuia să întîrzii... O privi nedumerit. îmi în-, chipui că nu sînt prima ta femeie... Ai muţit ?... Nu-i plăcea întrebarea. însă rîsul ei făcea să-i vibreze tot trupul, îl excita din nou : Nu, nu eşti prima. Se simţea rănit în bărbăţia lui şi începu să-şi dea aere : Au mai fost două. După o pauză, spuse la întîmplare nişte nume. Mai bătrîne sau mai tinere ca mine ?... îi răspunse că fuseseră două colege de clasă. Mîna ei îi închise brusc gura, nu-1 mai lăsă să vorbească : Nu ştii să minţi şi mă bucur pentru tine. Numai pentru tine, fiindcă eu... îl împinse uşor şi nu mai spuse ce era cu ea. îl umilise destul, femeia asta ştiuse de la început cu cine avea de-a face : Acum trebuie să plec, să nu se observe lipsa noastră... Cine s-o observe, cui i-ar da prin minte că Mona Lisa, umila Mona 1-a sedus pe nepotul academicianului ? ha, ha... între timp, îşi acoperise picioarele cu fusta şi acum îşi încheia sutienul : Dacă vrei, ne mai putem întîlni, deocamdată am atît de mult timp liber, încît nu ştiu cum să4 mai irosesc. Cu părul răvăşit, părea mai frumoasă. N-o mai ura. Uitase pînă şi umilirea de mai înainte. Toate simţurile lui îi spuneau s-o accepte aşa cum era. Se aplecă să-i sărute mîna, însă ea îl respinse : De ce ? Chiar vrei să ne mai întîlnim ?

Speri să-ţi fiu instructor, să te iniţiez în gimnastica asta ? ha, ha... Ridea cum vorbise, zeflemitoare, neruşinată...

Imaginile continuau să vină la fel de vii, trăgeau după ele cuvinte, zgomote, mirosuri. Liftul acela infect, cu geamurile lui sparte şi pereţii slinoşi... Intra în el de două ori pe lună, cum îi hotărîse ea. Numai de două ori, pentru că, înainte de toate, elevul trebuia să se ţină de şcoală. Probabil că, între vizitele lui, ea mai primea şi pe alţii... Apăsa pe butonul cu numărul zece şi miasmele resturilor menajere rămîneau la primele etaje. Sus, aerul devenea respirabil şi cerul îţi era vecin. Uneori îi spunea asta : Nu simţi că aici miroase a cer ?... Şi ce fericire este să ştii că între tine şi el nu mai exista nimic, absolut nimic !... Din patul îngust, acoperit cu o pătură roasă, vedea dulapul sărăcăcios, cu geamantatele aşezate deasupra, măsuţa, trei scaune desperecheate şi cele două fotografii de pe pereţi, nişte chipuri triste, scofîlcite. De fiecare dată, fotografiile erau întoarse cu faţa la perete : Nici chiar aşa, sub ochii părinţilor mei... In schimb, avea o mulţime de discuri, toate cu muzică simfonică, îi mărturisea că ar fi fost în stare să nu mănînce zile în şir, numai să-şi poată cumpăra discul ce-ar fi interesat-o. Acolo, în garsoniera ei, Bach era primul compozitor al lumii. Punea discul, aştepta nemişcată cu ochii în gol primele acorduri de orgă, apoi îl îmbrăţişa cu desperare. Făceau dragoste pe muzică de Bach şi ea, răsucindu-şi capul pe pernă, repeta întruna : înalţă şi sfîşie..., mai ailes înalţă, te face să simţi că ai putea să zbori, că mîinile ţi s-au-prefăcut în aripi şi oasele ţi s-au golit, ca la păsări... N-a mai apucat să-i dăruiască nici măcar un disc. în toamnă i-a interzis s-o mai vadă, toate insistenţele lui n-au putut să-i schimbe hotărîrea. Asta s-a întîmplat în septembrie şi, pe la mijlocul lui decembrie, a mai întîlnit-o o dată. Era însoţită de un ins bărbos, pe care i 1-a prezentat ca fiind singurul pictor de talent al oraşului. Cît au schimbat cele cîteva vorbe, ea s-a uitat la el cum te uiţi la necunoscuţii de pe stradă, ale căror figuri îţi dispar din minte chiar în clipa în care le vezi. Nici el n-a fost mai cald. O săptămînă mai tîrziu, în timp ce se afla la masă, 1-a auzit pe tatăl lui povestind enervat despre sinuciderea unei nenorocite de laborante. Se aruncase de la ultimul etaj al hlocului în care locuia şi, din cauza asta, el pierduse toată dimineaţa cu oamenii miliţiei şi ai procuraturii.

Oricum, formalităţile trebuie făcute, a spus la urmă bunicul ' său. Sigur, nu-i delac plăcut sa ţi se sinucidă subalternii, dar nu-i nici primul şi nici ultimul caz. Totuşi, e bine să fii prezent la înmormîntare, chiar dacă asemenea fiinţe nu merită decît dispreţul...

Fusese de acord cu bunicul său ? Nu mai ştia. Poate nu trăise decît aceeaşi indiferenţă, ca acum. Totuşi niciodată nu-şi mai amintise de ea... Numai pentru că văzuse fotografia aceea ?... Dar, în fotografie, Roza era mult mai aproape de el, se sprijinea cu un cot de genunchii lui goi şi funda ei îi atingea urechea... Ce naiba, a început să se comporte ca un bătrîn copleşit de amintiri..., ca bătrînelul acela caraghios care se lăuda că are capul plin de poveşti ?... Nu, era numai o oboseală trecătoare, sesiunea de examene îl cam istovise. Un duş i-ar prinde bine... Pe urmă ar putea să-i telefoneze Oanei să petreacă seara cu ea...

în sufragerie, miorlăiturile mătuşei Eva deveniseră mai imense. Asta îl făcu să-şi spună că mai putea aştepta, musafirii trebuiau totuşi să plece. Apoi se trezi căutind motivul sinuciderii Monei. Nu reuşi să meargă mai departe de cuvintele bunicului său. La urma urmelor, ce4 mai interesa pe el cauza sau cauzele care o determinaseră pe femeia aceea să nu mai trăiască ?... Erau mult mai interesanţi ochii Rozei, negri, sticloşi ca ai unui drăcuşor... 11 priveau întristaţi: îmi pare tare rău, Iustin, şi să mă ierţi că n-am venit la înmormîntare, ştii că nu pot să sufăr astfel de lucruri. Rămăsese nemişcat în mijlocul holului golit de mobile şi, privea urmele tablourilor de pe pereţi, ca şi cum tocmai urmele acelea i-ar fi dezvăluit că bunicul lui murise cu adevărat şi, puţin mai înainte, el se sculase de la masa de praznic... Ţinea într-o mînă boneta de soldat, iar în cealaltă o plasă'de plastic, în care Aspazia, menajera lor, pusese nişte dulciuri şi o sticlă cu vin. La cimitir nu putuse să plîngă, însă acum începuseră să-i tremure buzele. Totuşi, reuşi să se stăpînească : Mi-a spus Aspazia că plecaţi. Ochii Rozei continuau^ să fie trişti: Plecăm... Tata şi mama sînt la Bucureşti, asistă la expedierea mobilei, a lucrurilor de care n-au vrut să se despartă... îmi va fi dor, Iustin, îmi voi aminti pînă şide menajera voastră. O, dacă nu ţi-ar fi spus ea, n-ai fi venit. Frămînta în mînă boneta : Dacă n-ar fi murit bunicul... îl luă de braţ : Aşa-i, poate nu ne-am mai fi văzut niciodată...

Trecură prin două camere goale, bocănind cu bocancii pe parchetul gol. în încăperea în care se opriră, două saltele, cu pernele şi cearşafurile boţite, ţineau loc de paturi şi o pătură, de covor. într-un colţ, se aliniau mai multe geamantane de diferite mărimi, iar geamurile fuseseră acoperite cu ziare. Soarele care răzbătea prin ele îi făcea şi mai roşie pijamaua ei. N-o mai văzuse de la banchetul absolvirii liceului. De atunci trecuse aproape un an, şi Roza nu mai părea atît d? slabă. Obrajii i se împliniseră, şoldurile rotunjeau frumos pantalonii pijamalei, sînii tremurau drepţi sub pînza fină a bluzei... îi stătea în faţă ca o ţigăncuşă cu părul cîrlionţat, cu şuviţele acelea care îi cădeau mereu pe faţă, şi îşi frămînta buzele, ca şi cum n-ar fi ştiut ce sa-i mai spună, surprinsă de vizita lui, de faptul că era îmbrăcată numai în pijamaua aceea atît de subţire, străvezie... Pînă la urmă găsi rîteva cuvinte, arătînd cu mîinile în jur : Ca la gară, într-o sală de aşteptare, nu ?... Şi cît va dura aşteptarea asta ? întrebă el, ca să spună ceva. Două, trei zile, cel mult o săptămînă, răspunse ea. Ce bine că ai venit!... Ştii, astă noapte m-a cuprins frica, am stat tot timpul cu lumina aprinsă. Dar aşază-te, stai pe saltea, pe pătură, unde vrei... îi dădu plasa şi ea îi mulţumi. O puse lîngă perete şi se întoarse la el, care îşi privea acum stingherit bocancii prăfuiţi. Dacă te incomodează, scoate-i, mai spuse ea. Se duse la baie, îşi lăsă acolo bocancii şi-şi spălă picioarele şi faţa... Cînd reveni, Roza îl aştepta întinsă pe una dintre saltele. Desfundase sticla de vin şi umpluse două pahare din plastic : E rece, parcă acum au fost scoase de la frigider... Pentru ce să bem, pentru întoarcerea ta, pentru plecarea mea ? Pentru toate, răspunse el. Băură. îşi desfăcu centura şi se aşeză pe pătură. îl îndemnă să-şi scoată şi bluza. îi urmă sfatul şi ea pufni în rîs : Te-ai văzut în oglinda ? Parcă ai nişte mănuşi pe mîini şi cineva ţi-a pus pe trup un alt cap, de la gît în sus eşti altul... Soarele, spuse el. Rîdea zgomotos, devenise din nou buna şi mica lui colegă, cu ochi de ursuleţ. Se sculase de pe saltea şi se mişca în pijamaua ei atît de liber, de parcă ar fi fost goală. El scoase o ţigară şi o întrebă dacă avea cumva vreo scrumieră. îi aduse un capac de borcan şi îl puse lîngă paharul lui, cu un gest larg, ca şi cum ar fi spus că domnul era servit: Ce mai, un răcan autentic, văd că şi fumezi... Duminică te-ai dus şi la dame, ai agăţat vreo fufă ?...

Nu-i răspunse. Se aşeză în genunchi lîngă el: Iartă-mă... Tu eşti atît de îndurerat şi eu..., ca o proastă... Nu, Roza, îmi pare şi mie bine că te văd, spuse el fără să ridice ochii spre ea. Parcă toată copilăria noastră s-a adunat aici..., cum să-ţi explic... îi simţi mina pe gît, o mînă răcoroasă, uşoară. în clipa următoare i se Upi cu faţa de piept, hohotind în plîns. Stătu un moment nemişcat, uluit de comportarea ei, apoi începu să-i mîngîie părul : De ce, Roza, de ce ?... Nu ştiu, răspunse ea, nu ştiu, Iustin, nu-mi mai dau seama ce se întîmplă cu mine de cînd stau singură... Şi începu să-1 sărute pe umeri, pe gît. Ce era cu fata asta, se schimbase ea atît de mult într-un singur an ? Rămase inert, în voia mîinilor ei, care, cu o forţă nebănuită, îl culcaseră pe spate : Iustin... Continuă să tacă. Vedea acum din nou înmormîntarea bunicului său, se vedea pe el însuşi alături de bunica lui, îi vedea mîinile sprijinite de marginea sicriului... Moartea nu mai era o simplă vorbă auzită sau citită, ceva care aparţine altora, sortită numai lor. Acum era şi a lui. îmbrăţişat de Roza, o simţea cu adevărat în carne, în sînge, era ca vinul băut mai înainte, ca buzele ce îl sărutau nebuneşte, lăsîndu-i de fiecare dată un gust amar, sărat... Panica puse stăpînire pe el, cînd o auzi spunîndu-i: .Iustin, dacă nici acum... O strînse şi el în braţe. La început, fără nici o plăcere, aproape dezgustat. Pe urmă, cu înverşunarea ei, cu care ea continua să-1 caute. Un delir de mişcare, de cuvinte, de frînturi de cuvinte... Dar nu era fericire, ci numai teama, frica lui care o molipsise şi pe ea, sau fricile lor strînse la un loc, contopite. Respirau împreună, la fel de grăbiţi, în acelaşi ritm, îşi auzeau inimile, însă totul parcă rămînea în afara lor, ca şi cum ei înşişi şi-ar fi privit corpurile dezlănţuite acolo, pe pătura din mijlocul camerei... Dacă n-am fi plecat, m-aş fi căsătorit cu tine, îi spuse ea la sfîrşit. Ai fi vrut ?... Dădu din cap, în semn că da. Ce i-ar fi putut răspunde... în chip ciudat, i se făcu milă de ea : Tu ai vrut... Ea rîse : Ţi-am reproşat ceva ? Se ridică de lîngă el, îşi culese cu o mînă pijamaua de pe parchet şi, aşa, goală, se duse la baie. Rămas singur, se gîndi s-o întrebe dacă el fusese primul ei bărbat, dar cînd o văzu îmbrăcată la loc, în pijamaua ei roşie, întrebarea i se păru stupidă. Veni lîngă el, bău o gură de vin, apoi se duse la geamantane : Vreau să-ţi arăt ceva. Din spatele geamantanelor scoase o firmă din tablă emailată.

Cuvintele erau aproape intacte : Moritz Dulce... Boli interne, chirurgicale, urinare şi venerice, Rontgen (raze X), unde ultra-scurte, galvanici, faradaici, endoscopie... O întrebă : Ce-i asta ? Cine-i acest doctor universal, Moritz Dulce ?... Bunicul meu, spuse ea, tatăl mamei... Casa a fost a lui, aici a avut şi cabinetul... Am găsit-o ieri, cînd m-am suit în podul casei. Ştii,, am s-o iau cu mine. Iată ce-a mai rămas din-tr-un om... li luă firma din mînă şi o aruncă pe geamantane. Dintr-o lume, am vrut să spun, mai adăugă ea. O trase spre el. Roza se supuse ca ,şi prima oară...

Nu, Eva, n-ai dreptate... Din sufragerie, vocea bunicii se auzea acum la fel de calmă ca întotdeauna : Tu îi judeci pe cei tineri după principiile tale... Vrei să zici învechite, miorlăi mătuşa Eva. Poate şi învechite, continuă bunica sa. Intoleranţa tinerilor faţă de cei din jurul lor e cît se poate de firească. Ei nu sînt nici obosiţi şi nici scîrbiţi de viaţă, de aceea rostesc şi adevăruri care pot să ne supere. Fie vorba între noi, cîţiva ani de intoleranţă nici nu le strică, ce-i aşteaptă pe urmă ? Obişnuitul vieţii, care de cele mai multe ori nu-i decît absurdul ei... Nu sînt cum am fost noi, mai spuse mătuşa Eva. *Mais oui,* răsună vocea bunicii, uşor iritată. Nici nu trebuie să fie, în privinţa asta nici o experienţă nu poate fi repetată... Şi noi, parcă mai ştim noi cum am fost la tinereţea noastră ?... Oare nu o înfrumuseţăm, ca să ne mîngîiem un pic bătrîneţea ? Vorbeai de Iustin... Ce i-am putea reproşa unui băiat atât de bun ?... Poate înclinaţia spre însingurare, plăcerea să fie mai mult solitar... Dar aşa se întîmplă cu mai toţi copiii care au crescut fără fraţi şi surori... La mine acasă, interveni şi Pqpenţa, cînd cădea noaptea vreunul din pat, mama nu întreba care a căzut, ci cîţi au căzut, hă, hă... Ăştia de azi sînt cam corcoliţi, cam... Ştiu, îl opri bunica lui, ai mai spus-o de cîteva ori... Urma o pauză lungă, în care Iustin întîlni iar privirea academicianului din fotografie. Nici bunicul lui n-o suferise pe mătuşa Eva, îi spunea mama pisicilor... M-ai întrebat dacă am terminat portretul lui Iustin, urmă din nou vocea bunicii. Ce să-ţi spun ? Poate am devenit atît de neputincioasă, încît nu-mi mai reuşeşte nimic. De trei luni mă chinui... *Etonnant, ma cherie,* la început nu mi-am dat seama de unde vine greutatea asta. Cum să-ţi explic ?... Să le iau pe rînd... Iustin încă mai are o frunte de copil, netedă şi senină... Poate îţi

mai aminteşti că, înainte de calviţie şi de cutele acelea neobişnuit de adînci, care i-au apărut pe la treizeci de ani, aşa arăta şi fruntea lui taică-său. Sigur, nu este obligatoriu ca fruntea lui Iustin să abia aceeaşi soartă, măcar în privinţa calviţiei nu-i nici un pericol, are părul maică-si, negru, lucios. Dealtfel, şi nasul este tot din partea asta, a mamei, puţin cîrn, cît să nu-i strice linia obrajilor... Mai mult nasul Elvirei, preciza Popenţa... Bunica lui vorbi mai departe, ca şi cum nu l-ar fi auzit pe general: De aici încolo, Iustin se desparte de părinţii săi. Gura lui, cu buze cărnoase, care parcă schiţează mereu un surîs ironic, o persiflare abia mijită, nu se află pe nici una din fotografiile familiilor noastre. Cine ştie de la ce străbunic ori străbunică o fi moştenit-o, de la o fiinţă care a trăit, probabil, pe cînd fotografia nu era la îndemîna oricui sau nici nu se inventase. Şi bărbia lui, cam prea energică, vine tot de la vreunul dintre necunoscuţii aceia... La piele, însă, seamănă cu mine, e la fel de smeadă... într-un cuvînt, faţa lui ar putea sugera numai fermitatea omului care ştie ce vrea, încrezător în sine, însă, dacă îl priveşti mai atent, observi că ochii contrazic totul... Aici e greutatea pe care n-o pot depăşi. îndată ce ajung la ochi, lucrurile se complică, mă descumpăneşte tristeţea lor, e ceva fără cauză, ceva ce nu vine de nicăieri... Nu ştiu cum să explic... Făcîndu-i o mulţime de schiţe, mi-am dat seama că ochii lui rămîn trişti chiar şi cînd rîde... Sînt ochii lui Vlad, ochii săi de la bătrîneţe, pînă şi nuanţa lor de albastru este aceeaşi...

Cei mai venise în gînd şi bunicii lui! Tristeţe ? !... Şi dacă semănau cu ai bunicului, cu atît mai bine. Nici ochii bunicului nu erau chiar trişti, cum îi vedea ea. Poate numai meditativi, sceptici, uneori persiflanţi, ochii unui om inteligent, care gîndea orice lucru... N-o mai ascultă. Ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva, se ridică şi, apropiindu-se de birou, întinse mîna spre mapa în care erau copiile făcute după fotografiile de la înmormîntarea academicianului. Acum ştia că amintirile îi fuseseră răscolite numai de chipul acelei fete în alb, prezent în ele.

Capitolul II

i

Mîinile ei mici, uscate, începuseră să tremure. îşi aprinse cu greu ţigara : Să nu mă înveţi ce trebuie să fac ! încă mai sînt în stare să deosebesc ceea ce este de ceea ce nu este ridicol. Dacă nu vrei să duci invitaţiile, voi găsi eu un mijloc să ajungă la destinaţie.

Nu-i vorba că nu vreau să duc invitaţiile, spuse Iustin, ci de faptul în sine. Un praznic cu invitaţii scrise !... Repet, este ridicol..., este ca şi cînd bunicul ar fi murit acum şi noi ne-am apuca să trimitem...

Taci, nu mai vreau să aud nimic ! Cît voi trăi, voi proceda aşa cum voi crede de cuviinţă că e bine. *Voilâ ce que je suiş...*

Mai mult decît cuvintele, pe Iustin îl surprinseră vocea şi gesturile ei repezite, faţa încreţită brusc, cu ochii aproape răi. Răbufnirea asta era o surpriză, niciodată nu-şi mai văzuse bunica ţipînd la el. O supărase atît de tare faptul că se împotrivise ideii de a trimite invitaţiile ?... Nu era prima dată cînd ei nu se înţelegeau în privinţa vreunui lucru. însă, în toate micile lor dispute, ea îl dezarmase tocmai prin calmul său bun, îl făcuse ca să-i dea dreptate vorbindu-i totdeauna liniştită, alegîndu-şi cu grijă cuvintele. Ce se întîmpla cu ea ? Boala ei, boala tuturor celor ajunşi la o asemenea vîrstă, despre care amintea tot mai des în ultima vreme, făcea cu adevărat ravagii şi în fiinţa sa ?... Oricum, era schimbată, faţa ei mica arăta acum ca a unei fete îmbătrînite urît şi luciul ochilor îi aminteau de privirea mătuşei Eva. Bătu în retragere : Dacă vrei aşa, poate e mai bine...

Sigur că e mai bine, ştiu eu ce fac. Se mai potolise, cuvintele ei păreau obosite : Vor fi mult mai impresionaţi ca

tu, nepotul dispărutului, să le înmînezi plicurile, să le dai toate lămuririle... Şi-apoi, cum să-ţi explic ?.. e şi în binele tău, oamenii te vor vedea, vor avea posibilitatea să te aprecieze şi, nu mă îndoiesc, vei fi la înălţime... Ţi-am mai spus şi altădată, este timpul să te faci cunoscut printre asemenea oameni, prin orice mijloc...,'bunicul tău a murit, dar relaţiile lui trebuiesc întreţinute, reluate mereu..., iniţiativa nu trebuie luată numai de Bogdan, e necesar să plece şi de la tine, care ai în faţă o viaţă întreagă, care abia acum intri cu adevărat în ea. Nici nu poţi să bănuieşti cînd vei avea nevoie de o mînă întinsă...

O mai auzise şi altădată vorbindu-i despre asta. Nu-i plăcea. Asemenea relaţii, cum le gîndea ea, nu încurajau decît impostorii, nulităţile, miroseau totdeauna urît, a fel de fel de compromisuri, erau oribila piaţă a trocurilor intelectuale, traficul de influenţă care măcina ca un cancer orice competiţie dreaptă, bazată numai pe însuşirile indivizilor... Nu, el nu avea nevoie de proptele, se simţea suficient de dotat ca fiecare pas din viaţă să-1 cîştige pe merit, prin muncă, şi să fie duşmanul neiertător al celor ajunşi pe uşile din spate, al învîrtiţilor, al lichelelor. Ar fi vrut s-o întrebe dacă întocmise lista invitaţilor tocmai pe acest criteriu, al gîndu-lui că familia lor va avea vreodată nevoie de acea mînă întinsă, să fie salvată de la cine ştie ce pericol, însă, de teamă să n-o supere iar, se mulţumi să dea din cap, în semn că o aprobă, uitîndu-se în silă la plicurile lungi, de culoarea untului, care trebuiau să ajungă la invitaţi. Dacă i-ar mai fi spus că şi textul nu era prea fericit, probabil că bunica lui ar fi făcut o adevărată criză. Pe hîrtie satinată, Cati Gheor-ghianu scrisese cu tuş negru: *Se împlineşte un an de la moartea soţului .meu. Sa ne închipuim că acad. Vlad Cheor-ghianu este în viaţă şi el însuşi vă invită vă 'primiţi împreună !* Urma ziua, ora şi semnătura ei, apăsată energic. Alte explicaţii urmau să fie date de el, orientîndu-se, cum îi spusese ea, după caracterul fiecărui invitat. Dar cine ştia ce gîn-deau oamenii aceştia, ce erau ei dincoilo de aparenţe ? în afara de academicianul Alecu Muşa, cel care îi ciufulea părul ori de cîte ori intra în casa lor şi-1 întreba: Ce mai faci, pă-gînule ?, pe ceilalţi îi văzuse de puţine ori în biblioteca bunicului şi nu-şi mai amintea să fi vorbit vreodată cu ei... Obţinuse, totuşi, un lucru de la bunica lui, ca ea să le telefo-

neze şi să stabilească unde şi cînd îi putea el întîlni. în schimb, nu acceptase să le spună despre ce era vorba. Susţinuse cu tărie că surpriza era în favoarea lui, că ei aveau să fie mult mai impresionaţi să audă de la nepotul dispărutului despre prînzul dat în memoria lui Viad Gheorghianu. Tot protocolul acesta i se părea pueril, dacă nu absurd. în loc să-şi piardă o zi, mergînd la fiecare dintre ei, ar fi fost mai simplu să fie invitaţi prin telefon.

Ştiu eu dacă am cîntărit bine, dacă nu cumva am nedreptăţit tocmai pe unii ce ar merita să fie invitaţi. Se aplecă spre măsuţă să-şi strivească capătul ţigării în scrumieră. Mîinile sale erau din nou sigure pe mişcări şi vocea îi revenise la calmul ei obişnuit: VJad a avut foarte mulţi prieteni şi, iată, eu am ales doar cincisprezece...

Sînt sigur ca ai ades pe cei care trebuiau aleşi.

Ar fi fost mai bine să nu fiu forţată să fac asemenea lucru, dar nu se poate altfel, procurarea alimentelor este, totuşi, o problemă şi eu nu vreau să le ofer o masa oarecare, ci un *petit festin,* cum i-ar fi plăcut bunicului tău... Cred că nici el n-ar fi dorit să-şi vadă musafirii înghesuiţi unul într-altul, ca la nunţile şi pomenile ordinare, unde nu te mai poţi înţelege cu nimeni... Doar ştii cît de mult ţinea ca musafirii iui să mănînce şi să discute în tihnă, să simtă, nu-i aşa, în ce casă se află... Luă plicurile în mînă, le bătu ca pe nişte cărţi de joc, le aşeză din nou pe măsuţă şi-şi aprinse o altă ţigara : Alegerea asta m-a obosit, mi-a răscolit fel de fel de amintiri şi nu mai am nervii de altădată, nu mi-i mai pot stăpîni... Fiecare nume pe care l-am cîntărit, dacă să-1 reţin sau nu pe listă, a trezit în mine emoţii nebănuite... Dar nu sînt decît nişte amintiri..., eu însămi parcă am devenit o amintire, apărută cînd şi cînd în faţa unei femei cu numele de Cati... Oftă adînc, ca şi cînd n-ar fi avut suficient aer, apoi, fără nici un semn prealabil, lacrimile începură să i se ? curgă pe obraji. Plîngea aşa cum n-o mai văzuse decît la moartea soţului ei. Cu faţa împietrită, cu ochii larg deschişi şi buzele destinse într-un fel de zîmbet. Singurul indiciu al plînsului erau numai lacrimile.

Bunică !...

Gata, mi-a trecut. Scosese batista. îşi ştergea ochii : E un calmant bun, uneori trebuie să mai apelăm şi la el..., cînd nu ne mai putem suporta nici amintirile... Şi Alecu Muşa e tot

o amintire... Cu di am început lista, deşi nu cred sa vină. Nu ştiu ce i se întîmplă, am telefonat în cîteva rînduri la azilul acela şi mi-a răspuns o voce de femeie, destul de impertinentă, comunicîndu-mi că tovarăşul academician nu vrea să fie deranjat de nici un. telefon şi de nici o vizită. Sigur, pe tine nu poate să nu te primească." N-ar fi mai bine să mergem amîndoi ? Nu, Iustin, crede-mă, mi se face rău numai cînd aud cu-vîntul azil... Cine ar fi bămuit că un om ca el, care a avut destule case, împrăştiate în toată ţara, se va interna la bă-trîneţe într-un azil... Nu pot înţelege ce 1-a împins acolo. Vlad chiar s-a certat cu el, cînd 1-a auzit ce avea de gînd să facă. îmi aduc aminte că nu şi-a justificat în nici un fel hotărîrea. Pur^şi simplu, îi venise cheful să-şi trăiască ultimii ani la azil... încă o ciudăţenie sau o meteahnă ?... Parca nu le avem cu toţi !... Altfel nu ne-am mai numi oameni... De aceea l-am şi tolerat pe Alecu în casa noastră. Poate nu-i chiar cuvîntul potrivit, vreau să spun că noi i-am trecut cu vederea destule lucruri... Pe altele nu i le-am acceptat niciodată, nu ne-am împăcat mai ales cu acea *nostalgie de la bone,* în care se complăcea, fiindcă totdeauna era atras de mocirlă... Cum s-o numesc altfel ? în locul unei familii, sau, mă rog, a unor relaţii cu femei de nivelul lui, el a trăk cu toate servitoarele pe care le-a avut în casă, cu servitoarele acelea şi cu cele mai depravate fiinţe ale oraşului... Şi nu se trăgea dintr-o familie oarecare, Alecu avea la spatele lui o armată întreagă de boieri adevăraţi... Ce surpriză a fost că, după război, în loc să fie măturat de peste tot, cum se aşteptau nu numai duşmanii lui, noul regim 1-a primit printre primii la Academie, nu s-a atins cu nimic de avutul lui, într-un cuvînt, acţiunile sale n-au scăzut, a devenit astfel unul din puternicii zilei, cel puţin în lumea asta, a ştiinţei, a în-
văţămîntuJui.

Probabil că s-a ţinut seamă de meritele lui de excepţie.

îmi vine să rid. Cati Gheorghianu îşi depăşise acum momentul de slăbiciune. Părea să nu mai şovăie, ochii ei căpătaseră acea undă de mîndrie, atît de cunoscută lui Iustin : Ce merite de excepţie ? Cu regret trebuie să spun că marele profesor şi renumitul parazitolog, cum îl numeau pe atunci ziarele, luîndu-i interviuri, nu exista..., că n-a existat niciodată... încă din tinereţe, Alecu s-a băgat cu totul în politi-

că, îndepărtîndu-se de preocupările ştiinţifice. Nu-mi amintesc cine a spus despre Napoleon că era înzestrat să ajungă savant, dar, vai, ce ruşine, a devenit împărat... Păstrînd proporţiile, cam aşa s-au petrecut lucrurile şi cu prietenul nostru... însă n-a fcst un om rău, pe noi ne-a ajutat în cele mai critice momente, pentru că am trecut şi prin clipe de cumpănă... Uite cum vorbesc despre Alecu, de parcă ar fi murit !... Cînd ne duceam în vizită la el, ne dădea tot felul de reprezentaţii, care mai de care mai hazoase. Ba îşi trimitea servitorul în pivniţă şi îi poruncea să cînte cit îl ţinea gura, pînă umplea sticlele, ca acesta să nu poată bea, ba îşi lua în răspăr strămoşii înşiraţi pe pereţii sufrageriei, toţi pictaţi în ulei şi cu rame grele, de metal... îi plăcea să spună că primii din neamul lui, puţini la număr, muriseră cu arma în mînă, apărîndu-şi ţara, iar ceilalţi, care veneau pînă la el, închiseseră ochii cu mîinile pe paharele pline cu vin sau cu ele pe coapsele femeilor... îi prezenta pe rînd, povestea despre ei cu haz molipsitor... Erau numai chipuri destul de încruntate şl zburlite şi, uneori, Alecu ajungea pînă acolo încît se ridica de la masă şi, cu o bucată de cretă, punea mustăţi femeilor din tablouri, pe bărbaţi îi împodobea cu şepci şi pălării caraghioase...

Iustin începuse să se plictisească. îşi spunea că mai pierduse o seară cu pregătirile bunicii. Povestea îi devenea din ce în ce mai nesuferită datorită amploarei pe care i-o dădea bunica lui. Atîta tărăboi pentru o masă !... Şi, la urma urmelor, ce îl interesa pe el cum trăise Alecu Muşa ?... Nu avea nici o legătură cu el. Chiar pe vremea cînd era copil şi Muşa venea pe la ei, el nu putea să-1 sufere, prea vorbea tare şi gîfîia într-una, ca un animal greoi. Cum intra, îşi arunca pălăria pe capul nudului de lîngă scară şi cu bastonul îi împungea sînii, rîzînd ca un idiot... Aproape că nu-şi mai asculta bunica. Treptat, gîndurile lui fură acaparate de chipul acelei fete îmbrăcată în alb, o imagine care îl obseda cu adevărat. Se întrebă ce putea ea să facă la o asemenea oră. Era acasă, cu părinţii, asculta şi ea vreo poveste plictisitoare ca el, de la bunica ei ?... Sau, poate, ieşise în oraş, se plimba la braţ cu un bărbat ? Nu, nimic nu era exclus, iar el îşi irosea timpul... La un moment dat, îi trecu prin minte că ar putea-o găsi în vreuna din casele în care a doua zi trebuia să

ducă invitaţiile. O şi vedea deschizîndu-i uşa şi întrebîndu-1 pe cine căuta...

Mă urmăreşti, Iustin ?

Sînt atent, spuse el. Te ascult.

îţi spuneam că Alecu a trecut prin mai multe partide, orientîndu-se perfect, intuind conjuncturile ce aveau să vină, perspectiva. Sfârşitul războiului 1-a găsit înscris în partidul comunist, cel puţin aşa susţinea el... între noi fie vorba, minciunile nu-i erau prea străine, mai ales cînd era vorba despre trecutul lui, despre vîrstă... Ha, ha, cred că are cu trei sau patru ani mai mult decît este trecut în acte... Ciudăţeniile lui !... Din cauza pelerinei negre şi a pălăriei, aşa cum îl ştii şi tu, studenţii îi ziceau Liliac, ei se refereau doar la vestimentaţia lui, însă porecla i se potrivea, fiindcă asemeni liliecilor nu dăduse niciodată cu capul în zid, se orientase excelent, avusese totdeauna antenele sale ultrasensibile... întrun fel l-am admirat, pentru că, în pofida vremurilor, s-a comportat ca un boier pe propria-i moşie, a continuat să înjure birjăreşte, să bată cu bastonul în uşile cele mai oficiale, să nu pună nimic la inimă, adică să rămînă el însuşi pînă la .sfîrşit.

Asta înseamnă că n-a făcut nici un compromis ?

Cine se poate lăuda cu o asemenea performanţă ? îi spuse ea, aproape silabisind cuvintele. Viaţa, Iustin, viaţa este şi compromis, nu .numai demnitate.

Răspunsul ei îi aminti dintr-o dată vorbele fotografului: Trebuie să înţeleg că şi bunicul le-a făcut ? Şi el, şi tu şi tata ?...

Cati Gheorghianu îl privi blînd, cu obişnuitul ei zîmbet. Iustin nu-şi putea explica întîrzierea răspunsului şi îl luă drept un răgaz în care bunica lui, încurcată, îşi căuta cuvintele. Fu gata s-o întrebe dacă îl cunoştea pe evreul acela, pe fostul fotoreporter de ziar, însă ea i-o luă înainte : Depinde de ce fel de compromisuri faci, pînă unde ajungi cu ele. Apoi mai sînt şi împrejurările... Dorinţa şi voinţa unui om, oricît de nobile ar fi, nu-i ajung, nu-i pot hotărî numai ele soarta. Chiar şi în cazul oamenilor de excepţie lucrurile se petrec la fel. Dacă ţii neapărat să ştii, îţi spun că am făcut şi noi compromisuri, mici aranjamente, poate mai inofensive decît înjurăturile lui Alecu Muşa.

Totuşi compromisuri, nu ?

Nu te contrazic. Vei ajunge să înţelegi singur, pe pielea ta, cît sînt de necesare. De exemplu, ce-ar fi trebuit noi să facem, să ne despărţim de Ailecu Muşa pentru bădărăniile lui, pentru faptul că avea legături cu tot felul de dezmăţate ?... Nu, Iustin, noi l-am înţeles de la început, am înţeles totul despre el şi l-am acceptat. *Tout comprendre cest tout pardonner...* Un adevăr peste care nu-i bine să treci... Dar unde am ajuns, la bîrfă !... Oricum, cîteva lucruri trebuie să cunoşti despre fiecare, cînd ai să le dai invitaţiile trebuie, nu-i aşa, să ştii la ce fel de oameni intri... Nici cu profesorul Dragomir n-am să pot vorbi la telefon... Un alt ins plin de ciudăţenii. Mi-a spus taică-tu că, de cînd a ieşit ila pensie, Ilie Dragomir s-a însingurat de tot şi are un comportament straniu. Şi-a suprimat telefonul de acasă, iar la institut, unde vine în fiecare dimineaţă, nu iese din cabinetul său şi nici nu răspunde la telefon... Cică 1-a apucat greaţa de oameni, spune asta oricui... Tocmai el, marele antropolog... da, da, mare, Ilie Dragomir este cu adevărat o somitate în materie. O viaţă întreagă să te ocupi de evoluţia omului şi, la sfîrşit, să-ţi vină greaţă de obiectul propriei tale cercetări !...

Poate are motive întemeiate, spuse Iustin, încercînd să reia problema compromisurilor. Poate tocmai acum, la bătrîneţe, a ajuns la un autostereotip, îşi vede exact propria imagine şi îl apucă greaţa de el însuşi pentru compromisurile pe care le-a făcut...

Ilie Dragomir !... Nu, el a fost încăpăţînat ca un catîr, din cauza asta a şi avut de suferit, dacă nu era Vlad, în vremurile acele tulburi, zbura de la catedră, zbura şi de la institutul de biologie... Repet, e un mare specialist, dar şi un mare naiv, gîndeşte aproape ca tine..., nici un fel de compromis, nici un fel de abatere, ci numai linia dreaptă... Acum îl protejează şi Bogdan, i-a lăsat cabinetul la dispoziţie, are acces la laboratoare... Cu ce să-şi omoare omul timpul ? Decît sa vegeteze ca generalul Popenţa, îşi continuă într-un fel activitatea.

Nu mai vegetează nici generalul, spuse Iustin rîzînd. Zilele trecute l-am întîlnit pe stradă şi mi-a comunicat foarte serios că vrea să scrie un tratat de strategie militară. Tocmai se ducea la bibliotecă... Cînd vorbea despre tatăl mamei lui şi acesta nti era de faţă, Iustin îl numea ca şi Cati Gheor-

ghianu, generalul sau tovarăşul general Popenţa. Îşi aprinse :şi el o ţigară : Cine ştie ce surpriză ne va face.

O, *pauvre general,* ce surpriză mai putem aştepta de la ■el ?!... Acum, în timpul vacanţei, ar trebui să-i mai faci cîte. * vizită, e, totuşi, un om singur... în sfîrşit, să continui cu lista mea... Cred că Radu Macrinovici te va primi în biroul lui, este atît de îndrăgostit de biroul acela, încît ar dormi şi noaptea acolo, dacă şi-ar simţi în pericol scaunul... Nu, nu sînt rea, îţi dezvălui doar nişte lucruri pe care de-acum trebuie să le ştii, să le înţelegi... A fost o vreme cînd Macrinovici şi-a închipuit că Vlad i-ar putea lua locul la preşedinţie. Ce mizerii i-a putut face, cîte cabale a organizat! N-a lipsit mult să desfiinţeze institutul de biologie, să-1 transforme într-o anexă a altui institut... Nu, niciodată nu ne-a fost prieten şi, totuşi, îl vom invita. Ştii de ce ? Pentru că sper să văd aşezat un bust al bunicului tău acolo unde merită, în faţa institutului care s-a înfiinţat numai la insistenţele lui, la zecile de memorii trimise peste tot..., care a trăit prin el atîţia ani... lata compromisul meu de acum, pe care sînt gata să-1 fac. Mă condamni pentru asta ?...

Altfel nu este posibil ? întrebă Iustin.

Nu, spuse Cati Gheorghianu, relaţiile lui Macrinovici sînt puternice, el se poate opune, poate întîrzia lucrurile, iar eu am început să-mi închei socotelile, timpul mă presează...

De ce nu ceri sprijinul actualului rector ? mai spuse Iustin.

Este inutil, replică bunica sa. Rectorul este un savant dublat de un adevărat om, însă mandatul lui a expirat, oricînd se pot face noi alegeri...

Probabil că nici nu l-ai invitat, spuse Iustin.

Ce vrei să insinuiezi, Iustin ? Mîinile ei începuseră să tremure din nou. Îşi aprinse altă ţigară. Nu l-am invitat pentru simplul motiv că este internat în spital..., un preinfarct, după cîte am auzit...

Nu mai era atent la explicaţiile ei. Fusese hotărît să-i povestească întîlnirea cu fotograful, să-i reproducă toate cuvintele acestuia despre Vlad Gheorghianu, însă acum nu mai avea curajul. Totuşi, pentru prima dată, îşi privea bunica nu ca pe cineva aflat mereu lîngă el, sa-1 protejeze, blîndă şi bună, ci încerca să se detaşeze de fiinţa ei, s-o vadă cum era dincolo de aparenţele cu care era obişnuit. Dorea această

îndepărtare nu numai de Cati Gheorghianu, ci de întreaga iui familie. Era ca şi cum cuvintele fotografului ar fi operat ca un fulger căzut asupra unei nopţi şi, pentru o olipă, i-ar fi dezvăluit lucruri cu totul necunoscute, care îl speriaseră... Nu, nu era nici un fel de teamă, gîndi el. Faţă de ce putea să-i fie lui teamă ? Pur şi simplu, se agăţa de nişte cuvinte nenorocite, le exagerase importanţa...

Intuiţiile mele, continuă Cati Gheorghianu, nu m-au înşelat niciodată.

Adică ? se trezi Iustin întrebînd.

Vreau să zic, spuse Cati Gheorghianu apăsînd pe fiecare cuvînt, că Macrinovici va fi rector, aşa se aude.

Văd că omul ăsta te obsedează, spuse Iustin.

Poate, răspunse bunica lui. Obsesia mea de acum este realizarea acelui bust şi toate cîte ţin de acest lucru, oricît de mărunte ar fi, devin şi ele obsesii, dragul meu... Macrinovici ?... Insul asta este un mit fără nici un suport, o statuie de mucava..., dar una pusă în mijlocul oraşului, zic mijlocul oraşului fiindcă el îşi închipuie că nu se mişcă un pai fără ştirea lui, fără asentimentul lui. Cel puţin în lumea cercetării, a învăţămîntului, aşa crede... Vrea să fie omul care leagă şi dezleagă... Nu numai provincia are asemenea mituri, dar aici se nasc cele mai multe. Unii se duc astfel încărcaţi de glorie în capitală, alţii, ca Macrinovici, rămîn să-şi fericească urbea. Şi cînd dispar, cînd moartea îşi face treaba ei, se descopere cu stupefacţie că regele a fost gol... Mă urmăreşti ?... Imediat după război, un academician era adus la Universitate cu o hodoroagă de maşină decapotabilă... îmi amintesc perfect, mai eram încă asistentă pe-atunci şi, în fiecare dimineaţă, vedeam cum doi oameni îl coborau din maşină şi îl duceau pe braţe pînă la catedră, să-şi ţină cursurile. Era un spectacol... Bătrînelul acela cu plete şi cu monoclu, uscat şi mic, dus pe braţele celor doi... Mă impresiona, recunosc, auzeam în jur vorbindu-se de un mare savant căruia numai capul şi mîinile îi mai rămăseseră întregi şi societatea avea grijă de ceea ce se adunase în capul acela, de ce ardea în el, îi plătea maşina, oamenii, să poată transmite studenţilor, nu-i aşa, lumina învăţăturii lui..., să nu se piardă o pîlpîire de lumină. Voinţa acelui om mi se părea eroică, persoana lui căpăta nimbul unui martir..., ca, vai, după moartea sa, să se afle că marele savant avusese doar o minte de

53

duzină, bună poate pentru un profesoraş de la cine ştie ce liceu, dintr-un tîrg amărât, şi toate exhibiţiile cu dusul şi adusul pe braţe ou aveau altă bază decît puternicele relaţii ale acelui om... Un mit fals, o statuie de nisip, într-un fel ca şi Muşa, ca şi Macrinovici... Am pictat un tablou cu o astfel de idee..., nu mai ştiu acum ce titlu i-am pus ca sa-1 pot expune. Blocuri, biserici, fabrici, arbori şi oameni şi, deasupra, ca un nor, o statuie plutind semeaţă... Bineînţeles, cînd te va vedea Macrinovici va fi extrem de politicos, te va întreba despre părinţi, despre sănătatea mea..., ne va copleşi pe toţi cu laude... E stilul lui, al acestui lingvist închipuit, cu numeroase studii pe care nimeni nu le-a văzut... Dar abilitatea lui de a se strecura, de a ajunge unde îşi propune sa ajungă, o întrece cu mult pe a lui Alecu... Nu, nu-mi face nici o plăcere să mai vorbesc despre el, nu am nici măcar plăcerea asta... în rest ?... A, da... şi acest profesoraş de istorie care se închipuie un Iorga sau un Pârvan, Gavril Chiriacescu... O altă, ha, ha..., mare personalitate... La orice adunare, unde este invitat, ia primul cuvîntul şi debitează, cu o morgă de savant, numai banalităţi... Fricos ca un iepure, extrem de prudent..., curajul n-are nimic de-a face cu el, din cauza asta nici n-a fost primit la Academie... E marele lui of... Apoi vin fetele, una măritată cam tîrziu... şi altele două pentru care tremură încă de pe acum, să nu cumva să repete şi ele pe soră-sa... Fir sigur, acolo vei fi bine primit, vă-zîndu-te, Chiriacescu s-ar putea gîndi la viitorul fiicei sale celei mici... O, dar am obosit, am vorbit prea mult...

Iustin luă lista ei de pe măsuţă şi o cercetă în grabă : Şi ăsta, Teofil Horga, cine mai este ?

Vai, Iustin, ai făcut cunoştinţă cu el. Redactorul responsabil al revistei..., un băiat simpatic...

Parcă mi-1 amintesc, spuse Iustin. Nu-i tipul acela, care vorbeşte să te surzească ?... L-am surprins odată, în timp ce discuta cu tata... ştii ce făcea ? îşi băga degetele în gură şi apoi îşi netezea cu eîe sprîncenele şi perciunii. Nu ştiu cum de îl suporta bunicul. Mie mi-ar fi greaţă... Cu scuipatul lui întins pe sprîncene, cu vorbele care miroseau de la o poştă a lichelism...

De ce mă superi iar, Iustin ?... Omul răspunde, totuşi, de-o revistă..., o revistă de care mai am şi eu nevoie, ck voi mai trăi, şi memoria lui Vlad... A fost totdeauna foarte ama-

bil cu noi, i-a luat nenumărate interviuri lui Vlad, a scris cîteva tablete despre mine. Ce vrei, micile mele compromisuri care îţi displac atîta... Văd că vrei să mă superi cu orice preţ.

O, nu, nu, bunică, spuse Iustin, ridicîndu-se din fotoliu. Mi-am spus şi eu părerea... Am să ies în oraş, vreau să mă plimb puţin.

Cati Gheorghianu tăcu. Luase iar plicurile în mîini şi părea că citeşte numele scrise pe ele cu tuşul negru, lucind ca un lac. Cînd auzi bătăile înfundate ale pendulei din sufragerie, se ridică şi ea. Era ora nouăsprezece. O strigă pe Aspazia, menajera lor.

2

Intrase pe un bulevard cu patru benzi, flancat pe ambele părţi de blocuri înalte, cîndva o stradă îngustă, străjuită de castani şi de prăvălioare sordide, Ici-colo, se mai vedeau ziduri înalte, netencuite, schele, braţe de macara'e, mormane de moiuz şi fierărie, oameni montînd noi firme, amenajînd spaţii verzi, ştergînd varul de pe uriaşe ferestre de vitrină, camioane din care se descărcau mobile, pămînt de pădure, containere, asfalt fierbinte, lăzi cu ghivece de flori... Avea senzaţia că se află într-un oraş necunoscut. Cu drumurile lui, limitate la cartierul universitar, la străzile dintre casă şi institut, aproape că nu-1 mai cunoştea. De două ore, de când îi străbătea arterele, îşi formase o imagine potrivit căreia oraşul propriu-zis fusese înconjurat de jur-împrejur de alte oraşe, ce concurau agresiv cu vechiul centru. Oraşul copilăriei lui nu-şi mai apăra gangurile răpănoase, gardurile strîm-be, fundacurile şi maidanele înecate în gunoaie, barierele noroioase, maghernitele înghesuite unele într-altele ca nişte oi pe sub copaci, prăvălioare cufundate în igrasie şi miros de gaz, în care intrase şi el o dată, cu bunicul său — se descotorosea de ele grăbit, aşa cum se lepădase cîndva de pălăriile fistichii, de bastoanele purtate cu monocluri, de corsetele femeilor, de blazoanele absurde, încrustate pe frontoanele caselor, de misiţi şi de birje, cum îşi dărîmiase apoi statuile de regi şi de miniştri, cum îşi schimbase denumirile străzilor...

Aruncase mereu cîte ceva, arunca şi acum, **ca pe** un **balast,** asemenea unui vapor care simţea că altfel ar lua apă, că ar intra în derivă... Poate bunica lui şi mătuşa Eva, mai cu seamă ea..., oricum, numai bătrînii, ei mai suspinau nostalgic după acel oraş, de altădată, dispărut pentru totdeauna ca propria lor tinereţe. Poate că pe atunci, cînd ele erau tinere, unul ca el, legănat de trăsură pe caldarîmul străzilor, încercase aceleaşi gînduri despre cele ce fuseseră mai înaintea acelui ins. într-un fel, totul se repeta... Conducea degajat, poate prea încet pentru cei grăbiţi care îl semnalizau cu farurile, sa accelereze. Bl nu avea de ce să se grăbească, abia trecuse de ora zece şi deja reuşise să împartă opt plicuri. Bifase pe lista bunicii lui cinci profesori universitari, un academician, un critic de artă şi un actor, toţi oameni la pensie sau ajunşi în pragul ei, persoane şterse, interesante doar prin unele ciudăţenii. Toată povestea asta cu invitaţiile, socotită la început ridicolă, acum îl distra, avea prilejul să-i vadă pe foştii prieteni ai bunicului său în locuinţele lor şi să-şi facă o idee despre gusturile, orgoliile ori tabieturile acestor oameni, într-un cuvînt,. să-i cunoască dincolo de cum apăreau ei în public. Unde puteai să cunoşti omul mai bine decît în propria lui casă ?... Bineînţeles, profesorul Ştefan Pahopol nu putea fi măsurat cu ceilalţi, care îl decepţionaseră. Chirurgul îl primise cordial, făcuse cîteva glume subţiri, îl întrebase ce specialitate dorea să urmeze şi, auzind că tocmai chirurgia, îşi exprimase regretul că nu mai avea cum să-1 ajute, în doi-trei ani trebuia să iasă Ia pensie. Apoi băuseră împreună cafeaua adusă de o femeie îmbrăcată în negru, ca o maică, probabil vreo rudă sau menajera casei, vreme în care profesorul îi vorbise despre o complicată intervenţie pe cord ce tocmai îl aştepta la clinică, o inimă în jurul căreia se formase un corset, o carapace ca de calcar... Fusese impresionat de bonomia şi sobrietatea lui, dar mai ales îi admirase curajul de chirurg. în încăperea unde băuseră cafeaua văzuse o pianină şi, aşezată pe ea, într-un suport de piele, fotografia soţiei chirurgului. Era o femeie în jur de treizeci şi cinci de ani, un cap deosebit de expresiv şi frumos. Alături de fotografie, exact cum îi spusese bunica lui, se afla o vază cu trei garoafe, florile preferate ale doamnei PahopoL Tot de la bunica lui ştia că această femeie, o pianistă de talent, murise pe masa de operaţie, cu inima

deschisă de bisturiul propriului ei soţ, că, după moartea ei,
chirurgul dispăruse din clinică mai multe luni şi, cînd îşi
făcuse apariţia, se apucase iar de muncă, de parcă nu i s-ar
fi întîmplat nimic. Singurul semn al suferinţei fusese albirea
completă a părului. Cati Gheorghianu îi povestise că de la
moartea pianistei, vreme de peste cincisprezece ani, garoa-
fele erau schimbate în fiecare dimineaţă, iar seara, înainte de
culcare, profesorul Pahopol se aşeza la pianina aceea şi in-
terpreta bucăţi simfonice din repertoriul soţiei sale... Ii pri-
vise de cîteva ori mîinile ce mai aveau încă mişcări extrem
de sigure şi se gîndise la eşecul de atunci, cel mai dureros
dintre toate eşecurile lor, la neputinţa acelor mîini de-a mai
însufleţi trupul pe care îl mîngîiaseră în atîtea clipe de dra-
goste. Cît ar fi vrut să-1 audă vorbindu-i despre drama lui !
Gîndul unei întrebări îl obsedase tot timpul, dar cum ar fi
putut să o pună ? Se mulţumi să-i privească mîinile puter-
nice, cu tendoane proeminente, care peste cîteva zeci de mi-
nute aveau să spargă învelişul acela ca de calcar, ce strîn-
gea de moarte inima unui om... Nu, îşi spunea acum Iustin,
nici o mînă, orice ar face ea şi cît de nobilă i-ar fi neliniş-
tea, nu se poate compara cu mîna chirurgului, pentru că
succesul sau eşecul ei înseamnă moartea sau viaţa... Ii urmă-
rise maşina pînă dispăruse la o intersecţie şi îşi propusese,
în sinea lui, să se apropie cît îi va sta în putinţă de acest
om... In rest ?... Mai nimic, doar nişte caraghioslîcuri, nişte
răutăţi... Paul Popescu, criticul de artă, îl bătuse cam zgo-
motos pe umăr, ţinînd să-i amintească — pentru a cîta oa-
rt ? — că el publicase cea mai serioasă monografie despre
pictoriţa Cati Gheorghianu. Apoi, după ce auzise că printre
invitaţi se afla şi Gavril Chiriacescu, începuse să4 toace pe
acest profesoraş de duzină care nu-şi vedea de ciorba lui,
ha, ha..., istorică şi fără nici un gust, care îşi băga nasul în
artă, tropăind pe tot teritoriul ei, de la balet pînă la literatură,
asaltînd redacţiile cu articole năclăite, dogmatice, submedio-
cre..., care agonisea mereu, cu tranca-tranca..., care nu era
decît vax, deşi ifosele lui îl făceau să se creadă mare perso-
nalitate, dacă nu singura din tot oraşul... îi făcuse o impre-
sie detestabilă, criticul de artă se dovedise un bîrfitor, un
ins care mîrîia tot timpul. Nu-1 mai văzuse niciodată atît de
pornit, dar cel puţin îi vorbise de la distanţă, nu-1 împroş-
case cu scuipat, ca arheologul... Acesta îi scuturase îndelung

mîna, se recomandase — profesor Coimeliu Coste — şi o continuase aşa, cu o voce catedratică, lipsită de orice nuanţă. Probabil cum îşi ţinea şi cursurile despre paleolitic, neolitic, adormindu-şi studenţii. îl primise în grădiniţa lui, la o masă acoperită de cărţi şi de hârtii, i se pdînsese că zgomotele îl încurcau la lucru, fel de fel de zgomote, domnule, dar mai ales păsările, vrăbiile, ciripitul lor, şi de aceea se înarmase cu o praştie, cum le auzea, zvvîîîrrr după ele... Să-1 ia naiba, pînă acum fusese singurul care se arătase şocat de faptul că invitaţiile nu erau adresate şi soţiilor... Pe urmă, actorul acela care îi înfăţişase un fantastic arbore genealogic, cu rădăcinile înfipte direct în mormîntul domnitorului Vasile Lupu, cel ce se servea la masă de tacîmuri, în timp ce în Franţa, Ludovic al IV-lea, regele Soare, îşi ducea mîncarea la gură numai cu mîinile, ha, ha, cu mîinile goale, stimabile..., şi una din crengile arborelui închipuit de el era tocmai neamul său, al actorului Spiridon Aciu, alături de creanga din care se trăgea Vlad Gheorghianu, cu alte cuvinte se puteau numi neamuri... Sclerozat sau mitoman, oricum, nu prea arătase cu minţile întregi... Şi Gavril Chiriacescu, cel cu fetele de măritat, îl ţinuse la uşă, nici vorbă să-i facă vreo curte, cum îşi imaginase bunica lui, fusese chiar nepoliticos, ursuz... Opri la un stop şi se privi-în oglindă. Transpirase, îşi scoase batista şi începu să se şteargă pe faţă, simţind un parfum persistent. Duse batista la nas : Nu, nu batista mirosea a parfum, ci mîinile, volanul... Era parfumul mamei sale, Nina Ricci sau, poate, Caron, parfumurile ei preferate... Tatăl lui probabil că şi uitase să mai conducă de cînd nu se mai urcase la volan. Maşina era mai mult a mai-casi, o folosea zilnic... în toamna sau în iarna viitoare avea să aibă şi el maşina lui, una înregistrată pe numele său, cumpărată de bunica... Nu băgase de seamă că semaforul îşi schimbase culoarea pe verde şi cel din spatele lui începuse să-1 claxoneze nervos. Băgă în viteză şi demară puternic, îndreptîndu-se spre centrul oraşului, se hotărî să meargă mat întîi la redacţia revistei şi pe urmă la scriitorul acela, Cesa, care locuia într-un bloc din apropiere.

Parcă maşina între două autocare greceşti şi intră într-o tutungerie să-şi cumpere ţigări. Cînd ieşi, cu ţigara aprinsă, văzu o femeie înaltă, brunetă, pe care o depăşeau toţi pietonii. Părea că îşi încetinea mereu pasul, călcînd graţios pe

tocuri înalte, avea aerul unei fiinţe ieşite la plimbare sau a unei turiste care tocmai părăsise hotelul să viziteze vreun muzeu sau vreo biserică din apropiere... Purta o rochie albă, spumoasă, încît îi puteai ghici cu uşurinţă trupul, şoldurile i se roteau energic sub ţesătura subţire, îşi făcea loc cu o oarecare prudenţă, cu o eleganţă desăvîrşită, ca o balerină. Porni în urma ei, cu ochii pe gîtul ei, pe şoldurile acelea care păreau să se mişte ca într-un dans, pe picioarele lungi, lin rotunjite. Un exemplar rar, gîndi el, putea să aibă cel mult douăzeci şi dinei de ani, să fie măritată, să... Nu, nu era nimic serios, se distra, se destindea după atîtea discuţii obositoare cu bătrâni aceia, cu şubrezii, cum îi numeau urii dintre colegii săi... Pasul deja începuse să i se încetinească. Se opri. Femeia dispăruse la colţul străzii. Cîteva clipe mai tîrziu, îşi dădu seama că, de fapt, nu ea îl atrăsese, nici măcar nu o văzuse bine la faţă, ci rochia pe care o purta, rochia ei albă, la fel ca a fetei venite la înmormîn-tarea bunicului său. Ce aşteptase ?... S-o întîlnească în vreuna din casele unde intrase, să fie una dintre fiicele lui Chi-riacescu, să-i fi deschis tocmai ea uşa arheologului aceluia deşirat, care îl împroşcase cu salivă, sau la academicianul Romeo Iţicovici, un tip care tot timpul îi vorbise ca un somnambul, cu ochii aproape închişi ?... Nu, ea nu putea să aibă asemenea părinţi caraghioşi, plini de ifose, bîrfitori... De asta era sigur... Ceva mai tîrziu, îi scăzu entuziasmul. Nu-i ştia numele, vîrsta, unde locuia, ce erau părinţii ei, dacă era studentă sau nu, dacă era liberă, nemăritată sau dacă avea un soţ, unul care... Aruncă ţigara şi se îndreptă încet spre o clădire cam ponosită pentru centrul oraşului, unde se afla redacţia revistei. Păşind rar, degajat, ca de obicei, îşi spunea că se luase după o himeră, că ar trebui să lase deoparte asemenea închipuiri, îşi irosea zilele de vacanţă, atît de frumoase...

Nu mai intrase niciodată într-o redacţie. Nu-1 interesase. Culoarul lung şi întunecos îl făcu să şovăie. O uşă era deschisă, înăuntru plutea un fum gros de ţigară. Doi inşi, aplecaţi asupra unei mese, jucau şah, iar alţi doi chibiţau. Nu îndrăzni să-i deranjeze. Merse mai departe şi bătu într-o altă uşă. Nu-i răspunse nimeni. Apasă pe clanţă şi o deschise, dînd cu ochii de un tip gras, aproape obez, cu chelie în vîrful capului şi cu plete lungi, pornite de pe margini, atîrnînd

a unse cu briantină. Aşezat la birou, omul citea un ziar şi mînca pîinea cu salamul tăiat felii, puse în dreapta lui pe nişte şerveţele de hîrtie. Nu-şi ridică faţa transpirată, cu aspect unsuros, decît după ce îl întrebă unde îl putea găsi pe redactorul şef. Continuînd să mestece, grasul, care părea că se trezise atunci din somn, îi arătă cu mîna direcţia, adică tocmai la capătul culoarului. îi întoarse spatele, enervat pe el însuşi. Ce naiba, nu mai ştia să citească ce scrie pe o uşă?... însfîrşit, văzu cuvîntul redactor şef, decupat din material plastic. Fără să mai bată în uşă, o împinse. Era antecamera şefului, cu un mic birou, lîngă un ficus pipernicit, la care o-femeie corecta nişte şpalturi. Femeia împinsese maşina de scris într-un colţ şi făcuse loc vrafului de şpalturi, unei scrumiere şi ceştii de cafea. Repetă întrebarea pusă grasului şi ea îi spuse să ia loc pe un scaun, nu cunoştea programul redactorului şef, se aflǎ întîmplător acolo, înlocuind-o pe secretară. Mai adăugă apoi, amabilă, că, dacă îi fixase întîlnirea> tovarăşul Horga trebuia să apară. Apoi îşi continuă lucrul. Cît îi spusese toate acestea, Iustin o privise atent, întrebîndu-se unde o mai văzuse el pe această femeie. Părul ei nu prea lung, puţin ondulat şi aproape albit, contura o faţă. plăcută, cu ochi uşor alungiţi, calmi, inteligenţi şi luminaţi de un surîs abia perceptibil. Arăta ca un portret pe care pictorul, terminîndu-1, fusese nemulţumit de prea multa frumuseţe tinerească pusă pe faţa ei şi o înlăturase apoi, o maturizase, îi dăduse un aer cam greoi, deşi nu era grasă, armonizîndu-i apoi ridurile de sub ochi şi o anume oboseală a obrajilor cu părul albit. Dealtfel, nu era o femeie bătrînă, îşi spuse Iustin, putea să aibă cîţiva ani mai mult decît maică-sa. O şuviţă de păr groasă îi căzuse pe obraz şi ea o îndepărtă, ridicînd privirea spre el. Acum era convins că undeva o mai întîlnise, poate pe stradă sau într-o cofetărie, într-un parc, şi-i atrăsese atenţia tocmai părul ei alb, purtat tinereşte, fiindcă se mai simţea, poate, încă tînără. O femeie ca ea nu putea să treacă neobservată de cei din jur... Dar ce-1 interesa pe el dacă o mai întâlnise sau nu ?... O întrebă dacă putea să fumeze, şi ea, fără să-i răspundă, împinse o scrumieră spre marginea biroului. Abia îşi aprinsese ţigara,, cînd uşa se deschise şi, în cadrul ei, ocupîndu-1 aproape în întregime cu trupul lui mătăhălos, apăru tipul pe care îl văzuse mai înainte mîncînd salam cu pîine. Se sprijini cu o-

mînă de tocul uşii, uitîndu-se la fel de somnoros ca mai înainte : N-a venit şeful ?

După cum vezi, răspunse femeia.

Ai acolo şi rubrica mea ?

Nu, pagina a patra n-a venit.

Să nu-i dai drumul pînă n-o văd şi eu.

Ea tocmai îşi aprindea ţigara. Nu-i răspunse decît după primul fum : N-am nimic împotrivă. Să-ţi stric eu capodoperele cu vreo virgulă sau vreun acord !...

Vezi-ţi de treaba ta, îi răspunse mătăhălosul, cu un glas stins, nepăsător. Plecă fără să închidă uşa.

In urma lui, femeia rămase cîteva clipe nemişcată, cu ochii în gol. îi răsărise acum o cută groasă, puţin mai sus de rădăcina nasului. Părea trupul unei păsări, purtat în zbor de cele două sprîncene. Ochii însă îi erau tot calmi, luminoşi, cu surîsul acela ciudat în ei. Apoi se aplecă din nou asupra hîrtiilor. Pe culoar se auzeau paşi, ca şi cum cineva ar fi tîrşîit nişte cizme. La un moment dat, îi spuse că venea tovarăşul Horga. ProBabil că îl recunoaşte şi după mers, gîndî. Iustin. îl zări prin uşa deschisă. Horga înainta, dînd larg din mîini. Mergea puţin aplecat în faţă şi tot trupul lui dădea o senzaţie de instabilitate, ca şi cum undeva, pe la mijloc, *îi* lipseau cîteva vertebre. în uşă, îşi duse mîinile la cap şi îşi înfoie cu degetele părul lung şi des, care îi căzuse pe urechi : Bonjur, frumoaso, m-a căutat cineva la telefon ? Femeia îi răspunse în silă că nu, însă era aşteptat, şi arătă cu privirea spre Iustin. Cuta ei, dintre sprîncene, apăruse iar. Horga se răsuci cu faţa la el : Aaaa, dumneata erai, domnule ! Scu-zămă, am fost reţinut de nişte treburi urgente, casnice, domestice, hă, hă... Dacă nu mă înşel, nepotul doamnei Cati..., Cati Gheorghianu... în costumul lui gri deschis^ cu o cravată, colorată ţipător şi pantalonii strînşi pe el, arăta ca un om oprit dintr-o goană.

Bunica v-a telefonat...

Ştiu, ştiu..., pofteşte ! şi îi deschise uşa biroului său. Ia loc, domnule ! Despre ce e vorba, cu ce să o servesc pe doamna Cati ?

Iustin îi întinse plicul. Horga, aşezat la birou, îl desfăcu şi începu să citească. îl ţinea cu mina dreaptă, iar cu arătătorul de Ja stînga îşi masa sprintenele, după ce mai înainte îşi umezise degetul acela cu salivă. Ce tic scîrbos !

își spuse Iustin, răsucindu-se spre'fereastră să nu-1 mai vadă. îl auzi, însă, în aceiaşi clipă, izbucnise de parcă ar fi descopeiiit ceva de care îi atîrna existenţa: Cum să nu vin, domnule ?! Nu este om în oraşul ăsta care să respecte cum respect eu memoria academicianului Vlad Gheorghianu... şi pe doamna Cati... Ce pictoriţă talentată ! Mare talent, domnule !... Aşa este bine, să-i respectăm pe cei bătrîni, pe cei care ne-au deschis drumurile... Păi ce om a fost bunicul dumitale !... A colaborat permanent la revistă, dar şi eu l-am plătit cum merita, ca pe o mare personalitate... Luă receptorul din furca telefonului, fiindcă sunase, şi continuă : El e, puiule... La datorie, tovarăşe..., se poate altfel ? Am citit, e formidabil, eşti mare, domnule..., te public, te plătesc, te pup, ce mai vrei de la viaţa mea ?... Aşa... Pentru tine ce nu fac eu ?..., am s-o public şi pe ea, da, da..., ha, ha... Pa, te pup !... Puse receptorul în furcă şi luă plicul, fluturîndu-1 : Spune-i doamnei Cati că voi fi prezent, e o onoare pentru mine, domnule, voi veni cu plăcere, cu emoţie, cu bucurie...

Iustin se ridicase de¯ pe scaun. Tipul îl călca pe nervi. Părea găunos şi zgomotos ca un zarzavagiu. Nu-1 mai asculta. Horga îi scutură energic mîna de mai multe ori, apoi îl bătu pe spate, continuînd să-i laude bunicii. Ieşi scîrbk din. biroul lui. Trecînd pe lîngă femeia cu şpalturi, îi spuse din mers : Sărut mîna, aţi fast foarte amabilă. Ea ridică din umeri, nedumerită, şi ochii ei aveau aceeaşi expresie, de privire în gol sau de absenţă.

în stradă se mai gîndi o vreme la ea, apoi o uită.

3

Iustin nu citise nici una dintre cărţile lui Sergiu Cesa. Nu4 interesase. Trecuse prin liceu cu o oarecare nepăsare, <lacă nu cu dispreţ faţă de scriitorii în viaţă, mai ales faţă <de cei care trăiau în oraşul lui. Chiar şi pe autorii din manuale îi studiase în silă, numai în vederea obţinerii unor note bune. De altfel, Iustin nu era o excepţie. Printre cei mai mulţi de vîrsta lui exista opinia că aproa,pe tot ce tipăreau aceşti scriitori era prea puţin interesant ca să piardă timpul citindu-le cărţile. Odată, Iustin îl întâlnise pe Cesa pe stra-

dă. El era însoţit de bunicul său şi scriitorul îl salutase politicos pe acesta, însă cu vădită intenţie să-şi continuie drumul, în schimb, îl oprise academicianul, i-1 prezentase pe nepotul său, schimbaseră între ei cîteva vorbe, şi lui Iustin nu-i plăcuse deloc omul, părea prea plin de sine, arogant, zeflemitor. Pe el nici nu-1 băgase în seamă şi abia catadixise să-i întindă mîna. Altă dată, Cesa venise la liceu, invitat de profesoara de limba şi literatura română, şi tot ce spusese el acolo, în faţa elevilor, îi lăsase lui Iustin o impresie detestabilă, scriitorul plutise în fel de fel de banalităţi, pur şi simplu se jucase cu vorbele.

Acum, însă, îl captiva. N-ai fi bănuit niciodată că acest om, deşirat ca un cocostîrc, cu o privire nu prea prietenoasă, care îşi scutura mereu pipa stinsă în scrumieră şi-şi freca din cînd în cînd cu palma începutul de chelie, putea fi atît de fermecător. în mai puţin de un sfert de oră, de cînd Iustin stătea într-un fotoliu, cu o ceaşcă de cafea în faţă, Cesa îl cucerise... îl găsise pe Cesa discutând cu un tip cufundat în cel de al doilea fotoliu din camera de lucru a scriitorului, şi care bea singur votcă. Iustin încercase să-i dea plicul în holul apartamentului, imediat ce Cesa îi deschisese uşa, însă scriitorul îl luase la braţ, spunîndu-i că trebuie să bea o cafea cu el, una naturală, pregătită de mîinile lui, şi că prezenţa unui tînăr era tonifiantă, îi primenea sufletul. Apoi, după ce i-1 prezentase tipului din fotoliu, care îi întinsese o mînă puhavă şi vineţie, cu palma jilavă, îi mai spusese rîzînd că tocmai avea nevoie de un martor ca el, tînăr, obiectiv, să asiste la discuţia dintre doi prieteni. Celălalt mîrîise *ceva,* privindu-1 cu nişte ochi negri, bombaţi în tăietura pleoapelor umflate, şi îşi turnase votcă în pahar. Pe urmă asistase la un adevărat duel de cuvinte între cei doi. Din cîte putuse el să înţeleagă, cel din fotoliu, care se recomandase Ge!u Pieptu, era nemulţumit de un interviu pe care Cesa îl dăduse unei reviste, susţinînd că forfotea de nesinceritate. La un moment dat, smuncit, de parcă ar fi vrut să şi-o desprindă de manşeta cămăşii, Vrabie ridică o mînă spre Cesa, cu degetele larg desfăcute, şi Iustin observă că degetele lui Vrabie tremurau ca ale alcoolicilor : Numai vorbe, bătrîne, perdelele tale de fum cu care te acoperi mereu. *Condar meum latus,* parcă aşa ziceau romanii. Te ascunzi nu nu-

mai de cei din jur, ci şi de propria ta fiinţă. Asta-i, trişezi mereu...

Ştiu, răspunse Cesa, în vreme ce îşi îndesa tutunul în pipă, nu mai este nevoie să-mi dovedeşti erudiţia, nu ţi-am pus-o niciodată la îndoială, însă, de cînd te cunosc, m-am tot întrebat de ce naiba nu ţi-ai făcut şi tu un loc la Universitate, erai plin de astfel de veleităţi, aş fi avut şi eu acum plăcerea să discut cu un prof. univ. dr. doc...

Nu devia discuţia, continuă Pieptu, rămîi la subiect !... Ai turnat minciunile cu grămada în interviul tău, ai făcut piruete, ai bătut din palme, ai mimat pe omul deştept..., tipul însingurat şi neliniştit pentru soarta întregii lumi. Clovnerie la cincizeci de ani...

Poate ai dreptate, spuse Cesa. Iustin rămase surprins că acesta nu mai riposta. De ce bătea în retragere în faţa acestui om ai cărui ochi negri erau numai venin ?

Nu poate, ci aşa este cum zic eu, adăugă Vrabie.

într-un fel, sîntem cu toţii nişte clovni, spuse Cesa, nişte actori, mai buni, mai răi... Ne interpretăm rolurile impuse de propria noastră fiinţă şi de...

Prostii, bătrîne, nu eşti sincer nici în clipa asta.

Cesa pufăia din pipă : După ce îmi suni la uşă tocmai în mijlocul zilei mele de lucru şi îmi bei votca, mă mai faci şi clovn mincinos. Ei bine, n-am să te contrazic. Poate că, în momentul interviului, măscăriciul din mine a fost mai tare decît ceilalţi. Eşti mulţumit ?

Ce vrei să zici ? întreba- Pieptu, sughiţînd şi masîndu-şi *ev.* amîndouă mîinile burta revărsată peste cureaua pantalonilor. Fii mai clar, iubitule !

Ca fiecare om, spuse Cesa, am şi eu în mine plutonul meu de inşi care se războiesc continuu între ei. Leneşul, nebunul, clovnul, criminalul, delatorul, mincinosul, cel drept, cel harnic etc. etc. Clovnul şi mincinosul au fost mai tari atunci...

Baliverne ! spuse celălalt. Bău, îşi aprinse ţigara şi sughiţă iar. Limba începuse să i se împleticească şi-şi frămînta buzele, ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu i se lipească, să nu mai poată vorbi: Dragostea ta faţă de oameni, ha, ha... Cinismul tău, suspiciunile tale scîrboase, cu ele ar fi trebuit să începi, nu s-o faci pe Hristos, sugerînd că poţi întoarce obrazul săr primeşti mereu palme... I-ai demola pe toţi, te

cunosc eu... Vrei să spui că îl iubeşti şi pe criticul ăla, cară ţi-a tocat ultima carte, nu ? Tocmai acum, cînd împlineşti cincizeci de ani, ţi-a dat şi el cu tifla, ha, ha... Te-a aşteptat la colţ individul, însă să recunoaştem, cam are dreptate, a cam pus degetul pe rană. îl iubeşti şi pe ăsta, nu ? ha, ha...

Uluit, Iustin văzu că Cesa nu-şi ieşise nici acum din calmul lui. Numai mîinile îi erau nervoase, chinuiau pipa: Poate are dreptate... Cine nu suportă asemenea duşuri, pornite din bună sau rea intenţie, nu prea are şanse să reziste, îşi pierde încrederea în sine, se cufundă, dispare. Trebuie să mai ai şi umor... Nu spun că m-am prăpădit de rîs citindu-i înţepăturile, nu..., dar cred că tămîia, în afară de biserică, îngreţoşează... Apoi, mai este ceva... ceva foarte important pentru mine. îmi iubesc atît de mult meseria asta, încît nu pot să nu-i respect pe toţi cei care scriu, oricum ar fi ei. Chiar şi faptul că nu te dau acum afară pe uşă îmi este impus de acelaşi sentiment.

Vai, ce bunătate, ce nobleţe ! răspunse celălalt, turnîndu-şi în pahar. Dacă ai fi sincer, ai recunoaşte să nu mai ai somn de-o săptămînă, de cînd ai citit articolul acela... Şi al fost şi laş, nici măcar n-ai schiţat şi tu o părere...

De ce ? Odată ce publici o carte, ea nu-ţi mai aparţine, e treaba altora să o respingă sau să o accepte. Cei care îşi apără cărţile ca nişte gladiatori îşi irosesc energia demnă de o cauză mai bună. Şi să nu ne închipuim ca oamenii ăştia, criticii, trebuie să fie agenţii noştri de publicitate.

Las-o baltă, bătrme, mă dezamăgeşti, umbli numai cu şmecherii. Arată-ţi, omule, faţa !...

Tocmai tu vorbeşti ?...

Faţa şi reversul, deşteptule ! şi Pieptu îşi smunci iar mîna cu degetele desfăcute spre Cesa. Era singurul lui gest pe care îl mai putea face. Ceva mai tîrziu, Iustin văzu mîna aceea, pe care o privea cu scîrbă, cum luă paharul, cum îl duse la gura şi îl puse la loc, apoi cum începu să se tîrască pe lîngă scrumieră. Vînătă, cu aspect zgrunţuros, i se părea ca un crab ce lăsa dîre pe luciul măsuţei. Pe mine nu mă duci... Singurătatea, hai ?!... Singurătatea ta superioară, pozitivă..., supersingurătatea lui Sergiu Cesa, ha, ha... Caraghiosule, ai irosit cu asta destul spaţiu în revistă, ca să nu mai vorbesc despre tîmpeniile acelea..., pretinsele tale spaime...

Nu sînt tîmpenii, răspunse rar Cesa. Ca şi singurătatea, care, dealtfel, mi-a fost impusă de unii ca tine... E o încercare nu tocmai uşoară, dar cu multe beneficii. îţi treci cunoscuţii, prietenii, duşmanii..., îi treci pe toţi ca printr-o grilă..., îi vezi dezertînd laşi sau turnîndu-te în continuare cum pot, însă ai şi bucuria că rămîn lîngă tine numai adevăraţii prieteni... E un spectacol plin de învăţăminte, unul care şi costă, e plătit cu speranţe, cu frumoasele naivităţi de care te lepezi... Te rog, nu mai da scrumul pe covor...

Asta-i, vine nevastă-ta, vede scrumul şi te ia de guler, spuse Vrabie, aruncîndu-şi ţigara în scrumieră. Iată una dintre spaimele tale adevărate, ha-ha..., una concretă, să zic aşa, cu ochi albaştri... Stai, nevastă-ta are ochi albaştri ?...

Cesa nu-i răspunse. Se ridică de la birou şi se duse la fereastră. După ce o deschise, se întoarse înapoi la birou, continuîndu-şi gîndurile : De ce nu mi-aş recunoaşte spaimele ?... Vin mai ales noaptea... Poate datorită lor, într-o noapte, pe la douăzeci şi ceva de ani, ,să nu înnebunesc, imam apucat de scris, m-am trezit scriind... Poate lor le datorez ceea ce sînt, cum sînt...

Ce bine ar fi fost să nu le fi avut, rînji celălalt.

Cesa nu-1 luă în seamă nici de astă data, vorbea ca şi cum ar fi fost singur. Aşezat la birou, răsucind mereu între degete pipa stinsă. Mai ales noaptea, cînd se sting toate zgomotele, am senzaţia că mă sting şi eu, că îngheţ. Nu-i atît frica de moarte, ci altceva... Poate groaza de pustiu, de nimic... Care om nu are spaimele lui ?... Mi-aduc aminte că aveam şase ani cînd a sosit actul de deces al tatălui meu. Mort la datorie, pe cîmpul de luptă etc. etc. M-am aşezat la masă, în faţa mamei care plîngea uitîndu-se la hîrtia aceea cu chenar negru. Mie nici măcar nu mi se umeziseră ochii, nu simţeam nici o emoţie, nici o durere, ascultam tictacul pendulei, una veche cu amoraşi de bronz de jurîmprejurul sticlei... Am stat aşa minute în şir, mut şi^ privind la mama, şi, deodată, am simţit frigul, îmi clănţăneau dinţii, pe urmă, că mă făcusem sloi de gheaţă, că, dacă aş fi lovit masa cu mîinile, ar fi sunat ca nişte lemne... Atunci am început să urlu cît mă ţinea gura... îl văd şi acum pe copilul acela cu gura deschisă, cu ochii îngroziţi... Nu, nu în ziua aceea şi nici în următoarea, ci mult mai tîrziu am realizat pe deplin ce se întîmplase în familia mea. Asta

m-a trecut prin cea mai oribilă groază fizică, mă izbeam cu capul de duşumea, îmi muşcam pumnii, mă tîram, gemeam, repetam întruna — de ce nu mai este ?..., n-am să-1 mai văd niciodată pe tata, pe tăicuţul meu ?..., nu mai poate fi înviat ?... Numai pămînt, numai nimic, numai gol, numai pustiu ?... Epuizat, îmi mîngîiam singur creştetul capului, îmi ciufuleam părul, închipuindu-mi că erau mîinile lui... şi iar cădeam, începeau din nou întrebările, muşcăturile pînă la sînge... A trebuit să mă interneze în spital... Ai spus-o frumos, zău, dacă o mai ţineai aşa, îmi veneau lacrimile. Dar unde vrei să ajungi cu povestea asta ?

Nicăieri, răspunse Cesa. Mă gîndeam numai că, buni sau răi, cum sîntem, fiecare avem lădiţa noastră în care ni s-a pus copilăria, anii care au venit pe urmă şi, fără sa ne dăm seama, cotrobăim mereu prin ea... Mă mai gîndeam că toate lucrurile bune, care au împins omenirea înainte, s-au născut şi se nasc din spaime, din durere, că fiecare carte este ca un fel de strigăt, iar omul ce strigă...

Cine să-1 mai audă, cînd are un glas atît de răguşit, cînd pieptul îi hîrîie, cînd în locul acelui strigăt, cu care speră să zguduie lumea, scoate abia un pîrţ...

Mă provoci mereu, spuse Cesa, întristîndu-se deodată.

Oricum, tu nu simţi înţepăturile, spuse Pieptu, tu eşti invulnerabil, n-ai meteahna asta, nu ? De ce n-ai spus acolo chestia aia, cu spaima, cu frigul tău ? N-am fost întrebat.

Pe dracu, spuse Pieptu, puteai să te întrebi singur, doar tu ai condus discuţia, nu amantul de la revistă... în loc să fi vorbit despre îngheţul tău, dealtfel interesant, dar nereal, fiindcă tu mori de căldură..., ai bătut cîmpii, ai dat drumul la nori de spumă de săpun... Uşor, iubitule, lasă-mă să-mi amintesc !... Aha, cum scrii, de ce scrii... Mai întîi regreţi că nu eşti matematician sau compozitor, matematica şi muzica ar fi singurele lucruri precise, capabile să dea suprema satisfacţie, şi nu literatura, cu materialul ei atît de uzat, obosit, pervertit. Cine naiba 1-a uzat, cine a pervertit cuvintele încît nu mai ai încredere nici în *şi* sau *pe* ?... N-ai pus... nu pui şi tu umărul la trebuşoara asta ?... Mare farsor !... După această zicere genială, ha, ha... ai trecut la oile tale, sperînd să uluieşti lumea cu ele. Cum scriu ?... Păi, mergi pe stradă şi întîlneşti o femeie îndoliată, tînără, bătrînă..., paş-

tele mamei ei, nu contează. Oricum, o ființă cu durere în suflet şi mai ales în ochi... Deci, ochii..., ochii tăi care îi întîlnesc pe ai ei, îndurerați, nu-i aşa, suferință mare şi multă lume necăjită, hă, hă... Nu, tu nu te uiți la sîni, la picioare, la şolduri, pe tine te atrag numai ochii... şi gata, ți-au intrat în funcție motoarele. A fost de-ajuns să observi că pardesiul ei are un nasture lipsă şi începe să te chinuie întrebarea cine 1-a smuls. Ca Hamlet, ha, ha, el cu craniul în mînă, tu cu nasturele... .Pînă acasă ai şi scris nuvela... Simplu, nu ? Sau eşti la mare, te-ai plictisit sa te tot prăjeşti şi să scuturi cearşaful de nisip, te-a îngrețoşat carnea din jur, întinsă la soare, şi pescuieşti guvizi... Deodată... he-hei, bătrîna mare are grijă şi de scriitori, îți aduce sub nas o scîndură, o scîndurică neagră, lucioasă, îmbăiată de alge... Te uiți la ea, o pescuieşti în locul guvizilor, o pipăi, o miroşi,, instinctul nu te înşală..., o navă scufundată ? Sigur, o bucată de scîndură din nava aceea, din puntea ei spălată zilnic de un marinar..., unul tînăr care freacă puntea şi se gîndeşte la nevastă, la iubita sau, pur şi simplu, simte că nu mai poate rezista, că i s-au umflat ca mingile de tenis, ha, ha... Sau altă variantă... Lemnul acela e o bucată din bara punții şi doamna în crinolină, cu pălăriuță şi umbreluță, vine zilnic şi se sprijină cu mîinile tocmai de fragmentul pescuit de tine... Cu mîinile, cu degetele ei lungi..., cu sufletul ei sensibil, chinuit de un soț antreprenor la nu ştiu ce firmă sau patron, un exploatator împuțit, în sfîrşit, tip de halterofil cu barbă şi mustăți, ha, ha..., ori fără ele şi mai slăbănog, un director din zilele noastre, cu amante, cu chiolhamiri, cu grămezi de plecări peste hotare, cu etc. etc... Două variante dintr-o sută, dintr-o mie...

Orice text poate fi batjocorit, răspunse Cesa. N-ai înțeles nimic, mă întrebam doar despre rostul sau inutilitatea scrisului, am dreptul... în rest, susțin, ca şi în interviu, că fantezia nu are limite, un scriitor poate scoate şi dintr-o aşchie aruncată la țărmul mării nişte pagini bune. Toate cîte le întîlneşte în drumul său sînt pentru el ca nişte cărți de joc, le poate amesteca la nesfîrşit şi să le arunce pe masă cînd are chef. Ordinea lor va fi aceeaşi, întîmplătoare... în ce mă priveşte, mă pot agăța de un pai şi să scriu o poveste despre paiul acela... Ce vezi rău în asta ? Uite, stau aici de vorba cu tine, sîntem asistați de un tînăr, mă uit în ochii

tăi, Ia faţa ta destul de buhăită, şi-rni vine în minte o sumedenie de poveşti. Eşti paiul de care mă agăţ acum... Faci o literatură de bîrfă, dobitocule, şi nici nu-ţi dai seama, se răsti Pieptu. Te uiţi în ochii mei, şi ?...

Şi, răspunse Cesa, închipuirea mea bîrfitoare, cum zici tu, adună acum cîţiva studenţi de odinioară, de vîrsta tînăruluL de lîngă noi, fiinţe încă proaspete, cu sufletul curat etc. Doi sau trei dintre ei, odinioară, reţine exact, sînt apucaţi de amoc şi cîntă, în plimbările lor, ceea ce, vai, cîntăm acum în gura mare, de-o pildă, Deşteaptă-te, române !... Sînt descoperiţi, arestaţi, anchetaţi, trimişi în judecată şi prietenii lor chemaţi ca martori ai apărării... Bineînţeles, totul e regie. Şi un martor al apărării, un prieten al inculpaţilor, spre uluirea tuturor, depune cea mai cumplită mărturie despre ei... Iată povestea... Nu cei trimişi la puşcărie, nu ei mă mai interesează, nu-mi mai reţin atenţia nici anchetatorii, nici judecătorul, avocaţii, nici chiar marele regizor, eu îl reţin numai pe acest martor al apărării, gestul lui gratuit, fals, mincinos. De ce 1-a săvîrşit cînd nimeni nu i-1 ceruse ? Sau dacă i-a fost cerut, de ce nu a refuzat ? Oricum, soarta inculpaţilor era dinainte hotărîta... Să mai loveşti într-un om căzut ?!... Am spus un gest gratuit şi am greşit, da, da... Irs clipa cînd s-a apropiat de bară, să depună mărturia, în personajul meu s-a trezit un instinct primar, cel al competiţiei, pînă atunci individul nu găsise nici un prilej să se evidenţieze, sa iasă din serie... Sau, ştiu eu, avusese destule, căpătase rutina, mai dorea să mai facă un pas... Cei în lanţuri nu mai contau, el trebuia să ajungă, să fie cît mai în faţă..., ca, apoi, la absolvire, la repartiţie, cei în drept să-şi amintească ce serviciu a făcut societăţii. Nimic, nici cel mai mic gest nu este gratuit, totul are un scop, chiar dacă este în subconştientul nostru... Crezi că am vreo plăcere să urmăresc evoluţia unui asemenea ins, să stau de vorbă cu ej ? Nu, o fac în silă, dar o fac, sînt împins fără voia mea să-1 văd cum este acum, după atîţia ani... Tipul delatorului prost, rudimentar...

Pieptu părea că doarme, nu i se mai vedeau ochii şi mîinile, ca nişte crabi, încremeniseră pe braţele fotoliului. Doar buzele, cînd şi cînd, i se mai frămîntau ca şi cum ar fi vrut să-i răspundă lui Cesa şi nu-şi găsea cuvintele. Acesta continuă : în ultima vreme, mă obsedează tocmai un aseme-

nea tip, al delatorului... Ar fi o greşeală să-1 bag într-un singur costum, cum este al tău, bleumarin... Are sute şi sute de nuanţe înfăţişarea lui... Un ţăran leneş, parşiv, îşi vede vecinul că îşi face o poartă nouă sau îşi schimbă acoperişul casei. De unde are ăsta bani ? se întreabă el. De unde a procurat lemnul, pe ce căi a ajuns în curtea lui tabla ?... Şi intră în casă, se aşază la masă şi se apucă de scris, scrie pînă ce vede miliţia în curtea vecinului. Sau noi, să zicem, Vrabie, noi sîntem conferenţiari la Universitate, prieteni la cataramă...

Ce, nu sîntem prieteni ? icni Pieptu.

Perfect; prieteni, conferenţiari, vizite reciproce, ne cunoaştem culoarea preferată a ciorapilor sau dacă, iarna, purtăm sau nu izmene, facem de ani de zile schimburi de bancuri, de bîrfă, într-un cuvînt, sîntem ca fraţii. Dar, într-o zi, cel-de-sus îi face semn şefului de catedră. Devenim trişti, la înmormîntare chiar plîngem, ne înghesuim să luăm cuvîntul, însă, în sinea noastră, ne spunem că era şi cazul să se care, să mai putem şi noi răsufla în voie... Apoi, este anunţat concursul pentru postul de profesor rămas vacant... Concurăm amîndoi, ne apucă neliniştea, invidia, ajungem să ne urîm de moarte. De ce să fie el şi să nu fiu eu, nu ?... Şi ne apucăm amîndoi de scris, documentat, metodic, trimitem reclamaţiile peste tot. Gestul nostru e acelaşi ca al ţăranului care vede pe vecinul lui că îşi face o poartă nouă... Asta la prima vedere, dar uitîndu-te mai îndelung asupra lui, descoperi mult mai multă murdărie... Una rafinată, dublu rafinată...

Sînt noile tale personaje ? întrebă Pieptu, turnîndu-şi votca ce mai rămăsese în sticlă. Noua ta porţie de bîrfă?...

Spune-i cum doreşti, dar lasă-mă să continui! spuse Cesa, uitîndu-se la Iustin. Individul despre care vorbesc este multiplicat peste măsură, în serie, îl găseşti oriunde... Am întrebat odată o autoritate de ce nu sînt traşi oamenii ăştia la răspundere, bineînţeles, cînd se pot depista, cînd mai au un dram de curaj să-şi pună şi semnătura, pentru că, de obicei, literatura asta e anonimă, ha, ha, folclor... Mi-a răspuns că fiecare om are măcar un punct nevralgic în existenţa lui, să zicem că s-a culcat cu o femeie, că are o amantă... şi din toată informaţia delatorului nu se dovedeşte decît atît. Ce spune el ?... păi, tovarăşe, chestia asta

e adevărată, nu ? am spus adevărul... Şi chiar 1-a spus, dar numai în chestiunea aceea minoră, care îl scuteşte de orice consecinţe pentru restul puhoiului de murdărie aruncat asupra celui reclamat... Am spus, e cazul ideal, fiindcă în mod obişnuit domină anonima... şi cel lovit de ea aproape nu se poate apăra. Este de-ajuns o singură calomnie, primul pas ce provoacă dezordinea morală..., restul vine apoi de la sine, un lanţ întreg... Intră în joc nu numai turnătorul, ci şi alţii care poate nici nu-1 cunosc pe cel calomniat, spumegă şi aceştia de furie, au convulsii, cer dreptate... Am studiat îndelung specia asta, devenită un pericol social, am simţit-o nu o dată pejjropria mea piele... Viaţa mi se înfăţişează ca o competiţie, neTiaştemcu instinctul priorităţii, de mici în-cepem sa ne intrecem, jocurue^eopilarieiau in vedere doar agerimea, forţa, talentul... Acolo lucrur!Ie~se-p«trec normal, conflictele sînt rezolvate simplu, o vărguţă la furîdul~cekţi^ vinovat, o bomboană pentru cel nedreptăţit, dar mai tîrziu, ce se întîmplă mai tîrziu ?...

Ascultă, deşteptule, se trezi Pieptu, ascultă ! Toarnă prostii cît vrei, dar în faţa mea nu te lega de lucruri sfinte, de adevăruri spuse pentru totdeauna inimii mele...

Nimeni nu deţine monopolul adevărului, îi răspunse Cesa. Cei care au pretins asta au cam lăsat mirosuri urîte în istorie, atît a rămas de pe urma lor... Apoi, să nu uităm că adevărurile astea, absolute, sînt ca nişte arme, poţi trage cu ele în orice şi oricînd... Dar eu vorbeam despre instinctul priorităţii, Gelule, de întrecerea dintre oameni. Ce foloase ar aduce societăţii, să fie cu adevărat dreaptă, să ajungă la capătul cursei numai veritabilii alergători, adică cei mai capabili, cei mai inteligenţi, mai buni, nu impostorii, învîrtiţii şi linguşitorii, lichelele ordinare... Totul porneşte de la instinctul amintit, de la dorinţa de afirmare, pozitivă în esenţa ei, dar pervertită uneori pînă la absurd. Mă închin în faţa celui care, pentru o idee nobilă, îşi riscă existenţa, îşi ucide în el instinctul conservării numai ca să şi-o afirme, dar nu pot să fiu orb la delatorul ce face carieră, ce urcă mereu pe spatele altora, lovindu-i, fărîmîndu-le oasele, umilindu-i... In jurul lui, unii îl văd, sînt convinşi că este o nulitate, îşi exprimă uimirea că insul urcă mereu, că se menţine..., şi atît, eî trăncănesc, iar el îşi vede de treburile lui. Cunosc destule specimene de astea, cu unele m-am şi întîlmit, am fost obli-

gat să ma retrag din calea lor, să-i ocolesc, fiindcă altfel aş fi avut precis soarta victimelor lor... Aceste metehne cumplite, şi altele ca ele, nu s-au numărat printre utopii, n-au fost închipuiri, ci realitate crudă, scrisă de multe ori cu sînge... Am demolat un egoism atroce, al burgheziei, idolii ei, perfect... Dar s-a dovedit că un marş, oricît ar fi el de lung şi frumos, nu schimbă dintr-o dată omul. Speranţele omului...

Da-le în ma-sa de speranţe ! icni Pieptu. Ai ajuns şi la ele ? Tînărul ăsta care ne asistă ar putea crede în ceea ce spui. Speranţe, virtute, hai ?... Parcă ai fi un sfînt, un Hristos în blugi şi cu pipa în gură... Ar trebui să-ţi cam fie ruşine să pronunţi cuvîntul virtute şi speranţă şi...

Legăturile tale cu ele au putrezit demult, ripostă Cesa. Cred că în tine prostul şi delatorul i-au ciomăgit bine pe ceilalţi şi s-au luat la braţ încă de pe vremea cînd studentul acela se apropia de bara judecătoriei să-şi toarne prietenii.

Ce vrei să zici ? ridică glasul şi mîna Pieptu.

Ce-ai auzit, spuse Cesa calm. Dacă vrei să te priveşti în oglindă, ai una în baie şi alta pe hol. Ar fi şi cazul.

Te bag în mă-ta, auzi ? strigă Pieptu. Nu-ţi permit să mă insulţi !...

O poveste nu poate fi o insultă, răspunse Cesa. O citeşti sau nu, o asculţi sau pleci din faţa celui care o spune... Să ştii că nu mă cred un sfînt, am şi eu păcatele mele, însă nu suport să fiu înjurat de mamă. M-ai forţat tot timpul să-ţi spun ceea ce n-aş fi vrut, că eşti unul dintre delatori, bineînţeles, unul mărunt, de neluat în seamă... Că nu eşti în stare de nici o nebunie, n-ai nici o ţicneală, nu le-ai avut niciodată... Invidia ta s-a prefăcut încetul cu încetul, pe măsură ce ai fost îndepărtat de peste tot, într-o oribilă ură... Ţi s-au dat tot felul de şanse, posturi grase, nu te poţi plînge... între prost şi delator s-a mai ivit şi beţivul, asta ţi-a fost fatal... Vorbeai de lucruri sfinte... Ce lucruri sfinte mai ai tu ? Nici ura la tine nu-i sfîntă, ca la toţi cei de teapa ta, ,pe care nu-i leagă nici o idee, nici o amintire, nu-i opreşte nimic să facă rău celor din jur. Acum pot să te întreb pentru ce-ai venit ? Vrei să vezi cum sînt azi ?... Poftim !... Mă las vizionat, ha, ha... analizat, pradă ochilor tăi neîndurători, ca să te pot studiata

Pieptu se uita năuc Ia cei doi. încercă să-şi aprindă ţigara, dar renunţă. Spre surprinderea lui Iustin, tipul se ridică destul de uşor din fotoliu şi se apropie de birou. îi strînse mîna lui Cesa şi, zîmbind, o porni spre uşă. în urma lui, în timp ce îşi aprindea pipa, Cesa îi spuse lui Iustin : Ţi-am oferit un spectacol, aşa-i ? Cine ştie ce credeai dumneata despre scriitori... Nopţile lor albe, cafele, tutun... chinurile creaţiei etc. etc. Ai avut acum prilejul să le vezi şi mizeriile care îi însoţesc, aşa cum se întîmplă cu toţi oamenii. Voi, cei tineri, ce credeţi despre noi ?...

Iustin tăcu. Ce ar fi putut răspunde ? Că simţeau altfel viaţa, că nu s-ar fi lăsat înjuraţi, aşa cum făcuse el, cacs nu puteau asculta calmi insultele ?... Că ei înţelegeau altfel unele lucruri, iar pe altele nu le puteau înţelege, erau dkitr-o altă lume, nu a lor...

Spuse : îmi vine greu să mă pronunţ.

Aha...

Iustin scoase plicul şi îl puse pe masă. Celălalt îl luă, îl desfăcu şi începu să citească invitaţia. Iustin observă po faţa scriitorului un zîmbet ironic, care se prefăcu repede în rîs : ha, ha..., despre asta era vorba. Mda..., voi onora invitaţia, e o lume..., merită văzută în continuare... Apoi, ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva, adăugă cu glasul scăzut: De fapt, colegul meu mi-a lăsat un sentiment de milă... Nu ştiu, nu ţi-d pot explica, dar asta este, mila... Am fost destul de confuz, aşa-i ?... în realitate, sîntem capabili să-i iubim pe toţi ceilalţi. Ce zici, am dreptate ?...

4

Biroul ei mirosea ca şi culoarul prin care trecuse, a varză fiarta. Responsabila sau directoarea azilului se arătase de la început extrem de amabilă cu el, dar susţinea în continuare că Muşa nu trebuia deranjat. Iustin insistă : Aveţi dreptate, sfatul medicilor trebuie respectat, însă vă rog să înţelegeţi, e o problemă de familie, îl cunosc ue cînd eram copii, bunica mea...

O, mă forţaţi să vă spun ceea ce n-ar trebui, îl întrerupse ea. Academicianul Muşa este o povară pentru azilul

nostru. Sigur, e blînd, poate prea blînd, dar, în rest, nu-i deoît animalul din el, asta a mai rămas, trupul... Sper să rămînă între noi, povestea nu o ştiu decît cei doi medici care ne vizitează... Oraşul nostru este destul de mic şi... Nu încape nici o îndoială, spuse Iustin. Povestea deja a cam început să transpire, spuse ea, ceilalţi bătrîni văd..., văd îngrijitoarele... Cînd s-a internat la noi era aproape lucid, cîteva săptămîni a încercat chiar să lucreze, zicea că îşi scrie memoriile. Mîzgăleşte şi acum destulă hîrtie... Nu..., nu cu memorii... Zău, îmi este şi jenă... Face tot felul de desene pornografice..., cele mai scîrboase lucruri, şi le bagă pe sub uşile celorlalţi locatari sau vine cu ele în sala de meseşi le împarte la fiecare... Asta n-ar fi nimic, lumea de aici s-a obişnuit cu desenele, rîde, le rupe şi gata... Mai rău este faptul că nu-şi mai stăpîneşte simţurile. Uneori se scapă pe el, aşa cum se găseşte, în pijama, în costum..., alteori îşi unge pereţii cu propriile excremente... Şi dumneata vrei să-1 scoţi în oraş... la o masă în familie !...

Vreau doar să-1 văd, spuse Iustin. îi dau invitaţia şi, sigur, nu va putea merge, dar vreau, totuşi, să-1 văd, n-am să vă fac nici un fel de deranj, cîteva minute...

Femeia se sculă de la biroul ei: Bine, am să vă conduc pînă la uşa lui. îmi promiteţi că totul va rămîne aici...

Fără îndoială, spuse Iustin, aproape neliniştit. Nu-şi putea da seama ce îl făcuse să insiste atît ca să-1 vadă pe Muşa şi nici ce era cu neliniştea ce se insinuase în el. Nu mai era atent la ce-i spunea acum directoarea azilului. Cele auzite despre Alecu Muşa îl duseseră cu gîndul la moarte, la spaimele pe care le trăise, cînd bunicul său fusese înmormîntat. Nu, acum nu mai era frica sau nu mai era frica de atunci. Un an de disecţii pe cadavre îl obişnuise să privească altfel moartea, cu alţi ochi, îl imunizase, cum spunea asistentul de anatomie. Acesta îl luase în primire chiar din prima zi : Gheorghianu, nu cumva îţi bîţîie şi ţie genunchii ?... Nu putuse să-i răspundă, încremenise -lingă vasul în care o colegă începuse să verse. Păi ce facem, băiete ? continuase asistentul, luîndu-1 de braţ. Ce fel de bărbaţi sîntem ?... Aici nu te gîndeşti decît la- ceea ce vezi, oase, ţesuturi, nervi, organe... Ne-am înţeles ? Nu-ţi laşi închipuirile să zburde, altfel mi ajungi nicăieri. Ce v-aţi imaginat cînd aţi venit la medicină? Numai halatul alb, scrobit, numai să trăiţi,

domnule doctor... Pînă acolo mai sînt şi cîteva fleacuri, ha, ha, cum ar fi cadavrele astea, nu le puteţi ocoli, cu ele trebuie să începeţi, penele trebuie să învăţaţi cum să întreţineţi fuga omului, cum să-i corectaţi eventualele abateri, în sfîrşit, cum s-o mai prelungiţi pe cîteva sute de metri... Ce fugă ? întrebase el nedumerit. Viaţa, domnule, îi răspunsese asistentul, sfînta noastră goană dintre naştere şi moarte, ha, ha..., una măruntă, incertă, mai mult chinuită, dar unică, fantastică... Nu, la început nu se prea înţelesese cu asistentul acela, care îmbătrânise printre mesele de disecţie. I se păruse un tip grosolan, capabil să batjocorească orice, cu gesturi şi vorbe de măcelar. Mai tîrziu, însă, descoperise în el nu numai un dascăl eminent, ci şi un om deosebit... Acum se gîndea că Alecu Muşa, totuşi, nu era un cadavru ca acelea scoase cu cangea din bazinul cu formol. Poate tocmai asta îl atrăgea sa-1 vadă, să constate singur ce mai rămăsese din acest om cîndva atît de plin de vitalitate. Nu putea să şi-1 închipuie chiar decrepit, cum îl descrisese directoarea azilului, şi nici nu avea încredere în vorbele acestei femei, machiată prost şi cu o privire prea puţin inteligentă pentru orgoliile ei de stăpînă peste nişte amăriţi de bătrîni. Fu gata s-o întrebe cu ce drept îi controla ea vizitele lui Alecu Muşa, însă femeia i-o lua înainte: Oamenii ăştia, ajunşi la senilitate, se împopoţonează cu tot felul de ranguri şi titluri de nobleţe, regi, prinţi, miniştri... Ciudat nu ?... Mai ales intelectualii au asemenea predilecţii, ceilalţi sînt mai modeşti.

Cum au fost şi în viaţă, spuse Iustin.

Tatăl meu, continuă ea, ca şi cum JIU l-ar fi auzit, aproape de moarte, se închipuia popă, sărmanul...

Poate a fost un habotnic, spuse Iustin în silă.

El ! se miră ea. In afară de botez, de cununie şi, binenîţeles, de propria-i înmormîntare, nu cred să mai fi intrat în biserică.

Iustin nu mai avea nici un chef să discute cu ea, devenise de-a dreptul agasanta. O urmă tăcut. Pe culoar, întîlniră o bătrînică în capot şi papuci, cu o faţă cadaverică, ce se retrase lîngă perete, salutîndu-i în şoaptă. Directoarea îi^ spuse rîzînd : O prinţesă. înşiră cuvinte fără rost, zicînd că vorbeşte franţuzeşte. E tare nostimă... Ce femeie a fost la vremea ei!... Mi-a arătat nişte fotografii din tinereţe, nici nu-ţi

vine să crezi că este ea. Artistă, domnule !... Mai avem un conte rus, care susţine că 1-a cunoscut pe Rasputtn, şi un fost jurist căruia i s-ar fi decernat premiu! Nobel, hi, hi... în anii trecuţi, ne-au murit un împărat şi un mareşal... Ăsta, care se închipuia mareşal, era cel mai hazos, se credea cînd Napoleon, cînd Stalin... Marea lui încurcătură, din clipele în care intra în rolul ultimului, erau mustăţile, fiindcă el nu le avea... Ce mai, te prăpădeai de rîs să-1 fi văzut... în rest, sînt oameni cu mintea întreagă, doar academicianul..., cum v-am spus... De la o vreme se mai crede şi sultan, îmi tot vorbeşte despre haremul lui. Vă închipuiţi ce-i poate ieşi din gură... Dar sînt toţi paşnici, extrem de cuminţi..., altfel, nu-i aşa, i-am trimite în altă parte...

Ocoliră un ficus crescut dintr-o cutie de lemn, vopsită proaspăt în verde, trecură prin faţa unei uşi deschise prin care se vedea o terasă, unde doi bătrini jucau table, aşezaţi pe nişte scăunele, apoi intrară pe un alt culoar. Directoarea nu mai contenea să vorbească. Acum începuse să-i înşire ce condiţii de trai aveau cei internaţi în azil, pentru care, se înţelegea, plăteau mare parte din pensia lor. Dacă te-ai fi luat după vorbele ei, azilul era un fel de paradis al bătrînilor, iar ei tocmai asta aşteptaseră, să ajungă la sfîrşitul vieţii şi să intre în paradisul condus de femeia asta, probabil fostă soră într-un spital ori pedagogă la vreun internat. Oricum, Iustin era numai nervi, cînd ea întinse mîna spre uşa lui Muşa, îi spuse că o ruga să-1 lase singur.

Cum doriţi, răspunse ea, evident ofensată. Faţa i se umpluse brusc de mici pete roşii: Poate ar fi fost mai bine să fi respectat indicaţiile medicilor...

Iustin n-o mai luă în seamă. Bătu în uşă şi, în loc de răspuns, nu auzi decît paşii ei care se depărtau pe culoar. Mai bătu o dată, apoi o deschise. Din prima clipă simţi un aer stătut, mirosind a parfum prost, greţos. Ar fi vrut să lase uşa deschisă, dar o trase imediat dură el. Rămase nemişcat, privind la omul care părea să doarmă. Numai în pijama, aşezat într-un fotoliu, cu spatele la fereastră, Muşa stătea cu ochii închişi şi cu bărbia în piept. Mîkiile lui atîrnau peste braţele fotoliului şi atingeau mocheta ponosită. La picioare îi zăceau, ca şi cînd i-ar fi alunecat de pe genunchi, un ziar mototolit, un caiet din care ieşea vîrful unui pix şi nişte ochelari cu rame groase. în cameră mai era u» pat acoperit cu o

pătură gălbuie, masa încadrată între două scaune şi, lînga uşa de la baie, un dulap încastrat în perete. La un moment dat, Iustin se întrebă dacă nu cumva bătrînul murise. Nu-i era teamă. Mai făcu doi paşi spre fotoliu şi spuse încet: Bună ziua ! Repetă din nou, ceva mai tare. De astă daltă, Muşa îşi îndrepta capul.

Ce doreşti ? II privea atent, pe sub sprîncenele mari, zburlite.

Ştiţi, eu sînt...

Nu ştiu nimic, spuse Muşa. Se săltă în fotoliu, îşi netezi părul, îşi trecu palmele peste barba stufoasa, apoi căscă prelung. Ce-ai vrea să ştiu ? Singurul lucru pe care îl ştiu e că nu ştiu nimic.

Fizic, arăta aproape neschimbat. Trupul lui uriaş umplea fotoliul, capul îi stătea drept, cînd şi cînd îşi ducea mîna la gură şi, cu vîrful degetelor, îşi scărpina mustaţa. Aceleaşi gesturi de putere şi siguranţa, gîndi Iustin. Exact ca atunci cînd intra în sufrageria lor şi îşi arunca pălăria pe capul nudului de lîngă scară... Şi vocea îi rămăsese neschimbată, cu accentele ei dure, ca şi cum ar fi scrîşnit din dinţL în timp ce vorbea. Poate numai ochii erau altfel, o privire nesigura, uşor înceţoşată. Se grăbi să-i răspundă : Eu vă cunosc... Sînt nepotul academicianului Vlad Gheorghianu.

Aha, dădu Muşa din cap. Ai dreptate, cred că am avut un servitor pe care îl chema aşa cum ai zis. Dacă ai venit după leafa lui, poţi să pleci, astăzi n-am bani. Servitorii ăştia au devenit nişte bandiţi, te fură de sub ochi... Mai bine deschide dulapul şi dă-mi o sticlă cu vin. Pahare sînt pe masă...

Iustin ezită cîteva clipe, gîndindu-se să plece. In cele din urmă, deschise dulapul, închipuindu-şi că nu va găsi nici o sticlă acolo. Spre surpriza lui, dădu cu ochii de vreo duzină, toate pline cu vin roşu. Erau aliniate într-o oarecare ordine, sub hainele ce atîrnau pe umeraşe.

Ai tirbuşonul pe masă, mai spuse Muşa. Şi umblă mai repede, ce te moşmoleşti atîta ?

Iustin desfundă sticla, turnă şi-i dădu paharul plin. Muşa ceru şi sticla. O aşeză grijuliu lîngă fotoliu, apoi bău : Cabernet... Doi, trei ani... Nu mai mult. Viaţa vinului e ca şi a omului, nu-i bine sa fie nici prea tînăr, nici prea bătrîn... Cum ai spus că te cheamă ?

Iustin Gheorghîanu...

Aha, Gheorghianu, spuse Muşa. Un nume, nu ?... E ca un... un strănut. Goli paharul şi îşi turnă din nou. Oamenii au devenit atît de însetaţi de putere, că nu se mai mulţumesc să aibă un nume şi un prenume, între două strănuturi mai bagă unul. Radu Vasile X..., ha, ha, Dumitru Ştefan Y... încă din burta ma-si scîncesc ca nişte javre după asta, de parcă ar avea nevoie de trei picioare... Tu de ce n-ai scîncit?... Iustin avea senzaţia că omul din faţa lui era perfect lucid şi-şi bătea joc de el. Scoase plicul. şi îl întinse spre mîinile lui Muşa : V-am adus o invitaţie...

Muşa luă plicul şi îl aşeză pe genunchi. Apoi îşi culese ochelarii de pe jos şi împinse cu papucul ziarul, mototolindu-1 mai tare : Să-ţi spun un secret, dar să rămînă între noi. Aici sînt ploşniţe, *cimex lectularius...* Pentru ele m-am instalat în hotelul ăsta puturos, să le studiez în voie... Am cîteva într-un sertar, le urmăresc împerecherea... Să ştii de la mine, nu-i nici o deosebire între noi şi ele, nu... şi sînt mai folositoare ca unii oameni. Ştii la ce concluzie am ajuns ? Că te vindecă de unele boli, mai ales de inimă, de sînge... Lăsatul sîngelui cu ajutorul ploşniţelor... Ce zici de un asemenea titlu de lucrare ? E formidabil, nu ?... Goli paharul şi luă sticla în mînă. Bău şi din sticlă : Măi băiete, de ce nu m-ai lăsat să dorm... Tocmai visam un leu cîntînd la trompetă, cînta bine împuţitul... şi, de jur-împrejurul lui, dansau din buric, din şolduri, din umeri, grămadă de femei dezlănţuite... Duse sticla la gură, apoi îşi şterse mustăţile cu dosul palmei : Cum zici că te cheamă ?

Iustin îşi spuse din nou numele, rugîndu-1 să deschidă plicul. Spera că ceea ce scrisese bunica lui pe invitaţii îl va forţa pe Muşa să nu mai bată cîmpii. Bătrînul nu-i răspunse. Stătu o vreme, încruntat, uitîndu-se la sticlă. Apoi, se supuse, ca şi cum ar fi îndeplinit o poruncă. Lăsă sticla jos şi-şi puse ochelarii. Cîteva clipe mai tîrziu, în timp ce citea invitaţia, Iustin observă cum faţa lui, năpădită de păr sur, se destinse într-un zîmbet calm : Dobitocul ăsta de Gheorghianu şi-a adus aminte de mine, mă invită la un prînz, hă, hă... Ce ispravă a mai făcut de vrea s-o cinstească ?

Bunicul meu a murit, spuse Iustin, a fost înmormîntat

acum un an.

A murit ? ! Muşa continua sa zîmbească. Ochii lui luceau acum intens, păreau să-1 cerceteze atenţi, cu oarecare viclenie : Aşa, s-a dus şi porcul ăsta. Cel puţin a suferit sau, poc, a căzut dintr-o dată ?

O zi şi o noapte, spuse Iustin.

Foarte puţin, continuă Muşa. Asta trebuia să se chinuie un an, zece, douăzeci..., să-şi scoată singur viermii din carne, să putrezească încet, ca un gunoi,..

De ce vorbiţi aşa despre bunicul meu ? întrebă Iustin înfuriat, uitînd că omul din faţa lui nu mai putea răspunde de propriile sale vorbe. Ce v-a făcut ?

Este o jigodie mai mare ca mine, spuse Muşa, luînd iar sticla în mînă. O scîrnăvie, da, mult mai mare ca mine...

Dar v-am spus, a murit, insistă Iustin.

Dă-1 în p... mă-si, bine că a scăpat lumea de el, spuse Muşa. Hă, ha, cred că nenorociţii ăia de la ziar i-au tipărit şi un ferpar de-o pagină... Este o grea pierdere şi nu va fi uitat, tara-ram, ram, ram... Aşa-i ?... Ce jigodii am fost şi noi, ce golănime !... Se auzeau pîrîind oasele cînd intram la institut, în fiecare dimineaţă călcam pe umerii unor nenorociţi, ai gloatei..., umerii lor erau treptele noastre, proprietăţile noastre, hă, hă... Ei o cereau, parcă n-ar fi putut trăi fără să ne simtă tălpile pe grumaz... Da, da, oamenii au nevoie de tirani, de despoţii care... Stai, ce spuneai, eşti nepotul lui Gheorghianu ?... Cred că semeni cu el, eşti şi tu tot un dobitoc, o jigodie...

Nu vă permit să mă insultaţi, spuse Iustin, stăpînindu-se din ce în ce mai greu.

Bei un pahar de vin ? îl întrebă Muşa cu un glas surprinzător de blînd. Ai vrea tu, dar nu-ţi dau. Continua să zîmbească : Uneori merg în patru labe, mă întorc la natură, e un sport excelent şi plăcut, mai ales scărpinatul pe burtă... Noaptea, însă, este fascinant, ehei, misterele nopţii, ale oraşului... Mă plimb cu trăsura, sînt singurul care am trăsură şi care văd ce se petrece în cutiile ce alcătuiesc oraşul nostru bun, sfîntul nostru oraş... îi văd zvîrcolindu-se, blestemînd, rugîn-duse... Ăştia-s cei mai tâmpiţi, cei care se închină... E plină lumea de credincioşi, credincioşi căcăcioşi, ha, ha... s-au îmbrăcat în haine de culoarea sîngelui şi-şi duc icoanele gemînd, urcă toţt spre Golgdta... Aşa le trebuie, atîta merită, nu pot

trăi fără dumnezei şi zei, tot felul de căţei... Sus mîna, jos mîna, sus fruntea, jos fruntea, ha, ha, mai mult jos... la galere, în umilinţă, după faptă şi răsplată... Şi cînd te gîndeşti că mai sînt şi lacrimile pe lume, chiar rîul ăsta negru, puturos, care trece prin oraşul nostru, e o scurgere de lacrimi. Dacă arunci cu piatra în el, suspină... în zori, însă, peste drum de hotelul nostru, într-o cămăruţă, pe un pat mare, văd mereu o femeie goală şi un bărbat înfofolit în palton. Ea se zvîrcoleşte, ţipă, dă cu pumnii, dar idiotul nu vrea să-şi lepede măcar paltonul. Ce vrei, am ajuns cu toţii nişte idioţi, de aceea vreau să încrucişez ploşniţa cu păduchele. Auzi, cînd mai vii pe la mine, sa-mi aduci un păduche, aici nu sînt...

Nu mai avea îndoială, omul din faţa lui nu mai era întreg la minte. Scleroza îi îngheţase creierul, amintirile îi încremeniseră, nu-şi mai putea întinde gîndurile nici înapoi şi nici înainte, iar prezentul nu mai era decît un trup greoi, ce vegeta în neştire. îi dădea dreptate directoarei azilului. Şi, totuşi, se întreba Iustin, nu cumva existau în el şi momente de luciditate, ca nişte fulgere luminînd întunericul nopţii ? Dacă existau, ce fapte neobişnuite depozitase subconştientul lui, de avuseseră puterea să se ridice la suprafaţă şi să-1 înlpingă să-şi înjure prietenul ?... Bunicul lui — o jigodie, una mai mare ca Alecu Muşa, o scîrnăvie ? !... îl privea încurcat, uluit, în vreme ce celălalt, în fotoliul său, îşi continua fantasticele călătorii. Vorbea acum despre dumnezeu, unul prefăcut numai în dragoste, ce copleşea lumea cu sărutările lui umede, tămăduindu-i durerile, bolile, învăţîndu-i pe oameni o nouă iubire, un dumnezeu stăpîn şi sclav în acelaşi timp, ca însuşi Alecu Muşa, cu barba şi pletele lui sfinte, el care se eliberase de gunoiul omenirii şi calea peste ură, peste orgolii..., peste aceşti paraziţi, adevăraţii paraziţi ai omului, adevărata lui rîie de care nu se va lepăda niciodată... îl întrerupse, pronunţînd iar numele bunicului său. Ce aştepta, să-1 audă din nou înjurînd ? îl mai spuse o dată, aproape silabisindu-1.

Aaaa ! se miră Muşa. Vlad Gheorghianu, despre el este vorba... Simpatic om, cunoscător de vinuri, mîncău şi mare amator de dame, mai ales de cele foarte tinere... Pişicher. Na 1-am mai văzut demult, ce mai face ?

A murit, spuse Iustin.

Perfect! continua Muşa. Salută-1 din partea mea şi adu-i la cunoştinţă că îmi supravieţuiesc, mănînc, beau, dorm, mă

duc la closet, mai fac şi dragoste, haremul nu-şi lasă armăsarul lui, pur sîage, ha, ha... Mai zi-i că dumnezeu a cumpărat pămîntul de la diavol, platindu-1 cu toate vieţuitoarele aflate pe scoarţa lui, iar eu mă chinui să răscumpăr totul. Ce ne trebuie nouă pămînt ?... Vom zbura ca păsările, ca insectele, fîl-fîl, bîz-bîz... Stai, să nu uit ! mai adaugă Muşa, aplecîndu-se spre caietul căzut la picioare. Vreau să-i duci o amintire, ţin foarte mult la gesturi frumoase, nobile. Rupse o foaie din caiet şi o întinse spre Iustin. Ia-o ! Să ajungă cît mai repede la destinaţie. Hai, ce mă priveşti aşa ? Eşti un servitor neîndemînatic sau obraznic...

Iustin luă hîrtia din mîna lui şi se uită la ea. Era desenat un penis, ca acelea de pe pereţii W.C.-urilor publice. Tocmai o împăturea s-o bage în buzunar, cînd Muşa strigă : N-ai plecat ? Marş afară, pastele mă-ti de neisprăvit! Te plătesc de pomană, mă...

Surprins de strigătele lui, Iustin se retrase încet spre uşa, rămînînd cu faţa la el. Muşa rîdea acum, scărpinîndu-se pe burtă cu amîndouă mîinile. Deschise uşa şi ieşi. Cîteva clipe, îl mai auzi rîzînd, apoi liniştea învălui totul. Era o linişte de biserică sau de peşteră. Aşa i se părea lui. Simţea nevoia să iasă cît mai repede din clădirea azilului. în afară de portar, nu mai întîlni pe nimeni. Acesta îi răspunse în silă la salut. Coborî în grabă treptele scării, căutîndu-şi ţigările în buzunare. Dădu şi peste hîrtia cu desenul lui Muşa. O mototoli şi o aruncă pe trotuar. După primul fum de ţigară, pasul i se încetini. încă mai avea vie în minte imaginea lui Muşa stînd în fotoliu şi scărpinîndu-şi burta. Asta era tot Ge mai rămăsese dintr-un om, îşi spuse el. Un animal care se scărpina după ce se adăpase... De ce se mai gîndea kt soarta lui ?... La urma urmelor, în decrepitudinea sa, Muşa era fericit sau, cel puţin, nu suferea... Şi apoi, cine era Alecu Muşa pentru el ? Un străin, un ins oarecare...

Dar în maşină, după ce părăsise strada azilului, se întoarse din nou la îajurăturile lui. Erau, totuşi, posibile, întrun creier atît de uzat, acele clipe de luciditate perfectă ?... Nu mai ştia, nu mai era sigur, rămîneau doar vorbele bătrînului, rostite ca un scrîşnet... Nu, nu putea să le repete în faţa bunicii lui, ar fi amărît-o şi mai tare. Erau doar vorbele unui sclerozat, ale unei fiinţe ce nu mai avea nici o responsabilitate... Dar asta nu-1 linişti pe deplin. Deschise

aparatul, de radio. Nu recunoscu bucata care se transmitea. Pianul domina orchestra cu o adevărată cascada de sunete. Apăsă mai. tare -pe accelerator.

5

încă nu se liniştise cînd opri maşina în faţa institutului de biologie. Făcuse două drumuri, între filiala Academiei şi Universitate, fără să-1 poată întîlni pe Radu Macrinovici. Secretara de la filială, o tînără frumuşică, îl măsurase cu o privire destul de impertinentă, comunicîndu-i că ar fi trebuit să ştie că tovarăşul Macrinovici mai era şi profesor şi că, la.ora aceea, nu. putea fi găsit decît la Universitate. Mă rog, dacă v-a promis, mai spusese ea, s-ar putea să vă primească acolo... Modal cum se purtase cu el, deşi se recomandase chiar de la început, îl făcuse să plece din biroul ei fără să o mai salute. La Universitate, un cerber de secretară, grasă şi urîtă, îi vorbise ca o telefonistă, că profesorul Maerinovici era reţinut de nişte treburi urgente la filiala Academiei. Furios, se întorsese din nou la prima secretară, care, de astă dată, îi aduse la cunoştinţă că tocmai vorbise la telefon cu şeful ei şi nu i se amintise de nici o întîlnire cu vreun tînăr. O întrebase atunci de unde telefonase Macrinovici, şi ea, evident enervată, ridicase glasul la el : Nu credeţi că întrebarea e absurdă ? Ce, eu sînt pusă aici să-1 controlez ? Cu asta îl şi expediase, începuse sa bată la maşina de scris înainte ca el să-i fi întors spatele... Era clar, gîndea el în timp ce încuia portiera, amînaouă îl minţiseră, îl trataseră ca pe un oarecare, cu toate că le repetase de mai multe ori din partea cui venea. Mai ales urîta aceea de la Universitate, nici nu-şi scosese nasul din hîrtii cît vorbise cu el. Ce, nu auzise ea de Vlad Gheorghianu ? !... După vîrstă arăta să lucreze demult în Universitate, prinsese sigur şi timpul în care bunicul său era rector... Şi, totuşi, îndrăznise să-1 ţină la uşă... Nu, nu era exclus nici faptul ca Macrinovici să se fi aflat în momentul acela în unul din birourile sale... Ce fel de om mai era şi ăsta? Făcuse doar o promisiune unei femei, unei bătrîne, şi nu uneia oarecare, ci văduvei fostului rector... Nu era nici un dubiu în privinţa zilei

şi orei, fusese doar lîngă bunica lui cînd ea vorbise la telefon cu Macrinovici... De atîta respect să fie în stare un academician ?... Brusc, îşi aminti că bunica sa îi spusese că Macrinovici nu se numărase niciodată printre prietenii lor şi ca ea îl invitase numai pentru un anumit interes, mai spera, totuşi, să realizeze bustul pe care soţul ei, acum, după moarte, îl merita pe deplin... Bineînţeles, Macrinovici, bănuind că el îi va aduce tocmai un asemenea mesaj de la doamna Cati Gheorghianu, se eschivase, îşi pusese secretarele să-1 trimită de colo-colo. Ajuns la această concluzie, Iustin începu să înţeleagă, să-şi dea cu adevărat seama că dispariţia bunicului său schimbase sau era pe cale să schimbe multe lucruri ce priveau direct familia lui. Dacă Vlad Gheorghianu ar mai fi trăit acum, secretarele acelea i-ar fi deschis cu mîinile lor uşile, l-ar fi copleşit cu politeţea şi nici Macrinovici n-ar fi îndrăznit să nu-şi ţină promisiunea...

Portarul îl salută respectuos, răspunzîndu-i aproape milităreşte la întrebarea dacă profesorul Dragomir se mai afla în institut: N-a ieşit, dom' şef, pleacă la unu, aşa obişnuieşte 'mnealui...

Institutul părea pustiu. Ca în fiecare vară, cînd lumea era în concediu. înăuntru, între zidurile groase ale culoarelor, era răcoare. Asta-i făcea bine lui Iustin, simţea că se mai înviorează. O vreme se învîrti în holul principal, prin faţa statuii lui Racoviţă. Pe urmă, îşi dădu seama că de fapt, el nu intrase niciodată în cabinetul antropologului, îl întîlnise mereu la institut sau pe stradă şi profesorul îl oprise de fiecare dată, întrebîndu-1 cum o ducea cu învăţătura şi, la sfîrşit, invariabil, îi ura succes. Atît... Se arătase destul de apropiat faţă de el, însă figura lui Ilie Dragomir, ochii săi negri, extrem de vii, pătrunzători, îl intimidaseră totdeauna, impunîndu-i un respect deosebit...

Nu se duse la secretariat s-o întrebe pe Oana unde se afla cabinetul lui Dragomir. Voia s-o vadă abia la sfîrşit. Dealtfel, secretara tatălui său nici nu trebuia să afle despre toată povestea asta cu invitaţiile. în relaţiile cu ea, el păstrase totdeauna o oarecare distanţă, cele petrecute în familia directorului nu puteau fi dezvăluite şi secretarei luL^_Ea~ rămînea, totuşi, o funcţionară a institutului, o slujbaşă oarecare... Şi apoi, cei cîţiva ani în plus, pe care îi avea Oana, spulberau orice intenţii serioase între ei... Opri o laborantă

care tocmai trecea prin hol. Amabilă, femeia îl conduse pînă la capătul unui coridor din spatele clădirii, unde îi spuse : Vă rog, uşa a treia, pe dreapta...

Iată, gîndi el, după ce femeia îl lăsase singur, aici familia lui era cu adevărat respectată. încă mai era... De ce încă ?... Oare dacă, într-o bună zi, tatăl lui n-ar mai fi director, personalul institutului s-ar mai comporta cu el atît de politicos ? Nu cumva ar proceda ca secretarele lui Macrinovici ?... Orice era posibil... Chiar orice ?... Nu, nu putea concepe astfel relaţiile dintre oameni. Dar întrebarea devenise atît de supărătoare, încît se grăbi să-şi spună că ceea ce realizase el pînă acum nu se datora nici titlurilor, nici funcţiilor bunicului şi tatălui său. Fostul rector al Universităţii ar fi putut să aibă un nepot derbedeu, tîrît cu chiu-cu vai din clasă în clasă... N-ar fi fost singurul. Avusese destui colegi, fii de profesori universitari, de directori sau activişti, tineri care trecuseră prin liceu ca vai de ei, şi unii nici nu putuseră să intre la facultate. Oricum ai fi întors lucrurile, în ultimă instanţă nu te puteai baza decît pe munca şi voinţa proprie, pe înzestrarea moştenită prin naştere. Şi el, slavă domnului, nu se putea plînge că natura nu-i fusese favorabilă... Nu, nimeni nu va putea să-1 oprească din drumul său... La urma urmelor, ce îl interesa pe el, cu ce îl atinsese faptul că un ins ca Macrinovici ar fi putut să-i dispreţuiască familia ? Era treaba lui, un asemenea om, nerespectînd pe alţii, nu-şi respecta propria persoană...

Uşa de la cabinetul lui Dragomir era încadrată de portretele lui Darwin şi Linne. Erau nişte reproduceri cu totul deosebite de cele văzute de Iustin prin manualele pe care învăţase. Cu barba şi chelia lui, englezul era un fel de Lev Tolstoi, uitîmdu-se încruntat spre ceva, iar Linne, grăsuţul suedez, părea un negustoraş ce împrumutase peruca lui Ludovic al XlV-lea. Le zîmbi şi împinse uşa. In micul hol, unde intră, văzu alte două uşi. în dreapta, descoperi o chiuvetă. Se apropie de ea şi se uită în oglindă. Avea, sau i se păruse că are o mină de om cam speriat. Ce putea să-1 sperie acum ?... încercă să zîmbească din nou. Era un caraghios dacă... dacă... Nu-şi mai continuă gîndul. Una dintre uşi, cea din stînga, se deschise încet. Aşteptă. Nu ieşi, însă, nimeni. Probabil, 4|i spuse el, profesorul uitase ceva pe birou şi se întorsese de la aşa, lasînd-o deschisă. în loc de paşii lui Dragomir, aşa cum se. aştepta, aozi un scîrţîit de scaun şi o

voce răguşită întrebînd : Mă dai pe uşă afară, domnule profesor ?... Domnule, stimabile domnule profesor, mă trimiţi la plimbare ?... Da, te rQg să pleci! Iustin recunoscu acum glasul lui Dragomir. Tremura ca de obicei. Era ca o flacără peste care adia vîntul : Pleacă, omule, pleacă odată !... Omule, aţi spus ? continuă cel cu vocea groasă. Mai înainte m-aţi numit vierme... N-aţi greşit... De ce vă retrageri cu-vîntul, cîod este perfect ? Este ceea ce mă defineşte cu exactitate... Vierme !... Dumneavoastră nu greşiţi niciodată, de asta vă stimez... Mai îngăduiţi-mi, totuşi, cîteva minute... Dară aţi şti de cînd vă caut... Ca să fiu aşa, mai prezentabil, mi-am cumpărat o cămaşă nouă... Poftiţi, convingeţi-vă... Anume pentru ziua asta... Mă forţezi să chem portarul, spuse Dragomir. Vă rog, nu faceţi un asemenea lucru! Plec de bună voie... Am vrut numai să vă' văd, pur şi simplu, mi-a fost dor de dumneavoastră... E mare lucru să poţi schimba cîteva vorbe cu un om ca profesorul Ilie Dragomir... Sigur, ar fi fost mai bine să fi discutat într-o bombă..., ştiu eu una mai la mahala, unde nu te întreabă nimeni cît ţi-e ceasul..., nu aici, înconjuraţi de atîtea cărţi... Zău, cărţile astea, înghesuite peste tot, mă inhibă, sînt ca nişte martori..., chiar sînt..., cei mai tăcuţi şi mai periculoşi martori... Nu mă îndoiesc, toate rafturile dumneavoastră gem de somităţi... Eu m-am descotorosit de ele, da, da, trebuie să-mi mărturisesc crima, pe bunul meu profesor nu-1 pot minţi... Acum o săptămână, ca un geambaş ordinar, i-am dus la vînzare pe ultimii învăţaţi ce se mai aflau în locuinţa mea, Gray şi Testut, pe-amîndoi... curăţei, legaţi în piele, şapte volume... Şi pe batrînul Philippe Pinel, amicul nebunilor, celebru, nu ?... Mic, ^elegant, în pînză albastră, cu litere aurite... Recunosc mârşăvia, numai bătrînelul ăsta mi-a oferit un prînz la restaurant, stropit din belşug... L-am descoperit în aceeaşi ladă din bucătărie, stătea sărmanul înghesuit între ceilalţi doi bătrîni... Da, sigur, zăceau acolo de pe vremea studenţiei mele şi, dacă n-ar fi fost gîndacii, i-ar fi mîncat mucegaiul... Mă urmăriţi, domnule profesor ?... Tot omorînd gîndaci, am dat peste nemuritori, ha, ha... Viaţa, nu ?... aşa-i ea alcătuită, din nemuritori şi gîndaci... Ăştia... ăştia din urmă mişună peste tot, au umplut lumea, iubite domnule profesor... E trist, ştiţi mai bine ca mine cît e de trist... E trist să bei ca un nenorocit, spuse Dra-

gomir, ridicînd puţin tonul. Gata, nu mai vreau să te văd. Pleacă !... Ţi-am dat cît ai cerut, acum du-te... Şi să ştii, nu mai fac nici o pomană cu tine, asta nu-i numai neruşinare, ci pungăşie curată... Mi-ai prins slăbiciunea că nu te refuz, că mi-e milă de tine şi mă tajrezi ca un escroc... Recunosc, răspunse celălalt. Sînt şi escroc, dar vă iubesc, domnule profesor... Antip, Filip Antip, cel care v-a fost odată student şi l-aţi adus aici la institut..., tipul acela cu mintea sclipitoare..., cum ziceaţi dumneavoastră, n-a murit, numai că trăieşte în trupul ăsta păcătos, pe care îl vedeţi acum... Suferă, domnule profesor..., suferă şi vă iubeşte... Gata, spuse Dragomir, marş din faţa mea ! Nu te mai pot suferi... Mă duc, răspunse cel cu vocea răguşită. Să trăiţi!... Şi Iustin auzi din nou scîrţîitul scaunului. Cîteva clipe mai tîrziu, văzu ieşind din cabinetul profesorului un individ bărbos, într-un costum gri, boţit peste tot, ca şi cum ar fi dormit îmbrăcat. Cînd dădu cu ochii de Iustin, bărbosul rînji, arătîndu-i dinţii îngrozitor de cariaţi. Avea o privire de nebun şi faţa gălbuie, ca de hepatic. Nu se opri. Ieşi pe culoar şi Iustin rămase lîngă chiuvetă, pînă nu-i mai auzi paşii. Pe urmă, se apropie de uşa cabinetului şi bătu.

Cine mai este ? întrebă profesorul. Pofteşte !...

Iustin deschise uşa şi-i dădu bună ziua. Dragomir nu părea tulburat. Arăta aşa cum îl ştia, cu o faţă plină de riduri mărunte, cu părul lins, pieptănat spre spate, cu ochii negri, care acum îl priveau cînd cu un fel de duioşie, cînd cu răceală : A, tu erai !... Stai jos... Ce te-a adus la mine ? Nu cumva ţi-a venit ideea să te faci antropolog ?

Nu, spuse Iustin. Cred că e pasionantă şi antropologia, dar m-am hotărît pentru altceva... Intenţionez să devin chirurg.

Aha ! Bine faci, spuse Dragomir, deschizînd o cutie de tablă nichelată, plină cu ţigări. Fumezi ?...

Dacă îmi permiteţi, spuse Iustin, urmărind cu privirea degetele celuilalt, îngălbenite de tutun, care duceau acum chibritul aprins spre ţigară.

Serveşte-te! îl îndemnă Dragomir. Numai că eu, cum vezi, fumez cele mai proaste ţigări, „Mărăşeşti"... Cîndva am fumat Naţionale şi Plugare, ţigările ţăranului... Fiul ţăranului trebuie să fumeze ţigările sortite ţărănimii, nu ? Din păcate, numai obiceiul ăsta mi-a mai rămas de la ei...

Şi zici că n-ai venit pentru antropologie... E şi normal, cine o mai ia în seamă ? După ce-am tăvălit-o cum am putut mai bine, acum o cîrpocim... Dar să lăsăm asta... Totuşi, ai venit pentru ceva anume. Te ascult!...

Da, răspunse Iustin. Bunica vă trimite o invitaţie... Ştiţi, se împlineşte un an de la moartea bunicului meu.

Aşa-i, timpul este neiertător, spuse Dragomir, cu o voce mai tremurata ca de obicei. Un an ! mai adaugă el, deschizînd plicul pe care Iustin i-1 pusese pe birou. îl desfăcu încet, netezi hîrtia pe birou şi citi. în spatele ochelarilor cu rame metalice, ochii profesorului păreau încremeniţi. Iustin avu impresia că nu numai ochii, ci toată faţa lui negricioasă, cu pielea încreţită şi pătată de puncte mari, cafenii, se blocase brusc. Doar colţurile gurii îi tremurau uşor : Mda, îţi mulţumesc, transmite-i mulţumirile mele bunicii tale...

Trebuie să înţeleg că veţi veni, spuse Iustin. Bunica mea ţine foarte mult ca dumneavoastră să fiţi prezent la...

Dacă voi trăi pînă atunci, totul va fi în regulă, spuse Dragomir rîzînd. în clipa aceea, capul profesorului semăna cu mulajul unui craniu, aşezat pe raftul de la spatele său. Cel puţin, aşa i se păruse lui Iustin. Rîdea ou toată gura, dezgolindu-şi dinţii mari, înnegriţi de tutun. Avea ceva din figura omului care ieşise mai înainte din cabinetul său. Totul va fi în regulă, mai adăugă profesorul.

Iustin se ridică de pe scaun şi strivi ţigara în scrumieră : Oricum, bunica vă aşteaptă.

Dragomir nu-i mai răspunse. Se mulţumi să dea din cap, în semn că era de acord şi îi întinse mîna. Iustin ieşi din cabinetul lui cu imaginea acelui craniu, care i se păruse că semăna cu Dragomir. Pînă la secretariat, nu se gîndi decît la această asemănare.

Oaoa îl primi cu un zîmbet crispat: O, ce surpriză ! Ne mai aducem aminte de muritorii de rînd, ne mai întoarcem privirea şi spre amărîţii din rezerva de cadre, ha, ha...

De ce eşti rea ? o întrebă el, ocolindu-i biroul. Ea nu se ridică de pe scaun şi continuă să rîdă. Era un rîs forţat, trist. îi cuprinse umerii, pe la spate, şi o sărută pe gît.

Dii-te pe- locul musafirilor ! spuse ea, aranjîndu-şi părul negru, orbitor de negru în lumina puternică a amiezii; Oricînd poate să intre aici cineva.

Şi ? întrebă el. Nu-i nimic, îi vom aduce aminte acelui cineva că oamenii se mai şi sărută. Totuşi, se întoarse în faţa biroului şi se aşeză pe scaun. Arăţi minunat, mai spuse el. Lumina asta neiertătoare îţi scoate totul în relief...

Şi pistruii din jurul nasului ? spuse ea.

Da, continuă el pe un ton de glumă. Fac parte din frumuseţea ta, din arsenalul domnişoarei Oana Popescu... Ca şi ochii aceştia mari, sclipitori, ca şi umerii, ori talia îngustă, invidiată de toate consoartele din institut... Să merg mai departe ?

Ca şi cum nu i-ar fi auzit întrebarea, Oana se ridică de pe scaun şi veni lîngă el. într-o fustă crem, strânsă pe şolduri, cu şliţ la spate, şi în bluza de un roşu pal, Oana parca mult mai tînără. Nici într-un caz nu puteai să-i dai douăzeci şi cinci de ani, gîndi Iustin. Şi era frumoasă, mai frumoasă ca oricînd. Dorinţa crescu în el, năvalnică. Fu gata s-o cuprindă în braţe, s-o culce acolo, pe covorul de la picioarele lor. Ea se aşeză pe scaunul din faţa lui, lipindu-şi genunchii unul de altul. După primul fum, gura ei mică, cu buze pline, se destinse într-un zîmbet: Şi tu ? Nu prea arăţi cine ştie ce. Cam tras la faţă...

Sesiunea de examene, spuse el. N-a fost deloc uşor...

Măcar un telefon mi-ai fi putut da, spuse ea. Trei saptămîni fără nici un semn de viaţă !... Nu-i deloc politicos, şi tu eşti un băiat cu educaţie, nu ca mine...

Iar eşti rea, spuse Iustin, punîndu-şi o mînă pe genunchii ei.

Nu, fii cuminte, spuse Oana. Ii luă mîna şi i-o împinse uşor.

Sînt, îi răspunse el, cuprinzîndu-i acum genunchii cu amîndouă mîinile. Se apleca spre ea şi o sărută pe gura. Oana nu opuse nici o rezistenţă. Rămase inertă, privindu-1 pe sub genele lungi, care tremurau ca nişte aripi de fluturi. O întrebă : Şi tu, tu cum ţi-ai petrecut timpul ?

Cum ştii, xăspunse ea îngîndurată. Nu trebuia să vii aici. N-am stabilit odată aşa ?

Mi-<am îngăduit pentru că voiam să ce văd, spuse el. N-aş mai fi avut răbdare pînă deseară... Şi în gînd : Uite, mă obişnuiesc şi cu minciuna, chiar tn-am obişnuit... Dar ce i-aş putea spune ?...

La ce te gîndeşti ? întrebă ea, ridicîndu-se de pe scaun. Se duse la fereastră şi rămase acolo. Nu-mi răspunzi ?

La ce m-aş putea gîndi, cînd sînt lingă tine ? răspunse e!. A, da, îmi trecea prin minte ca în timpul sesiunii de examene m-ai fi putut înlocui...

Nu, nu prea am avut vreme pentru asta, îi spuse ea. Poate ai uitat că am şi eu nişte examene de pregătit.

Nu, cum să uit ? ! se miră el.

Abia aştept să termin odată. Pronunţase fiecare cuvînt apăsat, parcă în ciudă. Să termin şi să plec de aici... M-am saturat... Şi, brusc, ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva : Ştii care este visul meu ?

Ştiu, spuse Iustin, marele avocat, maestrul pledînd la bară, în faţa publicului uluit de...

Nu, îl întrerupse ea. De la început m-am înscris la drept să ajung procuror... Dintre toţi cei ce urmează acum la fără frecvenţă, se pare că sînt cea mai bună, poate am şansa... Procuror, asta vreau să fiu, iar aici, în institut, să se întîmple ceva, o porcărie care să necesite intervenţia procuraturii... Să mă pot uita cum ştiu eu în ochii cocoanelor ăstora, mironosiţelor care nu au altă treabă decît să urmărească mişcarea fundului meu... Da, şi în ochii unor domni, sînt destule javre şi printre ei...

De ce eşti aşa pornită ? o întrebă el. Ţi s-a întîmplat ceva ?

Nu, îi răspunse ea rîzînd. M-am săturat, atîta tot... Mai am un an, şi gata... La anul viitor, pe timpul ăsta, sînt cu diploma în buzunar...

Pînă atunci mai este. Se ridică şi el. Se apropie de ea cu mîinile larg desfăcute. I se opri în faţă, coborînd mîinile în jos, ca şi cînd ar fi mîngîiat-o. îi contura doar forma siluetei. Apoi o trase spre el şi o sărută pe obraz.

Nu fi nebun, Iustin ! spuse ea. Să stăm de vorbă ca doi oameni serioşi. Mă gîndesc tot mai mult la faptul că noi doi...

N-o mai lăsă să vorbească. îi închise gura sarutînd-o, strivindu-i buzele. Ea încercă să-1 îndepărteze. Iustin se aplecă spre picioarele ei, îşi strecură mîna pe sub genunchi şi o luă în braţe.

Lasă-mă ! spuse ea. Nu fi nebun ! Ţie ce-ţi pasă dacă îmi pierd postul ?...

Nu-i dădu drumul. Se apropie cu ea în braţe de uşa biroului tatălui său şi o împinse cu spatele. După ce intrară amîndoi, el trase yala.

Nu ! scînci ea. Nu se poate ! Am să ţip...

Iustin îi şi descheiase nasturii bluzei. Mina ei făcu un gest slab pentru a-1 opri, dar se retrase. în următoarele clipe, sînii Oanei, goi, fără sutien, tremurau. Un moment statură amîndoi încremeniţi, privindu-se unul pe altul. Apoi el o împinse spre o canapea cu husă de pluş.

Nu ! mai spuse Oana.

De ce nu ? o întrebă el. Sîntem flămînzi, sîntem...

Erau acum culcaţi unul lîngă altul şi el se chinuia să-i scoată fusta. Oana nu mai opunea nici o rezistenţă, părea că se abandonase cu totul mîinilor lui. Numai capul i se mai zbătea acolo, pe marginea canapelei, gata să alunece în jos. Se răsucea într-o parte şi-n alta, ca o negare a propriilor vorbe scîncite, slabe, şuierate : nu, nuu, nuuu...

Epuizaţi, auziră telefonul. Suna insistent, dincolo de uşa capitonată. Oana vru să se ridice, dar el o opri : Lasă-1, dă-1 naibii !... Doream să-ţi spun că ştii să fii şi duioasă, tandră...

Din cînd în cînd, îi răspunse ea. Ce nebunie !... Dacă ar şti ei...

Nu te 'mai gîndi la asta, spuse el, răsucindu-se cu faţa spre interiorul încăperii. Ce legătură au ei cu noi ? Şi, mă rog, care sînt aceşti *ei* ?...

Iustin, spuse ea în şoaptă. Vreau să te întreb ceva. Ai să-mi răspunzi sincer ?

El nu-i răspunse. Nu-i mai putea răspunde. Abia acum descoperise pe biroul acela mare, care domina încăperea, fotografia bunicului său. Dintr-o ramă de piele, bătrînul îl privea cu nişte ochi trişti, mustrători. Se ridică încet şi începu să se îmbrace. în timp ce îşi strîngea cureaua pantalonilor, se întîlni din nou cu ochii aceia. Acum păreau surîzători, ironici. Şi, fără voia lui, ca într-un fel de panică, se trezi că-1 urăşte...

Am putea rămîne împreună ? mai întrebă ea. Se mai poate întîmpla asta şi după ?...

După ce ? spuse el absent.

După ce eu voi termina facultatea, după ce tu vei ieşi medic, pînă la sfîrşit... Se duse în baie, lăsînd uşa deschisă.

9C

Iustin o auzi din nou, vorbind de acolo : Doamne, ce-mi trece prin minte !... Poţi să-mi răspunzi ?...

Tu cum crezi ? îşi aprinse ţigara şi se aşeză pe un scaun în faţa biroului. întoarse spre el fotografia bunicului său. în baie se auzea curgînd apa. Nu, nu-1 va putea urî niciodată pe omul din fotografie. Ce caraghios fusese !... îl apucaseră mustrările de conştiinţă în faţa unei fotografii, a unui carton... Dacă ar fi trăit şi ar fi aflat de aventura lui, bunicul sau ar fi rîs, i-ar fi acceptat-o... La urma urmelor, ce rău tăcuse ?... Erau tineri, se plăceau, se culcau împreună... Ori în biroul lui taică-său ori în garsoniera Oanei nu se petrecea acelaşi lucru ?.... Sigur, era acelaşi lucru, repetă el din nou, dar de astă dată mai puţin convins. Fotografia bunicului îi amintise de alte fotografii, de cele de la înmormîntarea acestuia, unde fata în alb, cu părul ei scurt, tuns băieţeşte, aproape îi atingea umărul...

Nu mi-ai răspuns, Iustin, spuse Oana. Stătea în uşa de la baie şi îl privea surîzînd. Ce mi-ai putea răspunde ?... Se apropie de el şi-i ceru o ţigară. O aprinse, făcu cîţiva| paşi pe covorul moale, afundîndu-şi tocurile în ţesătura groasă : Boierii ştiau să construiască...

Care boieri ? întrebă el mirat.

Cei care au făcut casa asta, spuse ea rîzînd. Le plăceau băile mari, luminoase, nu ca astea de azi, în căzile cărora trebuie să-ţi duci genunchii la gură ca să încapi...

Nu te ştiam că ai şi asemenea preocupări, îi spuse el rîzînd.

Trebuie să vorbesc şi eu despre ceva, nu ? Se apropie de birou şi-şi scutură ţigara în scrumieră : Sau vrei să-ţi povestesc cum a reuşit fiul unui director să seducă secretara acestuia ? Sau secretara să-i seducă fiul, ha, ha... Ar fi o poveste captivantă, zău... Şi fiul ar rămîne cam trist, cum arată acum...

Continuă ! spuse el.

Nu, trebuie să-mi reiau postul în primire, ricana ea pe acelaşi ton. Sper ca fiul tovarăşului director s-o mai invite pe secretară la vreun dans, într-un restaurant... sau la o plimbare cu maşina... Ştii ce chef are secretara să danseze ?...

Mergi deseară ? o întrebă el. Dacă vrei...

Sigur, spuse ea. Se lipi de el şi-1 sărută. îşi trecu de cîteva ori degetele prin părul lui, apoi îi întoarse brusc spatele. Cînd răsuci yala de la uşă, avea lacrimi în ochi.

Capitolul III

i

Ochiuri, brînză, roşii, măsline... Mesteca în neştire, înghiţea totul lacom, ca un animal tînăr, unul îndelung îrvfometat..., un lup. Devora, înghiţea, hăpăia... îl dureau muşchii,, oasele, îşi simţea faţa arzînd, spatele şi umerii lui erau ca *o* rană..., mai ales umerii, drumul delirului ei, isteria unghiilor înfipte în carne... O devorase, o înghiţise ca un lup, o hăpăise toată, cum îi spusese ea gemînd, fuseseră amîndoi ca nişte animale nesătule, hămesite... Continuă să mănînce lacom, îa timp ce bunica lui vorbea, vorbea întruna, cu ceaiul răcit în faţă... Ce putea ea să-i spună ?... Ce putea să fie atît de interesant... să fie ca un şoc, care să-l trezească, să-1 readucăla ordinea casei lor, la obişnuinţă, la decenţa de toate zilele,. să-1 facă să înţeleagă acum rostul cuvintelor ei ?...

Mă urmăreşti, Iustin ?

Aha!...

Scosese doar un mormăit, cu gura plină, dădu şi din cap în semn că era atent, dar gîndurile lui hoinăreau tot pe malul rîului aceluia, unde intrase cu maşina ca un acrobat de clasă, un cascador excitat de exclamaţiile de spaimă ale unei femei, de ţipetele ei nebuneşti... Dar cursa aceea fusese doar prologul adevăratei nebunii, al celei care urmase apoi..., dezlănţuirea trupurilor goale, tăvălindu-se pe mica dună de nisip într-o luptă înverşunată, devorîndu-se unul pe altul, pînă la ultima pîlpîire de putere, pînă la stingerea glasului, a ochilor... Două trupuri înecate, aduse de curenţi, aruncate pe maî ca nişte buşteni... Asta mai rămăsese îa urmă din ei... Fiu! directorului cu secretara directorului, ha, ha..., sau invers, secretara directorului... Mai trăia încă nebunia, dezmăţul lor, mai vedea încă totul, i-o aduceau aminte muşchii, oasele, ume-

rii... Fusese curată demenţă, ca şi cum amîndoi s-ar fi hotărît sa-şi descompună fiinţele, să moara acolo, cu picioarele în apă, pe nisipul ud, răscolit, ţinîndu-se de mînă... Ce voia bunica lui acum ? Era atît de important ce spunea ?... Muşa,. Dragomir, Macrinovici..., bătrînii ăştia, prietenii ei, vechile et relaţii !... Dumnezeule, ce îl interesa pe el ?...

Ştergea farfuria cu bucăţi de pîine pe care apoi le băga în gură, le mesteca absent, dar cu aceeaşi lăcomie, de la început. Cati Gheorghianu îi spuse : Se pare că nu te-ai săturat. Vrei să-ţi mai fac nişte ochiuri ?

Nu, răspunse el. Am să mai mănînc puţină brînză. Şi zici ca Macrinovici a fost amabil, nu ? continuă ea. Atît de amabil, încît abia astăzi am dat cu ochii de el. După trei zile... Trei zile în care s-a eschivat mereu să mă primească.

Bine, ce să înţeleg ? întrebă ea. Mi-ai spus că ţi-a lăsat vorbă la secretară, că plecase la nu ştiu ce şedinţe...

N-am vrut să te mai supăr, spuse el. Renunţase la brînză- Băuse un pahar de vin roşu, şi, cu ţigara în gură, se rezemase de peretele placat în faianţă. De cînd plecaseră părinţii săi, mincau în bucătărie, la masa menajerei, aşezaţi amîndoi pe taburete. Bunica lui luase această hotărîre chiar din prima zi. Aspazia, menajera lor, mai trebuia, nu-i aşa, cruţata, sărmana, îmbătrînise şi ea odată cu stăpîna ei... în seara aceea, Aspazia mîncase înaintea lor şi plecase în oraş să vadă un film. în afară de dulciuri, filmele, cele de război şi de aventuri, erau marea ei pasiune. I le povestea apoi bunicii lui. Relatările Aspaziei erau atît de hazoase, în umorul său involuntar, încît Iustin îşi propusese de multe ori ca, fără ştirea ei, să le înregistreze pe casetofon.

Nu vrei să mă superi, aşa-i ? spuse Cati Gheorghianu. Văd, însă, că eşti vesel, aproape eşti gata să rîzi, cînd îmi aduci la cunoştinţă nişte lucruri atît de triste.

Doar n-ai vrea să plîng că Macrinovici e Macrinovici, îi răspunse el, rîzînd cu adevărat. Mă gîndeam că mîine vei fi nevoită s-o asculţi pe Aspazia povestindu-ţi filmul văzut în această seară.

Las-o pe Aspazia, spuse ea. Eu vorbesc despre lucruri serioase.

Nu ştiu ce mă face să cred că Aspazia noastră este mult mai serioasă ca Macrinovici, spuse el. Şi, sigur, mai cinstită...

n

Comparaison n'est raison, Iustin, spuse ea cu o voce care îi trăda iritarea. Un om de idei, şi Aspazia !... Eşti bine, dragul meu... Se ridică de pe scaun şi deschise fereastra. După ce se aşeză la loc şi-şi aprinse ţigara, îl întrebă : Pari cam schimbat. Ce se întîmplă cu tine ? Te supără ceva ?...

Nu, răspunse el. Ar fi putut să-i spună că îl supăra tocmai întrebarea ei. Ce voia de la el ? De ce îl pisa atîta cu babalîcii ăia ?... Continuă, totuşi, calm : N-am nimic, sînt doar obosit, frînt... Aşa mi se întîmplă în fiecare an, cînd mă duc prima dată la ştrand...

Da, spuse ea. Totuşi, te rog, vreau să ştiu cum a decurs întîlnirea cu Macrinovici. Ştii cît de important este pentru mine...

Cum să decurgă, spuse el. Ba nu-i la filială, ba nu-i la Universitate, iar eu, ca prostul, am bătut drumul dintre birourile lui. După atîta osteneală, n-a mai avut încotro şi m-a primit... Ai fi putut renunţa la o asemenea prezenţă. Zău, bunică, am ajuns la cheremul unui tip ca ăsta ?

Din păcate are multă putere, spuse Cati Gheorghianu. Pe faţa ei, tristeţea/ luase locul enervării. Nu mai era decît o bătrînă care îşi arăta neputinţa : Totuşi, nu credeam că va ajunge la atîta lipsă de respect faţă de mine, faţă de memoria lui Vlad... Pentru ce ? Acum Vlad nu-1 mai stinghereşte, nu mai există pericolul să-şi piardă scaunul de la filială... Şi cînd te gîndeşti că tocmai Vlad 1-a susţinut... Se războieşte cu morţii, se închipuie iar în cursă cu Vlad...

Nu înţeleg. Era mirat de ce auzise. Ce cursă ?... Unde ?... Cînd ?... Biologia şi lingvistica !... Şi apoi, după cele ce mi-ai povestit despre Macrinovici, îl vezi pe bunicul alături de un astfel de om ? !...

Nu-i vorba numai despre întrecerea în profesie, Iustin, spuse Cati Gheorghianu, continuînd să-şi trădeze neputinţa. Mai sînt şi alte planuri, mult mai importante decît ştiinţa, învăţămîntul...

Poate ai dreptate, spuse Iustin. Nu ştiu... Ceea ce ştiu este faptul că Macrinovici s-a comportat ca un ins lipsit de cel mai elementar bun-simţ. Nu faţă de mine, în ochii lui sînt un nimeni... Dacă toţi ajung aşa la el, să-şi rezolve treburile, cum am ajuns eu, atunci vai de Universitate, vai de ştiinţă... Şi mai ales vai de oamenii care depind de un asemenea om... Nu-mi explic de ce am insistat atîta... I-aş fi putut lăsa in-

vitaţia la una dintre secretarele lui... Probabil că m-am, încăpăţînat să-1 văd, să dau ochii cu el, să mă conving eu însumi... Bineînţeles, atît cît poţi cere de la o scurtă întîlnire... Mi-am spus că trebuie să vină sau să iasă din Universitate şi m-arn aşezat pe o bancă, la intrare... Cred că am stat acolo vreo trei ore... Ştii, aproape că nu mi-1 mai aminteam cum arata... Totuşi, l-am recunoscut de cum a coborît din maşină. Tipul se mişcă, se bîţîie ca o păpuşă trasă de sfori, e mereu în derivă, parcă se tot înşurubează în el însuşi... Era îmbrăcat impecabil, în bleumarin, însă figura lui mi-a amintit mai degrabă de un boxer sau ceva în genul ăsta, decît de un slujitor al ştiinţei...

Ai haz, îl întrerupse Cati Gheorghianu. Rîdea acum : L-ai observat perfect...

Sigur, continuă el, sînt amănunte poate nesemnificative, dar spun şi ele ceva... L-am acostat, i-am ieşit în faţă, oprindu-1 respectuos... Cine eşti dumneata ?... Cum te numeşti ?... Nu părea furios, avea mina omului preocupat, deranjat de un oarecare..., scos, dragă doamne, din sferele lui înalte, ha, ha... M-am recomandat, i-am întins plicul, i l-am pus în mînă... Are nişte ochi negri, nu?... Şi cam înceţoşaţi... Mă priveau pe furiş şi cu o silă arogantă..., ca şi cum l-aş fi îngreţoşat... Are un fel de a se uita exact cum merge, cum se mişcă, în deriva lui, în înşurubarea aceea... Da, mi se pare că a şi zîmbit totuşi... aşa, ceva ca un început de rînjet, urmat de o mormăială... Sau, mai bine zis, a mîrîit, ha, ha... Că e foarte ocupat..., extrem de ocupat, dar că va face tot posibilul să vină la masă... Şi-atît. Mi-a întors spatele şi a plecat. Mă uitam în urma lui cum mergea, cu vîrfurile picioarelor întoarse spre exterior..., cu un umăr repezit înainte... Derivă, cum zic, înşurubare... Pînă să intre în clădirea Universităţii, cred că a scuipat de cîteva ori...

O, eşti necruţător, Iustin, spuse Cati Gheorghianu. Nu, ţi-am relatat exact, răspunse el. Poate mă înşel, poate nu am o cuprindere reală a lucrurilor, dar, dintre toţi oamenii la care m-ai trimis cu invitaţiile, ăsta cred că este cel mai ticălos. Se simte, miroase de la o poştă... îmi plac oamenii curaţi, să ştii...

Vai, Iustin, dar ceilalţi sînt oameni cumsecade, spuse Cati Gheorghianu. Sărmanul Alecu, m-a impresionat ce mi-ai po-

vestit despre el. Am să-i fac o vizită, neapărat am să mă duc acolo...

Iustin se ridicase de la masă. îi era silă să mai vorbească sau să mai audă vorbindu-se despre invitaţii bunicei lui. Se duse în sufragerie şi deschise televizorul. Era o emisiune din viaţa plantelor şi a păsărilor. Pe ecran, o insectă filmată cu încetinitorul zbura pe lîngă frunzele unei plante carnivore. Explicaţiile comentatorului anunţau deja deznodămîntul. Puţin mai tîrziu, insecta se aşeză pe o frunză şi nu se mai putu desprinde de ea. Marginile frunzei începură de îndată să se îndoaie spre interior... Cînd Iustin îşi aprinse o altă ţigară şi se aşeză în fotoliu, totul se terminase, insecta fusese acoperită în întregime, o mistuise mormîntul acela verde, viu, care o va devora apoi încet... întotdeauna urmărise cu interes asemenea emisiuni, însă acum era prea obosit şi încă se mai gîndea la aventura de pe malul rîului... Nu fusese programată. Dorise să facă doar o plimbare pînă la pădure, îi promisese Oanei s-o ducă pînă acolo cu maşina, să respire aer curat... Şi unde ajunseseră !... Nu, dincolo de nebunia acelor ore nu mai era nimic sau aproape nimic... Dacă se gîndea bine, Oana era ca majoritatea fetelor pe care le cunoştea, cele mai multe dintre fostele şi actualele lui colege, fiinţe fără feminitate, destul de vulgare, capabile să înjure mai tare decît băieţii, să bea şi să fumeze cot la cot cu ei, impudice, nereceptive la frumos, mici animale excitante, cu care te puteai culca după două-trei întîlniri, cinice şi extrem de pragmatice... O văzu deodată pe Oana întinsă pe nisip, cu faţa în jos, goală, cu părul şiroind de apă, sprijinindu-şi bărbia în palmă : Nu te-ai întrebat niciodată ce s-ar întîmpla dacă n-aş fi precaută, dacă aş călca pe bec ?... Ce vrei să spui ? o întrebase el. Dacă aş rămîne gravidă ? Aşa, să-mi vină cheful să-ţi fac un plod, un bebeluş... Dragostea mai aduce şi copii, nu ?... Taci !... îi răspunse el. Nu vreau sa te aud vorbind despre asta... înseamnă că nu mă iubeşti, continuase ea rîzînd. Am să-ţi trîntesc în braţe un plod, şi atunci... atunci secretara va fi nora propriului ei director, ha, ha... Nu, nu-şi putea închipui lîngă el o astfel de fiinţa, ca soţie... Deveni atent la ceea ce se petrecea pe ecran. Scena era greţoasă, dar îi acapara repede ochii. Un pui de cuc, în cuibul străin, unde creştea, unde mama lui lăsase oul sa fie clocit de altă pasăre... Fără pene, cu o piele creaţă, bălăngănindu-şi capul în toate

părţile, părea un bătrîn gol, cu trupul fleşcăit... Hidoasa făptură împingea cu aripile pe unul dintre puii păsării care construise cuibul, cea care îi hrănea pe toţi... Agresorul era de doua ori mai mare ca fraţii lui vitregi şi se ajuta cu capul, cu umărul aripilor, cu pieptul, împingîndu-şi victima spre marginea cuibului. în sfîrşit, reuşi, puiul lunecă printre crengi, apoi căzu ca o piatră în apa ce curgea pe sub coroana copacului... Totul se încheiase, dar bătrânelul acela fleşcăit, oribil la înfăţişare, îşi începuse din nou lucrul, acum cu ultimul pui... Cu o forţă uimitoare pentru instabilitatea lui, reuşi să-1 arunce din cuil> şi pe acesta... Poate aşa se întîmplă şi între oameni, gîndi Iustin. Sigur că se întîmplă... Un Macrinovici îşi face loc în cuibul altora..., un cuib pe care alţii l-ar merita..., cu instinctele lui primare care îl pun la treabă, care îi dictează să împingă, să lovească, să strivească..., să rămînă singurul stăpîn... Se reluaseră imaginile. Puiul de cuc îşi împingea iar prima victimă.

E interesant! spuse Cati Gheorghianu.

Nici n-o simţise cînd se aşezase în fotoliul de lîngă el : Da, cred că imaginile astea sînt valabile şi pentru oameni...

Pentru cei a căror făptură este o mocirlă, o junglă, o pîndă continuă, răspunse bunica lui.

Fu gata s-o întrebe cine făcea excepţie de la mocirla şi jungla despre care vorbea, cum erau făpturile acelea pure, dar sună telefonul şi el se ridică încet, greoi, şi luă receptorul în mînă : Alo, vă rog, pe cine căutaţi ?... Undeva, la capătul firului, nu se auzea decît o tuse. Apoi, în clipa următoare, o voce de bărbat, ascuţită, întinzîndu-se ca un scîrţîit: Casa Gheorghianu ?... Da, spuse Iustin... Dacă nu mă înşel, continuă cel de la capătul firului, la telefon este domnul student Gheorghianu, nu ?... Da, el, mai spuse Iustin... Nu mă recunoaşteţi, aşa-i ? întrebă celălalt. Cred că m-aţi uitat chiar în ziua cînd aţi ieşit din atelierul fotografic, ha, ha... Sînt Izu, Izu Herşcovici, omul care v-a făcut copiile de pe fotografiile acelea... Da, da, şi. ce doriţi ? spuse Iustin, simţind că se înfurie. Nu mă luaţi prea repede, răspunse celălalt. Am o surpriză pentru dumneata, domnuile student... Cred că ai să-mi mulţumeşti... Ştii, verişoara aceea, despre care mi-ai spus că s-a înecat, că, în sfîrşit, a murit... a fost chiar săptămîna asta pe la mine, i-am făcut cîteva fotografii splendide... Mă asculţi ?... Da, răspunse Iustin. Ii tremurau

genunchii şi se aşeză pe scaunul de lîngă măsuţa telefo nului. Celălalt tuşi iar, pe urmă spuse : Cum am văziţt-o, mi-am tot bătut capul să aflu de unde o cunosc. De unde ?... De unde, domnule ?... Pe urmă mi-am amintit de copiile pe care ţi le-am făcut... Am o memorie fantastică, nu ?... Am confruntat fotografiile... Nu, nu mă înşel... M-am gindit că te-ar putea interesa, ha, ha..., fata asta, înviată din morţi... Poate îţi va spune şi ce-i pe lumea cealaltă... Mă rog... Am mai telefonat, dar n-a răspuns nimeni... Bine că te-am găsit acum, fiindcă mîine plec la mare, vreau să-mi soresc şi eu ciolanele, am dreptul, nu ?... Aşa că, dacă vrei să ai alte fotografii ale domnişoarei şi adresa originailului, ha, ha..., adresa celei vii..., ,poţi să-mi faci o vizită. Ei ?... Unde locuiţi ? întrebă Iustin. O, nu departe, răspunse celălalt... Repetînd în gînd adresa, puse telefonul în furcă. Vestea îl trezise pe deplin. Porni repede să se îmbrace...

Cine era ? întrebă bunica lui.

Ştii... începu el încurcat. Era asistentul de la anatomie. Vrea să mă vadă...

Cum, acum, noaptea ? se miră Cati Gheorghianu. Nu mai poate aştepta pînă mîine ?

Nu, mîine dimineaţă pleacă în concediu şi trebuie să-mi comunice ceva în legătură cu practica, mai spuse el grăbit.

2-

Rămas aproape de uşă, Iustin se uita cînd la fotograf, cînd Ja bărbatul şi femeia aşezaţi amîndoi pe canapea. Aceş-tia îl neliniştea şi mai mult. Ce căuta aici insul ăsta, întîl-nit cu cîteva zile în urmă în apartamentul lui Ce?a ?... Venise să-i tapeze de bani şi pe fotograf?... Şi femeia de lîngă el, oxigenată, pieptănată prost, ciufulită chiar, era soţia lui sau a fotografului?... Sigur, cei doi fuseseră de faţă oînd Izu Herşcovici vorbise cu el la telefon...

Hai, domnule, curaj, fă cunoştinţă ! Izu întinse amîndouă braţele spre cei de pe canapea : Talentatul, marele nostru scriitor Gelu Pieptu şi... şi prietena domniei sale, prietenă de suflet, de...

Gata, n-o mai întinde atîta, Izule ! mormăi Pieptu.

Iustin simţi mîna femeii, o strînse încet apoi pe a scriitorului şi se retrase atent să nu calce peste paharele, sticlele şi scrumierele aşezate jos, la picioarele lor, pe covorul ponosit.

Ia loc, domnule, simte-te ca între prieteni! şi Izu îi arătă singurul scaun liber. Fotograful era îmbrăcat exact aşa. cum îl văzuse Iustin în atelier. îşi suflecase doar mînecile cămăşii, iar în locul lavalierei negre, purta acum una liliachie. Ce bei, vin, votcă ?... /.

Indiferent ce..., începu Iustin încurcat. Ştiţi, eu... :

Toarnă-i indiferent, papaşa, ha, ha... Femeia rîdea oribil. Gura parcă îi schimbase întreaga faţă, îi scofîlcea obrajii, îi ascuţea nasul... Ochii eijasimetrici, îl cercetau cu atenţie, ironici. Iustin îi evită.

Izu umplu pe jumătate cu votcă un pahar şi i-1 puse în mînă mai mult cu sila : Hai, domnule student, în sănătatea domnişoarei prezente între noi !...

Ciocniră toţi paharul cu el. Femeia bătu din palme: Nu aşa, pînă la fiind, domnul meu !... Aici nu băgăm numai limbuţă în pahar, ca pisicile, no-nooo... ha, ha... ;",

Iustin mai sorbi o dată din pahar, întîlnind privirea lui Pieptu. Acesta părea să nu-1 fi recunoscut. Ochii lui negri, acum abia zăriţi în tăietura pleoapelor umflate ţi vinete, semănau cu ochii unui animal greoi, sătul, care îşi făcea siesta : Ai intrat în colimatorul domnişoarei... Atenţie !... Ochii ei te-au şi dezbrăcat, te cercetează, te cîntarSsc, se întreabă dacă merită să se culce cu tine...

Vorbeşti prostii, dragă, interveni femeia, chicotind. Se aplecă dezinvoltă înainte, continuînd să chicotească. întinse mîna spre covor, spre o pată ca o grămăjoară de cenuşă, pe care o culese încet, o adună cu degetele ei scurte şi o băgă apoi în poşetă. Erau ciorapi, ciorapi de damă. Iustin abia acum îşi dădu seama de asta, cînd ea spuse cu aceeaşi voce vulgară, indecentă : Vai, îmi uitam ciorapii aici, şi sînt de import... Zăpăcită mai sînt !... în clipa următoare, se săltă puţin şi îşi trase de sub fund un sutien negru, lucitor, pe care îl împături în grabă, strecurîndu-1 tot în poşeta ei încăpătoare, albă ca pantofii, ca şi centura ce-i strîngea talia.*. Iustin o privea uluit, dezgustat. Ce se petrecuse acolo înainte de venirea lui, dacă ea îşi aduna acum ciorapii şi sutienul ?...

Femeia puse poşeta jos, la ficiorul canapelei, îşi aprinse o ţigara, apoi ridică privirea spre el: Nu-l lua în seamă, domnule, sînt o femeie cu bun-simţ, zău, nu dau buzna...

Nu minţi, dragă ! spuse Pieptu, cu paharul în mînă. De ce minţi ?... Nu-ţi place, hai ?... Nu-l vezi cît e de frumos ?... Ca un înger, ca un arhanghel... E numai vînă, fato, el te-ar potoli cu adevărat, ar scoate dracii din tine...

Gelule ! Femeia se bosuniflase, îşi ţuguiase buzele ca un copil supărat: Termină odată !

De ce să termin, cînd spun adevărul ? spuse Pieptu. Adevărul gol-goluţ, că tu ai vrea să te tăvăleşti niţel cu acest băieţaş, cu acest... David al lui Michelangelo..., goi-goluţi amîndoi... Cred că şi el ar vrea, şi-ar arunca naibii praştia aia biblică, l-ar da la dracul pe Goliat şi... şi s-ar cufunda în tine, hă, hă..., ar plonja ca-ntr-un bazin...

Iustin era scîrbit, cei doi îl îngreţoşau. îşi aprinse ţigara ca să-şi mai calmeze nervii şi aştepta. N-avea încotro, nu putea pleca fără adresa şi fotografiile promise de bătrînelul din faţa lor, care pufăia acum din pipă. Trebui să se răsucească spre Pieptu, fiindcă acesta tocmai îl întrebă : N-ai vrea, domnule, să te culci cu ea ? Uită-te în ochii mei !... Să-mi dau seama de...

Lasă omul în pace ! spuse femeia, punîndu-i o mînă pe umăr, Gelule !...

Dar ce, îi fac ceva ? întrebă Pieptu. Sughiţă, se bătu uşurel cu palma peste gură, îşi masă burta cu mîinile, apoi continua : Băiete, mai bine încălzeşte un şarpe la sîn decît să ai încredere în femeie. E singurul adevăr aflat în cărţile acelea, zise sfinte... Ascultă ce-ţi spun eu... eu, care...

Să-i spui asta şi nevestei tale, îl întrerupse femeia. Să i-o spui, auzi ?...

Nu te atinge de nevastă-mea, îi răspunse Pieptu, sprijinindu-şi bărbia în piept. Nevastă-mea e o sfîntă, ai înţeles ?... Las-o pe ea, acum sînt cu tine... Întinse mîna să-i mîngîie ceafa, o trase spre el. Femeia nu se opuse, se lăsă sărutată. Rămase sprijinită cu capul de umărul lui. Ce zici, tinere, nu-î frumoasă prietena mea ?... Taci întruna, eşti cam speriat, fata asta te-a intimidat, ţi-a luat piuitul... E una dintre sutele de fecioare, de madone pictate de nefericitul Rafael, marele pictor al femeilor şi calomniatul istoriei... Ce ştiţi voi ?!... Dar ea e o madonă blondă, caldă vie... Dacă ar vrea să-ţi arate sinul,

măcar unul singur, cu năsturarul acela din vîrf, ai rămînţ cu gura căscată, ca la dentist...

Fă-i un poem ! spuse fotograful. Ai curajul şi publică-1 apoi, cu dedicaţia respectivă...

Mă superi, Izule. Nu te băga unde nu te pricepi ! îi răspunse Pieptu. Crezi că n-aş avea curajul ? L-aş avea, îl am..., dar eu nu sînt poet, asta-i hiba... Abia acum, Izule, abia acum trebuie să afli şi tu că specialitatea mea e teatrul, comediile, dramele, dramoletele... Dramaturgii sînt mai lipsiţi de curaj, mai paşnici, mai domestici, ha, ha... Ce se petrece în clipa asta, aici..., ce-aţi vrea voi să fie, dramă sau comedie ?... Ce ştiţi voi ?!... Să-ţi vină silă pînă la greaţă de tine însuţi şi să mai şi scrii, să-ţi storci creierii... Atunci cînd eşti singur, cînd simţi cum te pipăie singurătatea, pustiul, moartea... Cînd te revolţi împotriva propriului tău eu... Şi ce rămîne după tine ? Praf şi pulbere, un vîrtejel^ de pulbere, unul de praf, ha, ha... Pînă la urmă, nici măcar o grămăjoară de oase... Dar să nu ne lăsăm, să mergem înainte şi să scriem !... Da, o piesă de teatru, într-un act..., o comedioară, pentru că lumea are nevoie de rîs, se îngraşă cu rîsul, se odihneşte în rîs, se duce în rîs la serviciu, stă în rîs la şedinţe, în rîs face dragoste, copii, ha, ha... Nu mai este nimic serios, ca odinioară... îţi aminteşti, Izule, cînd lucram la ziar?... La început..., cînd eram tineri, nişte mucoşi... Şi femeile erau mai serioase, mai credincioase, nu se purtau ca madona asta de lîngă mine... Ca ventuza asta... cu mîini şi picioare de caracatiţă...

Gata, ajunge ! spuse femeia. Plec ! Se şi ridicase, îşi netezea acum rochia ,pe şolduri.

Ai să pleci cînd spun eu, jeni Pieptu. Stai jos !... Draga, nu mă supăra, nu-mi strica plăcerea !...

Ea nu-i răspunse. îl privi doar plictisită, cu ochii aceia asimetrici, care îi dădeau un aer de rozător, un mic şoarece oxigenat, gîndi Iustin. Păşea pe lîngă scaunul lui Izu, pe la spatele lui, ca şi cum ar fi vrut să le arate trupul ei ciolănos, slăbănog : Hai, ridică-te, nu mai bate cîmpii !...

Spre surprinderea lui Iustin, Pieptu se supuse. Deschise o servietă diplomat, băgă în ea sticla cu votcă golită pe jumătate şi, înainte s-o închidă la loc, se uită peste celelalte sticle şi pahare, ca şi cum ar mai fi căutat ceva. Apoi mîini le ,lui bîjbîiră îndelung încuietoarea servietei pînă reuşiră

s-b închidă. Se ridică legănîndu-se : Şi zici că pleci la mare, Izule. . . ' . " . •■■'

Da, răspunse fotograful. Plec, dar nu mai insista, nu-ţi pot lăsa cheia, înţelege !... # „

Femeia îl aştepta la uşă. Pieptu mai spuse, ţinînd jcu o mînă servieta, iar cu cealaltă frecîndu-şi nasul cărnos şi vînăt: Mă superi, Izule. Ce, ne cunoaştem de azi, de ieri ?

Nu mai insista, răspunse fotograful. Am şi eu treburile mele.

Celălalt porni spre uşă. Trecu pe lîngă Iustin câ şi; cum nu l-ar mai fi văzut. Călca apăsat, greoi, legănîndu-se: Gata, blondo, eşti mulţumită ?...

Femeia tot nu-i răspunse. Deschise uşa şi ieşi. *O* urmă şi Pieptu. Fotograful îi conduse. Iustin îl auzi spunîndu-le noapte bună. Acum nu mai avea nici o îndoială, fotograful le oferise celor doi apartamentul lui pentru după-amiaza aceea sau, poate, pentru întreaga zi ce trecuse. Ce murdărie ! îşi spuse el, ridicîndu-se de pe scaun. O mai vedea încă pe femeia aceea culegîndu-şi ciorapii şi sutienul, cînd fotograful intră în cameră.

Aşa, domnule, ai venit urgent, spuse el. Chiar prea urgent. N-am mai apucat să-mi expediez musafirii, ha, ha,,.. Cred ca ţi-ai dat seama, nu ?... N-am încotro, îl cunosc, demult, am lucrat cu el la ziar... Era un băiat exceilent, dar, 1-a nenorocit băutura... De cîtăva vreme, au mai venit peste el şi femeile... Dacă aş sta undeva, la periferie, nu m-ar deranja nimeni, aici, însă, în centrul oraşului, nu mai scap de musa firi... Ce să fac ?!... Asta-i, ha, ha..., aşa-i lumea... Dar sa ne întoarcem la ale noastre. Aşteaptă-mă puţin, am pus fotografiile pe masă, în dormitor... Am două camere, atît... Pentru un burlac, e suficient, nu ?... .

Iustin nu-i răspunse. Aştepta cu nerăbdare să termine cît mai repede discuţia cu omul ăsta, pe care nu mai voia să-1 vadă niciodată. Puţin mai tîrziu, fotograful se întoarse. Ţinea în mînă un plic albastru, ordinar. 1-1 dădu : Ţi-am scris şi adresa acolo. Sînt două fotografii. Nu vrei să le vezi ?

Iustin scoase o fotografie. O privi îndelung. Bătrînelul nu se înşelase. Era acelaşi chip din fotografiile de la înmormîntarea bunicului său. Numai că acum fata purta o bluza

1C2

cu gulerul înalt. Băgă fotografia la loc, în plic, şi ridică privirea spre fotograf : Cît vă datorez ?...

Nimic, spuse fotograful. Te-am servit pentru că eşti nepotul lui Vlad Gheorghianu... Şi fata e frumoasă, e nemaipomenit de frumoasă... Cine ştie ce poate ieşi din povestea asta... Oricum, nu-1 uita pe Izu, după cum vezi, îţi este prieten. După ce ma voi întoarce de la mare, poate îmi mai faci o vizită... Aaaa... să nu uit !... Ţi-am scris acolo şi adresa unui nenorocit, un fost colaborator de-al bunicului dumitale. Ştie mai multe poveşti ca mine, ha, ha... poveşti din care sigur ai să înveţi cîte ceva...

Nu înţeleg,'spuse mirat Iustin. Ce legătură poate să fie între omul despre care vorbiţi şi fotografiile acestea ?

Absolut nici una, răspunse fotograful. E numai o sminteală de-a mea. Atunci cînd ai venit la mine să-ţi fac copiile acelea, n-ai crezut o iotă din ce ai auzit... Mai sper să ma crezi, îmi continui sminteala, ha, ha..., mai chem şi un martor care să depună pentru Izu Herşcovici... Pentru că vreau să cunoşti cu adevărat cine-i omul din faţa dumitale, babalîcul ăsta, paraditul... Cred că te întrebi de ce ţin ca tocmai dumneata să mă cunoşti ?... Sminteală, dragul meu... sau un fel de dragoste faţă de un tînăr ca tine... Izu, burlacul, omul căruia i-a fost teamă de femei, care n-a iubit copiii, acum, la bătrîneţe, s-a îndrăgostit ca o femeie de dumneata... O, să nu mă suspectezi, nu sînt un pervertit sexual, nu... Vorbesc despre altfel de dragoste... Ara toate metehnele, dar de asta m-am ferit... Şi, mi-am spus, copilul ăsta trebuie să ştie tot...

Ce anume ? Fotograful se aplecase să-şi ia paharul de jos şi Justin îl aşteptă să se ridice. Ce anume să ştiu ? mai întrebă el.

Ce aiureală ! spuse fotograful. Ce aiurit! ha, ha... Cam aşa gîndeşti, nu ? îţi citesc pe faţă... Să ştii tot ?!... Mi-a ieşit pe gură o prostie. Cine ştie tot ?... Dar poveştile mele an miez, au haz, merită să ajungă la dumneata... Şi nenorocitul ăla are un sac plin de poveşti, aur curat, ha... ha... Poate îl cauţi cît eu lipsesc..., poate îţi vine chef să te distrezi ascultîndu-1, aşa..., între două plimbări cu frumoasa aceea înviată din morţi... Ai jucat bine, domnule, ai fost perfect în rol, nici n-aş fi putut să-mi închipui... eu, tocmai

unul ca mine, cu o imaginaţie cam bolnăvicioasă, cam perversă...

Iustin îl întrerupse : Totuşi, cît vă datorez ?

Repet, spuse fotograful, nimic. Sîntem doar prieteni... sau sîntem pe cale să devenim. De ce nu mai stai, arh mai bea un păhărel, am mai schimba o vorbă... Devenise umil, slugarnic. îi arăta scaunul de pe care se ridicase : Nenorociţii ăia care au plecat mi-au împuţit nu numai casa; ci şi sufletul. Hai, aşază-te !...

Iustin îi mulţumi din nou şi se retrase spre uşă : Plec, e tîrziu...

Nu procedezi tocmai bine, continuă celălalt. Am observat că te retragi tocmai cînd nu trebuie. Aşa nu se cîştigă..., aşa numai pierzi... în sfârşit, după ce voi veni de la mare, eşti oricînd bine venit în cutioara asta... Sînt sigur că o să ai succes... Ar fi formidabil ca o înmormîntare să se termine cu nuntă... Dacă ar mai trăi, cred că i-ar plăcea si academicianului.

Surescitat peste măsură, Iustin deschise uşa. Auzi în urma lui : Cum, domnule, dumneata, un băiat atît de bine crescut, pleci din casa mea fără să dai mîna cu mine ?...

Se întoarse. Trebuia să se întoarcă. Bătrînelul avea dreptate, se purta prosteşte. De ce trebuia să-i fie lui teamă ? Fiindcă asta simţea, asta simţise de cînd rămăseseră numai ei doi. Celălalt rînjea cu pipa în gură. Se apropie de ei şi, fără nici un cuvînt, îi strînse mîna. Fotograful îl conduse pînă pe palier. La despărţire, îi mai spuse : Domnul meu, Izu are şi el o dambla, să-şi împrăştie toate poveştile în oraşul ăsta, să nu-1 apuce moartea cu ele, că ar fi păcat...

3

Telefonase chiar în noaptea aceea, după ce bunica lui se culcase. Era miezul nopţii sau aproape miezul nopţii, cînd el ascultase minute în şir ţîrîituil metalic, intermitent, răsunînd undeva, în apartamentul unui bloc ori într-o casă, îşi imaginase interiorul unde trăia ea, împreună cu părinţii, cu fraţii şi surorile, schimbase de zeci de ori mobilierul, perdelele, lustrele, hainele atîrnate în cuier, culoarea pereţilor,

şi-i închipuise pe tatăl şi pe mama ei mergînd somnoroşi spre măsuţa pe care se afla telefonul, se aşteptase chiar să fie înjurat de o voce groasă, bărbătească, a tatălui, un domn care înlocuise la culcare bluza pijamalei cu un maiou şi se scărpina acum pe burtă, în timp ce se apropia de nenorocitul de aparat, invenţia asta draconică, de stricat somnul, de băgat în casă tot felul de veşti, mai mult rele, de ţinut oamenii mereu legaţi între ei cum îi ţineau televizorul, aparatul de radio, toate drăcoveniile astea care fărîmiţau timpul, îl măcinau, îl pulverizau, ca nimeni să nu se mai poată gîndi la el însuşi, la viaţa lui, ci numai la alţii, la lume, la soarta omenirii... Se pregătise să audă înjurătura aceea, rostită de presupusul bărbat, un inginer spre cincizeci de ani, un tip solid, oricum, ceva de genul ăsta, care nu se încurcă în amănunte de politeţe, fusese gata s-o primească fără nici o supărare, ca pe un salut, şi să tacă, să asculte pînă la capăt... Sperase să audă şi glasul ei, ca al femeilor din filme, trezite în miez de noapte de telefonul aşezat la capătul patului... femeile care rămîneau, totuşi, în culcuşul lor cald, cu capul pe pernă şi cu o mînă nesigură, alba, frumoasă, îşi duceau aparatul la ureche, vorbind apoi aproape în şoaptă, lungind cuvintele, făcînd din ele un tors de pkică... Sigur, nu i-ar fi răspuns nici ei, ar fi tăcut, ar fi ascultat, voise doar numai s-o audă, atît, să se convingă de existenţa glasului ei... Telefonul, însă, sunase în gol şi el, descurajat, se dusese să se cuâce, încercînd să-şi pună în ordine întrebările care începuseră să-1 sîcîie. îl mirase de la început faptul ca telefonul era înscris pe numele unei femei — Elena Ambrozie — probabil, mama ei... Dar de ce nu pe numele tatălui ?... Acesta nu exista, murise ?... Sau maică-sa avea cel mai greu cuvînt în familia lor, ca o femeie energică, orgolioasă şi rea, care ţinuse să-şi impună dorinţele pînă şi în privinţa înscrierii telefonului ?... Poate nici nu locuia cu părinţii, aceştia trăiau undeva, în vreun tîrşuşor sau în vreun sat din cine ştie ce parte a ţării, şi fiica lor, studentă, stătea în gazdă la o mătuşă, o bătrînică fără cqpii, :-fără nepoţi, o doamna distinsă ca bunica lui... Sau poate, studenta era căsătorită, locuia la mătuşa ei împreună cu soţul... Ce fel de bărbat ar fi putut să fie, cum arăta ?... Adormise hărţuit de asemenea întrebări şi, a doua zi, formase din nou numărul telefonului, apoi întrebase la informaţii

dacă nu cumva numărul era greşit ori fusese schimbat. I se spuse acelaşi număr. Totul era în ordine, numai că apelurile lui rămâneau fără răspuns.

Spre prînz, se hotărîse să meargă la adresa indicată. O găsise fără dificultăţi. Locuia într-un bloc cu patru etaje, pe o stradă îngustă, străjuită de plopi. Aproape că nu se gîndise cum să-şi justifice prezenţa acolo, în faţa ei şi mai ales a vreunuia dintre părinţi, care i-ar fi deschis uşa. Se trezise sunînd la uşa unui apartament, după ce citise, pe o plăcuţă de alamă, acelaşi nume ca în cartea de telefon — Elena Ambrozie. Cum nu-i răspunse nimeni, insistase îndelung, pînă se deschisese uşa apartamentului vecin şi o bătrînica, într-un capot sărăcăcios, cam enervată, îi adusese la cunoştinţă că nici doamna şi nici fiica nu se aflau acasă, că suna degeaba, deranjînd pe ceilalţi locatari. îşi ceruse scuze, îi vorbise frumos, spunîndu-i că era o rudă în trecere prin oraş şi ar fi vrut să le vadă. Bătrînica devenise binevoitoare, îl informase că domnişoara lucra la O.J.T., iar mama la o revistă, ea nu ştia precis ce posturi aveau acolo, dar erau prietene şi, cînd lipseau de acasă vreo noapte, mama o înştiinţa, nu-i aşa, să mai aibă grijă şi de uşa ei, cum se întîmplase în noaptea trecută, fiindcă în bloc puteau să intre nu numai oameni cinstiţi... Unde erau plecate ? Poate la ţară, la mama doamnei Ambrozie, de unde se mai aprovizionau cu alimente... Pe urmă, bătrîna îl întrebase cum se numeşte, şi el rostise un nume la întîmplare şi coborîse în grabă scările. La oficiul judeţean de turism i se spuse că tovarăşa Flori Ambrozie era plecată în străinătate cu un grup ce vizita Polonia, Cehoslovacia şi R. D. Germană, şi avea să se întoarcă peste zece zile. La un moment dat, se gîndise să se ducă la redacţie, sperînd ca maică-sa venise de la ţară şi, fără să mai fi trecut pe acasă, se prezentase la lucru. Ideea, însă, i se păruse de-a dreptul stupidă, ce i-ar fi putut spune maică-si, unei femei absolut necunoscute, că se îndrăgostise de fiica ei ?...

Acum aştepta ca bunicul său, generalul, să-i deschidă uşa, stăpînit încă de un sentiment obscur, de disponibilitate şi de nehotărîre. Cati Gheorghianu insistase să treacă pe la el, să-1 vadă ce mai face, să-i amintească de prînzul dat în memoria academicianului, în sfîrşit, era 'o vizită necesară, trebuia ca şi bunicul celălalt să simtă afecţiunea nepotului...

Generalul îl primi vesel, îl îmbrăţişa de cîteva ori, îl săruta : Ce surpriză !... Hai, intră !... Cu ce să te servesc? Vrei o dulceaţă, o cafea sau un pahar de vin ?... Mai bine un vinişor"alb, excepţional..., rece, de la frigider...

Intrară în sufragerie şi Iustin se opri în mijlocul camerei, privind descumpănit în jur. Nu mai recunoştea nimic. Pe pereţi atîrnau fel de fel de hărţi şi, în locul mobilierului, -aşa cum îl ştia, vedea acum un birou ordinar, probabil cumpărat de Ocazie, un cuier-pom, o mică bibliotecă cu rafturile, pline de cărţi şi trei scaune. în rest, mai bine de un sfert de cameră era ocupată cu ceva ce putea fi un pat, acoperit cu o husă uşoară din pînză verzuie. De cuierul-pom erau, agăţate un halat ponosit, din catifea, şi uniforma de paradă, a lui Popenţa. Iustin constată că toate cărţile de pe rafturi erau tratate şi regulamente militare, lucrări de istorie, memoriile unor comandanţi de oşti şi chiar cîteva romane de război. Nu fusese o glumă, gîndi Iustin, cînd bunicul lui spusese că începuse o lucrare amplă despre tactica si strategia militară. Ridicînd apoi un capăt de husă, descoperi căi ÎA locul patului, cum crezuse la început, avea de-a face cu o ladă plină cu nisip, aşezată pe nişte capre scunde din scînduri negeluite. Îşi dădu seama că era un fel de minipoligon, ca acelea existente în cazărmi. Trase husa la loc şi îşi aprinse ţigara, se aşeză pe scaun, în faţa biroului, între,bîpdu-se dacă nu cumva bunicul lui o luase cu adevărat razna. Ceva mai tîrziu, cînd apăru şi generalul, venind din bucătărie, ajunse la concluzia că era, poate, mai bine aşa, avea cel puţin o ocupaţie. Popenţa puse pe birou o sticlă cu vin şi două pahare. Umplu paharele, îl îndemnă p; Iustin să ţ)ea, bău şi el. îl întrebă : Ce zici ?

Vinul e bun, răspunse Iustin.

. Nu despre vin te întreb eu, continuă generalul, ci despre ceea ce vezi aici, la mine.

Nu prea înţeleg ce s-a petrecut, spuse Iustin.

jţm vîndut sufrageria, asta-i, răpunse generalul. Dormitorul i-am păstrat, e ca pe vremea cînd trăia Elvira, însă sufrageria devenise o piedică, mă încurca... Dacă aş fi avut şi eu p casă ca Vlad Gheorghianu, n-aş fi făcut asta. Crezi că mi-a fost uşor ? Era o mobilă hîrbuită, care făcuse înconjurul ţării, pe unde m-a purtat serviciul, dar cum să-ţi explic ?... Era o parte din amintirile mele... O masă, nu ? O

oarecare masă, însă la ea mi-am aşezat musafirii de ziua de naştere a Elvirei, a mea... In fiecare an... La masa aceea am sărbătorit şi majoratul mamei tale, înaintările mele în grad... Pînă la urmă, am vîndut-o... Cu tot, cu scaune, cu bufetul acela lung, cu vitrinele pe care Elvira le curăţa de praf în fiecare zi... Le-am dat pe mai nimic. Şi cu cîtă trudă !... Parcă toţi lucrează aşa, în dorul lelii... Nenorociţilor ălora de la cooperativă le-au trebuit vreo două săptămîni să ridice mobila. Ba că n-au maşină, ba că au maşină şi n-au benzină, cînd nu-i responsabilul, şi, cînd este el, nu sînt muncitorii... Dezordine, mare dezordine !... Apoi, ce-am păţit cu poligonul meu ! Am luat la telefon toate depozitele oraşului. Răspuns invariabil: n-avem cherestea, n-avem nisip... Auzi, nisip! ...Dă-1 dracului de nisip, dă-le dracului pe toate !... Mai bine să-ţi arăt cu ce mă ocup. Vrei ?...

Iustin zîmbi, ridicînd din umeri: Ce ţi-au trebuit toate astea, bunicule ? în loc să pleci într-o staţiune, să faci o excursie..., să te odihneşti...

Dar pînă acum m-am odihnit, Iustin. Generalul rîdea : M-am odihnit, dragul meu... Acum, însă, s-a terminat cu lîncezeala... Ideea asta nu-mi da pace de cînd am ieşit la pensie... Da, da, vreau să-mi onorez gradul pînă la capăt, pînă la ultima suflare... Şi pe astea, Iustin... Popenţa se apropie de uniforma atîrnată de cuier, pe umeraş, şi-şi trecu degetele peste piepţii tunicii aproape acoperiţi de decoraţii. Vreau să le onorez şi pe ele, să vadă toţi care mă ştiu că le-am meritat şi după ce am predat comanda.

Lui Iustin i se făcu milă de bătrîn. Totuşi, îşi menţinu tonul de glumă : Şi uniforma de ce o ţii aici, de ce n-o aşezi în dulap ?

S-o am la îndemînă, Iustin, spuse Popenţa cu glasul deodată scăzut. Ţie pot să-ţi mărturisesc, ma mai îmbrac uneori cu ea, mă plimb pe aici, mă uit în oglindă şi-mi zic : ei, cam asta a fost, Ioane... Nu înţelegi acum, cînd ai să ajungi la anii mei poate îţi vei aduce aminte de generalul Popenţa şi ai să-i dai dreptate... Ia te uită aici!... Scosese husa şi o aruncase mototol lîngă lada de nisip : Mă interesează numai Europa, aici dumnezeu sau diavolul au făcut toate experienţele. Ar mai lipsi d6ar o bombă atomică, ha, ha... Oricum, bătrînul nostru continent a. cunoscut cele mai răsunătoare victorii şi înfrîngeri militare... N-am dreptate ?...

Iustin ridică iar din umeri, zîmbind. Pe nisipul din lada era trasată o Europa cam şuie, alungită la mijloc şi turtită la extremităţi. Erau punctate ţările, capitalele, munţii şi rîurile, toate din cartoane colorate strident, ca şi tancurile, avioanele şi rachetele ce însoţeau bătrînul continent, cum îl numise generalul. Desenul nu era chiar urît şi Iustin, să-1 încurajeze pe bunicul lui, se trase cu scaunul mai aproape de lada cu nisip : Mă rog, la ce concluzie ai ajuns cu rachetele astea ?

SInt abia la început, răspunse Popenţa, parcă mai însufleţit de întrebarea nepotului său. Abia mă dumiresc cu ce trebuie să încep... Sigur, nu voi cuprinde decît ceea ce e spectaculos, de exemplu, Napoleon, Sţalingrad, debarcarea aliaţilor şi războiul de trei zile al evreilor... în rest, cam rutina, hărţuială, doar ici-colo sclipirea cîte unui comandant mărunt... Saptămîna trecută am întins aici, pe nisip, Leipzigul şi Waterloo-ul, marile înfrîngeri ale lui Napoleon... Aceeaşi tactică invincibilă, cooperare perfectă între arme, şi totuşi, cum ştii, a fost învins. Erau inamicii lui mai isteţi ? Nici vorba, generalii ruşi, prusaci, austrieci şi, peste ei, englezul acela, Wellington, toţi la un loc nu valorau cît capul de pe umerii lui Napoleon... Nu sînt încă sigur, trebuie sa mai verific nişte lucruri, însă cred că eşecul lui a pornit de la ora hotarîtă pentru atac... Asta 1-a adus pe insula aceea pustie, la otrava englezilor, la moarte... Napoleon !...

Popenţa continua să vorbească astfel şi Iustin se străduia să-1 asculte. Vizita la generalul Popenţa se anunţa extrem de plictisitoare, însă trebuia s-o înghită, să fie politicos, cum îi ceruse bunica lui. Mai observase şi altădată că bătrînul, atunci cînd începea să vorbească despre fosta lui profesie, despre armate şi război, nu mai era confuz, ci se exprima limpede, îşi formula corect frazele, Trebuia, totuşi, să-1 oprească, ştia că Popenţa ar fi fost capabil s-o ţină aşa cîteva ore în şir... El, Iustin, habar n-avea de tactica şi strategia militară, deşi făcuse armata, dar pentru a-ţi da seama că ceea ce spunea bunicul lui era o aiureală, nu-ţi trebuiau cine ştie ce studii de specialitate. Popenţa se întorsese din noii la bătălia naţiunilor, la Leipzig, şi Iustin îl întreba: Dacă zici că ai fost la Leipzig, ai văzut şi mormîntul lui Johann Sebâstiâti Bach...

Ce;Lsă văd ? se miră Popenţa, puţin iritat că fusese întrerupt.; ^

Mormîntul lui Bach, compozitorul, spuse Iustin. Cantorul genial de la biserica sfîntul Toma... Eu l-am văzut, am şi ascultat un concert de orgă, Messa în si minor...

La naiba, se enervă Popenţa, te-ai molipsit şi tu de la bunică-ta, nu se mai poate vorbi serios nici cu tine ?... Ce să caute Bach ăsta în bătălia de la Leipzig ?...

Bach a cîştigat o bătălie mai mare decît cea a naţiunilor dumitale, spuse Iustin.

Popenţa nu-i mai răspunse. Se apropie de birou şi-şi umplu paharul. într-un tîrziu, după ce bău, se aşeza pe scaun : Nu-mi place cum te-au crescut, îţi spun cu durere..., **ai prea** puţin respect faţă de bătrîni. Uite, m-ai întrerupt... am uitat, mi-am pierdut şirul ideilor şi voiam să-ţi împărtăşesc ceva deosebit de important... Se vede influenţa doamnei... doamnei Gheorghianu, numai ea are prostul obicei să nu asculte omul pînă la capăt... Şi a lui Vlad Gheorghianu, la fel era şi el, îngîmfat... marele academician, ha, ha... binefăcătorul, şeful familiei...

Bunicule, de ce eşti rău? întrebă Iustin. Ce ai cu el?... Vorbeşti despre respect şi înţepi morţii, memoria lor... Cu ce drept?...

Pppenţa îl privi mai întîi cu uluire, apoi cu un fel de teamă. El nu vorbise niciodată cu Iustin despre cuscrul său, şi acum nepotul lui îl provoca, îl aştepta să-i răspundă. Auzi, cu ce, drept ? se întreba generalul. Pur şi simplu, era tras la răspundere de către nepotul său, luat de guler de unicul său nepot... Ce ajunsese tineretul ăsta !... Tuşi, îşi drese glasul: Tu n-ai nici un drept să mă întrebi cu ce drept l-aş judeca eu pe Vlad Gheorghianu. Dacă l-aş judeca... Uite că am dreptul sâ-1 judec, mi-1 dă vîrsta, viaţa mea, pricepi ?...

Iustin fu gata să-i spună că vîrsta nu era un merit şi nici nu scuza pe nimeni să debiteze răutăţi la adresa altora, mai ales cînd aceştia erau oameni ca Vlad Gheorghianu, însă Popenţa vorbea acum din nou eu glasul scăzut, nesigur, părea umilit de propriile lui cuvinte : Să uităm izbucnirea mea, Iustin, gata, să nu ne mai gîndim la ceea ce-ai auzit. Important este să fim sănătoşi, să ne vedem de treburile noastre...

Iustin nu se mai îndoia că bunicul lui căuta acum să scape de ceea ce spusese mai înainte despre Vlad Gheorghia-

nu, că se retrăgea laş, umil, poate cuprins de ruşine : Totuşi, la ce te-ai gîndit cînd ai pronunţat, cam în batjocoră, marele academician, binefăcătorul?...

La nimic, răspunse Popenţa. Absolut la nimic... M-a luat gura pe dinainte, asta-i... Vlad Gheorghianu chiar a fost mare, a făcut mult bine unora... Ce vrei să mai afli ? Că ne-am respectat unul pe altul, că am fost nu numai cuscri, ci şi prieteni ?... Aşa, ca între bărbaţi...

Totuşi ai avut ceva în vedere, insistă Iustin. Ce anume ?

Nu ştiu, răspunse Popenţa. Omul nu-i perfect, mai are şi metehne, orgolii, se închipuie uneori buricul pămîntului... Ce, eu n-am făcut prostii la viaţa mea ? Pe front am trimis oameni la moarte sigură, deşi, în clipa în care am ordonat — înainte, la atac !... — eram convins că nu exista altă soluţie... Ce a fost pe urmă a rămas aici, şi Popenţa se bătu uşurel cu mîna pe piept. în suflet... Ce vrei să faci, asta-i viaţa... Cine ştie cu ce s-a dus în mormînt Vlad Gheorghianu ?...

Comparaţia e absurdă, spuse Iustin.

Nu ştiu la ce te gîndeşti cînd spui că e absurda, spuse Popenţa. Viaţa, toată viaţa e ca un front de luptă, are şi ea tranşeele ei, tancurile, gloanţele, comandanţii şi executanţii... Uite, îmi amintesc de vremea cînd luptam în Ungaria...

Te rog ! îl opri Iustin. Ai să vii la masă... la praznicul acela. Să nu te dai în spectacol...

îmi transmite asta cuscra mea ? întrebă Popenţa.

Da, te roagă, spuse Iustin. Şi eu te rog, bunicule...

Nu înţeleg de ce vă este teamă că eu aş putea să vă fac de rîs, răspunse generalul. Ei, Iustin, poate vom sta noi o dată de vorbă, mai serios, poate îi vei da puţină dreptate şi lui Ion Popenţa, care, nu-i aşa, este bunicul tău... Zîmbea acum, uitîndu-se la ceasul ce şi—l scosese mai înainte din buzunarul vestei : Trebuie să mă duc la masă, nu vreau să încurc lucrurile celor de la Casa armatei, i-am obişnuit cu oră fixa... Eşti cu maşina ?...

Nu, răspunse Iustin.

Perfect, spuse Popenţa, ridicîndu-se de la birou. E mai sănătos. Vom face drumul împreună, o plimbare, bunicul şi nepotul, ha, ha... Restul, altădată, da, da, altădată... Generalul îşi revenise, părea din nou în formă, faţa lui nu mai

arăta pleoştită. Trecerea aceasta bruscă, de la o stare la alta, nu-i ramase neobservata lui Iustin. Aşa se petrece cu. toţi bătrînii, gîndi el, sînt ca nişte copii, se bosumflă, plîng, ca imediat să rîdă, să devină duioşi...

în stradă, mergînd în stînga lui, îl luă de braţ, bătrînul îi strînse uşurel mîna cu mîna sa dreaptă, şi, fără să se uite la el, îi spuse că totul era în regulă. După cîţiva zeci de metri, începu să vorbească iar despre Napoleon. Era sigur că fusese învins pentru că nu-şi alesese cea mai potrivita ora pentru atac...

4

Pînă la urmă, toţi ne inventăm cîte o poveste şi credem în ea, ne-o închipuim ca fiind propria noastră viaţă... Tu ce poveste ţi-ai inventat ? Cesa se opri. îi aştepta răspunsul, ii privea zîmbind, oarecum indiferent, ca şi cînd ar fi putut auzi orice, chiar şi o înjurătură. Totuşi, Iustin simţea că, în pofida dezinteresului său, ochii lui Cesa îl atingeau, îl pipăiau, erau ca mîinile unui orb ce voia sa afle prin ele, prin bastonul cu care tatona asfaltul, unde ajunsese...

Nu ştiu, nu m-am gîndit niciodată că mi-aş putea inventa o poveste, răspunse Iustin. Sigur, mi-am propus şi eu un scop pentru viaţă, am un ţel, sper să-1 ating... Dacă asta este povestea despre care vorbiţi...

Este şi nu este, continuă Cesa, reluîndu-şi paşii mari, calmi, de om care se plimbă fără rost, care nu aşteaptă nimic, indiferent la cei de pe stradă, la forfoteala lor, la permanenta schimbare a chipurilor, a culorilor, a vorbelor, urmărindu-şi doar nişte gînduri, cum credea Iustin, împins de propriile gînduri să înainteze, să-şi scoată mereu pipa din buzunarul hainei şi să gesticuleze cu ea, să-şi sublinieze cuvintele în aer : Intră în povestea asta şi profesia, meseria pe care o ai sau o vei dobîndi, face parte şi ea din închipuirea fiecărui om, dar nu poate fi totul, nu este totul... Eu, de exemplu, pe la optsprezece, pe la douăzeci de ani, oricum, cam la această vîrstă... m-am trezit asemenea unui marinar naufragiat într-o barcă, fără busolă, fără cîrmă, fără lopeţi, nici măcar cu o bucată de pînză din care să-mi fac

velă..., iar de jur-împrejur ■— marea, un pustiu fără sfîr-șit... De multe ori, cînd mă culc și, cu ochii închiși, aștept să-mi vină somnul, la orice m-aș gîndi, orice m-ar frămînta, pînă la urmă ajung în barca aceea mînată de curenți, de valuri... încotro ? Ha, ha, dacă aș ști, aș fi fericit... Și nu există nici o explicație, ceva cît de cît palpabil, în viața mea n-am călătorit decît de două ori pe mare, și atunci pe lingă țărm, cu punga de plastic la îndemînă... Cred că am luat contactul cu barca despre care vorbesc, pentru prima dată, în timpul unei ședințe... Eram student, în ultimul an, și ședința a avut loc spre sfîrșitul anului acela. Îmi amintesc amănuntul acesta fiindcă fata care stătea lîngă mine, o colegă, avea pe pupitru o crenguță de liliac înflorit... Se așezase alături, în dreapta mea, veselă, îmi dăduse cu liliacul pe la nas, să-1 miros și eu, spusese nu știu ce glumă, pe seama mea, mă înștiințase că se va mărita și, bineînțeles, o felicitasem, așteptînd apoi tăcuți, într-un fel de indiferență și oboseală, pentru că eram la sfîrșitul unei zile... așteptînd, ca toți ceilalți, desfășurarea ședinței... La început, s-a prezentat un referat despre descoperirile lui Stajin în problemele lingvisticii. Autorul referatului nu a fost altcineva decît tovarășul Radu Macrinovici, marele Macrinovici, ha, ha... Istoria își are absurditățile ei, nu?... sau farsele ei,., sau fatalitățile ei... N-are importanță cum le numim, rezultatul rămîne același... Deci, s-a terminat referatul, cu toate slăvirile cuvenite genialului învățător al popoarelor și s-a trecut la chestiuni mai pămîntești, lupta împotriva elementelor dușmănoase, vigilența noastră care nu trebuie să ațipească nici în somn, ha, ha, mai ales în somn... Dar eu dormitam, îmi întinsesem picioarele, îmi sprijinisem bărbia în mîini și îmi făceam siesta, să zic așa, era felul meu de apărare în asemenea momente... Cam meschin, cam laș, dar în concordanță cu lenea mea nativă... La un moment dat, am auzit pronunțîndu-se numele fetei de lîngă mine. O dată, de două ori..., cel care conducea ședința își începea acum frazele numai cu numele ei... Cum de ajunsese ea personajul principal al adunării noastre ?... Simplu, pe atunci lucrurile nu erau atît de... de complicate, de înnodate, de înnobilate cu subtilitățile de astăzi... Simplu, domnișoara, duduia — cum era numită de vorbitor, cu o ironie groasă, grosolană, primitivă..., deci, domnișoara asta se logodise cu fiul unui chiabur, proprietar

<fe moară, de acareturi, de etc, etc. Cum de îndrăznise să rupă rîndurile, să dezerteze, să trădeze, tocmai una ca ea, fata şcolită, fiică de ţăran sărac ?.;. îşi corupsese şi părinţii, îi abătuseră şi pe ei de pe calea dreaptă, singura, justa, care etc... Bineînţeles, răspunsurile nu mai erau necesare, se aflau chiar în întrebările acelea, acuzaţii mortale, toate cuprinse într-o scrisoare venită din satul ei, cum susţinea vorbitorul, din partea unui om cinstit, vigilent, ataşat cauzei... A fost scoasă în faţa adunării, să fie văzută, să i se înregistreze orice gest, o clipire necuviincioasă a ochilor, un tremurat al buzelor... Nu poţi concepe, nu ?... Apoi au fost solicitaţi participanţii să ia cuvîntul... Tăcere, o pauză penibila pentru organizatori, periculoasă chiar, fiindcă vorbitorii, nu-i aşa, trebuiau pregătiţi în prealabil. Unde erau ei, ce gîndeau ?... Poate dormitau ca şi mine, îi apucase şi pe ei lenea, şi atunci a intervenit prestigiul lui Macrinovici, titlul lui de asistent sau lector, de cine naiba mai ştie ce era..., dar oricum, un fel de autoritate... Ca un orator care scontează ca toate cuvintele lui să aibă un efect precis şi imediat, fără nici o ambiguitate, ştergînd orice licărire de speranţa din sufletul celui vinovat... Toate acuzaţiile au fost reluate de acest domn, Radu Macrinovici, apelînd la exemple din grădinărit şi mai ales din fotbal, marile lui pasiuni, cum aveam să aflu mai tîrziu, folosind chiar şi limbajul adecvat — plivire, buruiană, şut, lovitură de pedeapsă etc. El a spart gheaţa, ha, ha... a trasat drumul, şi aproape toţi ceilalţi, care au vorbit, l-au repetat în idei, în vorbe, în citate... Iar fata ?... Ea a stat nemişcată, dreaptă, încremenită sub trombele acelea de vorbe grele şi ascuţite ca nişte pietre, fără măcar să clipească, sa-şi mute greutatea corpului de pe un picor pe altul, ca o statuie... Nu, nu era nici măcar drăguţă, dar chipul ei, acolo, la zidul la care o împinseseră cuvintele lor, căpătase o oarecare frumuseţe, o suavitate fragilă, cu faţa prelungă, cu ochii mari, ficşi, nedumeriţi... Cred că nici nu realiza întru totul ce i se întîmpla... în sfîrşit, i s-a propus să renunţe la logodnic, la viitorul soţ, alternativa era excluderea din facultate, din organizaţia de tineret... Nu s-a apărat, n-a adus nici un fel de argumente, ci a spus doar *nu,* atît, un singur cuvînt, cel mai scurt şi mai simplu pentru ea, ca şi cum i-ar fi fost milă de toţi cei care asistau, de cei care vorbiseră, de nervii lor epuizaţi... Şi, bineînţeles, a fost exclusă, elimi-

iiată, au ridicat toţi mîinile împotriva ei, cu toate că habar **n-aveau ce** era viaţa acestei fiinţe, cum arăta viitorul ei soţ... Toată lumea se grăbea, se făcuse tîrziu, răsuflase uşurată că ajunsese la momentul votului, ca şi mine, care, încă buimac, am ridicat mîna... Abia în pat, la cămin, reluînd şedinţa, mi-am dat seama că se săvîrşise o crimă, că eu fusesem martor şi părtaş, că indiferenţa mea mirosise a laşitate, cea mai oribilă laşitate... Abia atunci am înţeles şi ce era cu senzaţia aceea, că m-aş fi găsit într-o barcă, pe mare, ca un marinar^ scăpat de la o catastrofă, singurul supravieţuitor, sortit să rătăcească mereu... O trăisem în timpul şedinţei şi o trăiam din nou acum, aşteptînd să adorm... Poate povestea asta cu naufragiu, povestea mea, existase cu mult înaintea şedinţei aceleia, poate mi-o inventasem încă din copilărie sau adolescenţă...

Pe atunci bunicul meu era rector ? întrebă Iustin. Ce importanţă are, răspunse Cesa fără să întoarcă privirea spre el. Important este faptul în sine... Mă uitam la Macrinovici, cum o cîntărea din ochi în vreme ce o acuza, cum îşi plimba ochii pe trupul ei fragil, un trup la discreţia ochilor vigilentului asistent sau lector..., ai unui bărbat care îi hotăra soarta, în care, probabil, dorinţele se puseseră în mişcare, un corp abandonat sadismului ce însufleţea acei ochi, umilit, terfelit... Ce ar fi fost ca eu să mă fi ridicat atunci şi să fi spus *nu,* ca şi colega aceea. Cesa vorbea, continua să vorbească fără să-şi mai ia în seamă întîmplătorul tovarăş de plimbare. Era numai plăcerea să spună povestea, s-o transmită oricui ce ar fi fost dispus să-1 asculte, şi Iustin, uşor contrariat, îşi aminti că bunicul lui vorbea uneori despre un profesor care lua de pe stradă necunoscuţi, un ins sau doî, şi-i invita la restaurant să bea cu el, plătindu-le să-i vadă în faţa lui, fiindcă fără ei nu se putea îmbăta... Ei trebuiau să tacă şi să bea sau să răspundă doar cînd erau întrebaţi. Nu-i dădea lui acum Cesa un asemenea rol, de simplu figurant la beţia asta cu poveşti ?...

El ieşise în oraş spre seară, se plimbase pe cele mai aglomerate străzi, voise să intre la un cinematograf, dar renunţase, apoi îl întîlnise pe Cesa şi scriitorul îi propusese să -I însoţească în plimbarea lui, dacă nu avea altceva mai bun de **făcut,** puteau să continuie astfel şi discuţia la care asis-

tase în urmă cu cîteva zile, acum în doi, pentru că scriitorul era interesat de tineri, de aceşti lupi tineri, atît de frumoşi şi de neiertători...

Iustin acceptase, la început fusese bucuros de această întîlnire, dar acum începuse să se plictisească, era iritat de indiferenţa arogantă a acestui om care lua în seamă numai discursul, propriul său discurs. Cesa se oprise iar, apoi îşi reluase paşii, cu mîinile în buzunar, cu privirea îndreptată undeva, peste capetele celor de pe strada : Nu mi-ai răspuns dacă ai şi tu o poveste, dacă ţi-ai inventat-o...

Vreau să ajung chirurg, spuse Iustin. E o poveste poate banală pentru dumneavoastră.

O, nu, îl întrerupse Cesa, am o stimă deosebită faţă de aceşti oameni, depanatorii trupului nostru... Ei ne alină durerea, iar alţii, nu-i aşa, ne-o zgîndăresc mereu... Deci, vrei să te numeri printre alinătorii durerilor... Poate fi şi asta o poveste...

Oricum, spuse Iustin, orice poveste mi-aş inventa, dacă va trebui s-o inventez..., nu o voi lipsi de adevăr, adevărul va fi...

Uşurel! îl întrerupse Cesa. Nu te avînta aşa ! Poţi s-o păţeşti ca fluturele... frumosul fluture care dă buzna peste flacără..., în flacăra vieţii, ha, ha... Adevărul ? ! în loc să fie templu, e un han plin de curve... Hm, fraza asta m-a costat ceva, ceva mai mult decît aş fi crezut... Să zic aşa, era adevărul despre adevăr, opinia mea strict privată, pe care am împărtăşit-o cîndva şi altora, unor prieteni, oameni binevoitori, extrem de binevoitori, ha, ha... Adevărul !... L-am stors, l-am supt, am muşcat mefeu din el, încît fructul ăsta nu mai are zeamă, nu mai are miez, e lipsit de haz sau i-a rămas numai hazul... Pînă şi cei care îi dedică viaţa nu mai sînt crezuţi, în ochii- celorlalţi devin repede demagogi... Necredincioşii ăştia au şi ei motivele lor, s-au cam săturat să joace rolul sălbaticilor cărora li se dau mărgele şi oglinzi, ha, ha, periodicele mărgele, periodicele oglinzi... Este ca şi cum ţi-aş spune, iubitule, văd că te tîrăştî pe brînci, dar nu-i nimic... sau tocmai asta e marea ta victorie, pentru că tîrîtul este sănătos,- este singurul mijloc etc. ... care va face să-ţi crească într-o zi aripi, pene, zburătoarele acelea... şt ai să zbori... Cînd ? Cîndva. Ce contează un deceniu, un secol, sa fii fericit că urmaşa tăi vor avea-şi zburătoarele acelea.»

116

Toată istoria este o astfel de poveste... Ce ne arată profetul ăsta întors cu faţa spre trecut ? cum îi zicea Flaubert, cum vorbea el despre istorie... Să ne uităm în trecut şi să vedem prezentul, viitorul !... Şi ce vede în trecut ?... Războaie, holocauste, lagăre de concentrare, teroare, foamete, paranoici ajunşi la suprema putere, afaceri, multe afaceri şi anxietăţi, şi boli şi... şi puhoaie de promisiuni despre aripile acelea... Un coleg norocos, care călătoreşte mereu şi nu vede nimic... sau vede stadioanele, turnurile naţionale de televiziune şi strada mare, ha, ha... deci, colegul ăsta şi-a adus de la Atena o Afrodită, o copie oribilă, din alabastru, cumpărată sau primită în dar, şi şi-a instalat-o pe birou. 11 întreb : cum poţi ţine, frate, porcăria asta aici ? Bătrîne, îmi zice el, ce ştii tu !... Am senzaţia că e chiar Afrodită, originalul... Probabil, la bătrîneţe, senzaţia lui va fi credinţă şi va putea spune senin, veniţi la mine s-o vedeţi pe Afrodită... Cam aşa se întîmplă şi cu adevărul, pînă la urmă, nici nu ne mai dăm seama că este un kitsch...

Nu exageraţi ? întrebă Iustin.

S-ar putea, răspunse Cesa. Am precizat, este o opinie strict personală, privată, şi nu intenţionez s-o impun nimănui. Oricine poate s-o combată, să aducă argumente, să mă facă să-mi pipăi zburătoarele, ha, ha... Am vorbit aşa, la general... în genere... avem şi meteahna asta, zicem Om, cu o mare, şi uităm că el se numeşte Ion, Vasile, Gheorghe, că este fericit sau nefericit, că este etc. ... Să ne întoarcem la particular, la Ion, ha, ha... Te-ai gîndit vreodată dacă vei putea să respecţi adevărul în orice împrejurare ?

Asemenea lucru nu ţi-1 propui, spuse Iustin. 11 simţi şi te comporţi ca atare. Cred că putem respecta adevărul în orice clipa...

Eşti un naiv frumos, tinere, continuă Cesa. Cu ce-am puteai înlocui salvatoarele noastre minciuni, necesare ca aerul ?... Să ne închipuim un soţ, unul care îşi iubeşte soţia, o respectă, un om integru din acest punct de vedere.., O singură dată, însă, o înşală, îşi permite şi el o clipă de variaţie, îşi satisface curiozitatea de moment... Ce să facă apoi ? Sa vină acasă şi să-t mărturisească soţiei, ştiind că astfel îşi va distruge căsătoria ? Un om cu mintea întreagă va tăcea, eventual va minţi...

Să înţeleg că pledaţi pentru minciună ? întrebă Iustin descumpănit.

Nu,, spuse Cesa, constat doar ce se întîmplă în realitate, ce se poate întîmplă... Sînt de partea adevărului, însă nu pot trece cu vederea şi faptul că omul, printre altele, are nevoie, şi de minciună... Despre astfel de minciuni vorbeam, cele -salvatoare, ca nişte mîngîieri, veşnica pomadă întinsă peste veşnicele noastre răni... Mai precis, ele ne întreţin speranţele, dacă nu cumva sînt chiar speranţele.. Nu visăm noi într-o viaţă mai mult decît sîntem în stare să realizăm ?... E ca o băutură, ne îmbătăm mereu cu ea, adică ne minţim pe noi înşine. Fără asta ajungi repede la disperare... însă mă îngrozeşte minciuna mînuită să aducă foloase celui ce şi-a făcut o unealtă din ea, minciuna care loveşte, care doboară... Dar să nu plutim în van, să ne întoarcem din nou la Ion al nostru, ha, ha..., la un personaj despre care am mai pomenit, un fel de excelenţă de provincie, ca Radu Macrinovici... O, nu discut cum a ajuns unde a ajuns sau unde ar putea să mai ajungă...

M-ar interesa, spuse Iustin. Ştiţi, eu... Se opri la timp, speriat de propriul lui gînd. Fusese gata să-i mărturisească toate îndoielile sale asupra familiei în care crescuse. Acum însă se felicită pentru că ştiuse să tacă, fiindcă Cesa izbucnise din nou cu rîsul său batjocoritor : Ha, ha, te interesează... Perfect, e firesc, la anii dumitale nimic nu trebuie să-ţi scape. Despre înălţarea lui Macrinovici ţi-ar fi putut explica mai bine bunicul tău.-.. Bunicul, acum tăticul, ha, ha... De ce să mă bag eu printre asemenea somităţi şi excelenţe ?... Z&u, nu mi-ar sta deloc bine... Ei sînt ce sînt şi e treaba lor să fie aşa...

Aţi spus ei, replică Iustin. Adică şi bunicul şi tatăl meu...

Sigur, răspunse Cesa. E lumea lor, a ştiinţei, ha, ha... Acolo aş fi ca un intrus, dacă aş încerca să... în sfîrşit, ce să mai discut, fiecare să-şi rezolve problemele lui, în domeniul în care se află... Oricum, de unul ca mine nu- ţin ei seamă..; Să zicem că aş scrie o carte proastă sau mai aşa... înţelegi ? Cine va trimite apoi scrisori la ziare, cine va vocifera că s-a irosit hîrtia şi munca tipografilor ?.., că. s-a publicat o carte proastă sau **dezorientată** moral etc. ?... **Unul** ca Macrinovici, de la nivelul lui, altul, la fel ca el, de la

alt nivel, şi tot aşa mereu... Avem destui inşi care nu pierd nici un prilej să-şi facă auzită vocea...

Dacă cei ca dumneata tac, îndrăzni Iustin, dacă...

Dacă, dacă..., repetă ironic Cesa. Mai vorbesc şi eu din cînd în cînd. Cărţile... Cînd scriu am senzaţia că' vorbesc cu mii de oameni... E un fel de a-mi mîngîia propriul eu... Nu-i de-ajuns ? Poate mă mint singur, poate e minciuna despre care vorbeam... Cine ştie ?... Dar sînt singurele momente cînd vorbesc cu adevărat, în rest, trăncăneală... ma iepad de balastul, de zgura adunată în mine ca în orice om... Dacă aş fi în stare să tac !... Este o armă formidabilă, dragul meu... Ştiu că numai prin tăcere mi-aş putea dezarma adversarii, însă eu... eu... Ce să-ţi mai spun ?... Sper ca, într-o bună zi, să am tăria şi curajul să tac şi să-mi confrunt existenţa cu visurile, cu aspiraţiile tînărului care am fost... Să măsor minciunile cu care l-am tot învăluit pe tînărul acela..., drumul lui, pe care l-am tot dus cu zăhărelul, ha, ha... înţelegi ? De asta te-am întrebat dacă ţi-ai inventat vreo poveste... Ca mai tîrziu sau la sfîrşit să ai măcar satisfacţia unei astfel de confruntări. Sigur, clipa sau clipele acelea vor fi grele de tristeţe, oricît am dori noi să le înveselim...

Nu va supăraţi că îndrăznesc să..., începu Iustin şi Cesa ridică pipa spre el : Orice, poţi îndrăzni orice întrebare.

Mă gîndeam că nu sînteţi un om prea vesel, spuse Iustin.

Cînd ai vîrsta dumitale eşti îndreptăţit să vezi în mine un morocănos, spuse Cesa. Poate chiar sînt... poate unele lucruri le văd eronat... Uite, îţi mărturisesc că şi unii prieteni îmi mai zic, cînd şi cînd, dragă, tu îţi cam faci prea multe gînduri negre din orice fleac..., eşti o uzină de negreală, din asta, cu care mînjeşti cerul... cerul nostru albastru, nu ?... ha, ha... Ridic din umeri, n-am încotro, parcă sînt fixat ca un gîndac în insectar, într-un colţ al insectarului..., colţul meu, unghiul meu de vedere particular, privat, condiţia mea umană, ha, ha... De aici, de unde sînt fixat cu acel ac divin sau smintit..., din modestul meu locuşor, îmi închipui multe... De exemplu, că domnul... tovarăşul Macrinovici are aşa, deodată, revelaţia că este o nulitate... Să zicem că povestea i se întîmplă într-o dimineaţă, în timp ce se bărbiereşte, şi el vrea să fie cinstit măcar o zi, o jumătate de zi... şi face publică revelaţia, chiar dimisionează din pos-

turi, îşi declină toată competenţa... Bănuieşti că va fi crezut ? Nu, unii îl vor suspecta că fuge de răspunderi, alţii l-ar crede nebun... Pînă şi cei care îl consideră o nulitate, chiar şi aceştia n-ar da crezare spuselor lui... însă el nu va trăi niciodată o astfel de revelaţie, e fixat şi el ca şi mine în insectarul comun, în cutiuţa asta socială..., undeva pe la mijloc, la vedere... Chiar dacă ar vrea să mai dea înapoi, nu mai poate... Omul şi-a constituit un eu pe măsura posturilor, a titlurilor... Mintea lui, cîtă o are, lucrează numai în acest sens, să-şi întreţină eul, să nu i se consume, ha, ha... să nu-i scape din mînă nici o pîrghie a puterii... N-ar fi nici o nenorocire că se crede deştept, nu-i singurul caz, nu... Tipul, însă, a ajuns prea repede să-i considere pe cei din jur proşti ori naivi... De aceea îşi joacă rolul cu atîta dezinvoltură, degajat mereu... Nu-şi permite nici o intimitate chiar cu cei pe care îi consideră prieteni... Tot ce-i iese din gură e fals ca propria lui personalitate... Totuşi, are un dram de inteligenţă, proştii-proşti capotează de cum apar pe scenă, însă el, ehei, el...

Se pare că îl urîţi, spuse Iustin.

Nu,- să urăşti pe cineva înseamnă să te cobori la condiţia lui, răspunse Cesa. Acest trepăduş, care are şi un anumit farmec, a intrat acum în poveştile mele aşa, ca un exemplu tipic, ha, ha... Acum nu mai avem nulităţi morocănoase, boccii, ci pline de şarm, ţipi care ştiu să se poarte, care mimează subţirimea..., care te iau de braţ şi-ţi spun la ureche ultimul banc bun, aşa, numai ţie..., oameni cu hobby... tenis, pescuit, vînat, filatelie..., inşi cace ştiu să aştepte momentul favorabil, care îşi prepară cu desăvîrşită minuţiozitate fiecare pas, fiecare lovitură... Şi-au însuşit o artă, domnule, arta de â ajunge oricum Undeva, cît mai sus, împingînd mereu pe linii moarte valorile întîlnite în calea lor. Sînt expresurile prezentului...

Dacă este aşa, spuse Iustin, este şi pentru că unul ca dumneavoastră tace, tolerează, face apologia indiferenţei... în locul dumneavoastră m-aş fi ridicat şi i-aş fi luat apărarea fetei aceleia despre care aţi povestit mai înainte.

Cesa nu-i răspunse. îşi făcu, de lucru cu pipa, arse mai multe beţe de chibrit pînă ce o aprinse şi, cînd întoarse faţa spre Iustin, acesta observă că scriitorul păre,a contrariat, chiar, nervos. Brusc, însă, sub ochii lui, totul se pulveriza.

într-un rîs înalt, zgomotos : Aş găsi tot felul de justificări, începînd cu lenea mea, dar nu miros urît şi justificările ?...

Se întîmpla pe vremea cînd bunicul meu era rector, nu ? întrebă iar Iustin.

îţi repet, spuse Cesa, ce importanţă mai are ?

Cum să nu aibă ? spuse Iustin.

Cesa ridică din umeri : Pentru dumneata nu are, nu cred sa aibă...

Iustin ar fi vrut să insiste, însă Cesa nu-i mai dădu posibilitatea, începu să vorbească despre tineri care, pentru el, nu erau numai o speranţă, ci o certitudine... Năvăleau ca barbarii pe culoarele istoriei..., proaspeţi ca barbarii aceia... şi, oricum, mai curaţi decît cei peste care năvăleau, cei înglodaţi în măruntele lor comodităţi, moştenite ori inventate, devenite, ha, ha, tradiţii..., ca laşitatea, ca minciuna.... Bineînţeles, şocau, provocau nelinişte, teamă... Cui îi era teamă de aceşti barbari frumoşi, cui ?... Eh-hee... Cui ? !... Pe el, Sergiu Cesa, nu îl deranja aspectul lor uneori neglijent, pletele ciufulite, blugii peticiţi, cefele cam jegoase, toată aiureala lor... cam cinică, cam pragmatică, să recunoaştem, dar frumoasă, aiureala vîrstei... El îi cunoştea, avea prieteni printre ei, putea oricînd să semneze pentru ei cecuri în alb... Singura lui teamă era ca ei să nu obosească, să nu se apuce sa-i repete pe unii dinaintea lor, mai ales sufletul acestora, să uu-şi piardă pasiunile pe drum... Fiindcă numai marii pasionaţi, inşii mistuiţi de o idee înaltă pot sparge tiparele de serie ale vieţii, ale obişnuitului, ale aşa-zisului normal care nu o dată ar trebui să stea pe locul absurdului... Pasiunile, da !... Din ele se nasc marile idei, invenţiile, cărţile, descoperirile, numai sub impulsul lor lumea este împinsă înainte. în rest, mediocritate, tropăială, flecuştime, zgomot... Teama că vor fi şi sceleraţi printre ei, continuă Cesa, duce totdeauna la intoleranţă, la netezirea cu maşina de călcat, la gazon englezesc în care toate firele de iarbă au aceeaşi înălţime... Numai toleranţa poate lega generaţiile între ele, ea este adevărata solidaritate umană, iar absenţa ei provoacă goluri în istorie, adevărate pustiuri... Dacă Einstein s-ar fi întîinit cu inchiziţia, s-ar mai fi putut întreba dacă inerţia corpului depinde de cantitatea de energie pe care o conţine ? Ne-ar mai fi putut el demonstra uluitoarea teorie a relativităţii ?... Sau-... sa ne închipuim că nimeni din jurul ţarului sau însuşi

tătucul, într-un moment de slăbiciune, nu i-ar fi comutat pedeapsa cu moartea lui Dostoievski... Despotul şi scriitorul, cel care îndrăznise să sfideze ordinea despotului... A fost o clipa de toleranţă, venită cine ştie de unde, care a permis ca Mîşkin şi Alioşa şi toţi nebunii-buni din cărţile sale să umble acum prin lume cu presimţirile lui Feodor Mihailovici, cu genialele lui intuiţii devenite demult prezent, adică timpul lui Cesa şi al lui Iustin... Sau Michelangelo, arhitectul, pictorul şi neîntrecutul sculptor, cel care nu ezita .să sfărîme cu ciocanul orice statuie rămasă de la antichitate ori să scuipe peste madonele contemporanului său Rafael..., un om cîrcotaş, veninos, mereu în opoziţie cu cei din jur. Dacă n-ar fi fost tolerat, dacă n-ar fi întîlnit un papă care să-i înghită mofturile şi nebuniile şi, bineînţeles, să-1 şi plătească, David ar fi zăcut şi acum într-un miez de munte sau ar fi fost întins, bucată cu bucată, ca duşumea în cine ştie ce palat al unui despot sau al unui tembel...

în sfîrşit, în sfîrşit, reluă Cesa după o pauză, am făcut un ocol cam mare să ajung din nou la tine, la povestea ta pe care b bănuiesc, totuşi, inventată.

N-âm inventat-o, spuse Iustin. Există de la sine, aşa cum v-arh mărturisit.

O, rtu ! îl opri Cesa. Am stabilit doar despre ce fel de poveste este vorba... Macrinovici al nostru şi-a inventat o statuie care, în mintea lui, e veşnică, e de bronz, de oţel, ha, ha... Eu mă cred mereu naufragiat, mereu în derivă, aşa 'cum ţi-am spus... Ascultă !..'. Am avut un coleg de liceu care a ajuns inginer, s-a căsătorit, avea un apartament, o maşină... Apartamentul bun, central, nevasta drăguţă, la fabrică — elogii, perspective de avansare, într-un cuvînt — fericire... Ca elev, era echilibrat, sportiv, sclipitor la matematici, bonom... Petru Varlam se numea... Deci, a ajuns un inginer şi nu dintre ăştia care seară de seară se aşază în faţa televizorului să adoarmă şi nu citesc decît Sportul... Nu, Varlam era deasupra acestor capete ignorante... Aveţi şi cu inginerii ceva, spuse Iustin. Ce să am eu cu ei ? răspunse Cesa. Doar că sînt şi eu beneficiarul unor lucruri proaste care le ies unora din mîna... Atîti.. Nu-i consider mai proşti decît lectoraşii, profesoraşii aceia care o viaţă întreagă îl întorc pe toate feţele pe Emi-nescu... şi-1 întorc mereu prost..., care pot să-ţi reproducă

dia memorie zeci de poezii, dar nu ştiu cine este Mâx Planck, de pilda, sau cine a descoperit vaccinul poliomeliteil.: Nu, nici astia nu strălucesc mai mult decît unii ingineri care aderm seara în faţa televizorului, care au curajul, ha, ha, voinţa să 'se aşeze în faţa televizorului... Să revin la fostul meu coleg, Varlam... într-o seară iese singur în oraş; se plimba cum ne plimbăm noi acum, fără rost, se uită prin vitrine, întoarce capul după femei, citeşte afişe etc... La capătul plimbării, obosit, se opreşte la un chioşc de răcoritoare şi bea un suc... în timp cît bea, zăreşte într-o vitrină din apropiere nişte instrumente muzicale... La început, îl atrage strălucirea lor, apoi altceva, cu totul altceva... Şi el, afonul, intră în magazin şi cere o trompetă. Ce s-a petrecut în clipele acelea în capul lui nici medicii n-au explicat prea convingător. Fapt este că, odată ieşit din magazin, cu trompeta sub braţ, soarta îi era pecetluită, trebuia să devină trompetist..'.' Şi a început să exerseze... Noaptea, pe la orele unu, două, cînd îi venea cheful... Nevastă-sa şi-a luat lumea în cap, 1-a părăsitj vecinii au început să-1 reclame..., pentru ei ajunsese, brusc, un derbedeu, un huligan..., le stricase, nu-i aşa, sfînta linişte.,., ordinea şi disciplina... A venit miliţia, miliţia a adus salvarea, şi Petrică al meu a fost declarat nebun şi trimis la ospiciu... Se'■'ţicnise ?... Nu, îşi consumase doar povestea ce şi-o inventase încă din liceu, cea cu inginerul eminent, şi, pîria să-şi închipuie o altă poveste, şi-a cumpărat trompeta, ăsta a fost ghinionul lui. Ar fi putut să-şi cumpere un cal, o maşină de spălat rufe, altceva mai puţin nociv decît o... ha,: ha, trompeta... Eul lui Petrică s-a dovedit slab, s-a consumat,repede, pa cînd cel al lui Macrinovici are altă tărie, nu ?.,. De fapt, nu proştii înnebunesc, ci numai cei deştepţi.., Bîrfiţri, nu-i aşa ?... Ha, ha, dacă m-ar auzi acum Pieptu, cel pe[7] care l-ai cunoscut la mine, sau altul ca el... şi sînt destui... mi-ar lipi repede o astfel de etichetă...

L-am întîlnit în locuinţa cuiva, spuse Iustin. Era beat şi îl însoţea o femeie care...

Lasă-i, ridică Cesa mîna. Nu-i interesant... Să revenim la eul nostru, singura avere a fiecărui om, singura şansă... Libertatea de aici ar trebtii să plece, să fie discutată... Şi cîtă vorbărie despre ea, cîtă cerneală irosită, ce zgomot !.'.. Toţi au păreri, toţi au dreptate, toţi vorbesc despre libertatea omului..., temă — ce cuvînt oribil ! — temă care umple

canalele televiziunilor, blochează emiţătoarele radiourilor, reuniunile internaţionale, cuvîntările şefilor de guverne, cărţile filozofilor, predicile popilor... Iar omul, cu eul lui, cu geamantănaşul lui... e tot mai înghesuit de baionete, de lagăre de concentrare, de bombe atomice, de terorişti, de minciuni, de foamete, de bolile care s-au adaptat la medicamente... Situaţia în genere, ha, ha... şi în particular, la nivelul nostru, al unuia ca mine... Pînă să-ţi cadă în cap vreo rachetă cu nu ştiu cîte focoase, eşti lovit de alte bombiţe, gen Macrinovici..., la fel de pustiitoare în raza lor de explozie... Să exemplific, nu ?... Un bun prieten, cel mai bun prieten pe care l-am avut, a primit o asemenea lovitură... I s-a înscenat o cabală urîtă şi dintr-un cercetător de elită, dintr-o speranţă în domeniul biologiei, a devenit dintr-o dată un borfaş, un găinar, a fost îmbrăcat în astfel de uniformă... Sau, mai precis, aşa au vrut să fie autorii cabalei, aşa l-au văzut ochii celorlalţi, ha, ha... ai opiniei publice... După doi ani de puşcărie, a încercat să-şi refacă viaţa, dar n-a mai mers, ceva, un arc, o coardă, un şurub din mecanismul său a plesnit, au plesnit... s-au rupt... Povestea pe care şi-o inventase, care abia începuse să aibă viaţă, i-a fost stopată, terfeKtă, distrusă... N-a mai avut imaginaţie nici măcar să-şi cumpere o trompetă, ca Varlam, un fluier, ceva cu care să facă zgomot, să-i deranjeze pe cei din jurul său, să le atragă atenţia că mai există şi el. Nu, tăcut... în tăcere, s-a sinucis...

Unde s-a petrecut asta ? întrebă Iustin. Cînd ?...

Ce importanţă mai are ? răspunse Cesa, schimbînd brusc discuţia.

Iustin era tot mai intrigat de omul acesta, cu poveştile lui ambigue. De ce i le spune ? Ce rost aveau ?... Ce-1 determina sa facă asemenea mărturisiri în faţa unui necunoscut ca el ?"...

Intrară în holul hotelului Central şi Cesa aproape că nu-1 mai lua în seamă. Mergea acum tăcut, sugîndu-şi pipa stinsă şi făcîndu-şi loc prin mulţime, spre bar. Barul era plin de studenţi. Cesa zîmbea, ridica din umeri. Doar la rîseţele şi ţipetele fetelor, la bătăile lor din plame, care punctau muzica venită de undeva, de sub tejgheaua barmanului, părea să tresară şi se uita în jur dezorientat. Se rezemase de tejgheaua barului, ceruse coniac şi apă minerală pentru amîn-

doi. După ce îşi aprinse pipa, îi spuse : Iată un loc unde se pot naşte tot felul de poveşti. Ce zici ?...

Iustin nu-i răspunse. El, care nu frecventa localurile, avea o adevărată repulsie faţă de zgomotele lor, de pălăvrăgeala chefliilor. Nici alcoolul nu-i făcea o deosebită plăcere, de cîţe ori se ameţise, în loc să fi devenit euforic, vesel ca toţi colegii săi, fusese copleşit de tristeţe.

In ultima vreme, spuse Cesa, mi-am făcut un obicei prost, trec cam des pe aici... Plaţi barmanului care le împinse pe tejghea paharele cu apă minerală şi coniac, apoi îi făcu semn lui Iustin să bea. Nu ciocniră paharele. Băură. Cesa îşi aprinse iar pipa care, între timp, se stinsese : S-ar putea întîmpla ca, într-o seară ca asta, să încep şi eu o altă poveste, ultima, ha, ha... să ajung la un liman cu barca mea de naufragiat... Să stau aici cu unul ca tine, să bem, să pălăvrăgim şi, deodată, sa ma scuz, trebuie să plec... Şi ies aşa, fără să-i mai strîng mîna interlocutorului, fără nici un semn de despărţire... Omul rămîne u'uit, poate mormăie o înjurătură, iar eu continui să merg, păşesc ca împins de cineva de la spate... Afară, mă uit în jur cam dezorientat, este singurul moment de spaimă... altfel decît toate spaimele mele... şi de senzaţia că mă aflu în barca mea de naufragiat, ha, ha... Ultimele clipe... în urmă rămîn tot felul de vorbe... L-ai recunoscut?... Pe cine, dragă ? Scriitorul... era beat... Ăştia se îmbată cam des... Nu, nu-1 cunosc, nu-mi încarc eu memoria cu fel de fel de nume... Ha, ha, fel de fel... înţelegi ?... Cam asta rămîne, un fel *de fel de fel*... Şi eu îmi caut de treabă..., caut o bancă, vreau să mă aşez, simt nevoia să ma odihnesc puţin... Cînd o găsesc, îmi desfac nodul cravatei, mă deschei la haină..., să fiu cît mai liber, ha, ha... în libertate... Şi mă răstignesc pe banca acea liberă, pusă anume pentru mine acolo..., mă lăfăiesc pe ea... Pe urmă, în zori, miliţianul care îşi face rondul mă descopere... Cîteva zeci de minute mai tîrziu, doctorul îi explică soţiei mele, aduce toate argumentele şi o convinge că a fost o moarte scurtă, uşoară, ca un suspin..., unul de plăcere... Apoi, peste trei zile, cei ca Pieptu se înghesuie lîngă sicriul meu, au cuvîntarile demult pregătite, li s-au întipărit demult în minte, că a fost un tovarăş aşa şi pe dincolo, ha, ha...

Iustin ar fi dorit să-1 audă vorbind altfel. Avea senzaţia că Cesa se sustrăgea de la întrebările pe care i le pusese, că

se apropia mereu de cîte ceva cu adevărat important, ca apoi să se închidă în cîte o poveste. Nu erau oare un fel de perdele de fum poveştile lui, menite să-1 ascundă pe acest om ce continua să vorbească ? Gesa se întorsese din nou la Macrinovici, un personaj de roman, spunea el, un ins pe care, dacă ar trebui să-1 pună în mişcare în vreuna din cărţile sale, l-ar fi descris cu o cumplită silă. Iustin îl contrazise : Şi, totuşi, se pare că asemenea personaje sînt cele care vă atrag mai mult...

Cesa nu mai ridică din umeri, ci umerii lui tresariră : Nu te contrazic, este ca o fatalitate, cum să-ţi explic ?.;. Nu eu aleg personajele, ci ele mă aleg pe mine,.. Orieît-le-ai evita, pînă la urmă te întîlneşti cu ele, îţi forţează mîna, te obsedează, îşi fac lec în sufletul tău... înţelegi ?... Acum era trist, pe faţa lui prelungă ridurile se adînciseră. Avea mai mult ca oricînd aerul unui om singur, un străin care intrase întîmplător în barul acela. Un moment de derută ?• se întrebă Iustin. Se hotărî să repete întrebarea : Povestea fetei aceleia, exclusă din facultate, s-a petrecut pe timpul cînd bunicul meu era rector, aşa este ?...

Cesa întoarse faţa spre el. Era din nou destinsă şi ironică :■' Ţi-am spus că nu are nici o importanţă cine a fost rector, ci ce s-a petrecut atunci. Şi mai important decît atît este faptul că fata şi-a continuat povestea şi, prin ea, a izbutit. Povestea ei de dragoste... Din fericire nu ne mişcăm numai printre inşi ca Macrinovici, aceştia dispar, s-au găsit şi oameni care au judecat-o altfel... Acum cîţiva ani am primit o scrisoare de la o fabrică de medicamente. Eram invitat la o întîlnire cu cititorii. Sînt comod, cum ţi-am spus, dar la scrisoarea asta am răspuns, deşi a trebuit să fac.un drum destul de lung, pînă în nord, aproape de marginea ţării. De fapt, m-a găsit într-un moment de impas şi o călătorie era bitie venită.. Să n-o mai lungesc. Directoarea fabricii era chiar fosta mea colegă, exclusă cîndva dintre noi... Fiinţa aceea care, în spaima ei, a putut să rostească doar un nu, riscînd totul sau apărîndu-şi totul..., fata de atunci, care abia îndrăznise să ridice privirea spre noi, conducea acum mii de oameni... îşi schimbase doar profesia, în locul filologului, poate mediocru, apăruse chimistul remarcabil... La rîndul lui, soţul, pentru care ea pătimise atunci, este unul dintre cei mai buni arhitecţi din partea aceea a ţării... lata

şi o poveste fericită, care, printre altele, dovedeşte că ceî care-şi păstrează respectul faţă de ei înşişi, necedînd conjuncturilor, momentelor nefericite, sînt fiinţele ce nu vor dezerta niciodată din rîndul oamenilor de bine...

Iustin părea că nici nu ascultase cuvintele lui Cesa. Reveni la aceeaşi întrebare, care începuse să-I obsedeze, simţind că ar putea afla adevărul de la cel din faţa lui, care se chinuia din nou să-şi aprindă pipa : Dar hîrtia cu excluderea ei a ajuns şi pe masa rectorului, a bunicului meu, nu ?...

Ei şi-? replică Cesa. O hîrtie oarecare, printre zeci, sute de hîrtii... Nu-i atît de interesant rectorul care a confirmat excluderea... sau noi, cei ce am judecat-o... Nu... De ce să mai vorbim despre ei ? Ce înseamnă ei toţi pe lîngă gesturile celor care au ajutat-o să depăşească impasul, să suporte lovitura, să nu se lase doborîtă ?... Aceştia au crezut... cred că omul este făcut pentru dragoste, nu pentru ură... Iată ce a făcut dragostea dintr-o fiinţă care trecea printre noi timida, ştearsă, neputincioasă... I-a fost pusă la încercare dragostea şi, în locul laşităţii, a dezertării posibile, a deşteptat în ea o energie nebănuită... Ce rost mai are atunci să mai vorbim despre o hîrtie, despre un lucru neînsufleţit... sau despre o mînă care a semnat, ha, ha... cu aceeaşi neînsufleţire ?... Nu, nu aveţi dreptate, spuse Iustin. Mîna era însufleţită. Nu te contrazic, continuă Cesa pe acelaşi ton de mai înainte, puţin zeflemitor. Eşti periculos de iscoditor, tinere... Ce ai vrea să afli ?... Parafrazînd nişte vorbe devenite cugetare de dicţionar, ţi-aş putea spune că pe vremea tinereţii mele n-au existat proşti, dar că prezenţa celor de vîrsta mea m-ar contrazice. Rîse iar, în felul Iui, ridicîndu-şi ochii spre tavan, şi începu o altă poveste. Iustin însă nu mai era atent, cuvintele Iui Cesa nu mai aveau asupra lui efectul de la început, îsi pierduseră forţa. Acum nici nu mai reuşeau să-1 intrige. Scriitorul lansase o nouă perdea de fum, depărtîndu-se în felul acesta de el. La un moment dat, Cesa se desprinsese de tejghea şi pornise spre uşă. îl urmă şi Iustin, în trecere, zări într-un colţ, la o masă, două colege înconjurate de nişte necunoscuţi. Fetele ridicară mîinile, făcîndu-i s;mne. Nu le răspunse. în hol, aceeaşi animaţie, lume care ieşea şi intra, care aştepta la recepţia hotelului. Ocoliră un grup zgomotos, probabil excursionişti, şi ieşiră în stradă. După cîţiva paşi, Cesa îi întinse mîna : La revedere, dragă, şi aî

grijă, inventează-ţi cît mai repede o poveste, nu putem trăi fără ea...

Iustin abia mai apucă să-i spună noapte bună, fiindcă celălalt îi şi întorsese spatele. Rămas acolo, privind cum Cesa păşea grăbit, se auzi strigat din spate : Hai, domnu'..; n-ai un foc ?

Se răsuci spre cel care îl strigase şi-i întinse bricheta aprinsă. La flacăra ei, văzu un obraz neras, nişte buze albite, uscate, degetele murdare strîngînd ţigara şi ochii injectaţi... Unde îl mai întîlnise ?... Celălalt mulţumi şi se retrase, călcînd nesigur şi strîngîndu-şi la piept haina ponosită... Ochii, mai ales ei îi aminteau de omul pe care, cu cîteva zile în urmă, îl văzuse ieşind din cabinetul profesorului Dragomir... Un beţivan ordinar, îşi spuse el, ce rost avea să ştie cine era ? ...

O porni încet, gîndindu-se la Cesa. încerca să facă ordine în hăţişul de idei pe care scriitorul i le împărtăşise.

Capitolul IV

i

Dar unde, Cati, unde s-a mai văzut ca la o astfel de masă de pomenire să lipsească preotul, să nu se facă slujba cuvenită ? !... I se mişcau numai ochii bulbucaţi şi buzele rujate ţipător, în rest, trupul Evei Iliescu, scund şi umflat, cu mîinile scurte şi picioarele arcuite într-o paranteza ciolănoasă, părea înţepenit acolo, în fotoliu, cu spatele spre biroul la care lucrase academicianul, despre a cărui pomenire nu mai contenea să vorbească. Obişnuitul său miorlăit se precipitase repede, pe măsură ce ochii prinseseră să clipească la fiecare două-trei vorbe, ca şi cînd i-ar fi intrat ceva în ei. Era semnul că mătuşa Eva se enervase, era ticul ei caraghios, care o apuca ori de cîte ori îşi ieşea din fire. Iustin nu se mai oprise acum la nasul coroiat şi la bărbia ascuţită care îl făcuseră cîndva s-o numească tanti Voltaire sau tanti Dante, zbaterea pleoapelor ei îl dusese cu gîndul la un guşter, la o şopîrlă. Una gravidă, îşi spuse el rîzînd în sinea lui, plină de ouă, ha, ha... manevrînd încet pe marginea unei stînci şi clipind speriată spre soare... Imaginea aceasta îi era întregită nu numai de pleoapele ei umflate şi creţe, ci şi de pielea de pe gîtul lung, de sub bărbia care atîrna flască, stropită peste tot de pete mărunte, cafenii, şi brăzdată de boţuri cu un aspect solzos... Riduri-reziduuri, gîndea Iustin, reziduurile unei existenţe stupide, gunoiul ieşit

treptat la suprafaţă, ca o maladie a pielii, ca o dovadă a unui trai irosit fără rost... O duse apoi cu închipuirea la liceul acela de periferie, unde predase o disciplina desuetă ca şi ea... Imaginaţia lui o puse să intre în clasă, strîngînd la subsuoară un catalog prea mare pentru mîinile ei scurte... O fată bătrînă, pipernicită, cu părul oxigenat, tremurîndu-i pe ceafă în bucle ca sărmăluţele..., fetiţa de doisprezece-treisprezece ani, desfigurată de o bătrîneţe prematură, oligofrena văzută la ospiciu, adusă în faţa studentelor, la lecţia lor practică..., cu buzele ţuguiate, miorlăind şi clipind des, înfruntînd o clasă dezlănţuită în rîs... Dar nu era în stare s-o compătimească. Mătuşa Eva ar fi putut să aibă ambiţia bunicii lui... în loc să-şi găsească un partener de viaţă, să-şi întemeieze o familie, ea trăise cu cele mai ciudate himere, se înconjurase de pisici, se îndopase cu dulciuri, cu mîncăruri înotînd în sosuri grase, scufundîndu-se treptat în năclăiala tabieturilor ei veninoase, în propria-i grăsime... Oare chiar nu cunoscuse nici un bărbat, nu trăise şi ea măcar o clipă de dragoste ?... Nu, nu şi-o putea închipui în pat, făcînd dragoste, nici nu mai avea acum vreme, braţul ei, ieşit din mîneca verde a rochiei, cu un pistil cărnos dintr-o floare vestejită, se întinsese spre el, îl soma insistent: Spune, Iustin, spune şi tu dacă n-am dreptate !,..

Nu-i răspunse. Ridică din umeri şi zîmbi. El nu era decît un spectator. Asta dorea în clipa aceea, să asiste indiferent, cel mult să se distreze. Mătuşa Eva îl găsise acolo, în bibliotecă, tolănit pe canapea şi bînd cafeaua de la ora zece, dintre zece şi unsprezece, ora cea mai critică a lui Cati Gheorghianu, cînd o apucau ameţelile, cînd trebuia să-şi accelereze cu ceva pulsul ei de hipotensivă... El sorbea plictisit din ceaşcă, cu gîndul să iasă în oraş şă se plimbe, şi bunica lui continua să răsfoiască nişte Paris Match-uri vechi de doi sau trei ani, de pe vremea cînd una ca ea avusese dreptul să se aboneze, să primească regulat revista aceasta atît de spumoasă, tocmai regreta timpul acela, cînd apăruse sora ei, cu veşnica-i pălărie albă, cu boruri mari şi tremurătoare ca aripile unei libelule... Nu mai putuse să se sustragă, îi pusese şi ei o ceaşcă dinainte. Cati Gheorghianu îi turnase cafeaua ce mai rămăsese în ibric, iar musafira, chiar de la primele vorbe, abordase problema prezenţei unui preot la praznicul cumnatului său. Mîna ei se răsucise acum spre soră-sa î Cati, dar văd

no

ca vorbesc singură, nu-mi dai nici cel mai mic semn de atenţie ?...

De ce mai insişti ? întrebă Cati Gheorghianu, continuînd să răsfoiască revistele. Ştii doar că nu este posibil.

Nu înţeleg, spuse Eva. Sînt uimită... Au fost timpuri mai grele şi noi tot ne-am păstrat credinţa, ne-am....

Credinţa rămîne credinţă, spuse Cati Gheorghianu. Iar timpurile ?! Nu ştii cum sînt ?...

Poate nu-ţi convine parohul de care aparţineţi, insistă Eva. N-ai încredere în el... Sigur, e cam limbut, cam indiscret, n-ar fi exclus să fie chiar informator... Nu-1 chemăm pe el... Perfect !... Aduc eu un alt preot, unul bătrîn, ieşit la pensie, om foarte cult, va face faţă cu succes discuţiilor de la masă. Garantez pentru discreţia lui...

Garantezi şi pentru ceilalţi ? întrebă sora ei, tot cu ochii pe reviste. Garantezi tu ?...

Dar sînt oameni bătrîni, Cati, sau ajunşi în pragul bătrîneţii, îi răspunse Eva. Vîrsta asta ne aduce la fiecare aminte de sfîrşit, de dumnezeu... Preotul despre care vorbeam este şi un om interesant în felul lui, un...

Nu cumva e fostul tău logodnic ? întrebă Cati Gheorghianu, la fel de preocupată ca mai înainte de imaginile revistelor din faţa ei.

Vai, Cati, cum poţi vorbi !... şi Eva se săltă puţin în fotoliu. Cum poţi vorbi ! Să... să...

Iustin spera ca discuţia să ia o întorsătură interesantă. Da, îşi spunea el, un popă bătrîn, fostul logodnic al profesoarei de geografie, al Evei Iliescu..., ar fi o poveste plină de haz... Fu, însă, repede dezamăgit, mătuşa Eva reveni pe nesimţite Ia argumentele sale aproape habotnice. Nu o mai luă în seamă. De la ea ajunsese cu gînduî la fosta lui profesoară de geografie, o femeie tînără şi frumoasă, care reuşea să-şi stăpînească toată clasa nu prin ceea ce spunea, ci prin cum arăta, cum îşi plimba ea ochii minunaţi peste capetele lor plecate, de mucoşi îndrăgostiţi de decolteurile ei, de mîinile şi picioarele ei..., oho, să-i apuce damblaua... Se pierdeau cu toţii, golănaşii aceia care începuseră să-şi schimbe vocile, să-şi radă tuleiele bărbii... Simţeau că ceva se înmuia în ei numai cum o vedeau răsucindu-se printre bănci sau explicîndu-le la hartă, da, mai ales atunci puteau s-o examineze în voie, bucată cu bucată. Rîuri, munţi, oraşe — toate

dispăreau, se duceau naibii, rămînea numai fiorul acela cald, umed, care le mîngîia testicolele şi le ridica noduri dulci în gîtlejuri. Ce derbedei simpatici !...

Eva ! Cati Gheorghianu ridicase tonul. Ai venit să mă ajuţi sau să mă încurci ?...

Zau, Cati, insistă sora ei, să nu te mai recunosc, soro... Doar am crescut în credinţă, tatăl nostru n-a fost băcan ori măcelar, ci preot, dragă... Nu-ţi mai aminteşti cum zicea ?... Lui Dumnezeu nu-i aparţii pe jumătate şi cu cealaltă jumătate din tine să faci ce vrei, să...

VOHS etes tout a fait impossible, Eva, o întrerupse Cati Gheorghianu pe acelaşi ton categoric. Imposibilă... Ce mai, baţi cîmpii... De trei zile mă tot pisezi cu asta... Tu poţi să faci ce vrei, chiar dacă ai ieşi în stradă, să urli, pisicilor tale nu li se va clinti nici un fir de păr... Cu noi este, însă, altceva, cu totul altceva... Parcă ai trăi pe altă lume... Nu poţi înţelege ? Bogdan, cu poziţia lui socială, nu-i aşa, bine definită, nu-şi poate permite orice, Iustin abia intră acum în viaţă... Nu, nu se poate...

Bine, mai spuse Eva, dar preotul nu va fi chemat nici de Bogdan şi nici de Iustin... Cine ar îndrăzni să te tragă pe tine la răspundere ? Oricum, pensia ta...

E absurd ! Cati Gheorghianu îşi aprinse ţigara. Fumul expirat ajunse la sora ei odată cu vorbele : Asta ar mai lipsi, să dau apă la moară duşmanilor noştri... Ei abia, aşteaptă să ne descopere vreo fisură, să terfelească memoria Iui Vlad, să-i facă zile fripte lui Bogdan... Ce Ştii tu ? !... Tu, cu plimbările, cu pisicile, cu aiurelile tale...

Dar..., încercă Eva să vorbească din nou, uitîndu-se cu un fel de desperare cînd la Iustin, cînd la sora ei. Dar..., Cati...

Nici un dar, nici un cuvînt! i-o reteză calm Cati Gheorghianu. Ştiu eu ce fac, iar tu nu eşti în măsură să-mi dai lecţii. Chiar tu !...

Cum îndrăzneşti ? scînci Eva. Cum îndrăzneşti ca, în prezenţa lui Iustin, să... Poate ar fi mai bine să mă retrag, să... şi se ridică din fotoliu, privindu-i cu aceeaşi desperare. Pleoapele continuau să i se zbată şi buzele i se frămîntau neputincioase. Mai reuşi să articuleze : Ai totul pregătit, iar eu sînt de prisos, simt asta...

132 *y*

Stai locului ! îi porunci Cati Gheorghianu cu acelaşi calm de mai înainte. Unde vrei să pleci tocmai acum ? Ai spus că dormi la mine în noaptea asta, ca mîine să mă ajuţi.

E mai bine să plec, spuse ea.

Aşază-te, Eva, nu mă scoate din sărite ! Cati Gheorghianu îşi scutură ţigara în scrumieră. O privea pe soră-sa cu obişnuita ei superioritate, şi Iustin, urmărind acum atent disputa dintre ele, îşi spunea că, de fapt, în casa lor, locul academicianului nu-l luase tatăl său, ci bunica, ea îşi arogase pe nesimţite toate drepturile şefului de familie. îşi aminti că sfaturile ei, date părinţilor săi la plecarea lor în străinătate, sunaseră aproape ca nişte dispoziţii, iar generalul Popenţa nu mai venea în casa lor decît numai cînd era chemat de cuscra şa... Şi nu-şi impusese ea punctul de vedere în privinţa acelor invitaţii scrise, obligîndu-l să o facă apoi pe curierul, nu ridicase şi la el tonul, ca acum, strigîndu-i că nu primea lecţii de la nimeni ?... Da, da, gîndurile ei, dorinţele ei..., fetişurile ei..., relaţiile ei, numai ele, ca nişte puncte de reper în lumea în care trăia familia lor... Oare fusese aşa şi în timpul vieţii bunicului său ?...

Nu, Eva, continua să vorbească bunica lui, nu ai dreptate, nu mă poţi condamna. Ar fi un orgoliu prostesc, o sfidare gratuită, însuşi Vlad, dacă ar trăi, ar gîndi ca mine... Mi-am amintit de soţia acelui academician, din capitală, despre care chiar eu ţi-am povestit... Da, îţi repet şi acum, am luat parte la pomenirea soţului ei, ea şi-a permis să cheme nu un preot, ci o duzină de preoţi... Nu are copii, nu are nepoţi, singura grijă care i-a mai rămas, după moartea lui bărbatu-său, este să întreţină cîinii răposatului, broaştele lui ţestoase... Bineînţeles, a fost frumos spectacolul, a şocat, şefii aceia, veniţi în casa ei, au fost nevoiţi să stea nemişcaţi o oră întreagă şi să asculte slujba... Cucoana şi-a putut scoate masca sau măştile, nu mai avea de ce să se teamă, nu mai tremura pentru nimeni, pe cînd eu... eu va trebui să mor cu ele... Vezi, Eva, ai putea să-ţi mai aminteşti şi tu cîte ceva din trecutul tău... Cînd erai profesoară, te duceai în fiecare duminică la biserică si, aşa, la vederea tuturor ?... Nu, recunoaşte, îţi era teamă să nu-ţi pierzi postul, să nu te trezeşti aruncată în cine ştie ce amărît de sat.

Mătuşa Eva rămăsese în picioare şi părea absentă la ceea ce-i spunea sora ei. Iustin era acum sigur că ea va pleca şi

bunica lui va fi lipsită de un ajutor priceput la servirea acelui prînz. Dar tocmai cînd se gîndea la asta, Cati Gheorghianu îi porunci din nou surorii sale să se aşeze şi, spre surprinderea lui, o văzu pe mătuşa Eva apropiindu-se încet de fotoliu şi ocupîndu-şi apoi locul, atenta la fiecare gest, de parcă i-ar fi fost teamă să nu supere pe careva.

Din păcate, continuă Cati Gheorghianu, sîntem nevoiţi să recurgem şi la această dedublare, să avem o faţă acasă şi o alta pentru cînd ieşim în lume... Aşa am trecut, eu şi cu Vlad, multe momente grele... Altfel, cine ştie unde am fi ajuns. De ce mă priveşti aşa, Iustin ?... Eşti destul de mare ca să înţelegi şi tu această necesitate, a celor două feţe...

Uite că n-o înţeleg, răspunse Iustin. Şi chiar dacă aş înţelege, nu mă voi comporta niciodată astfel... Cele două feţe presupun la mijloc minciuna, toate cîte decurg din ea...

Cît de greşit judeci tu, spuse bunica lui. Mă cam neliniştești, Iustin. Ar trebui de acum şă ştii că mulţi, care au gîndit ca tine, şi-au ratat carierele, viaţa...

Nu, spuse el, nu mă poţi convinge... De fapt, ştii ce-am observat în ultima vreme ? Că fiecare vorbim singuri, nu ascultă nimeni, ne spunem nouă înşine un fel de monolog... Mătuşa Eva vorbeşte şi dumneata n-o bagi în seamă, iar cînd începi dumneata, ea nu mai aude...

Fii mai explicit ! ceru Cati Gheorghianu.

Am dus invitaţiile acelea, continuă Iustin, am întîlnit astfel pe prietenii sau cunoştinţele bunicului... Din toată treaba asta am rămas cu senzaţia că fiecare se află pe un anume culoar, pe culoarul său..., fără să aibă vreo legătură unul cu altul...

Cred că începi să baţi şi tu cîmpii, spuse ea.

Asta nu-i un argument, răspunse Iustin, nu...

Lasă, interveni brusc Cati Gheorghianu, nu mai vreau să mă ciocnesc şi cu tine, Eva m-a obosit destul... Da, da, soţia academicianului despre care am vorbit era liberă..., liberă ca şi Aducovschi, Eva... Ţi-1 mai aminteşti pe tovarăşul Iosif Aducovschi ?... Am auzit că ia bisericile la rînd, în fiecare zi, că se speteşte rugîndu-se şi închinîndu-se pe la toate icoanele ...

Bătrîneţea 1-a readus pe drumul cel drept, îndrăzni să deschidă gura sora ei.

Cine mai este şi ăsta ? întrebă Iustin.

Fostul şef de cadre al Universităţii, spuse Cati Gheorghianu, aprinzîndu-şi altă ţigară. Pînă şi Vlad, care era rector, pînă şi el tremura în faţa lui Aducovschi.

Exagerezi, spuse Eva aproape înviorată : Exagerezi, Cati. Erau prieteni doar... Şi-apoi Vlad, tremura Vlad în faţa unuia ca Aducovschi ?...

Eva, răspunse Cati Gheorghianu, am impresia ca ţii cu orice preţ să mă sîcîi mereu. Ce prieten a fost Vlad cu neisprăvitul acela ?... De unde ştii tu ?... Ştii mai bine ca mine ?... Am amintit de el doar ca să te fac să înţelegi mai bine situaţia mea, a familiei noastre... El bate bisericile fiindcă e un om singur, i-a murit soţia, copii n-a avut... Ce-i mai pasă ? Face ce vrea cu viaţa lui... Deci, problema ta nu are decît o singură rezolvare, aşa cum o văd eu... Mîine vom merge la mormîntul lui Vlad, se va face slujbă, vom împărţi colivă, colaci, vin..., iar poimîne, la prînz, masa... Aşa că pisicile tale îţi vor duce dorul pînă duminică seara. Eşti de acord ?

Tocmai atunci se auzi soneria şi Cati Gheorghianu se ridică precipitată, îndreptîndu-se spre sufragerie. Iustin prOfită de ocazie şi părăsi şi el încăperea. Cînd intră în sufragerie, dădu cu ochii de faţa pătrată şi vînătă a administratorului de la institutul de biologie. Pamfilie Vasilescu, aşa îl chema pe administrator, era un ins în jur de şaizeci de ani, gras şi complet chel, cu o faţă mereu congestionată, şi care vorbea răguşit şi înfundat de parcă şi-ar fi scos cuvintele din adîncul plămînilor. Vasilescu fusese administratorul institutului şi pe vremea cînd era director Vlad Gheorghianu, iar doamna Cati păstrase cu grijă relaţiile cu domnul Pamfilie, omul care, la rîndul său, avea cunoştinţe peste tot şi o putea servi cu orice ar fi avut nevoie. în această privinţă, domnul Pamfilie învîrtea şi desfăcea totul, mai cu seamă pentru doamna Cati, nu-i aşa, văduva fostului său şef şi mama actualului şef... Serviciile lui ajunseseră pînă acolo, încît el îi procura chiar parfumurile şi cremele speciale, provenite de ia shop... Fără să ştie de ce, Iustin nu putea suferi mutra acestui individ, cum îl numea el, care arăta ca un rîndaş îmbrăcat la arta modei. Domnul Pamfilie îi dădea acum raportul bunicii sale, ţinîndu-şi într-o mînă pălăria, iar cu cealaltă mînă ştergîndu-şi ţeasta lucioasă şi alungită spre spate.

Asta-i, doamna Cati, asta-i ciudăţenia vieţii noastre, spunea el umplînd sufrageria cu vocea sa groasă, răguşită. Nu se găseşte mai nimic, dar îţi poţi procura orice, ha, ha... V-am adus salam de vara, de Sibiu..., măslinele, roşiile... Am găsit şi o telemea 'extra. Dacă n-aveţi nevoie de telemea...

Vai, domnule Pamfilie glumeşti, spuse Cati Gheorghianu. Cum să nu am nevoie ? !...

Două lăzi de piersici, continuă Pamfilie, cafea... Tot, doamnă, tot ce-aţi comandat... Le-am adus cu maşina mea...

Să vă ajute Iustin ? întrebă Cati Gheorghianu.

Nu, am eu oamenii mei, spuse Pamfilie rîzînd. Numai să-mi spuneţi unde să pun lăzile...

în bucătărie, spuse Cati Gheorghianu. Direct în bucătărie ...

Acum nu mai sînteţi neliniştită, aşa-i ? întrebă Pamfilie. Ce credeaţi, ca vă lasă aşa, în drum, Vasilescu ?... Puţină umblătură, dar s-a rezolvat... Dacă mai aveţi nevoie de ceva, să-mi spuneţi, vă rog...

Iustin se strecură pe lîngă ei şi ieşi afară. Toată povestea cu praznicul începuse să-1 irite. In stradă, în timp ce se îndepărta de maşina lui Vasilescu, staţionată în faţa casei lor, îşi aminti cum îi vorbise bunica sa despre necesitatea ca omul să fie cu două feţe. Să aibă, oare, dreptate ? se trezi întrebîndu-se. Numai aşa se putea răzbi în viaţă ?... Să fie, oare, atîta ipocrizie şi minciună printre oameni ?... Nu, nu putea să accepte o astfel de conduită... Tot întrebîndu-se mereu, începu să se îndoiască de el însuşi. Nu cumva, în privinţa asta, era un întîrziat, un însingurat care nu observase aşa cum ar fi trebuit lumea din jurul său ?... Nu fu în stare să-şi mai răspundă. Simţea că ceva nu era în ordine, ceva încă difuz, ca o febră a cărei cauză nu putea fi localizată, îşi aprinse o ţigară şi încercă să se gîndească la fata venită la înmormîntarea bunicului său. Nici imaginea ei nu-i mai era acum atît de clară ca mai înainte...

2

Iustin nu intrase în cimitir decît o singură dată, la înmormîntarea academicianului. Acum, la volanul autoturis-

mului, cu bunica aşezată la dreapta sa şi mătuşa Eva la spate, înainta încet pe aleea centrală, străjuită de castani care îşi uneau coroanele formînd o boltă verde, un tunel de frunze la capătul căruia se zărea zidul unei bisericuţe. încercă să recunoască locul şi să nu încurce drumul spre cavoul familiei Gheorghianu. îşi aducea vag aminte de un reper, o salcie plîngătoare, rătăcită printre castani, undeva pe dreapta, pe sub crengile căreia fusese purtat sicriul bunicului său. Nu îndrăznea s-o întrebe pe Cati Gheorghianu dacă nu cumva depăşise aleea pe care trebuia să intre, bănuind că bătrîna s-ar fi supărat sal audă că nu mai ţinea minte nici măcar atîta lucru. încetini şi mai mult, cînd o auzi pe mătuşa Eva exclamînd : Vai, Cati, ce frumos e aici, ce linişte adîncă !... Ştii, de cîte ori intru în cimitir, am impresia că mă aflu într-un mic orăşel al copiilor... Cati Gheorghianu continuă să tacă şi sora ei, ca îi cum şi-ar fi adus aminte de ceva, începu să spună : Şi pămîntul acesta care mereu se deschide să primească în el alţi oameni şi sa se închidă apoi la loc, ca o ultimă...

Filozofezi, dragă ? o întrerupse Cati Gheorghianu, pe un ton evident ironic. Bănuiam că în tine a îmbătrînit şi sensibilitatea...

Eva amuţi şi Iustin fu gata să-i ia apărarea. Pentru prima dată era de partea mătuşii sale. îl împinseseră lîngă ea tocmai cuvintele bunicului. De cînd plecaseră de acasă, la orice vorbă a Evei, Cati Gheorghianu replicase cu dispreţ, chiar cu răutate, ca acum. De ce atîta asprime ? se întreba el. Mătuşa Eva nu spusese acum nici o prostie, cuvintele ei despre pămînt şi oameni erau chiar frumoase... La urma urmelor, cu ce drept o ţinea bunica lui în postura asta de inferioritate, preţuind-o mai puţin decît pe Aspazia, menajera lor ?...

Dar unde ne duci, Iustin ? întrebă Cati Gheorghianu. Trebuia Sj-o iei la dreapta... Acum mergi înainte pînă la biserică, ai să întorci acolo...

Fără voia lui, Iustin apăsă puţin pe accelerator. Ceva mai tîrziu, încetinind iar, trecură pe lîngă biserică. Prin uşile ei larg deschise zări icoanele afumate ale catapetesmei, lumînările arzînd în sfeşnice înalte şi mai multe sicrie, puse unul lîngă altul ca într-o vitrină, desluşi, într-o fracţiune de secundă, feţele morţilor şi mîinile lor aşezate pe piept, decupîndu-se gălbui pe culorile închise ale hainelor, reţinu cîteva

siluete de femei îndoliate, ca şi figura unui bătrîn rufos, încremenit lîngă zid, şi îşi aminti că, la înmormîntarea bunicului său, în biserica aceea afumată şi murdară se aflau la fel sicrie cu morţii în ele, care îşi aşteptau rîndul să fie duşi la groapă, şi cum cineva spusese atunci rîzînd că şi aici era prezenta coada, că nu-ţi puteai ocupa locul nici în cimitir chiar cînd vroiai, că treaba asta, cu aşteptatul la rînd, devenise ca un reflex condiţionat atît de puternic, încît şi după ultima suflare reflexul mai rămînea în om...

Prima alee la stînga, Iustin, spuse Cati Gheorghianu. Salcia plîngătoare dispăruse. Fusese tăiată sau existase doar în închipuirea lui ? Vira la stînga, după cum îi spusese bunica lui, şi intrară pe o alee îngustă, acoperită cu prundiş. De o parte şi de alta, se aliniau cruci de piatră, din lemn, din fier forjat, placate în marmură, mozaicate, vopsite în negru, în auriu, în verde, cruci de toate mărimile, purtînd în mijlocul braţelor fotografiile celor răposaţi sau numai numele lor, păzind ca nişte santinele parceluşele de pămînt înconjurate de gărduţuri metalice şi de borduri înalte din beton peste care se aplecau săbiile stînjeneilor, trandafiri cu flori lăptoase ori sîngerii, lujerii vestejiţi ai crinilor, dar mai ales ierburi grase, revărsate peste tot, lucind ca petrolul, ici-colo se vedeau şi cavouri cenuşii, greoaie, cu îngeraşi de bronz, cu felurite firide şi coloniţe, construcţii lipsite de frumuseţe ori de-a dreptul groteşti, aşa cum fusese gustul celor zidiţi în ele, şi Iustin, înregistrînd din mers- această îngrămădire de morminte, îşi spunea că toate nu erau decît nişte biete semne, semnele celui din ^urmă ritual sortit omului, ale speranţei lui că nu va dispărea fără urmă, lăsîndu-şi numele săpat într-o piatră, pe o muchie de metal, ca aceia rămaşi în viaţă să-şi amintească de el că a fost, că a existat, că şi ei vor avea exact acelaşi sfîrşit... Orgoliile, banii, poziţiile sociale se confruntau şi aici... Erau toate prezente, perfect identificabile, aproape ca în viaţă, ca într-o enormă sală de spectacol, unde unul putea să-şi cumpere bilet la lojă, iar altul doar la cucurigu, pe ultimul scaun al balconului. Ca în lupta pentru un post mai bun, gin dea Iustin, pentru o treapta mai înaltă în ierarhia socială, sau pentru o locuinţa, un apartament cît mai aproape de centrul oraşului, pe strada cea mai curată, mai liniştită.., nu-i aşa, cum îl obţinuse Vlad Gheorghianu, cum îşi făcuseră loc în viaţă cei dinaintea lui,

1)8

să-i lase moştenire cavoul somptuos, din marmura neagră, ridicat pe cea mai privilegiată alee, în cartierul rezidenţial al cimitirului, singura alee pe care se plantaseră cîndva pini. Aleea pinilor...

Frînă în spatele maşinii lui Vasilescu. într-un costum gri, cu o cravată mare, roşie, cu pălăria în mînă, administratorul le ieşi în întîmpinare *n* deschise repede portiera din dreptul doamnei Cati Gheorghianu.

Cine i-a chemat pe ăştia ? întreba ea, arătînd cu ochii spre doi inşi îmbrăcaţi în negru, care tocmai se ridicaseră da p? banca din faţa cavoului. Dumneata, domnule Pamfilie ?...

Nici vorbă, doamnă, gîjîi precipitat Vasilescu, făcîndu-şi vînt cu pălăria. I-am găsit aici... Au pus flori.., au aprins lurnînări... Din proprie iniţiativă... Aducovschi şi Natan... Natan ? ! se miră ea. Care Natan ?... Max Natan, răspunse Vasilescu, aplecîndu-se spre urechea ei. Cel care a fost profesor, prorector... care a fost dat afară cu scandalul... cu studentele... Nu vă mai amintiţi ?... A ieşit la pensie contabil ori jurisconsult la nu ştiu ce fabrică... Ce să le faci, au lucrat cu soţul dumneavoastră, au...

Bine, bine, i-o tăie scurt Cati Gheorghianu, coborînd din maşină. în clipa aceea, spre surprinderea lui Iustin, venind de undeva din spatele cavoului, apăru Oana Popescu, secretara lui taică-său. Ce căuta ea aici, cine o invitase ?... Aflä de îndată răspunsul de la bunica lui, care se şi îndreptase spre ea, cu mîna întinsă : îmi pare bine că te văd, domnişoară... I-am spus domnului Pamfilie să te aducă şi pe dumneata..., mi-am amintit de cît ajutor ne-ai fost la înmormmtarea soţului meu...

Vă mulţumesc, spuse Oana. Vă mulţumesc doamnă, şi zîmbi cu un fel de umilinţă ironică. Cel puţin aşa înţelesese Iustin, care se apropiase de ele. îi port o deosebită recunoştinţă soţului dumneavoastră, mai adăugă Oana, dînsul m-a recomandat la conducerea institutului...

Nu bănuiam, spuse Cati Gheorghianu. Dar la cîţi oameni nu le-a făcut el bine !... Iustin, cred că o cunoşti pe domnişoara, nu ?...

Iustin dădu afirmativ din cap şi-i strîose uşor mîna Oanei, trezindu-se că o întreabă : Ce mai faceţi ?

139

Bine, muncesc, răspunse ea, zîmbind cu o ironie mult mai pronunţată acum. Dar dumneavoastră ?... îmi închipui că aţi terminat sesiunea...

Am şi uitat-o, răspunse Iustin rîzînd. Joacă destul de corect, constată el în sinea lui. Se comportă cu adevărat ca o secretară politicoasă, cu bun-simţ...

Te prinde minunat culoarea asta, *cafe-au-lait,* mai spuse Cati Gheorghianu, şi Oana mulţumi din nou, cu acelaşi zîm-bet. Purta o rochie uşoară, cafea cu lapte, cum observase bunica lui, prinsă într-o singură bretea, la umărul drept, o rochie care îi lăsa spatele aproape gol şi o adîncitură între sini cam indecentă pentru ochii bătrînilor. Avea sandale şi poşetă de aceeaşi culoare cu rochia, exact aceeaşi nuanţă, ca şi cum totul ar fi fost luat din vitrina unui magazin de mare rafinament. Şi se machiase mai mult ca de obicei, mai constată Iustin, arăta de parcă n-ar fi venit la cimitir, la pomenirea unui mort, ci la o petrecere. O dezbrăca în gînd şi se întreba ce-ar fi spus bunica lui dacă ar fi aflat că trupul acesta frumos, care stătea drept în faţa lor, era atît de cunoscut mîinilor sale ?... Ei, ce-ar fi putut spune ?... N-ar fi fost exclus să-i tolereze... Nu, nu, aşa cum o ştia, l-ar fi mustrat îndelung, i-ar fi ţinut o lecţie despre prestigiul familiei lor..., cum, châar cu secretara lui taică^său, nu găsise şi el o alta fată pe măsura lui, o fiinţă serioasă, de perspectivă ?... Mătuşa Eva rămăses lîngă maşină, cu Aspazia şi Vasiles-cu, probabil controlau portbagajele să vadă dacă nu cumva se deranjase ceva pe timpul transportului, şi Cati Gheorghianu se întoarse spre sora ei, apoi se răzgîndi şi, luînd-o de braţ pe Oana, porniră amîndouă încet spre cavou, urmate la cîţiva paşi de Iustin. Cei doi bătrîni, care pînă atunci stătuseră tăcuţi şi nemişcaţi lîngă bancă, îşi scoaseră pălăriile şi se aplecară să-i sărute mîna văduvei academicianului. Mai întîi Aducovschi, bănui Iustin, apoi Natan. Din vorbele lor îşi dădu seama că nu greşise. Primul era un ins scund, îndesat, cu un cap aproape sferic, acoperit de păr sur, tuns perie, cu o frunte îngustă, punctată de două sprîncene ca nişte aripioare cenuşii, sub care se lăţea o faţă grosolană, cu nasul turtit şi buze mari, răsfrînte, ce nu reuşeau să-i acopere cu totul dinţii mari, din aur. Deşi trecuse de şaptezeci de ani, cum recunoscuse chiar de la primele cuvinte adresate doamnei Cati Gheorghianu, înfăţişarea lui degaja o sănătate stabilă,

HO

arăta ca un măcelar în concediu la marc, îşi spunea Iustin, şi ochii săi cenuşii, sticloşi, de parcă sprîncenele i s-ar fi oglindit în ei, care licăreau vicleni în orbitele lor, aproape lipite una de alta, te duceau cu gîndul la un mărunt animal de pradă, ceva în genul dihorului. în schimb celălalt, Max Na-tan, deşirat, mai mult oase şi piele — oase mari, late şi o piele gălbuie — atrăgea atenţia prin tristeţea ochilor, un fel de resemnare totală, ca şi cînd ochii lui nu ar fi privit în afară, ci undeva, înlăuntrul lor, în cine ştie ce pustiuri. Faţa-i prelungă se îneca, în jos, într-o barbă roşcat-sură, iar în sus îşi împingea fruntea pînă aproape de mijlocul capului ţuguiat şi pleşuv.

Am venit şi noi, continuă Aducovschi să vorbească, şi cred că nu vă supără faptul...

O, nu, spuse Cati Gheorghianu. Cum s-ar putea să...

Aşa am simţit că este bine, interveni şi Natan. Toţi morţii trebuie cinstiţi, toţi, doamnă, fiindcă toţi sînt iertaţi şi uniţi prin moartea lor, indiferent ce păcate au săvîrşit sau îr ce au crezut. La urmă, ajungem la o singură religie... Trebuiesc cinstiţi mai ales cînd au fost oameni ca soţul dumneavoastră... Am lucrat împreună cu dînsul, vă amintiţi ?... Era un exemplu, soţul dumneavoastră era...

Cati Gheorghianu dădu din cap, îl aproba, dar nu se mai uita la' el, întoarse privirea spre Aducovschi: Cum o mai duceţi ?

Binişor, răspunse Aducovschi, cu gura lui mare, plină de aur. N-avem încotro, trebuie să ne purtăm şi bătrîneţea. Cînd eşti la un pas de moarte, nu mai ai dorinţe, nu-ţi mai faci planuri...

Nu prea pari a fi la un pas de moarte, spuse rece Cati Gheorghianu, examinîndu-1 atentă.

Ce este pe dinăuntru nu se vede, răspunse Aducovschi, rînjind. Nici eu singur nu ştiu ce-o fi început să putrezească...

Eşti cam sumbru, spuse Cati Gheorghianu. îşi aprinse o ţigară şi, după primul fum, continuă : Aud vorbindu-se ca ai devenit deosebit de cucernic, că n-ar trece o zi fără să intri în biserică. Nu-mi vine să cred...

De ce ? întrebă Aducovschi.

Aşa cum te ştiu..., începu Cati Gheorghianu, dar Aducovschi o întrerupse destul de nepoliticos : Eu mi-am păstrat

totdeauna credinţa, chiar şi în timpurile acelea, he, he..., dar n-am făcut caz de ea, nici nu s-ar fi putut... Dacă v-aş spune că mă întorceam de la vreo şedinţă sau de la cine ştie ce anchetă şi, în pat, înainte de a adormi, citeam Biblia, cartea de căpătâi a omenirii..., nu m-aţi crede. încă de pe atunci vedeam limpede că nu ne naştem decît să ne îndreptăm spre moarte, că omul începe să moară din pruna clipă de viaţă, cu fiecare răsuflare, cu fiecare vorbă...

Atunci de ce n-ai fost mai omenos, domnule Aducovschi ? întrebă Eva Iliescu, care se rezemase de maşină şi urmărea atentă discuţia lor. Recunoaşte aici, printre morminte, de ce ai fost în stare !... Hai, ai curajul !...

Aducovschi îşi duse mîna la gura şi începu să tuşească. Surprinsă de intervenţia ei, replică tîrziu şi Cati Gheorghianu : Eva, caută-ţi de treabă ! Apoi urmă o pauză lungă, penibilă, în care Iustin căută să întîlnească privirea lui Aducovschi, însă acesta şi-o ferise cu grijă, uitîndu-se undeva, în sus. Deci, ăsta era Aducovschi, îşi spunea Iustin, vestitul Aducovschi, în faţa căruia tremura pînă şi şeful lui, rectorul Vlad Gheorghianu. Să fi fost acum singur, numai cu Aducovschi, l-ar fi aşezat acolo, pe bancă, şi l-ar fi forţat să mărturisească totul... Ce anume vroia să ştie ? se întrebă el descumpănit. •

Cred că am putea să ne pregătim pentru venirea preotului, spuse la un moment dat Cati Gheorghianu. In faţa cavoului văd că este destulă umbră şi am putea deja să scoatem pomenile din maşină şi să le aşezăm cum se cuvine...

O aprobă şi Vasilesos. Iustin îl întrebă cu ce să-1 ajute şi administratorul îi făcu semn să stea liniştit. începuse deja să scoată din portbagajele maşinilor platouri mari, cu colivă, colaci împletiţi, tăvi cu mormane de tartine, cu felii groase de cozonac şi cu piersici, sticlele cu vin, paharele. Le dădea Aspaziei şi Evei, iar ele le aşezau pe treptele cavoului, acoperite mai înainte cu două feţe de masă.

Iustin observă că bunica lui se adresa lui Natan cu dumneavoastră, iar lui Aducovschi cu tu. Dar pe faţa ei se citea acelaşi dispreţ pentru amîndoi. Deci, cu aceşti inşi lucrase bunicul său, pe ei se sprijinise, îşi spuse el. începu să-i examineze din nou.

Oameni ca mine nu mai aşteaptă decît o singură călătorie spuse într-un tîrziu Natan. Voi rămîne pînă la sfîrşit aici, lîngă mormîntul soţiei mele.

Vai, a murit ? întrebă Cati Gheorghianu păstrînd aceeaşi distanţă dispreţuitoare faţă de cei doi.

De un an, răspunse Natan. Mi-a luat-o înainte sărmana, boala secolului nostru, neoplasm, nu s-a mai putut face nimic, cînd a fost descoperită, tumoarea îi cotropise tot abdomenul. Şi, pînă atunci, nici o durere, nici un semn...

Aşa se întîmplă cu bătrînii, se auzi glasul miorlăit al mătuşii Eva. Trupurile obosite de-o viaţă nu mai simt nici durerea.

Nimeni n-o luă în seamă, doar Aspazia dădu din cap, semn că o aproba.

Şi eu am rămas singur, interveni Aducovschi, profitînd ca ceilalţi tăceau. Cred că aţi aflat că...

Da, spuse Cati Gheorghianu aruncîndu-şi ţigara. Am aflat şi e trist... Cîteva clipe mai tîrziu, cînd îşi aprinse altă ţigară, mîinile îi tremurau. Era semnul că vorbele celor doi reuşiseră să o enerveze.

Oameni singuri, continuă Aducovschi. Ce să mai facem şi noi ? Să nu ne apuce urîtul, ne petrecem timpul mai mult împreună, ne-am unit plimbările, mîncăm cînd la unul, cînd la celălalt... Acum, la bătrâneţe, am învăţat să şi gătim... Recunosc, mai adăugă Aducovschi rînjind, prietenul meu e mai tare, un adevărat maestru în arta culinară...

Luciră acum şi dinţii din barba lui Natan, suspect de albi. Dar numai cîteva clipe, ca un început de zîmbet trist şi neputincios.

Şi ce murături pregăteşte el pentru iarnă ! se relansa din nou Aducovschi. Gogoşari, ardei umpluţi cu varză, gogonele... Cînd le pune în borcane, e un adevărat ceremonial, parcă toată viaţa numai murături a pus, hă, hă...

Cati Gheorghianu se răsuci scurt, întorcîndu-i spatele. Aducovschi făcu repede doi paşi spre direcţia în care se întorsese Cati Gheorghianu şi se opri smerit în faţa ei. Natan îl urmă cu vădită greutate, ca şi cum tălpile i s-ar fi lipit de prundiş. Privind-o dintr-o parte pe văduva academicianului, acosta începu să vorbească despre răposat. Laudele pe care le adresa lui Vlad Gheorghianu ieşeau din gura lui fără nici o stridenţă, fiecare vorbă părea cîntărită îndelung. Era evident

ca omul ştia să mînuiască perfect cuvintele, gîndea Iustin. In privinţa asta era cu mult deasupra lui Aducovschi, fiecare frază trăda o fineţe care nu se capătă decît în preajma cărţilor, iar nostalgia pentru anii ce-i trecuseră prin viaţă îi însufleţea într-un fel aparte glasul pînă atunci stins. Dar ce rost mai aveau vorbele acestui om, care, mai mult ca sigur, nici el nu credea în ele. Nişte minciuni înşirate cu abilitate, să-i facă plăcere bunicii sale ? Nu, în sinea lui, Iustin nu-I condamna pe Natan, ci pe Cati Gheorghianu, ale cărei mîini încetaseră subit să mai tremure. îl asculta atentă. Faţa ei emana acum nu, atît încîntare, cît mai ales mîndrie. Era ca şi cînd ar fi vrut să-i spună, iată, Iustin, iată cine a fost bunicul tău, omul care ne vorbeşte nu mai are nici un interes să-1 laude şi, totuşi, o face. Puţin mai înainte, Natan fusese un nepoftit şi acum, pentru cîteva laude aduse răposatului, devenise cunoştinţă apropiată bunicii sale. Ciudată schimbare ! îşi mai spuse el. De fapt, cu ea, cu bunica .lui ar fi trebuit să înceapă... Ce anume ?... întrebarea venise aproape tară voia sa, ca şi cum întreaga lui fiinţă, alertată, încerca să se apere de cine ştie ce boală. Ultima întîlnire cu Cesa îl împinsese cu adevărat într-un hăţiş de întrebări. Scriitorului nu-i scăpaseră decît două-trei vorbe despre bunicul său, însă greutatea lor fusese "incomparabil mai mare decît cuvintele aiuritului de fotograf. în ultimele zile, tot revenind la poveştile lui Cesa, descoperise treptat că nu erau doar nişte simple fulgerări de bliţ, ci se legau între ele ca detaliile unui imens tablou, în care pictorul mai putea contura oricînd un chip... Şi nu-1 pusese Cesa pe bunicul său alături de Macrinovici ?... De ce dovadă mai era nevoie ?... Poate scriitorul avea dreptate, poate se luptau şi în el, ca în orice om, mai mulţi inşi. Care dintre ei îi striga mereu că Cesa avea dreptate^?... Dar cine, mă rog, era acest Cesa, cu ce drept, se revoltă Iustin, lipea el etichete pe fruntea unor oameni, asemenea unui medic ce pune diagnosticul ?... încercă să se desprindă de imaginea acelui om, care ridica mereu din umeri şi chinuia între degete o pipă.

Bunica lui tocmai spunea : Dacă v-ar auzi acum Vlad, s-ar simţi jenat... Ştiţi doar cum a fost, suporta, la fel de greu laudele ca şi criticile la adresa sa...

Aveţi dreptate, spuse Natan, dar, în ceea ce mă priveşte, cred că n-am exagerat nimic. Adevărul poate fi întors ca o

mănuşă, însă oricît ai răsuci şi ai întinde mănuşa, nu poţi face din ea pălărie sau ciorapi, tot mănuşa rămîne...

Plictisit de discuţia lor, Iustin îi făcu semn din ochi Oanei şi porni în direcţia din care venise. Secretara îl urmă, dar, după doi paşi, se opri privind în jur, mai făcu alţi doi, mişcîndu-se încet, mimînd o oarecare curiozitate faţă de semnele funerare din preajma ei, de exemplu o piatra pe care crescuse muşchi, cu nişte urme de litere pe ea, un mormînt acoperit 'numai cu albăstrele, întîrzia voit ca totul să pară firesc îndepărtarea ei de grup să fie înţeleasă aşa, întâmplătoare, dorea să se plimbe puţin, nu ?... Iustin se oprise aprinzîndu-şi o ţigară şi, cînd ea ajunse lîngă el, îi arătă o cruce veche, cioplită în piatră, cu inscripţia unui an din secolul trecut: Citeşte ce scrie aici !...

Oana citi în şoaptă : Cînd anii mi s-au gătit, ceasul morţii a sosit, şi punîndu-mă-n pămînt, cu lut m-au acoperit..., cinstiţilor cititori, mă rog să fiţi rugători, zicînd Dumnezeu să-1 ierte de păcate, pe Mitică Iordache... Termină epitaful rîzînd uşurel : Cu noi a cam dat greş, Mitică, nu sîntem nici rugători, nici cinstiţi. Am dreptate ?...

îţi faci autocritica ? spuse el. Aruncă ţigara şi o strivi sub talpa sandalei: Nu ştiam că bunicul meu te-a recomandat pentru postul de secretară. Cui ? Tatălui meu ?...

Ce vezi rău în asta ? Acum faţa ei era cu adevărat ironică : Aveam un amărît de post într-un spital, dactilografă... Dacă mai rămîneam acolo, mă ţicneam... Spital de urgenţă, numai vaiete şi gemete..

Şi unde l-ai cunoscut ? întrebă el.

Bineînţeles că acolo, răspunse ea zîmbind. Academicianul venise să vadă un pacient, un salariat de la institutul de biologie... întîmplător, l-am condus eu pînă la salonul în care se afla cunoştinţa sa... Văd că mă priveşti cam ciudat, cam neîncrezător. Ar trebui să ştii că am dat concurs, am avut emoţii, am tremurat...

Păi ce rost a mai avut concursul, dacă el te susţinea ? Iustin îşi aprinse o altă ţigară, trase un fum şi o aruncă.

Recomandare pentru concurs, atît, spuse ea. Devenise, brusc, tristă. Ce mai vrei să ştii ?... Văd că nu eşti în apele tale...

Da, acceptă el, sînt obosit, surmenat..., aş dormi la nesfîrşit...

Ea izbucni pe neaşteptate în rîs. Era un rîs forţat, care îi îmbujorase obrajii şi îi lărgise gura, trăgîndu-i două cute abia vizibile în jurul ei, şi el o întrebă de ce rîdea. Proştii TÎd cînd îşi amintesc ceva, nu ?... îi răspunse Oana. Uite, mi-am amintit şi eu... într-un loc nu tocmai propice pentru rîs, recunosc... îmi cer scuze, domnule Gheorghianu, ha, ha...

Te rog, încetează ! îi porunci Iustin.

Gata, spuse Oana, sînt serioasă, îţi promit... Nu vreau să ai necazuri din pricina mea... Ştiu eu, te-ar putea certa bunica, venerabila doamnă Cati... De fapt, aş putea să nu te iau în seamă, sînt invitata ei... la colivă, ha, ha... colivă în aer liber... Ştii de ce mi-am amintit ?... De o discuţie dintre profesorul Dragomir şi tatăl tău... Tovarăşul director îl sfătuia sa se îngrijească mai temeinic de locul de veci... îţi poţi în-chipui ce discuţie, nu-i aşa, ştiinţifică... Se zice că soţia lui Dragomir are un mormînt modest, umil, undeva la marginea cimitirului... Tocmai asta îi spunea tatăl tău... Nu e bine, tovarăşe profesor, v-aţi putea construi chiar un cavou, moartea trebuie respectată, trebuie asigurat cum se cuvine şi locul de veci... Chestii de astea, înţelegi ?... Şi Dragomir, în genul lui, persiflînd totul, eu, dragă, n-am aspirat niciodată la nemurire, asta e treaba şefilor, ei au ceva din sîngele faraoni-lor, visează piramide, piramidele lor..., apoi mă îngrijesc şi de cei ce vin după noi, nu vezi ca se pune acut problema pămîntului, cu ce este ocupat... De pe un mormînt udat la timp poate să se recolteze o traistă de ceapă sau un sac de salate, ha, ha... Dragomir a rîs şi acum trebuie să rîd şi eu, să înţelegi scena... A ţinut-o aşa mai multe minute, pînă ce tovarăşul director 1-a întrerupt, nu-mi amintesc ce i-a mai spus, şi Dragomir s-a zburlit în felul lui, ca un arici, că, dragă directore, dumneata poţi fi liniştit, ai asigurată nemu-rirea, tot să putrezeşti într-un cavou de marmură neagră, cu porţi ferecate... E răutăcios bătrînul, nu ?... De ce nu-mi răspunzi ?... Oare ne-am plictisit, ne-am săturat de dra-goste ?... Sînt puţin de partea lui Dragomir, chiar dacă asta te va supăra... Să fi fost în locul lui, aş fi continuat astfel, aş fi argumentat tatălui tău că spaima de moarte e o invenţie a burgheziei, noi însă o înghiţim ca pe un medicament... sau nu, ca pe o votcă, un whisky, cu o plăcere ascunsă, cea a confortului..., adică omul care nu şi-a epuizat în viaţă lăcomia, dorinţele, şi vrea să fie în mormînt cît mai bine

Dascălul Ie făcu semn cerşetorilor să mai aştepte. Cati Gheorghianu desfăcu poşeta, scoase o hîrtie de o sută de lei şi plaţi preotului. Pe urmă, dascălul îşi umplu coşul, luînd din toate cele cîte se aflau aşezate pe feţele de masă ce acopereau treptele cavoului : covrigi, tartine, cozonac şi fructe, îndesă în coş şi cîteva sticle cu vin, apoi se retrase odată cu preotul. Atunci năvăliră cerşetorii. Se înghesuiau unii în alţii, întindeau mîinile, apucau, se înjurau, încît doamna Cati Gheorghianu fu nevoită să-1 strige pe Vasilescu. Acesta îi îndepărtă repede, poruncindu-le să se aşeze pe două rînduri: Ce, mă, voi nu ştiţi de coadă, de ordine şi disciplină ?... Gata, aşa, la rînd, amărîţilor, fără îmbrînciturí, fără scandal !... Ca la alimentara, fraţilor...

In mîinile lor apăruseră pungi de plastic, şi Aspazia, cu Eva Iliescu, începuseră să împartă pomenile, în vreme ce bunica lui aşeza pe bancă o tavă cu tartine, cozonac, bucăţi de colivă, două sticle cu vin şi pahare...

Poftiţi ! îi îndemnă ea pe Aducovschi şi pe Natan. Serviţi !... Şi mata, domnişoara, îndrăzneşte !... Te rog !...

Iustin urmări o vreme ce se petrecea acolo, printre cerşetori, întrebîndu-se ce s-ar fi putut face cu aceste fiinţe atît de decăzute. Toate răspunsurile care îi veniră în minte i se părură neverosimile. Probabil că întotdeauna ei aveau să însoţească societatea, aşa cum pe om îl însoţeau maladii'e... O auzi pe Aspazia ocărîndu-i, apoi cum menajera lor îi explica mătuşii Eva în ce fel împărţiseră cerşetorii între ei cimitirul, cum se încăierau dacă vreun grup trecea în teritoriul altui grup. Scîrbit, se apropie de bunica lui. Natan rupea bucăţele mici de cozonac, le muia în vinul din paharul său, apoi le băga în gură cu o oarecare delicateţe şi începea să mestece repede, în vreme ce Aducovschi mînca încet, ca un ţăran, rumega îndelung fiecare înghiţitura, se hrănea cu adevărat. De cîte ori ducea paharul la gură, lăsa mai înainte să cadă două-trei picături de vin, repetînd mereu aceleaşi vorbe — pentru sufletul academicianului, pentru omul care îi fusese un strălucit, exemplu în muncă şi în viaţă... Oana avea şi ea în mînă un pahar pe jumătate golit şi trăgea lacomă din ţigară.

Sa-ţi mai torn puţin, domnişoară, îi spuse Cati Gheorghianu.

Vai, e foarte tare, răspunse ea, dar nu refuză. M-a cam ameţit, adăugă apoi rîzînd. Părea că nu-1 mai lua în seamă

15C

pe Iustin. Căuta cu orice preţ să discute cu bunica lui şi-şi schimba mereu locul, să fie în preajma bătrînei. Iustin stătu un moment lîngă ei, apoi se apropie de intrarea în cavou. O uşă era deschisă şi înăuntru se zăreau luminările arzînd, înfipte într-o tăviţă cu nisip. Nu îndrăzni să privească mai departe şi se apucă să cerceteze fotografiile bombate, de pe frontispiciu. Erau acolo mai mult de o duzină, bărbaţi şi femei, toţi ajunşi la vîrsta bătrîneţii. Primul mort era tot un Vlad Gheorghianu, un ins gras, cu mustăţi enorme, îmbrăcat într-un caftan de pe la începutul secolului trecut. Iustin constată că pe zidul cavoului mai putea să încapă altă duzină de fotografii, pe măsură ce morţii din cripte se topeau, se restrîngeau la o legătură de oase, să facă loc celor ce aveau să vină peste ei. A cîta fotografie putea să fie a lui ?... Nu conta, îşi răspunse indiferent, aproape în glumă, de parcă ar fi fost vorba despre altcineva... Chipurile acelea, destul de aspre, colţuroase, nu-i reţinură prea mult atenţia. Se răsuci spre alee. De acolo, de pe ultima treaptă, în zumzetul insectelor care se revărsa de peste tot, ca o apă invizibilă şi cleioasa, avu senzaţia că se află în faţa unui enorm acvarium, că lumina filtrată de crengile pinilor îi dezvăluia o lume acvatică, nişte animale marine, mişcîndu-se greoaie în abisul lor, bunica şi cei din jurul ei nu mai erau decît peşti mari, plutind în derivă, cu capetele către suprafaţa apei, iar cerşetorii, cu Aspazia şi mătuşa Eva, formau o îngrămădire de crabi uriaşi, ce devorau un cadavru..., un leş venit acolo cine ştie de unde... Al bunicului, se trezi el spunîndu-şi, al academicianului Vlad Gheorghianu. O clipă mai tîrziu, clătinîndu-se, fu gata să verse, simţea că i se întoarce stomacul pe dos. Se aşeză pe marginea ultimei trepte, cu capul în mîini, inspirînd adînc. Ce se întîmpla cu el ? îl extenuase într-atît seziunea de examene, făcuse insolaţie ?... Sau, pur şi simplu, cauza era tot ce văzuse în ziua aceea ?...

îşi reveni într-un tîrziu şi îl auzi pe Aducovschi perorînd : Acum e nevoie de alte indulgenţe, doamnă, de alte tîlcuri pentru vechile poveşti... Despre ce naiba vorbea nenorocitul ăsta ? se întrebă el. Putea să trăncănească orice, nu-l interesa..., nu-i mai trezea curiozitate. Curiozitatea ?... Spre ce ?... Pentru ce ?... îl apucă groaza, închipuindu-se vărsînd acolo. Sigur, Oana ar fi rîs, ar fi făcut haz, ce mai bărbat!... îşi privea vîrful sandalelor şi încerca să-şi stăpînească nervii, cînd auzi prundişul scîrţîind sub tălpile cuiva, care **călca**

greoi, tîrîndu-şi picioarele. Crezu că e ultimul cerşetor care se retrăgea şi nu-şi ridică fruntea din mîini. Constată, însă, că se înşelase. Cineva vorbea împleticindu-şi limba în gură : Sărut mîna, doamnă... zău, nu vă supăraţi..., am întîrziat..., mi-am propus sa fiu punctual..., dar, uitaţi, să mă ia naiba, am greşit..., am trecut pe la o bombă... şi căldura asta...

Cine eşti dumneata ? întrebă enervata Cati Gheorghianu. Cum de îndrăzneşti ?...

Pardon, stimată doamna..., începu iar glasul beţivanului, şi Iustin îşi ridică atunci ochii. 11 identifică din prima clipă. Era individul pe care îl văzuse în holul cabinetului de la profesorul Dragomir. Numai ăsta mai lipsea, îşi spuse el.

Ce vrei mata ? îl mai întrebă Cati Gheorghianu. Poftim, vino să bei un pahar cu vin, serveşte o felie de cozonac şi pleacă...

De ce, doamnă ? răspunse el. De ce sînteţi rea ? Eu am venit să aprind o lumînare la mormîntul binefăcătorului meu... Să mă ia naiba de mint. Mi-am amintit de ziua cînd mi-a adus la cunoştinţă că am luat concursul... Mă bătea pe umăr, ha, ha, bravo, Filip An tip, eşti norocos, băiete... Pe dracu, tot domnul academician m-a dat afară... şi am ţinut acum minte şi ziua înmormîntării lui... Tot ma duceam la mormîntul mamei, de ce să nu mă opresc şi aici ?...

Aiurezi, îl întrerupse Cati Gheorghianu. Eşti beat... Hai, du-te !...

Uşurel, doamnă, m-am pregătit pentru ziua de astăzi, continuă el clătinîndu-se. Să nu mai vorbim despre restul ce-1 vedeţi pe mine, dar cămaşa e noua, observaţi ?... Am îmbrăcat-o pentru evenimentul ăsta... însă am întîrziat... Auziţi, doamnă... prea stimată doamnă... acolo, în bombiţa în care am băut... recunosc, gata... acolo era o oglindă atîrnata pe perete... A fost ca şi cînd n-aş mai fi văzut pînă atunci mutra mea... asta, faţada pe care o vedeţi şi dumneavoastră, stimată doamnă... Mi-am dat la o parte părul lăţos, sur... gălbejeala mea de hepatic, gura ştirbă... cartoful ăsta de nas vînăt, morcovul ăsta şui, şi-am lăsat în oglinda aceea numai ochii... Atît, ochii... Ei sînt portiţe spre sufletul omului, nu ? Pe naiba, cu ochii ne ascundem unii de alţii, ne tăinuim cel mai bine ticăloşiile... Şi dumneavoastră, doamnă, vă ascundeţi acum în spatele unei priviri dispreţuitoare, de batjocură... Şi aveţi dreptate, merit dispreţul tuturor, sînt un păcătos, o

canalie, fostul turnător Filip Antip... O dată am turnat, dar este de ajuns, nu ? Suficient să mă fudulesc şi eu cu un astfel de titlu... Deci, m-am uitat în ochii mei... Ştiţi ce-am văzut, oameni buni ?... stimaţi oameni buni... Ce-am văzut în ei ? Gol, pustiu... goliţi, nimic din ceea ce ar fi trebuit să fie acolo, doar numai aşa, ceva ca la boi, cînd stau în jug şi rumegă... Mi-a venit să scuip...

Gata, valea ! spuse Vasilescu. Te-am ascultat, ai trăncănit destul. Acum pleacă !...

Iustin încremenise acolo, la marginea ultimei trepte a cavoului, îşi amintise că Izu Herşcovici, cînd îi dăduse fotografiile şi adresa lui Flori Ambrozie, îi vorbise şi despre acest om. Nu, nu avea nici o îndoială în privinţa identităţii individului, fotograful îi scrisese atunci pe o bucăţică de hîrtie, nu numai numele, ci şi adresa acestui Filip Antip, spunîndu-i că, dacă îl va cunoaşte, se va putea distra puţin. Iată că distracţia venise...

Antip nu se sinchisi de vorbele lui Vasilescu. întorcînd capul spre acesta, îl descoperi pe Aducovschi şi mai făcu un pas : Se putea să nu fie prezent aici marele Iosif..., Iosif Aducovschi ? ! Pardon, era să mă ia gura pe dinainte... Iosif, ha, ha... unul mărunt, minuscul în comparaţie cu, ha, ha... Mîna dreaptă a răposatului. El, capul şi tu, mîna, ha, ha... Auziţi, stimată doamnă... şi onorat auditoriu ?... Capul acela şi mîna aceasta mi-au spus într-o zi, Antip, băiatule, ni se rupe inima, ne topim de mila ta, iubitule, însă n-avem încotro, în institut nu mai ai loc, ia-ţi catrafusele şi pleacă... O servietă de vinilin, un stilou şi cîteva cărţi... toate catrafusele cercetătorului biolog Filip Antip... Să vă spun drept, eram şi scîrbit să tot cercetez, eram îngreţoşat... Vax, asta realizasem, în loc să fi slujit biologia, îl slujisem pe răposat, care, la rîndul său, slujise... naiba să-1 ia... Vax, asta făcuserăm toţi pînă atunci, să zic aşa, cercetasem cercetarea, ha, ha... aşa că puteam să plec... De ce doreau ei să plec, să dispar din institut ? Mă mai întreb şi acum... Dar capul şi mîna care domneau peste noi erau atotputernice, iar Filip Antip, un neputincios, n-avea curajul nici măcar să întrebe, cel mult el putea să le mulţumească pentru grija părintească ce i-o purtau... Iosif, potlogarule, m-ai doborît atunci pentru totdeauna, la pămînt m-ai pus, mă, mînă dreaptă a academicianului, ha, ha... O mînă necăjită acum, trebuie să recunoaştem,

orfană de trup, de baza ei... de centrul acela, care gîndea totul... Lasă-mă, domnule !... Cine eşti dumneata ?... Ce vrei de la sufletul meu ? Nu te cunosc...

Vasilescu îl apucase de spate şi-1 împingea zdravăn : Vrei cîteva ?... Cu mine nu-ţi merge, omule... Vii aici, deranjezi lumea, profanezi memoria morţilor... Se poate ? !...

Ce profanez ? strigă Antip. N-am ce... Pe memoria lor pot... auzi ?... Şi pe capul lui Iosif... Ce plăcere aş avea să-i stropesc puţintel creştetul lui Iosif Aducovschi...

în cele din urmă, Vasilescu reuşi să-1 îndepărteze. O vreme, tăcură toţi. Nimeni parcă nu mai îndrăznea să vorbească. Mătuşa Eva excîamă, totuşi, revoltata : Ce lume, nu mai ai nici o siguranţă nici în mormînt !...

Iustin se uita neliniştit pe faţa bunicii lui, dar nu reuşea să deslușească nimic. Chipul ei încremenise la fel ca în timpul slujbei religioase. Ce ar fi putut să vadă ? Ce întrebare i-ar fi putut pune ?... Era năucit. Nu-i venea să creadă că auzise injuriile acelui beţivan. De ce nu sărise el primul să-1 ia de piept şi să-1 arunce cît colo ? Şi de ce atîta neputinţă la bunica lui, care ascultase aproape resemnată ?...

Cînd cele două maşini lăsară cavoul în urmă, tot zumzetul calm al cimitirului fu acoperit de sunetele unei fanfare. Intîlniră cortegiul mortuar pe aleea centrală. Fanfara, un camion drapat în roşu, sicriul aşezat pe platformă, înecat în flori, rudele îndoliate şi mulţimea venită să-1 însoţească la groapă pe dispărut... Iustin trase pe dreapta, lîngă bordură, şi opri. După ce aprinse farurile, îşi sprijini fruntea de volan. Se săturase să mai vadă sicrie, morţi, să mai audă vorbindu-se despre ei. La un moment dat, auzi miorlăitul mătuşii Eva : O înmormîntare de necredincioşi, Cati, fără preot... Oana, care se urcase în maşina lor, aşa cum dorise bunica lui, o întrerupse printr-un rîs scurt, ca un gîlgîit de pasăre : Acum fără preot, fiindcă îşi, păzesc posturile, dar spre seară, ce s'ujbă i se toarnă răposatului ! Ca între rude... Da, am auzit şi eu de asta, miorlăi din nou mătuşa Eva. Multă făţărnicie mai este în lume !...

Numai Cati Gheorghianu şi Iustin tăceau. El — cu fruntea sprijinită pe volan, ea — privind înainte, cu ochi extenuaţi, goi de orice gînd, de orice dorinţă. Alămurile fanfarei bubuiră pe lîngă maşina lor...

3

Invitaţii fuseseră conduşi în biblioteca academicianului, unde acum, în afară de mobilierul obişnuit al încăperii, se mai aduseseră alte fotolii şi scaune, două măsuţe lungi pe care se aşezaseră din vreme tăvi cu sticle de votcă, ţuică, coniac şi apă minerală, nişte vase de argint pline cu cuburi de gheaţă, pahare, scrumiere şi cîteva vaze de porţelan chinezesc cu trandafiri proaspeţi — fiori'e preferate ale răposatului. Văduva se ţinuse să respecte şi acum tabieturile casei, adică să fie totul ca pe timpul soţului ei, cînd, înainte de masă, amfitrionul îşi aducea musafirii în bibliotecă, la o tărie, cum îi plăcea iui să spună, şi le turna el însuşi în pahare. Găti Gheorghianu dorise, să respecte pîna şi acest *intermezzo* absolut necesar după părerea răposatului academician, prologul prînzului, timpul care îi unea repede pe toţi. care crea de la început buna dispoziţie, punînd sîngele în mişcare şi, mai ales, înfierbîntînd spiritele...

Era aproape ca atunci, doar că, în locul iui Vlad Gheorghianu, turna în pahare nepotul său, Iustin, iar pe tăvile de pe măsuţe lipseau sticlele de whiiky *Johnnie Walker, Black and White, Hankey Bannister* etc, dispăruseră coniacurile line, cu etichete pe care ai fi putut citi *Metaxa* ori *GranA Empereur,* vermuturile italiene, ţigările americane, greceşti sau englezeşti, toate acele băuturi şi ţigări din care unii dintre mvitaţi se înfruptaseră..., nu-i aşa, criză mondială, hă, hă... ajunsese şi în casa Gheorghienilor... Bineînţeles, lipseau şi anecdotele răposatului, mai totdeauna deocheate, spuse ca între bărbaţi, fără perdea, sau bancurile de ultimă ora, ori mărturisirile lui, cînd se ameţea, făcute între patru ochi şi numai unor prieteni intimi, ca Alecu Muşa, cum că după băuturile consumate în biblioteca lui s-ar fi putut trasa nu numai harta importurilor de mărfuri destinate doar feţelor subţiri, ci mai cu seamă una a relaţiilor pe care le avea institutul cu străinătatea, relaţiile Universităţii, ale rectorului..., o diagramă a călătoriilor peste hotare făcute de colaboratorii săi, de subordonaţi... şi, de ce nu ?, chiar a oscilaţiilor internaţionale...

Oricum, şi fără băuturile şi ţigările acelea străine, ei se încălziseră, trecuseră repede peste momentul prezentărilor, cu

întrebări de genul : ce mai faci ?... sau : de cînd nu ne-am mai văzut, domnule ? !... depăşiseră, de vreo douăzeci de minute, momentele de protocol, cam rigide, cam reci, pe care dispărutul nu le pwtea suferi, cum precizase de la început Cati Gheorghianu, repetînd asta de mai multe ori, în timp ce invitaţii îi sărutau mîna. Ea se retrăsese apoi, scuzîndu-se că mai avea, ca orice gospodină, unele lucruri de pus la punct, mici retuşuri, şi, în absenţa ei, Iustin se străduia să-şi îndeplinească rolul cît mai bine, să fie amabil cu toată lumea, să le umple la timp paharele, să servească gheaţa... Deşi căuta să nu-şi mai amintească de cele petrecute în ajun, la cimitir, revenea la povestea întîmplată acolo, împins parcă tocmai de figurile şi vorbele oamenilor printre care se mişca acum. Bunicul său, generalul Popenţa, stătea între Ştefan Pahopol şi Romeo Iţicovici. Tăceau toţi trei. Nici Sergiu Cesa nu scosese vreo vorbă ele cînd se aşezase pe un scaun, în apropierea uşii. îşi aprindea pipa care i se stingea mereu, urmărind pasiv, indiferent, discuţia celorlalţi, care gravitau în jurul lui Macrinovici. Iustin observase de la început că acesta încerca să dirijeze discuţia spre variate subiecte, după bunul său plac, trecînd cu repeziciune de la o idee la alta, ca într-un slalom obositor de urmărit. Cei din jurul său se arătau extrem de docili, dădeau din cap, îl aprobau din ochi, îi repetau cuvintele. Din cînd în cînd, în scurtele pauze, se auzeau exclamaţiile lui Ilie Horga : E o plăcere, tovarăşe Macrinovici, zău, e o adevărată plăcere să vă ascult!... sau : Asta-i, aţi pus punctul pe i, ha, ha... degetul pe rană, chiar dacă doare, domnule...

Macrinovici era singurul dintre ei care încă nu se aşezase. Părea să nu-şi fi găsit locul. Făcea cîţiva paşi printre măsuţe, se întorcea cu o piruetă, o lua _de la capăt, îşi răsucea picioarele, capul, îşi căuta o mînă cu cealaltă mînă. Urmărindu-1, Iustin era mirat cu cîtă dezinvoltură de atotcunoscător aborda Macrinovici orice subiect. în unele momente, în care îşi asculta interlocutorii, devenea brusc gînditor, ceea ce nu i se potrivea. Acestea erau singurele clipe cînd nu se mai mişca, uitîndu-se fix la vorbitorul respectiv, privindu-1 cu nişte ochi în care studentul de la medicină desluşea paranoia. Apoi trăgea concluziile, reluîndu-şi agitaţia. îşi rezerva ultimul cuvînt şi, de obicei, încheia totul cu nişte glume nesărate, transformînd orice idee, oricît de însemnată ar fi

fost, în ceva mărunt, fără substanţă. Pentru un astfel de comportament, gîndea Iustin, Macrinovici făcuse un exerciţiu îndelung, ajunsese la o oarecare abilitate care se putea confunda cu inteligenţa, cu erudiţia... îi dădu din nou dreptate lui Cesa, era acum şi el convins că fiecare om căuta să-şi inventeze o poveste, să creadă într-o închipuire despre sine, pe care şi-o plăsmuia singur, şi că Macrinovici se număra printre cei norocoşi, învingătorii care reuşeau să impună şi altora acea imagine despre ei înşişi... Un om deosebit, uo savant, o personalitate de mare suprafaţă — asta trebuia să fie imaginea despre Macrinovici, aşa cum şi-o construise Macrinovici... Oare cei din jurul lui chiar erau convinşi ? se întreba el, cercetîndu-le chipurile. Gavril Chiriacescu şi Corneliu Coste continuau să dea din cap, aprobîndu-i vorbele, Teofil Horga îşi muiase degetul în gură şi acum îşi masa cu plăcere sprîncenele, Paul Popescu şi actorul Spiridon Aciu, instalaţi pe canapea, ascultau într-un fel de extaz... Nu, nu putea să-şi răspundă, încă nu reuşise să descifreze ce ascundeau măştile acestor oameni. Şi Macrinovici continua să peroreze în stilul lui, frămîntîndu-se într-una...

Se discutase despre şansele echipei de fotbal locale în campionatul primei divizii a ţării, se trecuseră în revistă perspectivele echipei naţionale, tot de fotbal, în competiţiile mondiale — capitol la care Macrinovici ss dovedise extrem de avizat, spunînd că în fotbal era ca în agricultură, se pricepeau, nu-i aşa, toţi, sau în agricultură, ha, ha, era ca-n fotbal... Se abordase apoi filmul, pornindu-se de la unul istoric, foarte proaspăt, în care jucase şi Aciu, într-un rol episodic, de două-trei replici, cum mărturisise singur cu un fel de silă orgolioasă, se exprimaseră mai multe opinii cu aceeaşi concluzie, că filmele noastre nu prea străluceau, domnule, deşi... deşi, paradoxal, existau actori de mare clasă, regizori de talie internaţională, şi Macrinovici umpluse încăperea cu rîsul lui repezit, ca un nechezat, ha, ha, ce mai, paradoxurile deveniseră esenţa, baza... ha, ha..., dar nu mai spusese a cui bază deveniseră, iar Chiriacescu întrebase dacă aveau sa se instaleze ori nu rachetele nucleare în Europa occidentală, problemă ce fusese repede întoarsă pe toate feţele — intervenind aici şi generalul Popenţa, doar cu aceste cuvinte spuse pe un ton, ca şi cum ar fi vorbit paharului din mîna lui : încheieturile Europei trosnesc, ce mai, sînt gata să plesnească de

atîta armament! —, ajungîndu-se unanim la un răspuns ambiguu, însuşi Macrinovici clătinase din cap, situaţia era tulbure, da, da, foarte tulbure..., pe "urmă împinsese discuţia spre zborurile în cosmos, mărturisind că el, lingvistul, ar fi făcut oricînd un asemenea voiaj deşi, cum ştiau toţi, are doi fii care încă nu-şi terminaseră studiile, care ar fi putut rămîne orfani etc, etc... şi, după ce ceilalţi comparaseră rachetele sovietice cu navetele spaţiale ale nord-americanilor, trăsese concluzia tot cu o glumă, povestise că un pămîntean se întîlnise cu un extraterestru şi, din una-n alta, au ajuns <:u discuţia la femei, ha, ha... cum se întîmplă mai întotdeauna între bărbaţi, nu ?... şi pămînteanul i-a arătat fotografiile nevesti-si, întrebîndu-se cum erau extraterestrele, femeile lor..., răspunsul a fost că se deosebeau de pămîntence într-o singură privinţă, aşezarea sînilor, ha, ha... extraterestrele aveau sînii la spate... şi, la mirarea celuilalt, cam scîrbită, i-a răspuns că pămîntenii erau fraieri, nici nu puteau bănui ce minunat devenea astfel tangoul, ha, ha...

Acum se discuta despre învăţămînt, se luase în dezbatere perspectiva cifrelor de şcolarizare şi a avansărilor, Macrinovici tocmai îşi asigura asistenţa că lucrurile nu puteau să evolueze prost, nu, cel puţin pe total, ha, ha, izbucni el în rîs, pe total general avea să fie bine, aşa cum erau toate totalurile, ha, ha..., cînd Cati Gheorghianu reveni printre ei, mărturisindu-şi neliniştea în privinţa absenţei profesorului Dragomir : Sigur i s-a întîmplat ceva, nu este el omul care să nu-şi respecte cuvîntul, ora stabilită...

Dar bine, stimată doamnă, cine mai trebuie să vină ? întrebă Ilie Horga.

Numai profesorul Dragomir, răspunse ea. Aş fi fost fericită să-1 văd aici pe academicianul Muşa, Alecu, prietenul -nostru din totdeauna. Sărmanul, însă, e bolnav... ceva grav... Ca şi tovarăşul rector... La bătrîneţe nu ştii niciodată ce poate să survină în următorul ceas... Dar profesorul Drago--mir...

Păi, să-i dăm un telefon, doamnă, propuse Horga.

Vai, de cînd a ieşit la pensie şi-a suprimat telefonul, spuse ea.

Exact, interveni Macrinovici. Aproape că nu se mai poate comunica..., s-a izolat, am auzit că şi la institutul de biologie, unde mai vine, stă închis în cabinetul său... Asta-i, bă-

trîneţea, mai aduce şi ciudăţenii sau le amplifică pe cele din tinereţe... Staţi... staţi!... De unde am auzit eu o poveste destul de hazoasă despre Dragomir ?... Haz şi tragedie, ha, ha... Cine mi-a spus ?... Cică ar fi început o dragoste sau e pe punctul s-o facă...

Am auzit şi eu, mărturisi Chiriacescu, cu obişnuitul lui glas rece, distant, pe care şi-1 dregea cînd şi cînd, tuşind discret, cu mîna la gură. Acum îşi răsucea pe deget un inel gros dm aur, prevăzut cu un oval în care era încastrat numele său : Poate să nu fie adevărat, chîî-hîî-hîîî..., ci numai zvonuri, legende de astea...

Nu, nu, tovarăşi, atacă prompt profesorul Coste, împroşcînd pe cei din jurul său cu salivă. Ştiu precis... mi-a povestit cineva demn de încredere, mi se pare chiar un nepot de-a! său... Povestea de dragoste e autentică, tovarăşe Macrinovici, s-a petrecut... în sfîrşit, se petrece..., aşa cum v-am relatat şi dumneavoastră, hîm, doar de la mine ştiţi... Corneliu Coste se ridică de pe scaun, lung, deşirat, şi începu să se ajute cu mîinile, să dea mai multă greutate cuvintelor sale : Sărmanul profesor... văduv, nu-i aşa... rămas singur de cîteva luni, de vreo jumătate de an, oricum, nu prea mult de la moartea soţiei sale..., se duce în fiecare zi la cimitir, indiferent dacă ninge sau plouă... Toată admiraţia, *chapeau bas !...* Lumînări, flori ş.a.m.d.... Dar, într-o bună zi, descopere pe mormîntul soţiei flori proaspete, lumînări aprinse... Sigur, puse de altcineva, aprinse de o alta mînă... Omul e intrigat, emoţionat... înţelegeţi, nu ?... Cine a putut să facă un asemenea gest ? Ce fiinţă şi-a adus aminte de scumpa lui răposată ?... A doua zi la fel, aceleaşi flori, aceleaşi lumînări, aceleaşi întrebări... şi peste o săptămînă, şi peste două săptamîni... în sfîrşit, într-o seară sau într-o dimineaţă, nu mas ştiu, se dezvăluie şi misterul, taina, domnilor, apare sub chipul unei femei, aşa, între două vîrste... Dragomir o surprinde aprinzînd lumînările... şi ea, cu lacrimi în ochi, î mărturiseşte cîtă stimă i-a purtat dispărutei, cît a suferit cînd doamna Dragomir a murit... Restul vi-1 puteţi imagina, întîlniri zilnice la cimitir, lîngă mormînt, apoi, plecări împreuna... Se mai spune că femeia ar fi măritată şi a deschis acţiune de divorţ...

Nepotrivire de caracter, ha, ha, izbucni Macrinovici.

159

Vă rog, imploră Coste, cu braţele în sus. Ceea ce nu ştie Dragomir este faptul că dama a pus la cale totul, a studiat bine situaţia înainte de a începe demersul, a observat orele cînd el venea la mormînt, ca florile să fie proaspete, lumînările să ardă. înţelegeţi, nu ?... Dragomir a agonisit şi el ceva la viaţa lui, şi escrocii, domnilor, operează pînă şi la cimitir, oriunde pot... Totuşi, Dragomir nu-i un copil să4 iei de mînă cu o bombonică !...

Bombonica există, ha, ha, exclamă din nou Macrinovici. Există, se mişcă, îl ia la braţ, ha, ha...

Sînteţi aspri, interveni pentru prima dată Pahopol. Eu nu-1 condamn, fiecare are particularităţile lui, nu trebuie să băgăm oamenii în tiparele pe care noi ie considerăm ideale... Sînt indivizi care, pur şi simplu, nu se pot descurca singuri, n-au făcut-o niciodată... Dacă nu au pe cineva lînga ei, dispar... Şi-apoi nu mai poate fi vorba de dragoste la asemenea vîrstă...

Dar, dumneavoastră... dumneavoastră, domnule profesor, spuse Cati Gheorghianu, cum aţi putut să... ? ? Toată admiraţia pentru devotamentul faţă de memoria soţiei...

Asta, spuse Pahopol, nu-mi dă dreptul să-i judec pe alţii, sînt chestiuni strict personale, doamnă, unde nimeni nu trebuie să-şi bage nasul.

Aşa este, încercă Macrinovici să aibă iar ultimul cuvînt. Totuşi, povestea în sine, nu-i aşa, este interesantă, are hazul ei...

Şi durerea ei, adăugă Pahopol. Mai ales durerea.

Exact, continuă Macrinovici. Parcă ştim unde se termina una şi de unde începe alta ?...

In sfîrşit, Cati Gheorghianu le spuse că era cazul să poftească în sufragerie, că îi înflămînzise destul, şi Paul Popescu, bătînd din pailme, se apropie de ea : Este cea mai bună veste, doamnă Gheorghianu, zău, cea mai straşnică veste pe ziua de astăzi !... Obrajii lui bucălaţi tremurau într-un rîs leneş şi buzele pline, umede, îi rotunjeau fără vlagă cuvintele. Criticul de artă avea o faţă de sugar bine hrănit, cu pielea trandafirie, ochi de felină şi, din cauza conformaţiei capului, alungit, urechile arătau prea mari şi parcă lipite neîndemînatic de ţeastă. Iustin întoarse capul să nu-1 mai vadă. Intîlni privirea lui Cesa. Scriitorul ridică din umeri şi zîmbi dezarmat, ca şi cînd i-ar fi spus: asta e situaţia,

n-avem ce face, în timp ce Teofil Horga trecu pe la spatele lui şi-l bătu uşurel pe umăr : Să ştii că-mi placi, tinere domn, dacă aş avea vreo fată de măritat, ţi-aş da-o, aş fi fericit, domnule, să... să... şi nu-şi mai termină fraza, începuse deja să dea ocol biroului, admirîndu-i zgomotos lucrătura, pipăindu-i încrustaţiile de pe margini: Artă, domnule, frumuseţea lemnului se dezvăluie toată..., unde mai găseşti să cumperi aşa ceva ? !... şi sfîrşi prin a se opri în faţa lui Cesa : Ce mai faceţi, dragă maestre ?... Nu vă mai vede lumea, staţi ascuns, izolat... Ştiu, ştiu, lucraţi, vă asiguraţi nemurirea... Celălalt zîmbi iar, la fel de dezarmat, îngăduitor, şi porni spre uşă, iar Horga continuă să-i spună revoltat ce auzise el că se vorbea în oraş despre Cesa, repetînd mereu : Tîrg amărît, maestre, pe oricine...

Iustin aşteptă pînă ieşiră toţi. Cînd în sufragerie răsună rîsul lui Macrinovici, îşi turnă puţină votcă într-un pahar şi bău. Vroia să se îmbete, să nu-i mai audă, să nu-i mai vadă. Se simţea obosit ca niciodată, era frînt, deşi nu făcuse nimic deosebit în ziua aceea şi se sculase tîrziu, pe la nouă. Luă sticla să-şi toarne din nou, dar tocmai atunci apăru în uşă generalul Popenţa : Hai, dragă, vino şi tu, să nu o supărăm pe Cati!...

Se supuse fără nici o vorbă, îl urmă în sufragerie, ocoli masa lungă şi se aşeză pe scaunul rămas gol. Bunica lui îi spuse, însă, să treacă pe partea cealaltă a mesei, fiindcă acolo era locul profesorului Dragomir, care încă mai putea să vină. Ea îi arătă scaunul dintre generalul Popenţa şi Spiridon Aciu. Iustin înţelese că trebuia să aibă grijă de bunicul său, să nu-şi dea în petic. Căzuse chiar în faţa lui Macrinovici, care privea gînditor spre nudul de lîngă scară. La dreapta lui, Gavril Chiriacescu, cu ochi de expert, examina tacîmurile şi-şi comunica în şoaptă impresiile către profesorul Coste. Horga avea iar treabă cu sprîncenele, le întindea în sus, spre părul negru, a cărui culoare parcă i se scurgea pe faţă. Ceilalţi tăceau, încremeniţi pe locurile lor. Din capul mesei, bunica lui, fără să se ridice din scaun, luă în mînă un pahar şi spuse : Mă bucur că aţi venit..., că ne-aţi onorat cu prezenţa dumneavoastră... Dovediţi astfel că preţuiţi cum se cuvine memoria celui care a fost soţul meu şi prietenul domniilor voastre... li înotau ochii în lacrimi : Sînt emoţionată... Vă

mulţumesc *jusqu'au fond de l'âme...* Apoi îi pofti sa bea şi să mănînce.

Mîîî, făcu Teofil Horga, cu nasul în pahar, amuşinînd ca un cîine. Whisky !... Ce surpriză !... Cum ne răsfăţaţi dumneavoastră, stimată doamnă !...

Am păstrat anume o sticlă, se explică ea. Acum este aproape imposibil să mai poţi procura asemenea articole.

Ceea ce se vede aici vă contrazice, interveni Popescu. Criticul de artă avea dreptate, pe masă erau platouri cu icre, cu salată de vinete, cu felii de salamuri speciale şi muşchi de porc afumat, brînzeturi, felurite pateuri, ouă fierte cu sosuri picante, ficaţi de pasăre cu ciuperci, măsline, şalău fiert, cu maioneză, rulade de carne, chifteluţe, conserve de peşte, păstrăvi afumaţi în cetină, ridichi, castraveţi, roşii proaspete — toate aranjate cu un gust desăvîrşit, ochiul pictoriţei găsise pentru fiecare lucru locul potrivit, îmbinîfld fericit culorile, chiar nuanţele lor, încît întreaga masă arăta ca un tablou cu natură moartă, cum ţinuse să sublinieze Gavril Chiriacescu, făcînd ample observaţii asupra esteticii culinare, însoţite de exclamaţiile profesorului Coste : Artă, adevărată artă !...

Cati Gheorghianu nu mai reuşi să-i răspundă profesorului Coste, fiindcă Macrinovici se ridică de pe scaun, se aşeză imediat la loc, ţinînd o mînă întinsă spre capătul celălalt al mesei, neocupat, unde, pe farfurie, se afla un boboc de traadafir : Acolo ar fi trebuit să-1 vedem acum, dar în faţa legilor naturii sîntem neputincioşi... Să-1 vedem şi să-1 ascultăm ca altădată... Vă asigurăm, stimată doamnă, cu toţi regretăm lipsa academicianului Vlad Gheorghianu, omul a cărui viaţă rămîne un exemplu strălucit în toate privinţele, o amintire a viitorului... Scaunul deja începuse să scîrţie sub el, mîinile, umerii, capul, toate i se puseseră iarăşi în mişcare. Explică ce înţelegea el prin acea amintire a viitorului care, potrivit opiniei lui, nu era decît moştenirea lăsată generaţiilor de savanţi şi profesori ce vor veni, oamenilor în general, citind cîteva maxime, deşi nu reuşi să le reproducă în întregime, încurcînd chiar numele autorilor. Ce ciorbă ! îşi spuse Iustin, ascultîndu-1. Erau aproape aceleaşi cuvinte şi maxime pe care Macrinovici le rostise în cimitir, la înmor-. mîntarea bunicului său. Cît credea acest om în propriile lui vorbe ?... se întrebă el. Probabil nu credea în nimic, totul

era un automatism care nu-i solicita nici un efort, nu-i obliga cit de cît conştiinţa... Privirea îi căzu asupra lui Teofil Horga, care tocmai luase o roşie şi o spărgea cu scobitoarea. Redactorul începu apoi să sugă din ea şi, surprins de ochii lui Iustin, îşi balansa de mai multe ori arătătorul între pahar şi roşie, vrînd să însemne că whisky-ul mergea de minune cu ceea ce sugea el.

Viaţa oamenilor, perora acum Macrinovici, adică ceea ce săvîrşeşte omul în ea, este ca şi viaţa cuvintelor... Sînt cuvinte care se nasc pe neaşteptate, domină un timp limba, sînt pe buzele tuturor, apoi dispar, trec în uitare, ca moda..., ca actele... de arhivă..., pe cînd altele... altele, dimpotrivă, ram în veşnice, sînt permanenţa, fondul principal al fiecărei limbi... Se pot face, nu-i aşa, *n* comparaţii între... Eu am apelat la specialitatea mea... Vreau să zic, fără exagerare, că activitatea unor oameni ca Vlad Gheorghianu devine, după moartea lor, precum un cuvînt ca mamă..., pîine..., patrie..., ceva care nu mai poate fi înlocuit prin nimic... Urmele sale, şi înţeleg opera sa, devin... nu, ce zic ?... au şi devenit moştenire de nepreţuit, fond de patrimoniu naţional... Iar noi, doamnă, sîntem fericiţi... deosebit de fericiţi să-i pomenim numele aici şi oriunde, să ne plecăm fruntea în faţa memoriei sale...

Fie-i ţărîna uşoară ! se auzi glasul Aspaziei, care, împreună cu Eva Iliescu, ieşise în uşa bucătăriei şi asculta cuvîntul Iui Macrinovici. Acesta se încruntă o clipă, apoi adaugă : Şi în faţa dumneavoastră ne plecăm frunţile. Toată admiraţia noastră pentru sprijinul dat răposatului în activitatea sa, pentru tăria cu care vă purtaţi acum durerea că nu-şi mai poate ocupa locul în capul mesei, în familie...

Fie-i sufletul în paza lui dumnezeu ! mormăi şi Spiridon Aciu, care deja dădea semne că vodca îl ameţise.

Se bău wisky-ul, apoi cuţitele şi furculiţele începură să fie întrebuinţate cu repeziciune. Fu o pauză lungă, în care fiecare îşi garnisi farfuria cu bunătăţile aflate pe masă. Mătuşa Eva, ajutată de Aspazia, puse în faţa fiecărui invitat cîte o sticlă de vin alb. La un moment dat, cu gura plina, Teofil Horga îşi exprimă admiraţia faţă de ceea ce spusese Macrinovici : O excelentă comparaţie, tovarăşe Macrinovici !... Zău, ar trebui s-o dezvoltaţi, aşa, într-un articol de zece, cincispre-

zece pagini... nu contează, îl dăm în două numere... pagina întîi cu continuare...

Macrinovici începuse deja să mănînce. Mesteca la fel cum vorbea, cum rîdea. Nici nu-1 băgă în seamă pe Horga, singurul răspuns la vorbele acestuia fu o strîmbăturăi de dispreţ. Horga insistă şi Macrinovici spuse că nu vrea să ocupe locul profesioniştilor, scriitorilor, arătînd spre Paul Popescu şi Sergiu Cesa; Scriitorul mîncase un pateu, îşi umpluse paharul cu vin şi acum îşi aprindea pipa. Răspunse cu un aer absent, <a şi cînd ar fi vorbit singur : Este loc pentru toţi...

Din momentul acela, Macrinovici atacă problema cultivării limbii, a purităţii ei. Tot ce se întîmpla acum în limbă, susţinea el, era un pericol grav faţă de una dintre bogăţiile cele mai de preţ ale naţiunii, dacă nu prima bogăţie... Şi cine erau vinovaţi de o asemenea stare ? Oricum, nu lingviştii, ei protestau prin articole, căutau săi corijeze lucrurile, să le îndrepte pe calea firească, însă nu erau luaţi în seamă. Vinovaţii principali erau unii din factorii mass-mediei, dar mai ales scriitorii. Tocmai ei, care ar fi trebuit să Cultive limba cea mai pură, să etc, etc. proliferau un fel de păsăreasca, îşi umpleau cărţile cu înjurături, cu imagini obscene...

Eu, susţinu şi Gavril Chiriacescu, eu n-aş indica nimănui să citească asemenea cărţi. De exemplu, ultimul roman al scriitorului aceluia, care a decedat de curînd... Şi spuse numele autorului şi titlul romanului, le pronunţai cu o figură scîrbită, ca şi cum ar fi înghiţit o doctorie. Să nu mai vorbim despre ideile pe care încearcă să le propage romanul, mai adăugă el, idei se contravin flagrant cu ordinea noastră morală, socială... să ne oprim numai la înjurături. Sînt de neiertat. Ca dascăl şi tată a două fete, n-aş recomanda să se citească astfel de...

Şi văi închipuiţi că fetele dumneavoastră n-au citit ? întrebă Popescu, răspunzînd tot el : Au citit-o, vă asigur, au devorat-o...

Eu le-am educat aşa cum trebuie, în libertatea unei bunecuviinţe, încercă Chiriacescu să se disculpe. Nici nu le-am recomandat romanul, nici nu le-am oprit să-1 citească, mi-am spus doar părerea, chîî, hîîî... După ce tuşi, mai adăugă: Totuşi, n-ar fi trebuit îă sa publice o asemenea carte... Cui... cui foloseşte ?... Apoi, ce zarvăr s-a făcut la moartea autorului !...

Hmî, a fost la un pas de a fi doliu naţional, persifla Macrinovici.

Tocmai atunci se auzi soneria şi Cati Gheorghianu îi făcu semn din ochi lui Iustin să vadă cine este. Acesta se ridică repede şi,_ cîteva clipe mai tîrziu, se întoarse însoţit de profesorul **Ilīe** Dragomir. Cu umerii căzuţi, cu capul uşor plecat, antropologul se apropie de masă, căutînd-o din ochi pe îîăpîna casei. Mormăi ceva ce trebuia să însemne scuze sau salut şi păşi către Cati Gheorghianu, înotînd parcă în costumul lui gri, prea mare pentru trupul firav. îi sărută mîna. De astă dată vorbi mai; clar, *î*\ mulţumi pentru invitaţie şi-şi ceru scuze că întîrziase, pur şi simplu, încurcase orele. Cati Gheorghianu îl conduse pînă la scaunul rămas liber, lîng» Macrinovici, şi Iustin observă cum faţa lui Dragomir deveni dintr-o dată silnică, dezgustată, cînd vecinul lui de masă ii întinse mîna.

La sosirea lui Dragomir se produsese o oarecare mişcare, ce îritrerupsese discuţia despre scriitorul decedat cu cîteva săptămîni în urmă. Iustin voia ca discuţia să fie reluata şi Cesa să-şi spună: părerea, să ia apărarea romanului. îl citise ?i el, fusese printre puţinele cărţi, apărute în ultima vreme, care îl captivaseră cu adevărat, deşi unele situaţii nu le înţelesese, iar altele i se păruseră de-a dreptul exagerate. Pentru generaţia lui Iustin, faptele petrecute atunci erau atît de absurde, încît îşi pierdeau credibilitatea. Acum spera ca discuţia lor să-i clarifice unele lucruri, să-i dea răspuns la întrebările ce şi le formulase chiar în timpul lecturii romanului. Spre dezamăgirea lui, Spiridon Aoiu, profitînd de întreruperea provocată de venirea lui Dragomir, începu să-şi relateze povestea cu arborele genealogic, descoperit de el, prin care putea să dovedească în fapt că era rudă cu Vlad Gheorghianu. Nu-1 ascultă nimeni, doar generalul Popenţa scoase nişte mormăituri de mirare.

Arbore ginecologic, maestre Aciu, spuse Horga şi rîse singur. Actorul se opri brusc şi-1 admonesta dînd din cap. Părea că obosise să mai vorbească şi se apucă de mîncat.

Chiar dacă n-a fost declarat doliu naţional, s-ar putea vorbi de doliu adevărat pentru sutele de mii de cititori, spuse Ştefan Pahopol, venind, fără să ştie, în întîmpinarea dorinţei lui Iustin.

Despre ce vorbiţi ? întrebă Macrinovici.

Pahopol rosti numele scriitorului şi celălalt dădu din cap plictisit. Mărturisesc, mai adăugă Pahopol, că am obţinut cu greu romanul şi l-am citit cu o mare plăcere şi satisfacţie...

Chirurgilor le plac înjurăturile, ricana Chiriacescu.

Sînt un chirurg care nu înjură, răspunse calm Pahopol. Dar înjurăturile din roman nu m-au deranjat, au pitorescul lor, susţin parcă şi ele adevărurile dezvăluite acolo...

Adevăruri ! se miră Macrinovici, înşurubîndu-se în scaun. Depinde din ce unghi le privim, în numele cui le dezvălui...

Cu o astfel de optică, spuse Cesa, care pînă atunci tăcuse, albul poate fi dat drept negru şi invers... iar unghiul de vedere, cum aţi zis dumneavoastră, poate fi impus... şi impunerea justificată... Depinde în numele cui dezvăluim adevărul ?!... Nu prea am înţeles cum vine asta, ne-aţi putea explica ?

Macrinovici rîse, trupul lui era din nou în obişnuita-i mişcare : Noi, nu-i aşa, avem o concepţie precisă, ştiinţifică... o concepţie despre lume, despre societate etc. Adevărul trebuie să ne servească, să fie în slujba noastră şi...

Care *noi, ne noastră* ?... îl întrerupse Cesa.

O, ştiu că scriitorii sînt cam libertini în tot ce fac^ spuse Macrinovici. Cam... ha, ha... Trebuie să-i iertam, 'sa^ fim toleranţi cu ei, nu ?... Dragă; tovarăşe Cesa, aş vrea să ştii că, pentru o astfel de întrebare, un coleg a zburat din facultate de nu s-a văzut... Eram student la filozofie, la fără frecvenţă... Ştiţi, eu, lingvist deja, am simţit, la un moment dat, «evoia aprofundării unor ştiinţe oare să mă ajute în cercetările mele... Filozofia, matematica... Cîndva chiar am predat un curs de filozofie, în paralel cu lingvistica, pe atunci se permitea să...

Am fost nevoit să-1 audiez şi eu, spuse Cesa. Nevoit, precizez... Dacă îmi aduc aminte, era vorba despre combaterea concepţiilor filozofice burgheze, idealiste, reacţionare etc, etc... Printre altele, cu fiecare prelegere dinamitaţi nu numai pe nenorociţii aceia de filozofi, dar şi genetica, cibernetica... Pe atunci se numea kibernetica... Vă mai amintiţi ? Şi dumneavoastră pronunţaţi tot ki"ernetica...

/ Ochii lui Macrinovici se întunecară brusc şi, acum,^ cînd /şi-i plimba de la Cesa la Cati Gheorghianu, păreau încrucişaţi : întrebarea pusă de dumneata — care *noi ?* — este cam nefirească... Cum, care *noi ?...* Noi, majoritatea, poporul...

Firesc, spuse Cesa, firesc ar fi ca fiecare să vorbească numai în numele său... Şi ziceţi că bunul coleg al dumneavoastră a zburat din facultate... I-aţi ajutat zborul, nu ? Cu siguranţă că aţi fost primul care...

Aşa nu se poate discuta, ripostă scurt Macrinovici : Nu, au... Aşa nu ajungem nicăieri...

Dar dumneata ce părere ai despre zarva care s-a făcut în jurul morţii acelui scriitor ? interveni şi Chiriacescu, evident în favoarea lui Macrinovici. Despre romanul lui, care nu-i decît o colecţie de înjurături, domnule...

Nu înjurăturile lui vă deranjează, spuse Cesa, ci oglinzile sale necruţătoare, ele...

Bănuiam că îi veţi lua apărarea, îl întrerupse Chiriacescu, tuşind nervos. Nici nu ne aşteptam la altceva...

Atunci de ce m-aţi mai întrebat ? răspunse Cesa. Şi, domnule profesor, vă jttrag cu modestie atenţia că zarvă..., cuvîntul zarvă pus alături de cuvîntul moarte este o lipsă de respect, mai ales cînd e vorba despre un asemenea om, care ar fi meritat chiar funeralii naţionale...

Am auzit..., se strecură în discuţie şi profesorul Coste, se sptine că era un tip cam sucit, cu tot felul de ciudăţenii, cam...

Cine nu are ciudăţeniile lui ? Şi dacă a fost cum ziceţi..., cum se spune..., dacă le-a avut, a ştiut să le folosească în bine, a scos din ele marea lui literatură, ne-a lăsat o moştenire de nepreţuit... Oricum, cei care cu ciudăţeniile şi cu metehnele lor fac numai rău celor din jur n-au dreptul să ludece un artist de talia acestui scriitor... Cel puţin aţi citit romanul, domnule profesor, vorbiţi în cunoştinţa de cauză ?... Zîmbind neliniştită, Cati Gheorghianu crezu de cuviinţă fă intervină : Cred că lucrurile acestea spuse, aşa, *sans fard...,* nu vor umbri buna dispoziţie, aici nimeni nu se poate supăra... Nici o grijă, doamnă, o asigură Macrinovici, evide«t neconvins, însă cu un aer de om de lume, a căirui vorbă este
0 certitudine de la sine înţeleasă. Aici nimeni, ha, ha, n-are intenţia să-1 mai răstignească pe Isus... Cînd umerii şi capul
1 se opriră din mişcare, părea mulţumit de concluzia lui, mai ales de ultimele cuvinte. Privi circular pe ceilalţi, o privire de şef care se afla într-o excelentă dispoziţie sau era nevoit s-o mimeze fiindcă aşa îi cerea postul, poziţia lui socială, clipa de faţă..., şi începu să desfacă un păstrăv afu-

mat. Apoi discuţia lunecă spre starea sănătăţii invitaţilor. Totul porni de la Spiridon Adu, actorul refuză* invitaţia generalului Popenţa să servească ficăţei cu ciuperci şi maioneză, invocînd o dischinezie biliară, punguţa aceea stupidă, domnilor — o desenă în aer cu degetul — ce i se umpluse, probabil, cu pietricele... şi termină povestind sumar cum un coleg de-al său purta la gît astfel de pietricele, găsite în propria-i vezică biliară extirpată, că nu se mai despărţea de talismanul lui nici cînd intra pe scenă. Chiriacescu şi Coste nu se lăsară mai prejos, îşi expuseră, pe rînd, nişte stări prelungite de colită cronică, extrem de sîcîitoare, ce le fragmentau timpul de lucru, le tot amînau publicarea unor lucrări, nu-i aşa, de căpătîi pentru domeniile în care cercetau. Cerură părerea lui Pahopol şi chirurgul le răspunse rîzînd că era cazul să meargă la medic. Celor doi li se alătură şi Paul Popescu, acesta se plînse de gastrită, tot cronică, care numai dumnezeu ştia! dacă nu ajunsese să fie ulcer, susţinînd că, ' după părerea lui, cauza tuturor bolilor era starea psihică deplorabilă, că el ar fi preferat să nu trăiască într-un asemenea secol, îngrozitor, cu nervii zburliţi. Pe urmă Macrinovici făcu o glumă, deschise o scurtă paranteză despre colonul lui cam leneş, care îi dădea unele suferinţe, dar el nu le băga în seamă, mergea înainte, şi rîse iar. Horga începuse acum să vorbească despre durerile lui de dinţi şi Iustin, ascultîndu-1 dezgustat, se întreba dacă oamenii aceştia, care mîncau aproape cu lăcomie, aveau cu adevărat vreo suferinţă reală sau numai le plăcea să vorbească despre nişte boli închipuite, trişînd pînă şi cu asemenea lucruri. El îi despărţise de la început pe Cesa, Pahopol şi Dragomir de ceilalţi. Numai cu Romeo Iţicovici mai ezita încă, neştiind unde să-1 plaseze. Iţicovici tăcea cu ochii aproape închişi şi mesteca încet.

Se discuta apoi despre perspectiva grefelor, despre băncile de organe din occident, Macrinovici şi Chiriacescu îl chestionară pe Pahopol şi, după ce chirurgul rezumă totul în cîţeva vorbe, Macrinovici aborda ideea de progres. După părerea lui, totul era uluitor, fascinant, televiziunea prin /satelit, zborurile în cosmos, roboţii care înlocuiau munca oamenilor, laserul... Nu se opri decît atunci cînd observă că Dragomir începuse să mormăie şi îl întrebă : Ce părere aveţi, tovarăşe profesor, am dreptate ?...

Trăncăneală ! răspunse Dragomir, tăind o felie de telemea.

Poftim ?! se miră Macrinovici.

Fără să ridice privirea din farfurie, celălalt repetă : Trăncăneală, domnule.

Perfect | interveni şi Spiridon Aciu. Acesta este cuvîntul potrivit, trăncăneală... Ce mă interesează pe mine roboţii şi zborurile în cosmos, la ce-mi folosesc ?... Cînd, într-o bună zi, voi fi aruncat într-o groapă ordinară... Mă rog, din clipa în care oamenii de ştiinţă vor dovedi că sînt în stare ?ă suprime moartea, atunci putem vorbi şi despre progres. Deocamdată trăncănim, ha, ha, ne săpăm singuri groapa, ne-o pregătim cu propriile mîini...

Cu cele zece degete care lucrează pentru gură, se strecură şi Horga, zgomotos ca de obicei.

Dragomir se uită mirat la redactorul revistei, ca şi cum l-ar fi întrebat: Tu cine mai eşti ?, apoi spuse : Şi dacă s-ar suprima moartea, crezi că pe pămînt ar fi mai bine ? Nu, oamenii ar ajunge să se mănînce unii pe alţii, să se devoreze, aşa, la propriu, fiindcă la figurat o fac şi acum... Cînd am spus trăncăneala, poate n-am ales cuvîntul potrivit... Săţ fiu înţeles, eu nu neg progresul ştiinţelor tehnice... pozitive... nu, ele sînt evidente. Dar toate la un loc n-au împins nici măcar cu un pas pe om înainte, nu i-au modificat morala, ba, dimpotrivă, I-au făcut mai intolerant, mai rău, mai sadic... Unde e, aici, progresul ?...

Dar... începu Macrinovici.

Dar nu este, spuse Dragomir. Ba chiar e un regres, secolul nostru a întrecut toate ororile celorlalte secole. Despoţii de altădată sînt nişte copilaşi pe lîngă dictatorii secolului nostru... Sau inchiziţia, să luăm proverbiala inchiziţie, nici nu se poate compara cu poliţiile de astăzi, cu mijloacele lor sofisticate de tortură şi ucidere în masă, cu torţionari supraspecializaţi, cu profesionişti în răspîndirea teroarei, care paralizează; şi prosteşte omul...

Exageraţi, spuse Macrinovici cu un ton profesional. Nu afirma, domnule! spuse Dragomir. Argumentează !.„ Astăzi toţi sînt puşi pe afirmat, ne bălăcim numai în afirmaţii fără nici un suport real. Şi să nu uiţi un lucru, dintre toate fiinţele pămîntului, nici cele mai fioroase nu atacă decît atunci cînd sînt înfometate... Pe cînd omul, he, he.„ ce să mai vorbim, este singurul animal care poate ucide din plăcere, care a ridicat crima la rang de sport..., îşi aliniază

169

semenii la zid şi face exerciţii de tir pe căpăţînile lor... Cînd n-au condiţii să tragă cu gloanţe adevărate, trag cu gloanţe, he, he... spirituale, la fel de puternice... ca să ucidă...

Iustin era acum satisfăcut, în sfîrşit Macrinovici întîlnise pe cineva care putea să-şi permită să-1 pună la punct şi să i se adreseze cu tu. Acesta continua să se mişte pe scaun, privea circular, cu aceiaşi ochi de şef bine, dispus, însă mai prudent, avea aerul omului care, polemizînd, îşi aştepta adversarul să facă o gafă, să cadă în propria-i capcana!.

Intre timp, işt tăcuseră apariţia mătuşa hva şi Aspazia, care începură să schimbe farfuriile, să cureţe masa de. resturi. Avea să li se servească o friptură excelentă, curcan la tavă, înăibuşit într-o cămaşă de aluat, cum explicase Cati Gheorghianu înainte de a se duce în bucătărie. Macrinovici îşi aprinse o ţigară şi-1 întrebă pe profesorul Dragomir : Să admitem că aveţi dreptate... Ce propuneţi, ce soluţie vedeţi ?...

Parcă am fi într-o şedinţă, răspunse Dragomir. Propuneri, soluţii, he, he... N-am, domnule, nici o soluţie. Mie îmi ceri soluţii ? Eu sînt pe drojdie... sînt ca ţăranul care, după ce a arat de atîtea ori pămîntul, nu-i mai este frică să se întoarcă în pămînt...

Un glonţ spiritual defensiv, spuse rîzînd Macrinovici.

Oricum, nu oa gloanţele pe care le trăgeai dumneata cîndva prin ziare, răspunse Dragomir.

Nu ştiu, la ce vă referiţi ? întrebă Macrinovici pe acelaşi ton de glumă.

He, he, rîse acru Dragomir. Răscolindu-mi arhiva personală, că, nu-i aşa, trebuie să pun ordine şi în hîrtiile acelea înainte de a pleca în ultimul voiaj, he, he... am dat peste tot felul de poveşti..., ca povestea cu gloanţele astea... Mi-a rămas bine fixată în minte...

Cine ? întrebă imprudent profesorul Coste, ^.ţi spjis autorii ?... Cine sînt ?... Hai, acum nu mai contează, dacă...

Tovarăşuf Macrinovici, răspunse Dragomir. Dînsul *şi,* he, he... şi academicianul..., răposatul pomenit la această- roasă.

E o glumă, spuse Macrinovici, foindu-se în scaun. Bunăăă...

Din păcate, nu-i glumă, continuă Dragomir, articolul există... V-am spus, am dat întîmplător peste el... Mi-a răscolit tot felul de amintiri, care mai de care mai dureroase... incredibile prin absurditatea lor... Ce vreţi, Cuvier a reconstituit structura unor vertebrate fosile pornind de la unele părţi ale

scheletului acestora, de la un os... Aşa mi se întîmplă acum *ii* mie, dau peste asemenea, he, he... oase şi, fără voia mea, tară- nici o plăcere, retrăiesc anii de atunci... Am meteahna asta. Firească, nu ?... Cred că scriitorii ar trebui să-mi dea primii dreptate, ei, pornind de la o mănuşă sau de la un nasture, ajung să zugrăvească un om întreg... Sau zugrăvind un om, pot zugrăvi o epocă. Am dreptate, tovarăşe Cesa ?...

Cesa îl aprobă dînd din cap. Părea că nu fusese atent la discuţie şi întrebarea lui Dragomir îl surprinsese, îi trădase absenţa faţă de cele petrecute în jurul său. De ce tace ? se întreba Iustin. El ar fi dorit ca scriitorul să-1 susţină pe Drâgomir, poveştile lui i-ar fi dezarmat pe aceşti infatuaţi, ca Macrinovici sau Chiriacescu, prin ele ar fi ajuns probabil la alte dezvăluiri în legătură cu bunicul său. îşi simţea palmele umede, alarma aceea din el, ca o apărare a corpului împotriva vreunei boli, continua să-1 macine. Şi, pentru prima dată, uluit, descoperi că pînă acum trăise ca într-un incubator, că drumul lui fusese asemenea somnambulilor, nu văzuse decît suprafeţele lucrurilor, ale faptelor... toate înfrumuseţate de cei' din familia sa. încotro să- se îndrepte, ce trebuia să facă ?... Ridică privirea spre Dragomir, ca şi cum ar fi aşteptat de la acesta răspunsul. Antropologul tocmai spunea: Ei, da, avea şi Vlad Gheorghianu un trecut, nu-i aşa... punctele lui de forţă de pînă atunci deveniseră brusc slăbiciuni, tare, tinichele, ha, ha... Oricînd i se putea arăta pisica sau, he, he... pisicile... şi, ca ele să rămînă mereu acolo, în cuşca lor, în cotloanele lor... ale trecutului, trebuia să dovedească în permanenţă că era omul de nădejde al noilor comandamente sociale... în sfîrşit, că a exagerat, că a făcut mai mult decît i se cerea este o altă problemă... însă dumneata, tovarăşe Macrinovici, după cîte ştiu, dumneata n-aveai ce să acoperi, pisica nu exista, he, he... Nu te supăra, dar de mult ţineam să ţi-o spun, aşa, cordial...

închipuiri ! interveni profesorul Coste. Exagerări... Dacă dumneata te consideri cel mai cinstit, mă rog, de ce nu te-ai revoltat atunci ? Arheologul se făcuse stacojiu : De ce, domnule ?...

N-am spus că sînt cel mai cinstit sau singurul om cinstit, răspunse Dragomir. N-am susţinut nici măcar că sînt cinstit... înţelegi nuanţele, nu ? he, he... Aveam şi eu o pisică a trecutului, pămîntul tatălui meu, zece hectare de pămînt ara-

bil... Pămînt bun, negru... M-a hrănit, sărmanul, m-a întreţinut la şcoală, mi-a plătit taxele şi, deodată, he, he... mi-a devenit duşman... Cum să zic, împrejurările l-au transformat într-o piatră de moară în dosarul meu... Zece hectare, cinci copii şi tata chiabur sadea, he, he... Piatra asta s-a tot învîrtit pînă într-o seară, cînd am fost chemat în faţa conducerii Universităţii... Pe atunci, doar îşi mai aminteşte tovarăşul Macrinovici, eram asistent... Trebuie să-şi amintească, era doar la masa judecătorilor, he, he... Pe atunci purta o mustăcioară şic... Era mult mai tînăr ca mine, dar deja îşi luase zborul... Şi mi s-a adus la cunoştinţă, în cîteva fraze, că fiii de chiaburi n-au ce căuta în Universitate. Scurt şi concis, nici o apărare, nici o vorba rostită de victimă. Ea trebuia numai să' asculte. Ţi se arăta uşa... Mai erai şi mulţumit că te puteai duce liber acasă... Pînă la miezul nopţii. Universitatea a fost curăţită de, he, he... de toţi duşmanii poporului... Unii au rezistat, nu şi-au pierdut cumpătul, au mai avut şi ceva noroc şi s-au întors înapoi... Sigur, tîrziu, cu tîmplele cărunte şi cam scîrbiţi de viaţă... Alţii au dispărut... Eu?... Eu, recunosc, fiind tolerat la institutul de biologie, m-am închis în mine ca un arici, într-un cuvînt am devenit laş... Laş prin tăcere... Tăcerea nu-i totdeauna de aur..., nu, poate fi şi vinovată;, uneori chiar criminală... Din fericire, să recunoaştem şi asta, n-au fost numai laşi ca mine sau oameni care şi-au pierdut capul, ca Vlad Gheorghianu... Altfel cine ştie unde am fi ajuns. Da, da, pînă şi faptul că unul ca mine se află aici se datorează celor care n-au abdicat de la condiţia de om nici în cele mai grele momente...

Şi-a pierdut oare capul omul care v-a apărat ? întrebă profesorul Coste. Primirea dumneavoastră în institutul de biologie n-a însemnat oare că Vlad Gheorghianu v-a întins o mînă de ajutor ? Vă cam contraziceţi...

Nu, replică scurt Dragomir. Academicianul Iţicovici v-ar putea povesti cum am reuşit să fiu primit în institut, cît s-a zbătut dînsul atunci să-i apere pe unii ca mine...

Memoria ne mai înşală, se eschivai Romeo Iţicovici, graseind mai tare ca de obicei. Eu nu prea am ieşit din perimetrul meu, al fizicii... Şi rămase încremenit ca mai înainte, cu pleoapele acoperindu-i aproape în întregime ochii.

Iustin fu dezamăgit şi de astă dată. întîlnind privirea lui Cesa, observă că scriitorul era destins ca un spectator

în. faţa unei piese de teatru care îl mulţumea. La un moment dat, Iustin observă pe faţa lui un zîmbet de indiferenţă sau îngăduinţă, ca şi cum scriitorul i-ar fi îndemnat în sinea sa, hai, continuaţi, deşertaţi-vă amintirile, eu vă cunosc, mica voastră răfuială este amuzantăi... Cel puţin aşa înţelegea zîmbetul acela Iustin. Cesa, spectator ca întotdeauna..., dar el nu mai putea rămîne la indiferenţa scriitorului, era implicat, devenise un personaj, cum ar fi spus acesta... Iată că nu mai trebuia să-şi inventeze povestea, povestea lui exista. Şi cum ar fi putut s-o modifice ?... Cîteva clipe se închipui ridicîndu-se de pe scaun şi strigîndu-le că îl scîrbiseră pînă la greaţă... Nu, încercă apoi să se calmeze singur, lumea nu se reducea la aceşti oameni, invitaţii buHicii sale. Pahopol, Cesa, Dragomir... da, ei i-ar fi putut întări credinţa ca... Nu merse cu gîndul mai departe, vocea puternică a lui Aciu îl aduse la realitate : N^ar fi bine să lăsăm dracului umbrele, trecutul acela ?... De ce să ne înveninăm, cînd, oricum, nu-1 mai putem schimba ? Important este prezentul, ce mai putem face pîna...

Perfect, interveni Chiriacescu, profitînd de faptul că actorul se oprise să-şi sufle nasul. Aveţi perfectă dreptate. Apoi, după ce îşi drese glasul, tuşind de cîteva ori, se lansă să demonstreze că pentru posteritate nu omul conta, persoana lui fizică, care, nu-i aşa, putea să aibă şi defecte, ci ceea ce lăsa în urmă... El, Gavril Chiriacescu, asta urmărise în întreaga lui viaţăj, o spunea cu modestie, dorea să fie bine înţeles, anii care îi mai rămăseseră avea să-i trăiască la fel... De aici accepta orice discuţie, chiar violentă, pătimaşă... da, da, tocmai el, un om prudent, extrem de prudent...

Dragomir îl privea cu un fel de mirare acră, parcă ar fi fost gata să-i spună : Tocmai dumneata vorbeşti ? îl ascultă însă atent, pînă ce Chiriacescu reveni din nou la ceea ce conta pentru eternitate. Aici îl opri : Dacă- am fi la începuturile culturii umanităţii, cuvintele dumneavoastră ar avea rost,4 însă, aşa cum ştiţi, ne-am îndepărtat de mult de la acele momente, he, he... Ţineţi să ne demonstraţi acum, în epoca sateliţilor şi a zborurilor în cosmos, că pămîntul e rotund ?

Faţa lui Chiriacescu se congestiona brusc. Terminîndu-şi obişnuita tuşă, spuse : Nu, doream să vă amintesc faptul că

cei ce simt că trebuie să-i judece pe alţii ar trebui mai întîi să-şi măsoare propria lor activitate.

De ce vă chinuiţi atîta ? îi replică Dragomir. Un asemenea ocol pentru a demonstra că eu n-am realizat o operă ?!... Sigur, cîteva broşurele, nişte articole nu se pot numi operă, recunosc... Dar cînd toate îţi merg prost, nu mai funcţionează fantezia, pasiunea, inspiraţia..., ci intră în acţiune memoria... Ea te înfundă în amintiri... pustiitoarele amintiri care cam blochează, alterează spiritul... Am dreptate, tovarăşe Cesa ?...

Cesa se mulţumi să-1 aprobe, dînd iar din cap, şi Dragomir continuă : Nu vreau să mă justific, însă cam aşa s-a întîmplat cu mine, pe cînd dumneavoastră, tovarăşului Macrinovici... v-a surîs mereu norocul, fiecare pas făcut v-a deschis altă şansă... Cel puţin eu n-am trişat niciodată, mi-am păstrat ideile, bune, rele, cum au fost...

Chiriacescu se răsucise spre Macrinovici, privirea lui cerea ajutor. Aproape toţi de la masă ştiau că nu putea fi o durere mai mare pentru Chiriacescu decît faptul că cineva să-i pună la îndoială valoarea lucrărilor pe care le tipărise. în sinea lui. Ga vrii Chiriacescu se vedea printre urmaşii marilor erudiţi care trăiseră în oraşul lui, dacă nu singurul care le continua faima. Macrinovici continua să; se mişte în scaun şi să fumeze nervos. Chiriacescu îşi găsi sprijin în profesorul Coste. Acesta întinse o mînă spre Dragomir şi începu să împroaşte cu salivă în jur : Mă rog... mă rog, s-ar părea că, totuşi, aţi rămas singura fiinţă cinstită. Spuneţi-mi, vă presăraţi puţină cenuşă pe cap ca apoi să aruncaţi hîrdăail cu noroi în capetele altora ? Tactică veche...

Crezi ce vrei, profesore, spuse Dragomir. Nu încerc sa te conving, he, he... Aş asuda de pomană, chiar dacă v-^aş aminti că, într-o vreme, săpăturile dumneavoastră descopereau numai straturi slave, iar acum... he, he, acum... Ca şi tovarăşul, he, he... altă dată cu, he, he... iar azi, semiotică, lingvistică matematică, marea ştiinţă...

Trecut, ridică- iar glasul Aciu, încercînd să aplaneze lucrurile.

Dragomir însă părea să nu-1 fi auzit: Cu alte cuvinte ne-am schimbat bagajele, dar sîntem aceiaşi, he, he... Obiceiurile însă ne-au intrat în sînge. Unii dintre noi încă ne mai presarăm drumul cu victime şi, ajunşi acolo unde dorim,

ne uităm la ele şi le îndemnăm, acum să ne iubim fraţilor !... Si sînt şi proştii care cred, he, he, uite, domnule, ce om deosebit, ce suflet mare, face apel la iubire, la concordie, he, he... Exact ca în interviul tovarăşului Macrinovici, publicat săpîamîna asta de revistă...

Un interviu excelent, spuse Horga. Eu l-am publicat...

Aaaa ! se miră Dragomir. Nu ştiam ce şi cum... Dumneata, deci, he, he... Şi nu se mai uită la Horga, se răsuci spre Macrinovici: După ce-i punem cu botul pe labe, le mai cerem şi dragoste, he, he... Frumos, culmea sincerităţii... Dealtfel, tot interviul e o lungă mărturisire de, he, he... de sinceritate... L-am citit cu atenţie... Te plîngi că nu-ţi mai poţi vedea de masa de lucru, că, he, he, profundele dumitale cercetări suferă din pricina posturilor pe care le ai... Dă-ţi demisia, domnule, retrage-te la masa de lucru şi dovedeşte-ne ca eşti savant!... He, he..., ce-am spus eu e absurditate, nu poţi sa dezertezi, nu, în primul rînd ţi-ai pierde negrii, he, he... Scuză-mă, râmîi în posturi, cineva trebuie să se sacrifice, he, he... Eu sînt laş..., un laş pentru ca îţi aduc la cunoştinţă modestele mele păreri acum, cîad am ieşit la pensie... Orice-ai mai face dumneata, pensia rămîne pensie, nici mare, nici mică... Dacă aş fi în pielea profesorilor Coste şi Chiriacescu, te-aş cam fenta, zău, fii sigur, sau mi-aş ţine gura... Dar dînşii speră să fii rector... Aşa sîntem noi, intelectualii, navigam cu diplomaţie... Păcat, îi molipsim şi pe alţii... Dumneata, domnule, Cesa, mă urmăreşti ca o cameră de televiziune, he, he... Sărţi spun o poveste pe care s-o asculte şi stimatul profesor Pahopol... Am fost internat şi eu odată îa spital..., ceva dubios, la ficat... Un conferenţiar sau profesor... nu ştiu sigur ce grad avea... Oricum, era şeful unei clinici... Vine în rezerva în care mă găseam să-şi viziteze o cunoştinţă... Mă vede şi pe mine, mă recunoaşte, îmi cere permisiunea săi mă examineze, mă ciocăneşte puţin şi pleacă... Doctoriţa de salon, o femeie competentă în profesie, reuşeşte să-mi pună diagnosticul, se verifică totul, urmează tratamentul etc, etc... După un timp, măi întîlaesc cu neisprăvitul ăla la o masă la o cunoştinţă comună, şi-1 aud lăudîndu-se cum că el singur a pus diagnosticul şi viaţa mea numai de el a depins... Ei bine, am aflat de la doctoriţa aceea că impostorul a făcut şi o comunicare pe tema bolii mele, ceva rar întîlnit, he, he... Ce ziceţi ?... Are vreo legătură povestea asta

cu ce am spus mai înainte ?... Cine ştie ? he, he... întîlnesc tot mai mulţi oameni care, în loc să fie doar cît pot fi, o fac pe şmecherii, umblă cu tot felul de porcării numai să pară altfel, măcar *ai* un cap mai sus decît i-au făicut mamele lor...

Aşa a fost în toate vremurile, spuse Pahopol.

Cam aşa-i, răspunse Dragomir. Indivizii parcă nu mai vor altceva decît să parvină, e ca şi cum s-ar fi înscăunat iar fanarioţii... Sigur, nu generalizez, dar ici, colo, îi mai întîlneşti, he he... Nemaiexistînd proprietatea privată, ca în trecut, se agaţă de titluri, de posturi... şi astea să fie cît mai mari... Aventurieri, domnule !... Pune omul mîna pe o clinică, pe o catedră sau pe un institut, şi gata, îi renasc vechile insâncte de> proprietar, cine ştie ce moş sau strămoş începe să facă gălăgie în el... şi încet, încet, individul se poartă ca pe moşia personală... La noi, la institut, a existat un tînăr deosebit de talentat, o mare speranţă... Din păcate, a rămas numai atît, o mare speranţă... A trecut cu bine toată porcăria aceea cu campania împotriva geneticii, a suportat cu stoicism valurile de prelucrări, he, he... Aştepta... Se pregătea şi aştepta... Şi cînd a venit clipa să deschidă şi el. gura, s-a întîlnit cu şeful lui, cu academicianul Gheorghianu, he, he... Mai întîi, tînărul a refuzat să mai accepte şi semnătura şefului pe lucrările sale, apoi şeful a băgat de seamă că Ambrozie ăsta..., Victor Ambrozie, aşa se numea, devenise un pericol, he, he... pentru propriul lui prestigiu... Mai mult, fiul profesorului trebuia, nu-i aşa, să urmeze cîndva la şefia institutului... Şi s-a descotorosit de Ambrozie. A făcut-o aparent mai subtil, dar şi mai murdar... O înscenare că ar fi sustras nişte substanţe din laborator, mai ales alcool, că ar fi vîndut animale de experienţă şi şi-ar fi însuşit banii... Auzi, să te îmbogăţeşti vînzînd cobai ! he, he... Orice-i posibil, orice... Că ar fi falsificat nişte contracte..., tot pentru bani... Şi gata, adunarea generală, excluderea din partid, proces, ani de puşcărie... Un om distrus... Venise timpul cînd mi se deschisese şi mie gura şi am intervenit, m-am dus la tovarăşul Macrinovici, mîna dreaptă) a răposatului, he, he... sau stîngă, oricum, una dintre mîinile lui, cealaltă era faimosul Aducovschi... A promis, dar n-a ridicat un deget... M-am dus apoi la academicianul Muşa... Marele om avea cîrja atîrnată de marginea biroului... M-a ascultat, a luat cîrja şi mi-a arătat uşa... Soarta lui Ambrozie era pecetluită... După exe-

cutarea pedepsei, s-a sinucis, a fost slab... he, he... Vezi, profesore Coste, observi ce închipuiri am ?... Reflexele noastre, condiţionate cîndva, funcţionează... Am dreptate, ce zici, tovarăşe Macrinovici ?...

Macrinovici se răsuci în scaun, se lăsă în faţă, apoi pe spate, şi spuse foarte oficial : Să fiu în locul dumitale, mi-ar fi ruşine să mai stau la masa asta.

Cuvintele lui Macrinovici, ca o concluzie, îi făcură pe toţi să tacăţ. Iustin, care, ascultîndu-1 pe profesorul Dragomir, trecuse succesiv de la curiozitate la revoltă şi desperare, încremenise acum cu bărbia sprijinită în palmă şi îl privea pe antropolog obosit, extenuat, ca şi cînd ar fi făcut un nemaipomenit efort. Mai spera totuşi să fie o simplă coincidenţă de nume, să nu existe nici o legătură între acel Ambrozie, care îşi pusese capăt zilelor şi fata îmbrăcată în alb, venită la înmormîntarea bunicului sa\u... Nu se mai gîndea că omul din faţa lui, în cîteva minute, îi spulberase^ o speranţă, o credinţă, un adevărat cult pentru bunicul său, că îi dovedise prin fapte că şi acesta fusese un mit fals, o statuie de nisip, de mucava, la fel cum îi spusese bunica lui despre Alecu Muşa şi Radu Macrinovici. Era chinuit numai de gîndul că victima bunicului său ar fi putut să fie chiar tatăl fetei. După o pauză penibilă, îl văzu pe antropolog ridicîndu-se de pe scaun.

Vă cer scuze, spuse el, de astă; dată cu un glas tremurat, nesigur. Vă rog să prezentaţi scuzele mele şi doamnei Gheorghianu... Şi ieşi repede.

Iustin încercă să se scoale, însă nu reuşi. întinse mîna spre paharul plin şi bău. îşi aprinse apoi o ţigară şi nu mai îndrăzni să ridice privirea spre ceilalţi.

O mică răfuială e ca sarea şi piperul, spuse generalul Popenţa rîzînd, cu paharul în mînă. Să bem pentru odihna lui Vlad !...

Băurăi toţi şi Iustin îşi umplu din nou paharul.

A fost revoltător, domnilor, izbucni zgomotos Horga. Nemaipomenit..., i se citea răutatea în ochi... Vii în casa omului şi...

Nu mai apucă să-şi continuie vorba, Paul Popescu făcu : Pssst!... şi întinse mîna spre Horga. Apăruse Cati Gheorghianu. Aducea o tavă enormă, pe care era aşezat un curcan

fript. Aspazia şi Eva veneau din urmă cu farfurioarele pline cu salată de roşii şi castraveţi.

Nemaipomenit! exclamă Macrinovici. E ca într-un tablou, doamnă... Are cel puţin cinci kilograme...

Cati Gheorghianu puse tava la mijloc, rugîndu-i să se servească singuri. Horga, repetîad zgomotos vorbele lui Macrinovici, se oferi sa taie el porţii pentru fiecare, era marea lui plăcere îa astfel de ocazii... Se aduseră alte sticle de vin, de astă dată roşu, Macrinovici spuse un banc, pornind de la curcanul fript, şi atmosfera de bună dispoziţie părea să j fi revenit, cel puţin cei din jurul său îşi dădeau toată silinţa. La un moment dat, Cati Gheorghianu, observînd că Horga trecuse de farfuria lui Dragomir, fără să servească friptură, îi atrase atenţia.

A plecat, spuse Horga.

Cum, adică, a plecat ?! întrebă ea contrariată-.

Nu se simţea bine, interveni prompt Macrinoviei. Sărmanul profesor Dragomir e bolnav de-a binelea... A rezistat eroic aici, la masă... E un om discret, sensibil, n-a vrut să vă supere şi s-a retras, rugîndu-ne pe noî să vă comunicăm... să-1 scuzaţi..., mă rog, să-1 iertaţi...

în clipa aceea, Iustin fu gata să strige la Macrinorici că era un mincinos. Ridică mîna spre el, dar o lăsă- apoi în jos şi îşi luă paharul. Bău puţia şi părăsi masa.

4

Cuvintele se auziră clar : Ce tip infect mai este şi Dragomir !... Nu-mi pot reveni, tovarăşe Macrinovici, a fost ceva ce... ce... Şi Iustin recunoscu vocea profesorului Coste. Ce naiba, intraseră împreună la closet ? se întrebă el, rămînînd nemişcat pe scaunul de răchită, tocmai la marginea terasei, foarte aproape de fereastra W.G.-ului şi a băii, acoperita doar cu o plasai de sîrmă împotriva ţînţarilor şi muştelor. Vocea lui Coste se precipită ca de obicei : Este invitat în casă, servit... şi el batjocoreşte !... Şi în ce moment ? Chiar la o masă de pomenire, cînd se cere o anumită... o anumită... Nu, nu, ăsta nu mai are nimic sfînt... E revoltător, tovarăşe, revoltător !... Bine că n-a mai auzit şi văduva blasfemiile lui...

Insa mi-aţi plăcut..., pe fază ca întotdeauna..., aţi aşteptat cît aţi aşteptat şi i-aţi zis-o... Merita să...

Un ramolit, dragă profesore, îl întrerupse Macrinovici. Nici n-ar trebui prea mult luat în seamăi... E specia celor care acum o fac pe eroii şi atusci nici nu s-au văzut, au stat ascunşi ca şobolanii... Crezi că pe el îl doare soarta altora ? Aş !... Toată fierea lui se varsă cum i se varsă fiindcă n-a ajuns la Academie... Ca şi Chiriacescu... Numai ca la ăsta tot ce fierbe rămîne în el. L-ai văzut cum stă, parcă ar fi înghiţit o lămîie... Un laş de cea mai proastă condiţie, ceva mărunt... un şoricel sperios, ha, ha... Domnii ăştia cred că locul la Academie li s-ar fi cuvenit de drept...

Ştiţi, eu... încercă profesorul Coste să-i răspundă, însă Macrinovici i-o luă înainte : Dumneata eşti altceva, profesore, altceva..., îţi cunosc modestia şi activitatea... Dumneata meritai, există o bază serioasă de la care se poate porni discuţia şi... mai este timp, lucrurile se mai pot îndrepta... în privinţa asta, ţi s-a făcut o nedreptate, eşti victima lui Gheorghianu, a lui Muşa, de cîte ori ai fost propus, hop şi ei cu sforile lor, cu relaţiile... Gheorghianu, Muşa, Iţicovici... Mult rău au mai făcut... Dar acum, gata, generaţia noastră..., cu alte vederi, cu o minte mai proaspătă... va repara totul... Eu mă străduiesc, fac tot ce-mi stă în putinţă, crede-mă... însă nu pentru indivizi ca Dragomir... Reproşuri şi iar reproşuri, atîta ştiu aceşti oameai. E de mirare că n-au puţină minte să priceapă nişte lucruri elementare... Toate răsturnările consemnate de istorie au avut sacrificiile lor, nu-i aşa, necesare... Necesari au fost şi sacrificaţii, într-un fel s-ar putea spune că şi cei cărora le-au sărit capetele au ajutat revoluţia, au lăsat, nu-i aşa, scena liberă,, ha, ha... să intre alţi actori.^. Dragomir n-a fost nici — nici... şi trebuie să fie mulţumit că a ajuns să mănînce pensie de profesor universitar... S-ar fi putut şi altfel..., s-ar fi putut, mai ales cu dosarul lui plin de ţărănişti, de neamuri care s-au opus cu vehemenţă colectivizării şi altor transformări... Cunoaştem marfa, ha, ha.„ Ce-ar fi vrut el, să nu fi trecut atunci nimeni la conducere, să fi stat toţi ascunşi în găoacea lor ?... Cineva a trebuit să se sacrifice, nu-i aşa, să-şi ia răspunderea, să salveze cît de cît, ăăăă... Şi ţi-aduci aminte cum era, jucai exact ca pe scenă, conform rolului dat, sici măcar o prepoziţie în plus, nici un gest care nu fusese stabilit prealabil... Şi am jucat, a trebuit

să ne sacrificăm... Capul plecat ne-a păzit întotdeauna trupul, în întreaga noastră istorie... Este ?...

Exact, aprobă Coste.

Aşa am rezistat, reluă ideea Macrinovici, aşa ne-am menţinut fiinţa... Şi acum întîlneşti cîte un ramolit ca Dragomir sau vreun mucos care, nici una, nici două, învie morţii, vrea dreptate... Că de ce ? Că; de unde ?... E uşor să judeci ca spectator... E cam confuză, profesore, situaţia, e ambiguă, eu aş pune mai multă ordine, aş face în aşa fel să nu mai întîlnim insulte gen Dragomir... Puţină aerisire s-ar cere, zău...

Aveţi dreptate, spuse Coste. Să insulţi aşa, îţi trebuie totuşi o mare doză de... de...

Dar cîinii latră, replică Macrinovici, şi caravana, ha, ha... Repet, un .ramolit... Mai supărător mi se pare acest domn Cesa... Şi ăstora li se dă prea mult nas, e prea mare îngăduinţa... Am luat parte odată la o adunare de-a lor... Ce să spun !... Numai fumuri, domnule, pretenţii şi iar pretenţii, dar în rest, ha, ha... Nu înţeleg cum de a fost invitat.

Artiştii între ei, răspunse Coste. Nevasta lui Gheorghianu a ţinut totdeauna şi la astfel de prezenţe. Decorul ei...

Mofturi! spuse Macrinovici.: Artişti ?!... Ce artişti sînt ăştia, domnule ? Fie vorba între noi, ha, ha... Artişti ?!... Ramolit, ramolit, însă Dragomir, să recunoaştem, a cam pus degetul pe rană... pe adevăr... Ce mai, bătrînul şi-a cam făcut de cap, a fost, cum să zic, mai conştiincios decît i se cerea. Chiar şi după plenara aceea cu reabilitările, el şi-a continuat drumul ca un buldozer... Cazul amintit de Dragomir, cu ăla care s-a spînzurat, este unul printre multe altele...

Ştiu, aprobă iar Coste. Am avut şi eu vreo cîteva întîlniri eu el şi n-au fost tocmai cordiale... Atunci s-a zvonit că cercetătorul acela era un tip extrem de dotat...

Motiv ca Gheorghianu săi se descotorosească de el, continuă Macrinovici. Era un pericol pentru fiu-său, Bogdan... Trebuia să-i deschidă acestuia drumul spre profesorat, spre direcţia institutului... Şi, se înţelege, ha, ha... celălalt era concurentul, pericolul pentru dinastia Gheorghianu... înclin să cred că omul a fost vinovat, dar era necesară puţină clemenţă, mai ales că vremurile se mai schimbaseră... Nevasta nenorocitului aceluia a venit şi la mine să intervin pe lîngă academician... Frumuşică femeie, ce mai, dată-n măţ-sa, ha, ha... m-aş fi zbătut niţel pentru ea, însă, din păcate, nu se mai

putea face nimic, soarta soţului ei fusese deja pecetluită... Şi, fie vorba între noi, Bogdan Gheorghianu e o nulitate, nul, domnule... De fapt, nici taică-său n-a făcut cine ştie ce găuri :n ştiinţă...

Găurele, spuse Coste rîzînd strident.

Găurele, repetă şi Macrinovici. Âsta-i cuvîntul, găurele, ha, ha... Şi să vezi, nevastă|-sa nu va pierde prilejul să mă asalteze iar cu bustul marelui om, care...

Ce bust ? întrel ă Coste.

Pentru răposat, răspunse Macrinovici. Pretenţii, domnule..., bust în faţa institutului, a Universităţii...

Şi-au pierdut minţile, diagnostică profesorul Coste. Chiar cer asta ?...

Iustin nu mai înţelese răspunsul lui Macrinovici, *se* trăsese apa şi vîjîitul ei acoperise vorbele. Ceva mai tîrziu, auzi închizîndu-se uşa. Ţigara i se stinsese între degete. O aruncă şi părăsi scaunul. Discuţia dintre Macrinovici şi Costa aproape că nu mai avusese nici un efect asupra lui. Stările prin care trecuse la început, cît îl ascultase pe profesorul Dragomir, păreau să fi amorţit în el ca nişte răni sub anestezic. Numai ura îi răţmăsese întreaga, ura lui care crescuse încet, cuprinzîndu-i pe toţL Aceşti oameni — judeca el — fuseseră personajele unui timp oribil. Era trecutul lor, al celor aşezaţi la masa de prăznuire a academicianului Vlad Gheorghianu, al altora ca ei, trecutul bunicilor şi părinţilor săi, dar, în acelaşi timp, şi al lui. Era ca o moştenire nefastă pentru care, fără vreo vină, trebuia să răspundă şi el, ca o boală ereditară ce îl condamnase încă de la naştere. Toate cîte îl făcuseră săţ se mîndrească pînă acum şi-i dăduseră atîta încredere în el însuşi se scufundaseră ca bolovanii pe fundul unei ape murdare, dispăruseră în mîlul ei. La suprafaţă nu mai pluteau decît întrebările care îl hărţuiau ca nişte cîini. îşi aduse aminte de fotograful care îi vorbise primul despre bunicul său altfel decît se aştepta se el, de întîlnirea cUjAlecu Muşa, la azil, şi de scena făcuta de beţivul acela la pomenirea din cimitir. Descoperi multe dintre gîndurile acestora, chiar şi din cuvintele lor, în povestirile lui Cesa sau în izbucnirile generalului Popenţa. Toţi la un loc, cu sau fără [intenţie, îl împinseseră spre acelaşi adevăr, adevărul dezvăluit cu brutalitate apoi "de Dragomir, şi de Macrinovici, şi de Coste... Ar fi fost mai bine ca oamenii aceştia să fi tăicut, să fi rămas

în limitele acelei politeţi |atît de artificială şi mincinoasă ? se întrebă pe urmă, în timp ce se apropia de sufragerie. Nu putu sa-şî răspundă. îşi ocupă locul la masă, La chiar şi zîmbi întîlnind privirea bunicii sale. Asta îl revoltă şi mai mult, tocmai propria sa pasivitate. De;ce tăcea acum ?... Cum de nu avea curajul să le spună totul în faţă, că erau la: fel de ticăloşi ca şi bunicul sau ?...; Teamă ?... Dorea s-o menajeze pe bunica lui ?... Dar ea, ea ce făcuse o viaţă întreagă alături de • soţul ei, de ce nu-1 oprise să săvîrşească atîtea nedreptăţi ?... Atunci ce era, se molipsise şi el de maladia fiinţelor pe care le vedea în jurul; său ?... îşi aprinse o ţigara şi, treptat, începu să se consoleze singur, spunîndu-şi că era mai bine aşa. iDacă n-ar fi aflat de la ei, ar fi fost pus într-o situaţie şi mai nefericită, cînd ar fi întîlnit-o pe Flori Ambrozie sau, poate, mult mai tîrziu... Acum nu se mai îndoia de faptul că victima bunicului său, una dintre multele sale victime, era tocmai tată-1 acestei fete. Se închipui în faţa ei, explicîndu-i cine era. Simplifică într-atît lucrurile, încît, în imaginaţia lui, o şi vedea j întinzîndu-i mîna şi spunîndu-i afectuoasă : Ce contează ceilalţi, Iustin, atîta vreme cît noi existăm ?...

Se serviseră cafelele şi Spiridon Aciu începu din nou povestea cu arborele genealogic. Macrinovici discuta în şoaptă cu profesorul Coste, care ocupase între timp scaunul lui Dragomir.: Teofil Horga şi generalul Popenţa dormitau vizibil, Cati Gheorghianu îi spunea ceva la ureche lui Paul Popescu, iar, în capătul celălalt al mesei, Cesa şi cu Pahopol urmăreau o demonstraţie făcută de Romeo Iţicovici pe un şerveţel de hîrtie.'Doar Gavril Chiriacescu, cu o figura mai acrită ca înainte, poate şî pentru faptul că presupusul viitor rector îi întorsese spatele şi se lansase în discuţie numai cu profesorul Coste, îl susţinea pe actor, repetînd cînd şi cînd : Interesant, interesant...

Aciu ajunsese cu arborele genealogic abia la curtea domnitorului Vasile Lupu, cînd Paul Popescu îl întrebă pe Macrinovici : Ce se mai aude cu bustul academicianului, tovarăşe Macrinovici ?...

Acesta ori se prefăcu, ori nu auzi, încît, neprimind nici un răspuns, criticul de artă repetă întrebarea. Iustin înţelese acum că bunica lui tocmai asta îi spusese la ureche lui Paul Popescu, să abordeze delicata problemă a bustului. Macrino-

viei săltă de cîteva ori din umeri, se răsuci spre capătul masei unde se afla Cati Gheorghianu şi, spre surprinderea lui Iustin, spuse : Sper că sînteţi convinşi, eu n-am nici o obiecţie, ba, dimpotrivă, susţin din tot sufletul ideea..„ Personalitatea dispărutului impune să... merită, da, merită pe deplin... Nu mai ţin minte, unde ar urma să fie amplasat ?

Nu, nu la Universitate, interveni prompt Cati Gheorghianu. Ştiţi doar că Vlad a fost un om modest... Sufletul lui a rămas întotdeauna acolo, la institutul de biologie...

Perfect! aprobă Macrinovici. La institut...

Pînă la realizarea bustului, mai spuse Popescu, nu s-ar putea da numele academicianului unui amfiteatru de la Universitate ? îmj închipui că asta depinde şi de dumneavoastră...

Vă înşelaţi, răspunse Macrinovici, uşor derutat. Probabil ca nu se aşteptase şi la o astfel de propunere, gîndi Iustin. Observă că bunica lui îşi împărţise, perfect rolurile cu Paul Popescu, se completau unul pe altul, sperînd să capete o promisiune cit mai fermă din partea lui Macrinovici, care se răsuci iar pe scaun, explicîndu-se : Chiar şi pentru numele unui amfiteatru trebuie aprobări... Şi ce aprobări !... Eu am reţinut, voi pune problema în senat..., mai sus de senat..., în ceea ce mă priveşte, fiţi siguri...

Parole d'honneur, dragă domnule Macrinovici, spuse Cati Gheorghianu, ar fi un gest deosebit, un gest nobil..., un plus de recunoştinţă faţă de întreaga activitate a soţului meu... Mă rog, iată-ne acum cu două probleme... Nu m-am gîndit şi la posibilitatea despre care vorbea Paul... Cred că dumneavoastră...

Repet, doamnă, voi susţine cu toată căldura...

O, nu mă îndoiesc, continuă Cati Gheorghianu... Eu am avut în vedere doar bustul, acest simbol *ţour toujours...,* dar dacă... Realizarea bustului este un legămînt făcut faţă de mine însămi... Ce să vă mai spun ? Că Paul a tratat în numele meu cu sculptorul toate problemele, inclusiv cele băneşti ?... E un artist serios şi fără pretenţii, va realiza un lucru desăvîrşit... De altfel am văzut şi eu machetele, a făcut mai multe, să avem de unde alege... Şi acum aşteaptă... Aşteaptă ca şi noi... Cel puţin s-au început demersurile ?...

în principiu, răspunse Macrinovici, săltînd acum nervos numai dintr-un umăr. în principiu s-a discutat, mi-a spus şi rectorul, însă mai trebuie să...

Ştiţi, îl întrerupse Cati Gheorghianu, la vîrsta mea nu mai ştiu pe cît timp contez...

Va înţeleg, aprobă Macrinovici. N-aveţi nici o grijă...

Poate bunicul meu nu merită, se trezi Iustin vorbind. Ce credeţi, tovarăşe Macrinovici ?

Je vom trouve plaisant, Iustin ! se grăbi să intervină Cati Gheorghianu, rîzînd forţat. Nostim, da... Cu asemenea glume !...

Glume, sigur că am glumit, mai spuse Iustin, izbucnind şi el în rîs, sa-şi stăpînească astfel pornirea ce-1 cuprinsese. Feţele celor din jur începuseră sa se amestece cu alte feţe, văzute cîndva, imaginile se succedau repede, iar mintea lui aduna din nou teama, greaţă, furie. Şi adăugă, de parca ar fi găsit o ieşire : L-am întrebat pe tovarăşul Macrinovici pentru că totul va depinde de dumnealui, ca viitor rector...

Rîse şi Macrinovici, dînd toate asigurările că dorinţele văduvei aveau să fie îndeplinite, erau fireşti, răposatul academician merita toate onorurile postume. Intervenţia lui Iustin atrase totuşi atenţia şi a celorlalţi, se învioraseră chiar şi cei ce dormitau, ca generalul Popenţa şi Teofil Horga. Acesta din urmă începuse să-şi soarbă zgomotos cafeaua, spunînd că putea fi combinată perfect cu vin, mai ales cu cel roşu. Popenţa îl aprobă, golind paharul şi turnîndu-şi din nou, în vreme ce Macrinovici încerca să îndepărteze discuţia de. doleanţele văduvei. Nu reuşi, fiindcă Paul Popescu se lansă repede pe tema speranţei omului în nemurire, criticul de artă susţinea că aceasta era o prelungire dincolo de moarte a instinctului de conservare, sub un asemenea impuls acţionau la fel şi marele pictor, desăvîrşindu-şi tablourile, şi umilul ţăran care îşi sapă numele în piatra din ghizdul fîntînii. Perpetuarea speciei nu era tot o formă, prima formă a dorinţei nepotolite a omului de a lăsa o urmă după dispariţia sa ?... Da, da, urma despre care ne-a vorbit atît de frumos profesorul Chiriacescu...

Vorbe ! exclamă Spiridon Aciu. Astăzi numai naivii se mai gîndesc la nemurire, la *urma aceea* despre care vorbeşti dumneata, restul, marea majoritate, ha, ha... masele rîvnesc doar la un trai bun, la un post călduţ, la o maşinuţă...

Criticul de artă nu-l luă în seamă, îşi continuă ideea ridicîndu-se la valoarea ei generală, cum se grăbi el să precizeze, la urmele pe care avea sau ar fi trebuit să le lase prezentul. Făcu largi consideraţii asupra trecutului, ca apoi sa se oprească la necesitatea ridicării unor statui în oraşe şi sate, ia întretăierea şoselelor principale, lucrări monumentale, din material trainic, aşa cum făcuseră antichitatea, evul mediu, renaşterea, burghezia...

Mă rog, ce să reprezinte ? întrebă Aciu. Ce să fie turnat in bronz sau cioplit în piatră ?

Interveni şi Macrinovici, care îi privi toata vremea cu un aer superior, de uimire dispreţuitoare : Criticul nostru are dreptate, în mare măsură a spus lucruri juste, mai ales despre *acele urme* ce ne vor înfăţişa în viitor, ca o mărturie... Sigur, *urmele* acestea nu sînt, nu vor fi numai statuile, dar ele se află, să mă exprim astfel, la lumina zilei, la îndemîna tuturor ochilor, fără nici o plată, fără prea mare efort... Dar să recunoaştem, în ultimii ani, mai ales în ultimii, s-au dezvelit un număr apreciabil de statui... Bineînţeles, trebuie continuată grija faţă de ceea ce exprimă ele, vreau să zic, o selecţie riguroasă privind personalităţile, faptele care merita să rămînă în eternitate ca nişte simboluri... Eroii unui popor, ai unui neam, nu ?... în alte ţări, pe unde am trecut şi eu, am văzut chiar tancuri şi tunuri ridicate pe uriaşe piedestale... Nu impresionează neplăcut, ba dimpotrivă, obiectul ca atare capătă un alt simbol, un...

Nu cred, interveni Cesa.

Mă rog, e o chestie de gust, spuse Macrinovici, privindu-l cu un vădit dispreţ.

De gust! se mira Cesa. Ce fel de gust ?... Tancul rămîne tanc oriunde l-am aşeza, oricîte coroane i-am atîrna pe turela, adică gloanţe şi proiectile împroşcate spre oameni, oase făcute zob sub şenilele lui... Le-am văzut şi eu şi m-am îngreţoşat... Primul tanc care a intrat în oraşul nostru, la data de..., în lupta cu... Aş fi preferat să văd figura desfigurată a unui om înghesuit, strivit de toate instrumentele războiului... Un soldat oarecare, o femeie, un copil... Aceeaşi greaţă am trăit-o trecînd şi prin nişte cimitire cu hectare de generali şi mareşali, călări sau pe jos, în bronz, în marmură... Eroii neamului ? !...

Personalităţi, interveni Macrinovici. Cei care, nu-i aşa, au dat tonul în istorie. Nu-i putem ocoli, nu pot fi neglijaţi.

De ce să nu-i ocolim ? întrebă Cesa. De ce să nu-i neglijăm ?

Am explicat, răspunse Macrinovici. Personalităţile au rolul lor, tovarăşe Cesa, unul hotărîtor, nu ?... Napoleon rămîne mîndria Franţei, mai mare, poate, decît Balzac...

Faceţi o gravă confuzie, replică Cesa. Eu n-aş îndrăzni să aşez un artist alături de un despot. Balzac, fiindcă pe el î-aţi numit, a adus glorie Franţei chinuindu-se singur la masa lui de lucru, ruinîndu-se într-o muncă de ocnaş, şi-a plătit gloria cu propria-i moarte, pe cînd Napoleon a înălţat-o pe sute de mii de cadavre...

Exageraţi ca de obicei, răspunse Macrinovici chinuind în mîini paharul gol. Avem doi istorici, aici, care v-ar putea combate pentru că ignoraţi...

Ce ignorez ? întrebă Cesa, umplîndu-şi pipa. Tocmai pentru că nu ignorez nimic văd istoria aşa cum o văd... Sigur, e o opinie strict personală, nu voi schimba eu istoria cuprinsa în tratate, în manualele şcolare, însă aş face cu nespusă bucurie numărătoarea perioadelor ei începînd, de exemplu, cu un Hipocrat din Kos, şi pe soclurile nesfîrşitelor cohorte de despoţi, mai luminaţi sau mai ignoranţi, l-aş pune pe Michelangelo, pe Balzac, pe Dostoievski, pe Beethoven, pe Bach, pe bătrînul Koch, izbăvitorul lumii de tuberculoză, pe Fleming, cel ce a venit de hac infecţiilor, pe Jener, descoperitorul vaccinului, pe marele Salk, ucigaşul poliomielitei... Iată doar cîteva nume... Şi ce statui li s-au ridicat lor ? Nişte umile busturi, aşezate în locurile cele mai puţin frecventate, cu bani adunaţi prin tot felul de chete penibile... Da, tovarăşe profesor, eroi vor fi şi cei ce vor sugruma cancerul, cei care ne vor întări inima să nu mai plesnească atît de repede, minţi ce vor compune o nouă *Simfonie a destinului* sau vor scoate din anonimat alte Gioconde, aceştia...

Greu să fii de acord cu dumneata, interveni şi profesorul Coste. Eu, ca istoric, nu-i aşa...

Cunosc, cunosc, dădu înţelegător din cap Cesa. Istoria, frumoasa istorie pe care o faceţi dumneavoastră... Mai înainte vă revoltaseră înjurăturile unui scriitor, numai înjurăturile v-au sărit în ochi, dar nu şi faptul că el, printre înjurăturile

lui, a spus mai multe adevăruri decît toţi istoricii, sociologii, economiştii şi filozofii luaţi la un loc...

Să admitem şi exagerările dumitale, decise Macrinovici, rîzînd în stilul lui, repezit. Să le admitem aşa, ca simple păreri..., şi schimbă repede subiectul, trecînd la teatru. Iustin vedea limpede pe faţa lui un fel de uşurare, scăpase de artele plastice, domeniu în care s-ar fi putut aduce vorba iar despre bustul academicianului, şi mai ales de Cesa. Era evident că Macrinovici nu-1 putea suferi, că tot ce spunea scriitorul îl călca pe nervi, îl făcea să-şi zbuciume mai mult trupul. Acum comenta ultimul spectacol văzut la teatrul local, susţinea că piesa era ratată, însă un actor, unul singur fusese magistral. Cum de un asemenea talent, se întreba el, trecuse aproape neobservat ? Avea treizeci şi cinci sau patruzeci de ani, nu ?...

E aproape de pensie, îi explică Aciu. Un an, doi cel mult...

Nu se poate, spuse Macrinovici. Şi... şi ce-a făcut într-atîţia ani, cum de n-a reuşit să se afirme cu excepţionala lui dotare ?...

Baldovin... începu Aciu şi Macrinovici îl întrerupse : Exact, Baldovin. Ei, ei, ce-a făcut, âomnule, omul ăsta, cum s-a irosit ?...

La puşcărie, răspunse Aciu. Politic... Este văr drept cu profesorul Baldovin, folcloristul... Toată familia lor a avut de suferit, deşi n-au făcut parte din nici un partid. Li s-a înscenat o cabală...

Da, admise Macrinovici, s-au făcut şi greşeli, evident, nu toţi cei care nu erau cu noi erau şi duşmanii noştri, nu... Eu îl credeam încă destul de tînăr... Este uluitor, domnilor, cum oamenii aceştia, care au suferit astfel de privaţiuni, s-au conservat atît de bine..., uneori mult mai bine ca noi, ceilalţi...

Am mai auzit ideea asta, îl întrerupse iar Cesa, de astă dată ieşindu-şi din calmul de pînă atunci. Cineva a avut neobrăzarea să o exprime public, într-un interviu... Pus în situaţia să-şi amintească de anii aceia, cînd ocupa un post destul de înalt, a răspuns senin... păi, am suferit şi noi, am suferit mai mult decît cei privaţi de libertate... Argumentele lui au fost aceleaşi ca şi ale dumneavoastră.

Macrinovici se săltă din scaun, se aşeză la loc, îşi aprinse o ţigară, privi de cîteva ori circular şi rînji : Sînt surprins de ideile dumitale. Vrei să ne faci să credem că au fost numai victime, numai nevinovaţi... Nu... nu, domnul meu, nu, unii au stat acolo pe meritele lor, ha, ha... merite bine stabilite... Anumite categorii sociale nu trebuiau lăsate să-şi facă de cap, nu era permis, a fost o luptă... lupta de clasă, pe care nimeni nu o poate ocoli dacă vrea ca noua societate sa învingă. Noi nu gîndim ca dumneata, noi...

Iar noi, îi replică Cesa. Care noi, tovarăşe Macrinovici ? Noi, aşa şi pe dincolo..., ca şi cum dumneavoastră n-aţi fi o singură persoană, ci mii, sute de mii, milioane...

Mă rog, făcu Macrinovici, mă rog, dumneata...

Eu vorbesc în numele meu, spuse Cesa, acest automatism păgubitor nu s-a prins de mine, iată, îmi fac autocritica... Nu m-am molipsit de o asemenea boală... îl aud pe cîte unul la telefon, alo, zice, Comitetul judeţean de partid, sau Primăria, sau Universitatea... de parcă oamenii ăştia şi-ar fi pierdut numele... Nu greşesc, pronunţînd numele instituţiei respective, ei îşi satisfac micile lor orgolii, în clipele acelea se simt cineva... Dar să revin la problemă... Eu sînt împotriva violenţei chiar dacă ea are în vedere o cauză nobilă...

Un apostol al nevinovăţiei ! mîrîi flegmatic Macrinovici.

Dragoste cu forţa nu se poate şi nici fericirea nu se impune, continuă Cesa, cu aerul lui de om care îşi vorbea sieşi. Asta Voiam să spun, că violenţa a lăsat totdeauna în urma ei nu numai moartea fizică dar şi cea spirituală, care-i mult mai cumplită...

Exact, un apostol al..., încercă din nou Macrinovici să bagatelizeze totul.

Numiţi-mă cum vreţi, este dreptul dumneavoastră, spuse Cesa. La rîndul meu, nu-i aşa, am şi eu acest drept.

Oh, sînt convins! îi răspuns Macrinovici pe acelaşi ton de glumă. Ha, ha, îmi închipui... Ei, vreau să aud, ce etichetă mi-aţi lipi ?

Regret că nu va pot satisface, spuse Cesa. M-am simţit bine pînă acum, dar exact în această clipă m-a cuprins tristeţea... aşa, fără nici un motiv. Altădată, cu altă ocazie...

Am reţinut, continuă Macrinovici, care privea din nou circular şi sigur pe el. Aştept, domnule, aştept... După cîte

se spune, dumneavoastră sînteţi un fel de solist, ceva în genul ăsta, ha, ha... care, în faţa corului...

Solist ? ! izbucni Aciu. Păi soliştii sînt totdeauna urîţi de corul lor... Ascultaţi-mă pe mine, am studiat problema, corul niciodată nu-1 iartă pe solist fiindcă s-a distanţat, a ajuns mai presus de el... Coruri şi solişti sînt peste tot, ha, ha... Trebuie să fii mîndru, stimate Cesa ! Solist, ha, ha...

Da, solist... oricum, îşi făcu iar loc Macrinovici care dorea să fie cel care conducea totdeauna discuţia. Şi, mă rog, solistul nostru ne poate spune la ce lucrează acum, la ce trudeşte ?...

V-aş putea satisface dorinţa spunîndu-vă o poveste, îi replică Cesa, acceptînd tonul de glumă al celuilalt. Sau numai un început de poveste..., o poveste cu un singur personaj, un om, să zicem, ca dumneavoastră... Profesorul Dragomir era de părere că n-aţi putea părăsi posturile... Eu însă încerc sa-mi închipui că, totuşi, aţi ajunge la o asemenea hotărîre... Ce se întîmplă cu personajul apoi ?... Povestea mă atrage, individul mi se pare deosebit de interesant... De fapt, povestea e veche, este cea cu regele gol... Ce mai rămîne din el, cu ce bagaj mai circulă insul nostru printre oameni, cînd numai are puterea..., mica lui putere emanată de !a posturile pe care le-a ocupat ? V-aţi putea închipui într-o astfel de postură ?... Nu vă supăraţi, mi-aţi ajuta imaginaţia...

Ha, ha, întinzi mici laţuri, stimate Cesa, interveni Aciu. Aşezi laţuri pentru potîrnichi şi aştepţi să prinzi în ele vulturi, ha, ha...

Rîse şi Macrinovici, răsucindu-se de mai multe ori în scaun : Sînteţi puşi numai pe exagerări, tovarăşi... în cazul scriitorului nostru, chiar pe jigniri...

Explicaţi-mi, spuse Cesa, şi sînt gata să-mi cer scuze,, dar numai să-Dumneata ? ! îl întrerupse generalul Popenţa care, în timpul discuţiei, golise mai multe pahare cu vin şi acum întinsese o mînă spre Cesa. Dumneata ar trebui să-mi ceri scuze mai întîi mie, pentru jignirile ce le-ai adus armatei, generalilor, mareşalilor... Cine eşti dumneata, domnule ?... ca sa... să... Să mă recomand, dacă nu mă ştii general Popenţa... cu pî de la puşcă... pulemiot... cea mai întinsă literă din dicţionarul nostru... cea mai mare...

189

Iustin ! spuse Cati Gheorghianu, făcîndu-i semn să-1 potolească pe general. Iustin îl apucă repede de braţ, dar Popenţa continuă, ridicîndu-se de pe scaun ; Habar n-ai, domnule, ce-iăla ua general şi arunci cu aoroi... Scriitor?!... Ce scrii, domnule... ce... ce ştii ?... Ştii, de-o pildă, cum se spune în cehă la moarte ?... Nu ştii... Păi să-ţi spun eu... *Smîrt...* Nici cît un oftat... Pac... *smîrt... pac... smîrt...* Asta era,.., asta a fost..., iar dumneata îndrăzneşti să judeci generalii...

Fu necesară intervenţia doamnei Gheorghianu. Bătrma se ridică de la masă, se apropie de general şi îi spuse să înceteze ori să părăsească masa, fiindcă băuse cît nu ar fi trebuit. Popenţa se aşeză supus şi ea încercă apoi să-şi scuze cuscrul pentru izbucnirea lui. Macrinovici rîse, zbuciumîndu-se tot, făcu o glumă, pe urmă spuse : Aici nu se supără nimeni, doamnă, aşa am stabilit, nu ?... Părea mulţumit de afrontul adus scriitorului. Acesta pufăia din pipă şi-şi privea paharul pe jumătate golit.

Oricum, atmosfera se răcise. Cati Gheorghianu propuse să le mai servească o cafea, însă refuzaseră toţi. Macrinovici îşi cercetă ceasul, apoi îl întrebă pe Horga aşa, ca din întîmplare : Şi pe la reviste... ce se mai întîmplă pe la reviste, tovarăşe Horga ?

Păi ce să se întîmple ? se întrebă şi Horga care părea trezit din somn. Mai nimic... nimic deosebit, şi începu să-şi maseze sprîncenele.

Totuşi... începu Macrinovici, totuşi ar trebui să... însă Popenţa izbucni din nou : Să respectaţi, tovarăşi, generalii !... Aţi înţeles ?.... Eu am luptat, nu m-am jucat cu vorbele... După un asalt, în Cehoslovacia, am cunoscut o localaică... Nostimă femeie... Mărunţică, subţirica... nas cîrn, păr blond... Cum să te înţelegi cu ea, cînd atîta ştiam : *smîrt...* Pînă la urmă, ne-am înţeles, ha, ha... mă înţelegeţi, nu ?... Nostimă, după fiecare şedinţă îmi zicea, *dekuji,* ha, ha... Mulţumesc, adică mulţumesc... Ziceam şi eu după ea : *dekuji,* ha, ha... Ziceam mulţumesc, însă mă gîndeam la *smîrt...* Formidabil cuvînt... aşa, nici cît un oftat... Pac. *smîrt...* Formidabil... Femeiuşcă era nostimă, avea nişte sîni tari...

încetează ! Cati Gheorghianu îşi ieşise din fire. îi făcu semn lui Iustin să-1 ia de la masă... Generalul se supuse ca un copil, urmîndu-şi nepotul. Doar în uşa bibliotecii mai spuse : Adio, domnilor, e vremea să trag ua pui de somn...

Înainte de a se întinde pe canapea, îl sărută pe Iustin pe frunte, spunîndu-i: Tare eşti tu trist, măi băiete. De ce naiba eşti aşa de trist ?... Eu, la vîrsta ta, eram un coate-goaie, dar plin de veselie... Nu-i bine, nu...

Ceva mai tîrziu, Popenţa începu să sforăie. Iustin îşi aprinse ţigara şi se cufundă într-un fotoliu. Se simţea stors, gol. Nu mai putea sa se gîndească la nimic. O slăbiciune sau o indiferenţă ciudată pusese stapînire pe el. Nu-1 mai enerva acum nici rîsul lui Macrinovici, care se auzea din sufragerie.

Capitolul V

i

II recunoscu mai întîi pe Natan. îi atrăsese atenţia înfăţişarea lui de preot fără anteriu sau de rabin, lustrul metalic al pălăriei negre ca şi hainele, care îi fîlfîiau pe trupul deşirat. Purta acelaşi costum şi aceeaşi pălărie, cum îl văzuse la cimitir, iar barba roşcat-sură îl făcuse pe Iustin, chiar de la primul contact vizual cu această apariţie izbitor distonantă de restul celorlalţi de pe stradă, îmbrăcaţi uşor, ca pentru o zi de caniculă, să nu se mai îndoiască nici o clipă că era el. Abia cînd ajunse în dreptul lui îşi dădu seama că cel ce mergea alături de Natan, într-un sacou crem şi pantaloni bej, cu pălărioară verzuie şi ochelari de soare, nu era altul decît Aducovschi. îşi făceau rondul prietenii, gîndi Iustin, rondul lor de dimineaţă, ca nişte javre dresate, cîini de oraş... Trecu pe lîngă ei fără să-i privească, dar, după cîţiva paşi, se întoarse brusc şi o porni în urma lor. Hotărîrea venise aproape fără s-o gîndească sau o gîndise *cineva* din el, una dintre fiinţele acelea care se luptau în fiecare om, cum îi spusese Cesa, şi-i susţineau echilibrul, atîta timp cît nici una nu învingea, rămînînd înlănţuite ca într-o horă, încleştate într-un mare efort, asemenea cariatidelor sau atlanţilor... Dar iată că acum una dintre ele, poate cea mai smintită, rupsese hora, spărsese cercul acesta din el, forţîn-

du-l să-şi schimbe direcţia şi să urmărească spatele unor inşi care îl îngreţoşau. Ce mai dorea de la ei ? Nu aflase destule la praznicul bunicului său ?... Să-i oprească acum în stradă, sa-i ia pe amîndoi de braţ şi să-i întrebe ?... Ce ?... Şi mai ales cu ce drept ? Erau nişte oameni străini, ei ar fi putut da cont de faptele lor faţă de eventualele autorităţi îndreptăţite să le ceară un asemenea lucru... El nu avea decît să-şî tragă la răspundere familia, părinţii, bunicii, numai lor putea să le reproşeze acel trecut care se năruise acum asupra lui. în cele trei zile, cîte trecuseră de la praznicul bunicului său, trăise continuu aceeaşi hărţuială cu sine însuşi, începută acolo, la masa dominată de Măcrinovici. De cîteva ori fusese pe punctul să-i mărturisească totul bunicii sale, însă de fiecare dată se retrăsese speriat, închizîndu-se în lungi tăceri, care o făcuseră pe Cati Gheorghianu să-l creadă bolnav şi să-l sîcîie cu întrebările ei... Senzaţia asta de panică, de anihilare ce pusese stăpînire pe el nu era oare tot un fel de boală, începutul unei maladii ascunse, care se insinua subtil, pervers ?... Un om sănătos nu şi-ar fi pierdut timpul să urmărească doi babalîci în plimbarea lor.. 11 revolta faptul că ieşiseră la promenadă, că existau, că se bucurau de lumina soarelui, că îşi trăiau bătrîneţea fără prea multe griji, mîncîndu-şi pensiile grase, cum le spusese acel beţiv, Filip Antip, iar victimele lor dispăruseră sau mai purtau încă suferinţele pricinuite de ei ?... Dar cine era el să-i judece ? Nu putea să aibă nici măcar calitatea de martor, timpul acela se petrecuse cîndva, cînd el nu se născuse sau încă mai sugea la sînul mamei sale... într-un asemenea tribunal, unde ei ar fi fost aduşi să fie judecaţi, el ar fi stat la balcon sau afara, aşteptîrid verdictul pe care nu l-ar fi putut influenţa în nici un fel... Cîte îi mai treceau prin minte, ce hărţuială, ce mizerie !...

Totuşi, continuă să meargă în urma celor doi, care înaintau încet, pe strada largă a Universităţii, plină de lume, de maşini, de zgomote. Animaţia neobişnuită la acea oră de mijloc de vară, nouă, nouă şi jumătate, se datora faptului că era aşteptată afişarea rezultatelor de la examenele de admitere. Nu se auzea vorbindu-se decît despre asta, nu sa vedeau decît chipuri sleite de aşteptare. Fu ajuns de un bărbat masiv, pe a cărui cămaşă se lăţeau pete mari de sudoare, şi de o fată cu părul întunecat, lung de îi acoperea umerii.

Tatăl şi fiica, gîndi Iustin, amîndoi chinuiţi de rezultatul pe care îl aşteptau... Fata întoarse o clipă capul spre el — o faţă cu trăsături delicate, frumoase, însă moleşite, îmbătrînite parcă de emoţiile ce le trăia — trecură pe lîngă el grăbiţi, tăcuţi, şi ochii lui se opriră pe şoldurile ei care se roteau energic în strînsoarea fustei. Se trezi urîndu-i succes, apoi îşi aminti de propriile lui emoţii trăite atunci, cînd intrase la facultate. Nu fusese chinuit de gîndul că ar fi putut să piardă examenul, ci doar că altul sau alta i-ar fi trecut înainte, pe primul loc. Ziua aceea, cînd îşi citise numele în capul listei, fusese o adevărată sărbătoare în casa lor. Bunicul lui îi cedase locul din capul mesei şi i se adresase tot timpul cu doctore sau domnule doctor...

Imaginile de atunci, venite pe neaşteptate, disparuceră repede, acoperite de siluetele celor doi, care înaintau încet spre statuile din faţa Universităţii. Natan şi Aducovschi se fereau din calea celor grăbiţi, mişcîndu-se cu o oarecare prudenţă, dar fără obişnuitele şovăieli ale bătrînilor. Din cînd în cînd, se mai opreau, îşi subliniau vorbele cu gesturi largi sau priveau în jur cu un fel de nedumerire, ca a oamenilor ce încercau să se orienteze într-un oraş străin. Puţin gîrbov, deşirat şi, în hainele lui negre, care păreau să fumege în lumina soarelui, Natan se mişca lin, ca într-o plutire, împins înainte parcă nu de picioare, ci de capul lui, de pălăria scorţoasă, cu lustru, o paraşută ciudată de care atîrna o marionetă, în schimb, Aducovschi călca îndesat, greoi, tîrîndu-şi picioarele ca un soldat ce se întorcea de la instrucţie. De la un chioşc, îşi cumpără fiecare cîte un ziar şi Iustin fu nevoit să-i aştepte. Văzu cum nici unul dintre ei nu-şi aruncă privirea măcar pe pagina întîi. Natan împături meticulos ziarul şi—1 băgă în buzunarul hainei, iar Aducovschi îl făcu pe al lui sul şi, cînd porniră din nou, începu să-şi bată uşurel pantalonii ca şi cum ar fi ţinut în mînă o varga sau o cravaşa. Aproape de Universitate se mai opriră o data, se uitară în urmă, înainte, discutînd tot timpul, apoi o apucară pe o stradă îngustă, liniştită, cu garduri metalice, în spatele cărora se aliniau case trainice, curate, cu intrările străjuite de gazon şi straturi de flori. Alinierea era stricată doar de o biserică ce înainta cu zidurile ei albe pînă aproape de bordura trotuarului. Părea ca o corabie aşezată acolo, cu prora înfiptă în asfalt. Cei doi se aflau acum în umbra arun-

cată în stradă de construcţia, ei greoaie. La un moment dat, se despărţiră, Natan îşi continua drumul, iar Aducovschi intră în biserică. Iustin ajunse şi el în faţa uşilor mari, masive, cu ferecaturi metalice. Se opri pe ultima treaptă, unde deja simţi mirosul bisericii —- luminări arse şi ziduri afumate. Nu mai intrase în biserică decît în copilărie şi atunci de cîteva ori, însoţit de Aspazia. Se gîndi să renunţe, dar întinse piciorul şi păşi, ca şi cum cineva l-ar fi împins de la spate. Făcu alţi paşi, şovăind încă. Voia să se convingă, sa-1 vadă pe Aducovschi îngenuncheat, rugîndu-se ?... Intră. Pînă i se obişnuiră ochii rămase nemişcat în mijlocul bisericii. Puţina lumină scursă prin geamurile pictate cu sfinţi multicolori se unea firavă cu cea împrăştiată de luminările ce ardeau înfipte în nisipul sfeşnicelor şi cu sclipirea podoabelor. Ceva mai tîrziu, desluşi într-un colţ, la piciorul unei strane, ceva ca un morman de cîrpe negre. Era o bătrînă ce îngenunchease, atingînd cu fruntea lespezile de marmură. Părea un balon mare,, negru, pe jumătate dezumflat. Din cînd în cînd îşi ridica puţin capul, îl pleca şi scotea un fel de piuit ca de găină. Cineva tuşi în spatele său, spre dreapta, şi Iustin se răsuci într-acolo. Era un batrinel cufundat într-o rasă călugărească, ce îşi aşeza luminările pe masa din faţa lui. îşi întoarse privirea din nou la icoanele mari, ale catapetesmei, cu sfinţi înalţi, supli ca nişte sportivi. Unul, călare, cu un •coif auriu, străpungea cu lancia capul unui balaur, altul, ca ochii ca migdalele, îşi privea în extaz propriile mîini adunate ca pentru rugăciune, cu degete de doua ori mai mari decît antebraţele. La mijloc, pe cea mai mare icoană, un Crist răstignit, din coasta căruia ţîşnea un jet de sînge, se uita cu nişte ochi blajini la torţionarul său, ce îşi retrăgea înspăimîntat suliţa, iar crucea răstignirii creştea dintr-un pă-mînt roşu, pe care era scris, cu litere aurite, *Dumnezeu este iubire...* Tocmai sub aceste cuvinte îngenunchease Aducovschi. Trupul lui se clătina uşor înainte şi înapoi, cît îşi făcea cruce, apoi încremenea cu fruntea plecată şi sprijinit în mîini. Nu, nu putea să se aşeze lîngă el, deşi ar fi dorit, ar fi vrut să-i vadă faţa în momentul cînd îşi ducea mîna la frunte şi să-1 întrebe pentru ce se ruga, îl apucase frica de moarte, spera să mai ajungă în rai ?... Pe urmă se gîndi că, într-un asemenea moment de rugă, ar fi trebuit judecat. Cine să-1 judece, dumnezeu ?... Daca exista, de ce nu se deschi-

deau porţile aurite ale altarului şi ochiul acela, care parcă dormea deschis în triunghiul său, nu-şi trimitea raza lui mortală ?... Dar tocmai atunci Aducovschi îşi culese pălăria de pe covor şi se ridică. îşi netezi pantalonii la genunchi, mai făcu o cruce, apoi se răsuci încet spre ieşire. Arăta altul decît cel care stătuse în genunchi, mai sigur pe sine, mai bine înfipt în viaţă.

Afară, Iustin îl acostă : Aş vrea să vorbesc ceva cu dum neavoastră__

Aducovschi se opri, îşi ridică mirat o sprînceană albă, sticloasă ca şi ochii săi : Să vorbim ?.! Ce să vorbim ? ... Cine eşti dumneata ?...

Iustin îşi învinse repede ezitarea şi intră în rol, ca un actor după trac : Sînt nepotul academicianului Gheorghianu. Nu vă mai amintiţi ? Acum cîteva zile ne-am văzut la cimitir, la...

Aaaa, făcu Aducovschi arătîndu-şi dinţii de aur, gata, mi-a căzut fisa. Aşa-i la bătrîneţe... Deci, să vorbim, mai spuse el. Rînjea. Era un rînjet de la care nu ştiai la ce să te aştepţi: Să ne aşezăm pe băncuţa asta ! şi arătă cu mîna o bancă din ţeava vopsită în verde, rezemată de trunchiul unui castan înălţat la cîţiva metri de zidul bisericii. Despre ce să vorbim, dragă, despre ce ?... Se aşeză oftînd.

Iustin îşi aprinse ţigara şi Aducovschi îi spuse că nu era bine că fuma, că el ajunsese să consume cîte două pachete pe zi, dacă nu s-ar fi lăsat, acum ar fi fost demult oale şi ulcele. Iustin fu gata să-i răspundă că n-ar fi fost nici o pagubă. Aşteptă însă, voia să-1 audă iar vorbind, să găsească un moment prielnic pentru a-şi plasa întrebările. Omul părea sigur pe el şl—1 trata cu un are vădit superior.

Mi se pare că te-am zărit în biserică, spuse Aducovschi. E bine, e plăcut să mai vezi şi tineri în locaşurile noastre sfinte... Prea multă ştiinţă, domnule... Şi pentru ce ? Să dobîndim luna ?... Ce ne trebuie nouă asta ?... Progresul ameninţă totul, mai ales sufletul omului. Ne vom trezi între maşini şi vom fi ca şi ele, fără suflet... Sufletul numai de li dumnezeu vine şi numai de el este susţinut...

Chiar credeţi în ceea ce spuneţi ? întrebă Iustin.

Sprîncenele lui Aducovschi săltară acum amîndouă : Ce întrebare ? !... Ai fost în biserică, probabil ţi-ai făcut şi dumneata cruce, ai fost pătruns de harul lui dumnezeu şi acum

întrebi!... Numai gîndul la o asemenea întrebare mă supără. Aş putea să-ţi întorc spatele, dar mi-ai spus cine eşti... te ştiu, l-am cunoscut pe bunicul tău, am lucrat cu el, am tras amîndoi la jug... Şi ce jug !... N-am avut timp sa ne jucăm, ca voi, cu vorbele, de aceea am învăţat preţul lor, ne-am obişnuit să le cîntărim îndelung înainte de a le da drumul... Voi umblaţi cu ele de parcă aţi mînca seminţe, le scuipaţi cum vă vin la gură...

Iustin îl lăsă să vorbească, pîndindu-1. Pe sub pielea fălcilor, muşchii i se zbăteau încordaţi, ca prinşi într-o crampă. Glasul lui Aducovschi avea acum o oarecare nuanţă de solemnitate, ca a dascălului ce-1 însoţise pe preotul care făcuse slujba din cimitir, pentru pomenirea bunicului său : Cum sa nu cred, domnule ? Asta mi-a mai rămas, credinţa şi speranţa în dumnezeu. Luminarea mea aproape s-a trecut, a mai rămas un capăt, un căpeţel, aşa cum se întîmplă cu toţi oamenii, oricînd degetul paracliserului poate să apese pe flacăra ei... Sfîîîr, şi gata, te-ai dus.. Cred pentru că vreau ca flacăra luminării mele să ardă pînă la ultimul bob de ceară, în această unică speranţă... Ştiu că numai aşa nu voi coborî, ci voi urca odată cu fumul acela, al stingerii luminării mele, şi voi atinge fericit cerul... Am ajuns, domnule, jă nu-mi mai fie frică de moarte, cugetul meu a învins-o, a îmblînzit-o... Va fi ca o mîngîiere înduioşătoare, o adormire plăcută, un vis... Trupul pe care îl vezi va rămîne întins în pat, un trup străin, care ar fi putut să fie al oricărui om, iar eu, adevăratul eu, voi trece dincolo lin, plutind odată cu fumul acela... Cum să nu cred, domnule, cînd ştiu că poarta cerului e ca o sită ?... Lasă să treacă prin ea numai făina, nu şi tărîţea...

Altfel... începu Iustin, însă Aducovschi îi ghici gîndul : Ce altfel ? Ţi-am spus că nu mai am teamă... Sita aceea, mare, de aur, aşezată deasupra lumii, ne trage la ea pe toţi, ca un aspirator, şi ne împarte : făină, tărîţe... tărîţe, făină..., cum am zis... Oricum, acolo mergem toţi, dar nu vor trece în împărăţia lui dumnezeu decît cei care s-au pregătit, care şi-au trăit viaţa în smerenie şi în iubirea faţă de cer... Da, da, voi trece şi eu dincolo, altfel n-aş mai fi bătrîn, fără puterea cerului n-ar mai exista sfîrşitul trupului... Tocmai în săvîrşirea noastră din viaţă constă prezenţa lui Dumnezeu... Ştiu că îi voi auzi atunci glasul, Iosife — aşa îmi va spune—

asta îmi este voinţa, Iosife, iar eu voi cădea în genunchi, mă voi tîrî pe brînci, voi scînci ca un copil, ca un prunc, îţi mulţumesc, dumnezeule, că m-ai lăsat între minunile tale, eu, robul tău, ca să mă hrănesc cu fericirea veşnică pe tărîmul unde nu-i întristare şi nici suspin...

Iustin se întreba dacă omul de lingă el mai era în toate minţile sau doar îşi inventase acest rol, ca pe o poveste, aşa cum spusese Cesa.

Rînjea acum blajin, cu dinţii lui strălucitori, de aur : De aceea, pînă atunci, pînă ce paracliserul va apăsa pe fitilul meu rămas fără ceară, îl voi slăvi cu sîrg pe dumnezeu. Pentru asta zic, dumnezeu e mare, în faţa lui toţi oameni sînt egali dar nu-i egalizează, el îi lasă liberi ca sălbăticiunile pădurilor, numai ştiinţa, numai ea vrea să ne facă pe toţi egali... egali şi indiferenţi, şi răi... Ea batjocoreşte pînă »şi moartea, vrînd s-o explice, distrugîndu-i misterul, frumuseţea ei mai presus de prima naştere... Fiindcă, domnule, moartea este a doua noastră naştere, cea fără de păcat şi fără de sfîrşit... Ce explicaţie îi dă ştiinţa ? Vax, legile naturii, legile biologiei... Dar sufletul ? Poate fi el atins de vreun bisturiu, de vreun medicament ? Nu, evident... Am stat de vorbă deunăzi cu un fost profesor de la Universitate, un necredincios, aşa cum stau acum cu dumneata... Ce zice el, păi, domnule Aducovschi, poate că există dumnezeu, dar mai sigur e diavolul... Nu-i bine să-1 beştelim în fiecare zi în biserică, să-1 facem tembel, rău şi păcătos, pentru că diavolul ne-a aprins scînteia minţii... I-am întors spatele, să nu-1 mai aud... Un păcătos, păcat de cărţile pe care le-a citit... Pentru că ştiu şi eu să cunosc omul. Am cîteva clase, că aşa au fost vremurile, dar n-am ocolit cărţile, cînd a trebuit să lucrez printre intelectuali, am început să mă interesez şi eu de una, de alta... Tot am prins ceva, nu mă dau eu bătut de un profesoraş ca ăla, cu dracul lui... Iată credinţa mea, dragostea şi speranţa mea...

Vorbiţi foarte frumos, minţi Iustin. Dar pe prietenul dumneavoastră se pare că nu l-aţi convins, n-a vrut să intre în biserică.

Care prieten ? întrebă Aducovschi. Natan mi se pare că se numeşte, răspunse Iustin. A, Natan ! făcu Aducovschi, ridicînd o mînă spre biserică. Bun băiat. De ce să-1 forţez? Cei care vin spre mina

198

vin de bunăvoie... Poate vom mai discuta, poate te vei convinge singur de adevărul spuselor mele... Pe Natan îl aştept, aş fi fericit să mergem acolo împreună, să fim amîndoi... Ce mai, e ca şi cum ar fi cu mine... Un om minunat, cre-de-mă !... Şi cît a suferit sărmanul... Profesor plin, primprorector şi, deodată, buf cu el de pămînt... Şi pentru ce ? Discutăm acum ca-ntre bărbaţi... A ridicat şi el fustele la cîteva studente sau, mai bine zis, ele le-au ridicat singure, că ştii doar cum sînt... Nu învăţau, putorile, în schimb aveau pretenţii la note mari, de bursă... Ge mai, ele au dat buzna peste el... Şi ce mare păcat făcuse ?... Nu veneau şi la mine ? Veneau, domnule, veneau de bună voie, ca mioarele, că le atîrnau dosarele greu, erau de kilograme... Aşa era timpul, omul şi dosarul, hă, hă...

Devenise lăudăros, se umfla în sacoul lui de in şi muşchii fălcilor îi jucau mai tare acum sub pielea albăstruie : Aş păcătui dacă aş spune că m-am dat în lături... Nevastămea, sărmana, era bicisnică rău, de asta nici n-am avut copii... iar eu, he, he... eu, tare, domnule, pietros ca tot neamul din care mă trag... Şi sfînta Scriptură te dezleagă în astfel de împrejurări, nu ?... He, he... le mulţumeam, le mai amînam excluderea, închideam ochii la unele referinţe-trasnet... îşi făcu o cruce mare : Mulţumesc lui dumnezeu că am fost sănătos şi am făcut faţă, trecînd prin toate cumpenele vieţii... Natan este atît de bun la suflet, că e fraier... Asta 1-a dărîmat atunci, a crezut că domnişoarele sînt curate ca şi el... Naiv... Una 1-a turnat, a fost de-ajuns să se apuce capătul firului, şi gata, s-a dat de întregul ghem... îţi spun eu, ca om care ştie, cu destulă experienţa în privinţa asta... Degeaba am sărit cu toţii, şi eu, şi bunicul dumitale, şi academicianul Romeo Iţicovici, şi Macrinovici, domnul ăsta care astăzi nu mă mai cunoaşte... Nu s-a putut face nimic, ordinul venea de sus, de foarte sus, şi Aducovschi îşi ridică mîna deasupra capului. Tuşi, îşi mască gura cu palma şi scuipă. Apoi se întoarse spre Iustin : îţi spun dumitale, fiindcă, nu-i aşa, eşti de-al nostru, bunicul... Vlad Gheorghianu, fie-i ţărîna uşoară, mi-a fost ca un frate... Ce om, mare, domnule !.... N-a ţinut seamă că Iosif Aducovschi avea şi el, acolo, cîteva clase, iar dînsul era ditamai academician... Nu hotăra nimic pînă nu se sfătuia cu mine... Parcă îl văd cum mă chema la el... Iosife dragă, aşa începea întotdeauna, Iosife

draga, iată care-i problema... Şi-mi spunea despre ce era vorba şi ne băteam apoi capetele împreună s-o descurcăm... Aşa m-a chemat şi cu bietul Natan... Să facem totul, dragă Iosife, să facem totul să-1 salvăm, că e un om de valoare... Dar, cum am mai zis, ordinul venea de sus... Da, domnule, găseai înţelegere la bunicul dumitate... He, ha,., parcă el, nu avea şi el feţişoarele lui ? Fie-i iertate păcatele... Vînjos ca şi mine... Dumneata, cum te văd, cam în partea lui baţi. Cred că, pînă a închis ochii, a mai umblat el pe ici, pe colo, he, he... Mă întîlneam cu el, acum amîndoi la pensie... Mai poţi, mai poţi, Iosife ?... O dată pe iarnă; îi răspundeam... Te-ai dat la fund, mă, ce, asta a fost iarnă ? He, he...

Iustin îşi aprinse altă ţigară. îi tremurau degetele cînd o ducea la gură. Era tot ca un arc, gata să plesnească. Aducovschi îşi continua amintirile, strecurînd din ce în ce mai • mult nemulţumirea sa că roata se învîrteşte şi mulţi dintre potlogarii care n-aveau ce căuta în Universitate se întorseseră la catedre. El îi înfrunta şi astăzi, se întîlnea cu ei pe stradă şi, dacă îl provocau, le-o spunea de la obraz. Chiar ieri se întîlnise cu un fost profesor, unul dintre ăştia, spunea el, talpa reacţiunii, care îndrăznise să-i poruncească să se dea înlături, cînd îl vede pe stradă. Cui, domnule, cui să-i poruncească, lui Aducovschi ? ! Ăsta, Baldovin se numea, ar fi trebuit să-i sărute mîinile, că el îl scăpase de puşcărie...

Poate nu a avut nici o vină, spuse Iustin.

Ce ştii, dumneata ? ! făcu Aducovschi plin de sine. Numai păcate, domnule ! Şi unii ziceau că-i mare savant... Ce savant ? Aduna şi e! cîntece de prin sate, poezioare..., ăsta, cum se zice, folclor... A făcut tot felul de năzdrăvănii, şi atunci nu mergea, gata-... A fost dat afară cu primul lot... Nu, nu murea de foame... Avea ceva pămînt, îl lucra, îşi găsise şi un post la filarmonică, trăgea şi el acolo cu vioara Mai tîrziu a ridicat capul, cu pretenţii, cu memorii... îmi amintesc că a venit, tot aşa, o hotărîre de sus, să fie numit profesor consultant... Aceeaşi leafă, aceleaşi drepturi, nu ? Mai bine nici nu se putea... îl cheamă bunicul dumitale... Eram de faţă. Mai era cineva de la partid, era şi Macrinovici... I se aduce la cunoştinţă hotărîrea, iar el, în loc să mulţumească, ne batjocoreşte... Mă confundaţi, domnilor, mă confundaţi cu neruşinare, eu nu de bani am nevoie, ci de

dreptul de a preda studenţilor... Auzi, să dăm tineretul pe mîna unui reacţionar !...

Chiar era ? întrebă Iustin.

Mai încape vorbă, răspunse Aducoyschi cu aceeaşi siguranţă. Şi-acum, nici una, nici două, îţi rîd în nas. Prea multă libertate...

Şi ziceţi că Macrinovici vă oco!eşte ? mai spuse Iustin. Ce motiv ar avea ?...

Că nu l-am mirosit la timp, răspunde Aducovschi. Da, domnule, cu ăsta m-am înşelat. N-am întîlnit un altul mai abil şi mai viclean ca el. Se mişcă precum un tipar... Aşa a ajuns şi la Academie... Corespondent, cum e, dar este... Cine ar fi crezut ? ! Era un coate-goale şi în cap — nimic, domnule... Vorbesc de ştiinţă, că de altele era doldora şi atunci... M-am dus la el să intervin într-o chestie, pentru o rudă îndepărtată... Nu m-a primit. I-am dat telefon acasă şi mi-a răspuns ţîfnos, cum de am îndrăznit să îl deranjez. Am vrut să-i amintesc ce servicii i-am făcut, însă mi-a trîntit telefonul în nas, ca un porc... Aşa-s oamenii, îţi întorc binele cu rău... Şi-au pierdut credinţa în dumnezeu, nu mai au de cine să le fie teamă...

L-am auzit de multe ori vorbind pe bunicul de un oarecare Ambrozie, minţi Iustin cu bună ştiinţă. Cineva care a fost dat afară din institut, băgat la puşcărie şi apoi s-a spînzurat.

Ambrozie... Ambrozie ? se întrebă şi Aducovschi. Cine să-1 mai ştie şi pe ăsta ?..;

Dumneata trebuie să-1 ştii, spuse Iustin, apăsînd pe fiecare cuvînt. Bunicul spunea că este victima dumitale, că numai dumneata l-ai înfundat, iar omul era absolut nevinovat.

Neobişnuit de sprinten pentru vîrsta lui, Aducovschi se ridică de pe bancă : Nu cred. Vlad Gheorghianu nu putea să-ţi spună aşa ceva. Apoi, el avea ultimul cuvînt... Dumnezeu să-1 ierte pe Ambrozie ăsta, dar nu mi-1 amintesc...

De fapt, pentru acest caz am vrut să stăm de vorbă, spuse Iustin. De ce nu vă aşezaţi la loc ? Să vorbim aşa, ca între bărbaţi, nu ?...

Aducovschi rămase în picioare. Ochii lui îl priveau ficşi, sticloşi, şi buzele parcă i se umflaseră brusc.

Dumnezeu înseamnă dragoste, iubire, aşa-i, domnule Aducovschi ? întrebă Iustin.

Exact, mîrîi celălalt.
Iubire faţă de aproapele, continuă Iustin. Nu ?... Atunci cum împaci dumneata această iubire, care îţi este singura speranţă, cum pretinzi, cu ura care dospeşte în dumneata ? Aştept...
Ia ascultă, tinere, se răsti Aducovschi, cum îndrăzneşti ? Asta-i neruşinare, huliganism... Un cuvînt de mai rosteşti, chem miliţia. Unde te trezeşti ?... Am să-i telefonez bunicii tale...
Mi-ai face un serviciu, răspunse Iustin.
Vedem noi, vedem, începu să bombăne Aducovschi. Se învineţise tot, îi tremurau fălcile, mîinile. Se ridică şi Iustin. Apropiindu-se de el, îi spuse : Ce plăcere aş avea să-ţi trag cîteva peste mutra asta ticăloasă...
Cum ? strigă Aducovschi. Cum de., de...
Linişteşte-te ! îi spuse Iustin. Mi-aş murdări mîinile. Poate o va face totuşi altcineva... Poate chiar beţivul acela, de la cimitir, care dorea să-ţi pună o bombă sub fund... Nu eşti prea curajos, domnule Aducovschi...
Marş din faţa mea, cîine ! strigă Aducovschi. Chem miliţia...
Iustin se îndepărtă grăbit, lăsîndu-1 acolo, lîngă bancă. Tocmai se apropia de ei o femeie care ducea de zgardă un şoricar burduhos, cu picioarele neobişnuit de arcuite în afară. Femeia observase, probabil, scena. Era o bătrînică aproape gheboasă, care îşi bîţîia capul la fiecare pas. Cînd trecu pe lîngă ea, îl privi insistent, măsurîndu-1 cu o curiozitate răutăcioasă, prin ochelarii ei de prezbit.

2

Comportamentul lui Iustin, aproape de apatie, o nelinişti şi mai mult pe bunica, lui cînd sosi o ilustrată din Franţa. Iustin o luă în mînă, privi fără nici un interes un castel de pe valea Loirei, o întoarse pe verso, citi cu o voce tărăgănată, silnică : *Sur Ies coteaux qui bordent la lente Loire, le château de Cbaumont,* apoi, după o scurtă pauză, o aruncă pe măsuţă.

Iustin, ai citit tot ce scrie acolo ? îl întrebă Cati Gheorghianu, intrigată.

Da, spuse el.

Cum, da ? mai întrebă ea.

Aşa cum ai auzit, răspunse el. înseamnă că peste trei zile va trebui să mă duc la aeroport să-i aştept.

Pe faţa lui nu se citea decît indiferenţă. îl întrebă : Ce se întîmplă cu tine, Iustin, spune-mi ! Ce-i cu tăcerea asta a ta ?... De ce nu vrei să vorbeşti ?

Ce-aş putea să-ţi răspund ? spuse el. Sînt obosit, foarte obosit... Şi nu minţea. Creierul lui lucra încet, întregul său trup parcă îşi pierduse vitalitatea de mai înainte. Toate cîte se petrecuseră în ultima vreme se cufundaseră în sufletul lui confuz, iar el nu îndrăznea să le ordoneze, să le dea denumirile cuvenite. Tocmai această stare de nehotărîre îi sleise nervii. Ce-aş putea să-ţi răspund ? mai repetă el.

Ţi ş-a întîmplat ceva ? întrebă bunica lui. Ai vreun necaz. Mie ai putea să-mi spui...

Nu, nimic, spuse el. Ce să mi se întîmple ?

Poate o fata, mai spuse Cati Gheorghianu, zîmbind obosită şi ea.

Nu-i mai răspunse. Ridică din umeri şi părăsi sufrageria. Nu se mai duse în bibliotecă, de cîteva zile îşi mutase toate lucrurile în camera sa, de lîngă atelierul bunicii. Nu mai putuse suporta să întîlnească mereu privirea academicianului din fotografie.

Intr-o noapte, trezindu-se, îşi aminti de portretul început de bunica lui. Intră în atelier şi răsuci şalterul. Pe pînza întinsă pe şevalet văzu un alt chip al său, cu obrajii mai traşi, cu scobitura tîmplei mai adîncă>... Sau ceva care ar fi putut semăna cu el, fiindcă ochii lipseau, era trasat^ doar conturul orbitelor, cu marginile zimţate, cum ieşiseră din pensulă. Deşi portretul părea viu pînă la cel mai mic amănunt, absenţa ochilor prefăcea totul într-un cadavru mutilat oribil. Se apropie de şevaîît şi fu gata să cedeze impulsului de a smulge pînza. Apoi se îndepărtă, se lipi cu spatele de perete şi privi din nou. Nu i se mai părea acum nici restul bun. Citise undeva că figura unui om putea, fi redusă la o umbră sau la un con de lumină. Dacăi tot dorea să-i facă un portret, de ce bunica lui nu alegea o astfel de cale ? Dar ce putea să-i mai ceară unei bătrîne ?... O femeie care o

viaţă întreagă fusese înşelată... Da, înşelată, se trezi el spunînd cu glas tare. în momentul acela, dacă ea ar fi fost de faţă, ar fi avut curajul să-i mărturisească toată discuţia cu Aducovschi. La ce bun ? se întrebă în următoarea clipă. Să-i amărască ultimii ani de viaţă ?... Cercetă din nou pînza de pe şevalet. Imaginea de cadavru căruia i se scoseseră ochii începuse să-1 obsedeze. Răsuci şalterul şi părăsi atelierul, întins în pat, fuma mai multe ţigări, gîndindu-se la Flori Ambrozie. Nu mai scosese ca de obicei fotografiile ei din sertarul micului birou, unde le încuiase. Treptat, ajunse la hotărîrea că ar fi putut părăsi această casă unde fusese minţit... Se şi văzu lucrînd într-un spital, ca soră sau brancardier... Noaptea — în spital, iar ziua — la facultate, la cursuri, la seminarii... Cine însă îi oferea o asemenea posibilitate, cînd în spitale astfel de posturi se reduceau mereu ? Doar măturător de stradă... Da, ăştia lucrau noaptea, îi întîlnise de multe ori ivindu-se din norii de praf, cu măturoaiele lor. Probabil că şi acolo era o oarecare concurenţă şi posturile nu se ocupau oricum... Se gîndi şi la o căsătorie imediată, bineînţeles, cu Flori. Să locuiască* în apartamentul lor, să fie întreţinut de ele ?... Asta nu-i plăcu. Totuşi, o vreme, ideea îl entuziasma într-atît, încît începu să-şi facă inventarul lucrurilor personale... Ceva mai tîrziu, entuziasmul îl părăsi. Se sculă şi se duse la W.C. Oglinda de acolo îi arătă un chip speriat. La întoarcere, se opri în faţa uşii de la bibliotecă ,stăpînit de hotărîrea că trebuie să răscolească-, prin toate sertarele bunicului său. Ce dorea să găsească ? Hîrtiile acelea care pecetluiseră soarta unor oameni, articolele tîmpite ale academicianului; publicate prin diferite reviste de specialitate, fotografii care ar fi putut să^i confirme cele aflate pînă acum ?.,. Nu, era absurd, un astfel de lucru cerea timp... Şi dacă bunica lui s-ar fi trezit şi l-ar fi surprins răvăşind hîrtiile soţului ei, pe care, zile în şir, le aranjase pe ani, pe probleme ?... Se înapoie în camerăţ mai deprimat ca, oriiînd. Adormi tîrziu şî-1 visă mai întîi pe Muşa. Bătrînul mergea pe stradă, îmbrăcat numai într-o pelerină neagră. Cînd păşea, i se vedeau coapsele fleşcăite şi burta umflată. Ii făcu semn să-1 însoţească, iar el se supuse. Unde mergem ? îl. întrebă. La curve, îi spuse bătrînul, hohotind în rîs. S-a umplut lumea de curve!... Intrară într-un fel de tunel, luminat cu becuri atîrnate de tavan, coţ:orîră nişte scări par-

chetate sau acoperite cu marmură, şi ajunseră într-un salon uriaş. Muşa dispăruse. îi lăsase lui pelerina şi acum el însuşi, cînd întindea piciorul să păşească, îşi dezvelea coapsele. în locul bătrînului, începură să rîdă toate femeile care umpleau salonul. Tolănite pe paturi, pe podea sau mişcîndu-se în jurul lui, toate erau planturoase, atletice, cu figuri impertinente, cu gesturi lascive pînă la greaţă... Ce mai face băieţelul meu ? se auzi întrebat şi, în aceeaşi clipă, nişte degete moi, calde, îl apucară de bărbie. Era Oana. în pielea goală şi cu o pălărie pe cap, o pălărie roşie, cu boruri neobişnuit de mari. Se legăna din şolduri în faţa lui : Bei ceva ? şi el îi răspunse tot printr-o întrebare: De ce să beau?... Pentru că aşa vreau eu, spuse ea. Vreau să bei cu mine, iubitule... Ştii cît te-am aşteptat, cît sînt de surescitată ?!... şi rîse scurt, nervos. Hai, mai spuse ea, numai noi doi, dă dracului totul !... De ce ? întreba el, lăsîndu-se condus într-o alt?» încăpere, atît de mică, încît semăna cu o cuşcă. Un bec murdărit de muşte atîrna acum între ei, ca o lămîie pe care se întindea mucegaiul. De ce, Oana ? întrebă iar. Pentru că tu îmi stîrneşti imaginaţia, mă lecuieşti de boala mea, frumoasa, nobila mea boală... Şi se lipise de el... îi dădu un pahar plin cu un lichid verzui. Ea continua să-şi legene şoldurile în mişcări de dans. La un moment dat, se întoarse cu spatele spre el. Avea imprimate în piele florile din ţesătura covorului din salon, pe unde trecuse. Erau flori mărunte, albe şi negre cu un luciu sticlos. Ce s-a întîmplat cu spatele tău ? o întrebă el. Ea începu să rîdă şi se răsuci cu faţa spre ochii lui : Am făcut cîteva experienţe cu alţii, dar a fost deplorabil, nişte masculi jigăriţi, gloabe impotente... Tu însă... însă... Se şi lipise de el, îi atîrna de gît, îl încolăcise cu braţele, cu picioarele, se răsucea pe trunchiul lui ca o plantă agăţătoare, o plantă ciudată, umedă, carnivorii, trupul său nu mai era acum decît un trunchi, un copac în coaja căruia muşchii ei, ca nişte frînghii, adînceau şanţuri dureroase, muşcau, se afundau în carne. Reuşi să-şi elibereze o mînă şi începu s-o lovească. Lovea cu toată forţa lui în faţa aceea, care continua să rîdă, lovea cu furie, ca şi cum ar fi încercat să pedepsească nu numai fiinţa ce-1 sugruma în strînsoarea ei, ci însăşi viaţa din jurul lui, toată ura şi imbecilitatea oamenilor...

Se trezi tîrziu, năclăit de transpiraţie. Probabil că cineva venise să vadă dacă *nu* s-a sculat şi lăsase uşa deschisă. Auzi glasul unui bărbat, în sufragerie. Mai întîi crezu că sosise tatăl său, apoi îşi dădu seama că era generalul Popenţa.

Vreau să-ţi explic, spunea generalul. Te rog, lasă-mă să...

Ce să-rai explici ? se auzi glasul bunicii lui. Tremura de furie : De explicaţii am eu nevoie ?... Şi ţi-am atras doar atenţia, nu ?... Ţi-am spus ce lume vine... Oare ce au gîndit oamenii aceia, cînd tc-au văizut debîtînd atîtea prostii ? Cu ce impresie au plecat despre noi..., despre familia noastră ?...

Părea că întrebările cuscrei sale îl puseseră în mare dificultate pe Popenţa. Amuţise. Iustin îşi închipui cum arătau acum cei doi, cum bunica lui nu-1 slăbea din ochi pe general, cu aerul unei profesoare ce-şi mustra elevul, iar acesta, cu nasul în jos, îşi freca uşurel mîinile şi le privea, ca de obicei, cu nişte ochi acriţi... Ce mai dorea bunica lui de la ^1 ?... Putea să-1 mai schimbe acum, la bătrîneţe ?... Se îmbătase, o luase şi el razna, ei şi ?... Cel puţin, nu fusese ipocrit ca cei mai mulţi dintre invitaţi şi nici nu-1 întrecuse în gogomănii pe Macrinovici sau pe tembelul acela de arheolog... Ion Popenţa, generalul Popenţa, cu Pî de la puşcă, domnilor..., cea mai mare literă din dicţionar !... Ar fi trebuit să rîdă şi ea ca ceilalţi, şi totul ar fi trecut aproape neobservat. Nici Cesa, căruia i se adresase Popenţa, nu fusese supărat... Oho, o discuţie între cei doi ar fi fost de tot hazul... Sau poate ar fi aflat şi ticăloşiile altei vieţi, ale altui om ?... Domnul general Popenţa, tovarăşul general... Nu ştia maî nimic despre acest om... Cati şi Vlad Gheorghianu îl ţinuseră la distanţă, aşa cum la distanţă, de-a lungul anilor, stăituse şi lavaliera academicianului de cascheta militarului... Cînd era copil, ori de cîte ori ieşea la plimbare cu Vlad Gheorghianu şi se întîmpla să fie şi Popenţa, mîna fermă a academicianului aproape îi interzicea să se apropie de tunica militarului, de nasturii strălucitori care îl atrăgeau. Totdeauna Gheorghianu era cel ce ieşise să-şi plimbe nepotul, iar Popenţa, o cunoştinţă oarecare, întîlnită întîmplător pe stradă sau în parc, de care plodul trebuia ferit ca şi cum celălalt ar fi fost infectat de cine ştie ce boală...

Nu mai spun, continua acum Cati Gheorghianu, nu maî spun că ai umbrit şi tratarea unei afaceri deosebite pentru mine... Aş!fi vrut să încep din nou discuţia despre bustul lui

206

Vlad, dar dumneata ai stricat totul... totul... înţelegi ?... *Le diable t'emporte !...*

Ce-ai spus, Cati ? se auzi glasul generalului.

Să nu te mai vad în ochi ! îi răspunse Cati Gheorghianu. Am să-i povestesc şi fiicei dumitale, ca să ştie şi ea...

Nu avusese destul curaj, gîndi .'Iustin, nu putuse să-i spună că îl trimisese la dracul. Tuşea acum. Probabil că tunica lui îşi stinsese sau'îşi aprinsese ţigara... O vreme, nici unul nu mai rosti o vorbă. Apoi, îl auzi pe general : îţi cer iertare, Cati... zău, dacă ştiam... dacă... nici n-aş fi venit la masă... Şi, cum să-ţi spun, n-aş vrea să te supăr mai tare, cred că printre invitaţii tăi', erau doi sau trei oameni cinstiţi, sinceri...

Nu eşti în măsură să-i apreciezi, îi răspunse Cati Gheorghianu.

De ce ? o întrebă Popenţa, ', cu o lungă intonaţie de mirare. Mă crezi atît de tîmpit încît să nu pot să-mi dau seama ce e cu un om pe care îl văd şi stau cu el de vorbă ?...

Ce mai, răspunse Cati Gheorghianu, te-ai dat în spectacol... Circ de cea mai vulgara speţă, numai: prin cîrciumile de periferie mai întîlneşti aşa ceva... Acum nu mă mai miră faptul :de ce soţia s-a purtat cu dumneata cum s-a purtat, de...

Să n-o bagi şi pe Elvira în ciorba asta, o întrerupse Popenţa. Ce vină are ea ?...

Tocmai, continuă Cati Gheorghianu, tocmai asta voiam să i spun, poate ar fi fost şi ea o femeie cu bun-simţ şi nu s-ar fi depravat în ultimul hal, dacă ar fi găsit un bărbat cum se cuvine...

De unde ştii că s-a ' depravat ? întrebai generalul, cu o voce gata să se sufoce. De unde ştii ?...

Asemenea lucruri nu se pot ascunde, răspunse; Cati Gheorghianu, mai ales cînd ele se perpetuează o viaţă întreagă... Mi-aţi reproşat de multe ori, mai ales ea, că nu-1 lăsam pe Iustin la voi... Sigur, aşa era firesc, să fi stat şi la ceilalţi bunici, eu nu m-aş fi opus dacă aţi fi fost nişte oameni normali... Ce să fi văzut copilul acolo, cînd începea să priceapă şi el lumea, o alcoolică, o dezechilibrată oare, dupăi ce bea, se despuia toată şi se tîra pe covor... Nu mă mai întrebi de unde ştiu ?... Nu întrebi pentru că îţi aminteşti, am văzut

207

scena asta oribilă^ nu o dată, iar dumneata erai lîngă mine... O femeie decăzută la animalitate şi uni bărbat tem el ?...

Cum îndrăzneşti ? întrebă aproape sufocat Popenţa.

Pentru că m-ai forţat cu purtările dumitale nesăbuite, răspunse ea. Aş fi evitat un asemenea subiect care, ştii bine, mă îngreţoşează,,. Dacă ar trebui să spun adevărul, acesta ar fi, domnule, că băiatul meu n-a avut noroc...

Ce vrei să zici ? Vocea lui Popenţa devenise un fel de scîncet. Vrei să zici că,., că...

Ce-ai auzit, răspunse Cati Gheorghianu. Bogdan ar fi putut găsi o femeie pe măsura lui... Să nu te miri că auzi ceea ce auzi !... Dacă n-aş fi fost eu, căsătoria lor s-ar fi desfăcut demult...

Fiica mea nu-i mai prejos ca el, scînci Popenţa. E profesor universitar ca şi soţul ei...

Este ce este, continuă Cati Gheorghianu, pentru că eu şi Vlad am salvat totul, înţelegi ?... Ne-am gîndit la băiat, la poziţia noastră în acest oraş,... Nu-ţi mai aminteşti' ce conflicte au fost atunci, la început ?... Doar te-am chemat, am discutat cu dumneata... Tatiana v-a moştenit pe amîndoi, cu tot ce aţi avut mai rău... Ce să-ţi mai amintesc, să vezi că am dreptate ?... De amanţii ei ?... Poate şi acum... şi acum...

Pe mine mă faci vinovat faţă de Elvira, nu ? întrebă Popenţa cu altă voce, mai revitalizată.

Şi nu eşti ? întrebă Cati Gheorghianu.

Poate, răspunse Popenţa. Poate. Dar atunci eu să nu-1 învinuiesc pa Bogdan că e un bicisnic, că nu-i în stare să-şi ţină, ca orice bărbat, nevasta în frîu ?... Ce, este de-ajuns să intre într-un căsoi ca ăsta, al vostru, şi să fie fericită ?... Nu, nu... Mai cunoaştem şi noi viaţa... ne-am frecat destul de ea... Nu mă intimidează faptul că mă, priveşti de sus... cum m^aţi privit totdeauna, dumneata şi Vlad Gheorghianu... Vezi, dragă doamne, aristocraţii... nobilii şi... slugile lor...

Nu ai voie să vorbeşti aşa, îi spuse Cati Gheorghianu.

De ce? întrebă Popenţa. Că-s prost, nu-i aşa?... Că nu mă pot înălţa la deşteptăciunea familiei Gheorghianu ?... Că nu pot...

încetează ! îi replică ea. Nu mai vreau să aud nimic. Cît despre diferenţa dintre noi şi dumneata, ar tre'rui sa pricepi un lucru, în alte împrejurări n-ai fi trecut de gradul de căpitan... .

2C8

Nu-ţi permit ! ridică glasul Popenţa. începuse iarăşi să se sufoce . Tot ce s-a aşezat pe umerii mei a fost pe merit, n-am avut relaţii, sfinţi..., eu m-am tăvălit prin tranşee, am făcut două campanii, am dat piept cu moartea, n-am stat ca voi la căldurică... Asta îl înfuriase cu adevărat,pe Popenţa, că-i punea gradul sub semnul îndoielii, soţia şi fiica lui trecuseră pe planul al doilea, el însuşi putea să audă că era un imbecil, dar nimeni nu avea voie sr< se atingă de umerii săi auriţi. Se lansase în tot felul de argumente, cuvintele i se repetau haotic, explodau înjumătăţite, se tîrau cu o rezonanţă ciudată, vorbi aşa pînă ce cealaltă voce, a cuscrei sa!c, se înălţă calmă, tăioasa, peste măruntа lui agitaţie : Mă oboseşti. Ţi-am spus că nu mai vreau să te aud...

Pauza ce urmei fu umplută de scîrţîitul unui scaun şi de cîţiva paşi. Apoi răsunară bătăile pendulei, rare, la intervale egale, înfundate, ca vibraţiile unei corzi de pian ciupită uşor cînd şi cînd. Iustin încremenise în şezut, cu genunchii la gură. Ce avea să mai urmeze ? se întrebă el. Curajul îi pierise, ceva mai înainte fusese gata să se ducă în sufragerie şi să le ceară explicaţii pentru toate cîte le auzise. Acum era aproape, indiferent, se lăsa purtat ca într-un vis urît, un coşmar despre care era conştient că nu putea fi adevărat...

De fapt, se auzi iar vocea lui Popenţa, nu venisem numai pentru scuze...

Dar pentru mai ce ? întrebă Ca ti Gheorghianu.

în stîrşit, ce-a fost a fost, ce este, este, nu mai putem schimba nimic, continuăi el conciliant. Âştia sîntem şi trebuie să ne suportăm... Eu am venit acum să-ţi dau şi un sfat, bineînţeles, te priveşte daţcă îl iei sau nu în seamă...

Ei... ei, s-aud ! replică ea, ca şi cum i,ar fi spus: Ce, domnule, am ajuns să primesc sfaturi de la dumneata ?... în ce privinţă ? mai adăugă Cati Gheorghianu.

Să nu-ţi pui prea mari speranţe în promisiunile lui Macrinovici ăla, spuse Popenţa. Aşa îl cheamă, nu ?... Macrinovici e un ipocrit de mare clasă... Ascultă-mă pe mine !... Doar ştii că am plecat împreună cu ei, n-am mai stat, ca să nu te mai supăr.... La un moment dat, am mai rămas doar cîţiva, eu, R^acrinovici, istoricul ăla care, cînd vorbeşte, te împroaşcă, tembelul, cu scuipatul lui... Am uitat cum îi zice... Da, ăştia şi Macrinovici... Ba^ mai rămăsese cu noi şi individul cu părul umflat ca o păpădie..., jurnalistul... Şi

ăsta, ce linge-blide, ce ființa găunoasă !... Acum l-am cunoscut, dar l-am şi cîntărit exact la măsura lui... Ei bine, n-au mai ţinut cont de prezenţa mea, sau m-au uitat, naiba ştie, că mai eram şi eu acolo... Ca oamenii băuţi, au început să trăncănească... Că ce mare scofală a făcut Gheorghianu să merite statuie..., că dacă la toţi răposaţii, cu meritele lui Gheorghianu, li s-ar face busturi, n-ar mai avea lumea pe unde să mai meargă prin oraşul ăsta... Chiar Macrinovici a spus aşa, iar ceilalţi i-au ţinut hangul, mai ales jurnalistul, vorbea să mă surzească...

Şi dumneata, începu Cati Gheorghianu, dumneata...

Eu nu ra-am băgat, se grăbi Popenţa să se explice. Am tăcut, m-am prefăcut că nu aud... Am gîndit că e mai bine aşa, ca să ştim cu cine avem de-a face... Ce mai, nişte scîrnăvii, nu oameni. îi îndopi cu ce ai mai bun, iar ei abia aşteaptă să-ţi iasă. din casă şi să te beştelească... Nu, nu mai există nici o ordine în morala oamenilor, s-au înrăit de tot... Cel puţin profesorul acela, care a plecat înainte de masă, a fost mai altfel, ce-a avut de spus a spus-o de faţă cu toţi...

Cine, profesorul Dragomir ? întrebă Cati Gheorghianu.

Nu i-am reţinut numele, răspunse Popenţa, dar este vorba despre individul care a venit mai tîrziu şi a plecat primul... S-a ciocnit puţin cu Macrinovici, apoi acesta i-a spus că I-ar fi ruşine să fie în locul lui şi să mai stea la masă... Ala, Dragomir, cum îi spui, a mîrîit chiar şi împotriva lui Vlad...

Cred că inventezi, îl întrerupse Cati Gheorghianu. Ai vedenii... Ce, eu n-am fost de faţă ?!...

Nu ştiu, nu-mi mai aduc aminte, spuse Popenţa. Poate erai, poate nu erai, dar ţe el l-am auzit sigur... La urma urmelor, ei sînt nişte scîrnavii, repet, dar ce-i şi cu tevatura asta, cu bustul ?... La ce-i mai foloseşte lui Vlad ?... Cui mai foloseşte ?... Nouă, care sîntem în viaţă ?... Lui Iustin... Ce, Iustin o săi ne stimeze mai mult, dacă vom avea statui ?... Nu vor ei să-i ridice un bust, e treaba lor, e obrazul lor..., de ce să-ţi faci zile negre pentru asta ?...

Cati Gheorghianu nu-i răspunse. Se auzi iarăşi scîrţîitul unui scaun, urmat de paşi... Ceva mai tîrziu, cineva deschise uşa de la intrare şi o închise la loc. După mai multe minute de aşteptare, Iustin îşi dădu seama că generalul plecase. Probabil, Cati Gheorghianu îi făcuse semn cu mîna să

plece, îi arătase uşa fără să mai rostească nici o vorbă, iar Popenţa se retrăsese neputincios. Ea rămăsese acum singura. O •, simţea plimbîndu-se prin sufragerie, aşeza scaunele la loc sau poate netezea faţa de masă boţită de cuscrul ei... Pe urmă, se deschise o altă uşă, cea de la bibliotecă. Era sigur că intrase acolo. Se sculă din pat şi se duse la baie. Dădu drumul la apă, privindu-se cu silă în oglindă. în ochii lui era aceeaşi spaima, ca în noaptea prin care trecuse.

3

Să-şi umple ziua cu ceva, dădu telefon unui fost coleg cu care stătuse în aceeaşi bancă toţi anii liceului, Gigi Stoica, student la politehnică, şl—1 invită la o plimbare cu maşina. Gigi îl numi doctoraşule, cu glasul lui indolent, îl acuză ca se rupsese de mase — ce naiba, tocea şi în vacanţă ? —, apoi îi spuse s-o dea dracului de maşină şi să meargă cu el la ştrand. Apă, soare, băuturică, benzi de casetofon ultra, cărţi de joc, table şi cîteva pipiţe nostime, mai ales astea, fără pretenţii, fără mofturi... Ce şi-ar mai fi putut ei dori într-o lună moarta, ca iulie ?... îi mai spuse că era singur acasă, şubrezii lui plecaseră la mare împreună cu mucoasa de soră-sa şi Iustin îl întrebă despre ce şubrezi vorbea? Aha, rîse Gigi, rîse, căscă prelung, ce întrebare ?!... Se cunoştea într-adevăr că se rupsese de colectivitate, şubrezii erau babacii, iubitule, mama şi tata, scumpii, lui părinţi... Niciodată nu se împăcase cu argoul lor de golăjieţi şi le suportase nepăsător ironiile ieftine... Totuşi, Gigi era un suflet bun,--$1 verificase de-3 lungul liceului, totdeauna îi sărise în ajutor cînd eeilalţi căutau să-1 înţepe cu vorbele lor răutăcioase^ pretinzînd că era arogant şi-i sfida pe toţi. Lasaţi-1 în pace pe Iustin, zicea Gigi, sînteţi geloşi pe tărtăcuţa lui, asta vă roade, că natura ne-a împărţit cum ne-a împărţit, cum ne-a încreţit dumneaei creierul... Bun şi vesel, aşa era Gigi, buna dispoziţie deborda din el... Gigi îi mai spuse că era în practică : două zile la fabrică-, 'trei acasă, responsabilul lor, deşi avea o moacă împuţită, se dovedise un gagiu *dz* treabă, îi^ înţelegea. Deci, practică şi distracţie, ha, ha... Poate, la sfîrşit, aduceau cu ei acasă două pipiţe, să-şi încheie ziua cum se cuvenea...

Iustin ezită câteva momente, apoi îi spuse unde aveau să se întîlnească. . -

Cînd plecă de acasă, Cati Gheorghianu îl rugă să nu întîrzie, să respecte ora prînzului, şi se enervă cînd îl auzi că nu va mînca acasă, că va lua o gustare la ştrand. Ultimul cuvînt o neliniştea şi mai rău. Ce să caute el acolo, nu putea face plajă acasă, în grădină, şi duşuri cîte poftea ? Ţinea cu orice preţ să se molipsească de cine ştie ce boală, în mizeria de acolo, în apa aceea în care se bălăceau toţi „ nespălaţii ?... Protestele ei nu reuşiră să-1 oprească. Făfă să-i mai răspundă, îşi luă o geantă uşoară, de pînză, puse în ea prosopul, un roman cumpărat de maică-sa pe care nu-1 citise, slipul, un *spray* de protejare a pielii, o sticlă de votcă din barul bunicului, rămasa poate de pe vremea cînd acesta trăia, şi pleeă.

Gigi fu punctual, se întîlniră în apropierea ştrandului, se îmbrăţişară, politehnicianul continuă să-1 numească doctoraşule, povestindu-i tot felul de fleacuri, şi el simţi, după zilele şi' nopţile de încordare, cum se destindea, cum îşi recîştiga vitalitatea, marea lui încredere în sine.

Iustin mai fusese la ştrand, dar niciodată nu intrase în apă. Acum se înghesuise în mulţimea din bazin, uitînd cu totul de sfaturile bunică-si. Chiar zgomotul de~ acolo îi făcea plăcere. La a doua intrare în bazin, Gigi întîlni o cunoştinţă, 0 ʼrunetă cu un păr negru, bogat strîns în coc. Fata îşi scoase ochelarii de soare, dădu mîna cu Gigi, acesta i-o prezentă şi lui Iustin, ea îi zîmbi cu două şiruri de dinţi perlaţi, sgunîndu-şi numele, Lili, atît, Lili, apoi politehnicianul o bătu uşurel pe spatey întcdbînd cum dormise, ce visase... Lili îşi puse din nou odhelarii, îi răspunse că putea fi sigur, nu-1 visase pe el,' şi se uită lung la Iustin. Politehnicianul rîse cu toată gura, îi mîngîie un umăr, ea se feri, scoase un scîncet şi el o întrebă, unde avea echipamentul, unde îşi lăsase taşca, era singură sau venise tot cu vampa aceea blondă, colega ei. Venise cu ea, răspunse Lili, dar Eli nu era vampă, de ce o numea astfel ?... Atunci era în regulă, le făceau loc şi lor, doi oameni fără adăpost, nemîngîiaţi, nefericiţi ?... Fata îşi arătă din nou perlele din gură şi vîrful limbii. Cînd rîdea, 1 se iveau două umbre pe obraji şi ochii i se îngustau.

Pe urmă se mutară lîngă ele, lîngă cearşaful Jor galben cu dungi maro, şi blonda continuă să mai rămînă o vreme

acolo, întinsă pe cearşaful acela, cu ochii închişi. Era un trup suplu, mult mai suplu şi mai bine făcut decît al brunetei, care avea şoldurile osoase şi fundul cam jos. Blonda îşi schimbă poziţia ei de abandonare totală abia, după ce Lili o strigă de cîteva ori, spunîndu-i că aveau musafiri. Urmă- aceeaşi scenă, Eli le întinse la fiecare o mînă rotunji-tă frumos, bronzată, leneşă, înfier întată de soare. Ceva mai tîrziu, Gigi deja acaparase un sfert de cearşaf şi îşi freca uşurel genunchiul de ..şoldul brunetei... Iustin află repede ce era cu ele. Studente ca şi ei, amîndouă la electrotehnică, şi se aflau în practică, la fel ca Gigi. Blonda era din Braşov şi, după practică, avea sa se ducăi la Constanţa, unde locuiau părinţii lui Lili. într-adevăr, braşoveanca avea un aer de vampă, îşi spuse Iustin, mai ales cînd îl privea, zîmbind numai cu colţurile buzelor, ca şi cum l-ar fi făcut deja părtaş la cine site ce gînduri, numai ale lor, pe care Gigi, cu bruneta lui, nu trebuiau să le ştie.

Mai tîrziu intrară iarăşi în bazin, pe rînd, cîte o pereche, Eli manevră în aşa fel ca să rămînă împreună cu Iustin, care devenise vesel, se încadrase perfect în jocul lor. împărţirea dintre ei se făcuse de la sine, din clipa în care Gigi îşi lăsase mîna lui mare, grea, pe sînul brunetei, şi aceasta se mulţumi doar să deschidă ochii şi să-i spună dacă nu cumva greşise adresa, fără să mai opună apoi vreo rezistenţă. Aproape de prînzy băieţii le serviră cu bere şi, după ce o băură, ele începură să miorlăie că berea le făcuse foame. Atunci Gigi le spuse că la bufet cam fluieră vîntul, biscuiţi, napolitane şi cîteva prăjituri prăpădite, cam asta era tot. însă avea o idee, sigur, dacă toţi o acceptă, să se îmbrace, să ia tramvaiul chiar din poarta ştrandului şi să meargă la el acasă... Fetele se uitară una la alta, bruneta întrebă dacă locuia departe, lungind acest cuvînt — departe, şi întinzînd mîna spre centrul oraşului, iar Gigi le încuraja, nu aveau de mers decît trei staţii cu tramvaiul şi două sute de metri pe jos. Acceptau ? Răspunsul fu rîsul lor şi mîinile care începură să-şi strângă lucrurile de pe cearşaf.

Peste o jumătate de ora, toţi patru se aflau în sufrageria din apartamentul inginerului Stoica, ce îi privea cam acru dintr-o fotografie athuată pe perete, nu departe de televizor. Pe alt perete ora fotografia mamei lui Gigi, alături de sora lui, care nu părea să aibă mai mult de şapte ani.

Fetele întorceau mereu capul spre fotografiile acelea, poate nici nu le priveau, însă Gigi crezu de cuviinţă să le explice: Să nu cumva să rămîneţi ou gîtul sucit sau să vă stricaţi ochişorii voştri minunaţi, am să fac prezentările : Tovarăşul inginer Stoica şi, dincolo, tovarăşa lui de viaţă... Mucoasa de lîngă ea este scumpa mea surioară. Şi acum să nu pierdem vremea, toată suflarea la bucătărie !...

Eli îşi privi mîinile, cam late, dar cu degete lungi, energice, şi laoul unghiilor roşu închis, privirea ei parcă încerca să le spună că era păcat să-şi strice oja de pe ele, însă se ridică prima. Gigi scoase din frigider ouă, nişte slănină cu boia de ardei, pe care o flutură pe la nasul lor, lăudînd-o că era extra, că provenea de la părinţii mamei lui, din Transilvania. Tot el împărţi sarcinile şi lui Iustin îi ■ reveni spălatul roşiilor, castraveţilor şi al cepei, tăiatul lor pentru salată. Fetele îşi dezbrăcară rochiile, ca nu cumva să le păteze, rămînînd numai în costumele de baie, şi politehnicianul le imită cu plăcere, dezbrăcîndu-'se fînă la. slip. Numai Iustin refuză să-i urmeze.

Bucătăria era strimtă, bucătărie de bloc, se atingeau unii de alţii, se frecau, mirosul de piele încinsă la soare plutea peste cel al cepei, al castaveţilor, excitînd fetele, care nu mai conteneau să rîdă. Iustin aduse sticla lui de votcă şi o puse. pe masă, în bătăile din palme ale lui Gigi: Bravo, bătrîne, ne-ai scos din impas, n-am nici un strop de tărie în casă... Am însă vin, vom continua cu el...

Mîncară ochiuri cu şuncă, înghesuiţi toţi patru pe taburete, la o masă mică, fetele se dovediră mai antrenate decît ei la băutură, goleau tot paharul fără să se strîmbe ori să le apuce tuşea sau sughiţul, de parcă ar fi fost apă. Spre sfîrşit, cînd apăru şi o sticlă de vin alb, Gigi îi făcu semn lui Iustin să iasă din bucătărie. Iustin nu înţelese de ce, totuşi se ridică de pe scaun şi deschise uşa. Intră în holul mic, întunecos, apoi în sufragerie, şi aşteptă. Nu trecu mult timp şi apăru şi Gigi. încă mai mesteca : Ştii, bătrîne, fii mai înfipt şi tu, ce naiba... Le cunosc pe amîndouă încă de la admitere. Pornite, dar curate, fără pretenţii, fac totul din plăcere... Garantez. Deşi Lili m-a întrebat la ştrand dacă locuiesc departe, ea a mai fost pe aici. Şi vampa la fel. S-a înţeles, doctoraşule ?

Iustin îşi mai pierduse entuziasmul de la început, aşa cum i se întâmpla de obicei cînd bea. Totuşi, dădu din cap, şi politehnicianul îi mai spuse că, după ce vor termina cu masa, vor reveni în sufragerie, dacă ele vor dori, aveau să şi danseze, iar la sfîrşk era necesar şi un pui de somn, ha, ha... fiecare cu partenera, Iustin în camera lui Gigi şi Gigi în dormitorul părinţilor... Apoi se întoarseră în bucătărie, unde fetele terminaseră ochiurile şi mîncau acum slănină cu pîine şi ceapă. Goliseră deja sticla de vin pe trei sferturi. Gigi le spuse şi lor programul, lăsând în suspensie sfîrşitul, punctîndu-1 doar cu rîsul lui indolent.

Pe la orele două, două şi un sfert, intrară în sufragerie cu paharele şi scrumierele în mină. Gigi mai aduse o sticlă de vin şi puse în funcţiune un casetofon. Blonda bătu din palme, recunoscuse din prima clipă că era Abba, slăbiciunea ei, fiindcă semăna cu una dintre solistele formaţiei, o completă Lili.

Dansăm, dansăm ? întrebă Gigi la un moment dat.

Dar vecinii ? se interesă Eli. Vecinii nu sînt pe aici ? ha, ha...

Sînt, spuse Gigi. Toată lumea trebuie să suporte consecinţele blocurilor, ale stupilor ăstora de albine...

Totuşi, sînt mari avantaje la bloc, îşi dădu cu părerea şi Lili.

Zău ?!... se miră politehnicianul, care între timp lipise masa de marginea ferestrelor şi trăsese storurile. Atunci hai să le verificăm !... Şi o ridică de pe scaun, o cuprinse în braţe. Dansăm aşa, mai uşurel, mai mult din trup... Dar voi ce faceţi ? mai spuse el spre Iustin. Doctoraşule, nu lăsa tata sa se plictisească !...

Eli fuma. îm colţurile gurii, avea acelaşi zîmbet de femeie versată. Iustin îşi aprinse ţigara, lăsîndu-şi privirea pe genunchii fetei. Erau perfect rotunzi, nu le putea găsi nici un cusur. Atunci de ce întîrzia ?... O întrebă în ce an trecuse şi descoperi că era mai mare cu un an ca el. Ce întrebare stupidă ! gîndi puţin mai tîrziu. Nu mai era mult şi va ajunge s-o întrebe dacă mai avea fraţi şi surori, unde făcuse liceul... Se tîmpise de tot... Ea continua să-1 privească cu aceiaşi ochi experimentaţi în materie de parteneri, ochi care ştiau să cântărească fără greşeală.

în cele din urmă, se sătura şi Gigi de dans. începu să caşte. După ce îşi goli paharul, întrebă : Vouă nu vă este somn, fetelor ?...

Şi dacă ne-ar fi ? spuse Lili.

Păi, să continuăm ziua, luă din nou iniţiativa politehnieianul. Facem puţină năniţă, o oră, două, pe urmă ne aerisim şi noi pe stradă şi o terminăm la un restaurant... Gata, totul e aprobat, citesc asta în ochii voştri, pe pie'ea de pe umerii lui Lili, superbii ei umeri veşnic înfriguraţi de un fior, ha, ha... de un, ha, ha... O şi luase de mînă pe Lili şi o trăgea uşor spre dormitor...

Şi dacă nu vreau ? întrebă ea, scmcind.

Mă voi arunca pe fereastră, spuse Gigi, mimînd o suferinţă care nu se potrivea deloc cu faţa lui bucălată.

Lidi mai ezită o vreme în uşă, o întrebă pe Eli ce oră era, îşi cercetă ceasuil, le mai spuse că avea un iubit marinar, ofiţer, bineînţeles, şi că la ora aceea sosise sau trebuia să sorească în port dintr-o cursă lungă, de pe undeva, de prin Africa, dar că nu se putea căsători cu el, nu, ea nu era în stare să aştepte luni de zile întoarcerea unui caraghios de vapor, apoi se lăsă condusă de Gigi.

Rămas numai cu blonda, Iustin tăcu mai multe clipe, îşi simţea capul greu şi foarte limpede în acelaşi timp. Ea îl întrebă la ce se gîndea. Zîmbetul ei nu trecu nici acum mai departe de colţurile gurii.

La nimic, spuse el.

Cum aşa, la nimic ? mai întrebă ea, strivindu-şi ţigara în scrumieră.

Se mai întîmplă să te simţi şi aşa, golit de gînduri, spuse Iustin.

Mie nu mi s-a întîmpâat niciodată, spuse ea, ridicîndu-se de pe scaun. Eu unde naiba pot să dorm ?...

Să te conduc, spuse Iustin şi îi arătă uşa.

în camera lui Gigi aproape că nu mai aveai pe unde sa calci. Cărţi şi caiete, suluri de calc, creioane, echere, linii, mai multe reviste ilustrate, franţuzeşti şi nemţeşti, toate împrăştiate pe jos, o planşetă de desen, cu suport, se înghesuia între două scaune de care atîrnau cămăşi şi cravate, mai era şi un geamantan deschis, în care se vedeau nişte rufe murdare, însă blonda îşi făcu loc cu uşurinţă, călcând pe vîrfuri,

ca o pisică şi repetând de cîteva ori: Exact ca la noi în cămin, aceeaşi boomie...

Iustin deschise fereastra, fiindcă aerul era stătut, şi trase jaluzelele. Cînd se răsuci spre interiorul camerei, blonda îşi lepădase deja costumul de baie, se înfăşurase în cearşaf şi se întinse în pat, spre perete. Văzîndu-1 că rămăsese acolo, lîngă fereastră, îi spuse : Cred că nu vrei să dormi în picioare. Aici ai loc destul...

Iustin se apropie de pat, se prijini cu o mînă de marginea lui şi se întinse alături, cu faţa în sus, la fel cum stătea Eli. O vreme tăcură amîndoi, apoi ea vobri prima : Toţi mediciniştii suit aşa ?

Cum ? întrebă el.

Ca tine, îi răspunse ea. Aşa, nu ştiu cum, cam plictisiţi de ei înşişi...

Nu-i răspunse. Se răsuci şi o sărută pe ,gură. Simţi că ea mi-i răspunde. Continuă să-i apese buzele, în timp ce cu o mînă îi desfăcu cearşaful la piept. Ea rămase la fel, nemişcată, inertă, cu ochii închişi şi braţele larg desfăcute. Abia cînd mîna lui lunecă mai jos de pîntec tresări, şi Eli se încorda toată, se lipi de el, îl strînse cu braţele şi cu picioarele scăpate din strînsoarea cearşafului. Apoi îl îndepărtă încet şi întinse mîna după geanta ei, aruncată lîngă pat. Puţin mai tîrziu, Iustin se trezi cu ceva în mînă. în prima clipă nu-şi dădu seama ce era, apoi simţi moliciunea cauciucului. O auzi spunîndu-i : Dezbracă-te şi pune-ţi halatul... Doar n-ai vrea aşa, îmbrăcat şi fără halatul acela...

Ce halat ? întrebă el.

Prostule, spuse ea. Ai să vezi...

Se dădu la o parte, lăsă picioarele jos, pe duşumea. Răsuci încet capul spre Eli. Cu ochii închişi, fata avea acelaşi zîmbet în colţul buzelor. Trupul ei suplu, de atletă, părea să tremure sub pielea lui bronzată. Stătea în faţa sa goală toată, cu picioarele puţin desfăcute şi mîinile adunate sub cap. Fu gata s-o pălmuiască. O furie ciudată puse stăpînire pe el. începură să-i tremure mîinile. Strînse cu putere în palme marginea patului.

O, încă nu eşti gata ? întrebă ea.

Mă duc întîi la baie, îi răspunse el şi se ridică în picioare. Uşa de la bucătărie era deschisă. Puse prezervativul pe masă, între farfuriile murdare şi resturile de pîine. Geanta şi-o găsi

îr> hol. Răsuci încet yala, apăsă pe clanţa uşii şi ieşi. Pe urmă, închise uşa la loc şi începu să coboare scara. Afară îl'întîmpină o căldură ameţitoare. Mergea grăbit, cu geanta atîrnată de umăr şi cu fruntea plecată. Nici nu ştia pe ce stradă se afla. Nici nu dorea să ştie. Trebuia să nu se oprească, atît, să nu se oprească...

4

Pînă la urmă, Iustin îl căută pe Filip Antip.

Acesta locuia în cartierul universitar, într-unui dintre primele blocuri ridicate în oraş, triste, cenuşii, ca nişte cutii aplatizate de acoperişurile lor greoaie, din ţiglă, cu ferestre mici, conform acelei arhitecturi la modă pe atunci, de parca s-ar fi descoperit dintr-odată că aveam, sau aveau să vină, viscole îndelungate şi vînturi năpraznice. La început, fuseseră locuite mai ales de cadre didactice şi cercetători, însă mai tîrziu, pe măsură ce în jurul acestor blocuri, şi printre ele, se construiseră altele, cu opt şi zece nivele, strivindu-le cu înălţimea lor, profesiile celor din cartier se înmulţiseră, cuprinzînd aproape tot ce era lume bună în oraş, cum zicea Filip Antip, nummdu-se pe el însuşi perifericul, insul care ar fi trebuit să trăiască la periferia periferiilor, nu în mijlocul unor astfel de oameni, atît de manieraţi, cu înalte preocupări sociale. El strica decorul acestei uriaşe scene pe care trebuiau să se mişte numai bărbaţi puşi la trei ace, cu mape diplomat şi cu aere de diplomaţi, de consilieri de ambasadă, în funcţie ori ieşiţi la pensie, sau de savanţi ori de viitori savanţi..., el umbrea şi apariţia distinselor femei care, nu-i aşa, aveau aceleaşi şanse la nemurire ca soţii lor, dacă nu chiar mai mari, fiinţe ce ţineau să împrăştie în jur erudiţia cum îşî împrăştiau parfumu[1] şi culorile veştmintelor..., el, Filip Antip, era pata care perfora albul ecranului lor, ca o murdărie de muscă, gîndacul negru ce mişuna printre ei. Se fereau din calea lui pînă şi subretele acestora, îl ocoleau şi ele sau îl priveau scîrbite cu ochii lor de ţărănci ieşite la poartă, să iscodească uliţa satului.

Iustin urcă cele cîteva trepte de ciment deteriorate de la intrarea în bloc şi ajunse într^un hol îngust şi întunecos. Nu-i

găsi numele pe cutiile poştale atîmate pe un panou de perete, însă îl descoperi pe lista plăţilor pentru chirie. Apartamentul cu numărul din dreptul numelui lui Filip Antip se afla. la etajul întîi. Soneria era smulsă, încît fu nevoit să bată la uşă. îi deschise o femeie destul de tînără, cu părul şi faţa răvăşite. Ochii ei congestionaţi îl examinară repede pe Iustin, apoi îl întrebă destul de răstită pe cine căuta.

Filip Antip, spuse el. Aici locuieşte, nu ?

Da, aici, răspunse femeia, strîngîndu-şi cu mîna capotul la piept, iar cu cealaltă, rezemată de marginea uşii, barîndu-i calea. Aici locuieşte, dar nu-i acasă. în ce problemă ?...

Aş fi vrut să stau de vorbă cu dînsul, mai spuse Iustin.

Nu-i acasă, vino altă dată... Femeia era pe punctul să-i închidă uşa în nas, cînd, din spatele ei, se auzi o voce bărbătească, răguşită, pe care Iustin o recunoscu : Cine este, Zaharuca ?... Cu cine vorbeşti...

Nu-i nimeni, Fiii, minţi ea. Vorbeam şi eu singură...

Dar faţa lui Antip deja apăruse peste umărul ei: De ce minţi, Zaharuca ? Minţi cu neruşinare, ar trebui să-ţi pocnesc cîteva peste gura aia care minte... O dădu la o parte. Antip era într-o pijama slinoasă, desculţ, descheiat pe tot pieptul, iar părul lui sur, lăţos, îi cădea peste ochi. îşi trecu palmele peste cap, întrebîndu-1 : Pe cine cauţi, domnule ?

Pe dumneavoastră, spuse Iustin. Vă numiţi Filip Antip, aşa-i ?

Da, eu sînt, răspunse dl. Dumneata cine eşti ?

Iustin Gheorghianu, spuse Iustin intimidat de tonul brutal, cu care Antip îl întrebase. Sigur, numele meu rai vă spune nimic..., de aceea mă grăbesc să adaug că sînt nepotul academicianului Vlad Gheorghianu...

Antip căscă, îşi scarpină pieptul, privind undeva peste capul lui Iustin. Nu rosti nici o vorbă. Rămase încremenit, cu mîna lipită de piept şi cu ochii fixaţi în gol. Trecură aşa mai multe secunde şi, cînd Iustin începuse să creadă j:ă omul din faţa lui îl va refuza, acesta se trase brusc lîngă perete şi-i făcu semn să intre.

Dă-1 afară, Fiii, strigă femeia, care îl primi tolănită pe mi studio desfundat, cu furnirul gălbui şi scorojit, pe a cărui ladă trona un aparat de radio vechi, într-o carcasă de lemn, mare cît un televizor. Se răsuci pe pătura joasă, îşi_ aşeză mai bine perna sub cap şi continuă :   Ce să vorbeşti¯ tu cu

el ?... Bagi în casă tot felul de golani şi de mine nu mai ţii cont, FUi, eu nu contez nici cît o ceapă degerată...

Gura! se răsti An tip. Dacă mai scoţi o vorbă, să ştii că o păţeşti.

Iustin îi privea descumpănit. Acum regreta că venise în casa acestui om. Dacă ar fi ştiut de prezenţa femeii, ar fi renunţat, l-ar fi întîlnit el undeva pe Antip, într-un restaurant, pe stradă... Totul trebuia să se petreacă între patru ochii fără martori. Şi ce martori!... Se uită în jur. Prin uşa deschisă, care dădea într-o altă cameră, zări un pat alb, metalic, ca de spital, acoperit cu ceva cărămiziu. Uşa pe care intrase era încadrată de două scaune masive, cu spătarele înalte, sculptate, ca nişte strane vechi, înnegrite de fumul luminărilor în cine ştie ce biserică. într-un colţ, trona un dulap negru, scorojit ca şi studioul, mai erau cîteva taburete şi o măsuţă. To tul părea adunat la întâmplare de prin magazinele de vechituri. Pe măsuţa aşezată lîngă pat, pe un covor îngust de iută, găurit în mai multe locuiri, se afla o sticlă goală şi două pahare. Mirosul de vin şi de tutun prost, care stăpînea încăperea, era semnidl că cei doi băuseră.

Şi zici că eşti nepotul academicianului, spuse Antip, cu acelaşi ton aspru, brutal. Ai venit la mine să-mi ceri socoteală pentru discursul ţinut în faţa cavoului bunicului tău ?... Rînjea, dezvelindu-şi dinţii cariaţi, înnegriţi : In alt secol, ne-am fi luptat în săbii sau am fi duelat cu pistoalele... Sigur, he,he, că ai fi cerut cea mai mică distanţă între noi, îţi citesc asta în ochi...

Greşiţi, spuse Iustin. Aş vrea să discutăm despre victimele făcute de bunicul meu...

Rîsul lui Antip umplu deodată încăperea : E bună, domnule !... Nici în visele mole cele mai frumoase nu mi-am închipuit o asemenea întîlnire. Eu şi nepotul marelui Gheorghianu... noi amîndoi, ha, ha... să discutăm despre victimele atotputernicului!... ha, ha... Şi, mă rog, pentru ce să discutăm ?

Vreau să aflu totul de la dumneata, spuse Iustin.

Parcă eu ştiu totul ? se întrebă Antip. Şi la ce ţi-ar folosi să ştii ?

Nu ştiu, răspunse Iustin, deocamdată nu ştiu.,., deocamdată vreau doar să aflu... Mă înţelegeţi ?...

Ţi-ai pus în gînd să-1 reabilitezi ? întrebă Antip în batjocură. Sau vrei să-i despăgubeşti pe bieţii oameni, cărora li s-au frînt gîiturile, sau pe urmaşii lor... Asta nu se poate răscumpăra, domnule, şi nici nu ai avea atâţia bani... Cîţiva tot ai, nu ? Vorbele fără băutură nu merg... Rînji din nou : Eu, domnule, nu pot aşa, să trăncănesc fără să nu-mi ud gîtu'l...

Atunci să mergem undeva, într-un restaurant, spuse Iustin. Sau să mă duc să cumpăr ceva...

De ce să te duci dumneata ? răspunse mai blînd Antip. Se va duce Zaharuca,..

Nu mă mişc de aici, răspunse ea. Nu sînt servitoarea ta şi a derbedeilor care îţi intră ţie în casă...

Gura ! spuse Antip. In primull rînd, domnul nu este un derbedeu... Habar n-ai în ce familie distinsă a crescut, ce educaţie are... Şi, în al doilea rînd, cum de îndrăzneşti să nu mă respecţi ? Dacă nu pleci în clipa asta, te dau afară pentru totdeauna...

Spre surprinderea lui Iustin, femeia se sculă din pat fără nici o vorbă. Iustin scoase toţi banii care îi avea la el, aproape două sute de lei, şi-i puse în mîna lui Antip. Acesta îi numără, spuse că puteau să facă un mic banchet, îi preciza femeii ce trebuia să cumpere, apoi îşi aprinse o ţigară şi se îndreptă spre uşă. Luă unul dintre cele două scaune vechi, cu spătare înalte, şi îl aşeză lingă măsuţă : Pofteşte, domnule, aşază-te, ăsta-i scaunul buniciuilui meu, tronul lui de hamal în port, la Galaţi... Nu stătea pe el decît la sărbători, cînd bea un rachiu dulce, grecesc, şi mînca icrele negre cu lingura, în restul anului, peşte sărat, pîine, cartofi şi rachiu românesc... Tata se întreba uneori, pe mama o chema Paşa, adică turcoaică, pe taică-miu Ion Antipache, româno-grec, eu ce naiba sînt ?... El era ce-a fost, vînzător de limonada în port, la început, şi proprietar de cafenele, la sfârşit... Nu i-a plăcut hamalîcul în port, alături de bătrînul Antipache şi de ceilalţi fraţi, a fugit de acasă, l-au dezmoştenit, ca să mă nasc eu aici, în oraşul ăsta plin de glorii, ha, ha... Dacă ar fi stat acolo, poate ar fi ajuns vreun ştab în port, ca unul dintre fraţii săi, şi ca alt frate, care a pus mîna pe aurul nemţilor, cînd se retrăgeau... Nu, tata a luat guma, a ras^sfîrşitul numelui de pe certificatul de naştere, acel *ache,* adică *drăguţul,* ha, ha... drăguţul de Antip... şi a rămas numai Antip...

221

între timp, Zaharuca se schimbase în camera cealaltă, în locul capotului îşi pusese o rochie roşie, destul de boţită, care îi scotea în evidenţă nişte sîni enormi, disproporţionaţi faţă de restul trupului, ce mai arăta încă o oarecare supleţe. Trecu pe lîngă ei, netezîndu-şi părul din mers, şi ieşi. In urma ei, Iustin, aşezat pe scaunul oferit de Antip, îşi aprinse şi el ţigara. Celălalt continuă : Poate că aş fi rămas şi eu cofetar ca tata... şi n-ar fi fost rău, ba chiar mai bine ca doctor... Poate că aş fi rămas la meseria lui, dacă nu m-aş fi întîlnit cu Iţic Volf, doctorul calicilor, cum îşi spunea el singur... Dar ce vină să-i găsesc eu bunicului Volf ? Fie iertat de zeul lui... De la el trebuie să pornesc, fiindcă aşa mă vad parcă mai bine... Să ajung în cabinetul lui, aflat la distanţă de trei case de cofetăria Antip, trebuia să trec printr-un gang întunecos, un tunel căptuşit cu mucegaiuri, pe unde noaptea ieşeau în stradă şobolanii, să se uite săracii de ei cum arătau cizmele poliţailor ori picioarele curvelor... Nici o deosebire, ha, ha... absolut nici una, erau ca cele de astăzi, in privinţa asta nimic nu se schimbă... curvele, adică... cizmele aveau pe atunci boturi de raţă şi carîmburi înalte şi nimeni nu le bănuia agonia... Poate ca numai doctorul şi şobolanii din gangul său începuseră să miroasă că veneau alte cizme, întinse pe alte calapoade, exact cum au venit..., mai întîi în pas de gîscă, ha, ha, şi apoi în lălăitul armonicilor... Oricum, Iţic Volf avea o mutră de şobolan, parcă al văd..., unul cu capul mult prea mare pentru umerii şi igîtul lui de copilandru... Cum dădea cu ochii de mine, începea să-1 bîţîie caraghios, îşi flutura părul lung şi alb ca untul, împrăştiind în jur mătreaţă şi miros de iod... Măi omule, măi, zicea el, ia vino mai aproape, măi, fă după .mine, aaaaa!... Făceam aaaaa..., cu gura pînă la urechi, exact ca pe vremea în care eram cu adevărat omuleţul acela, dus de mina mamei la dootor, anume la Iţic Volf, fiindcă -era singurul fără tarif, se mulţumea cu cît îi dădeai, iar tata începuse deja să nu se mai poată despărţi de bani... Probabil se răzbuna acum tinereţea lui de golan, fiindcă îi tremura mîna chiar şi cînd era vorba de sănătatea singu-Tului său fiu... Uite aşa, bolile copilăriei, făcute pe rînd, repetatele răceli, o anemie prelungită dincolo de pubertate, toate la un loc m-au apropiat de bătrînul evreu, Doamne, cît de curat eram atunci, cît de buni şi frumoşi mi se păreau

222

oamenii... Se înecă în tuse. Iustin nu spuse nimic, îl lăsa să se desfăşoare cum îi plăcea. Antip, cu ochii abia întredeschişi, răsturnat pe singura pernă a studioului, îşi reluă amintirile : Acum nu-mi mai era frică de el şi de instrumentele sale, ce mai, mă înălţasem ditamai găliganu, îi vedeam chelia roză, stropită cu punctişoare cafenii şi înconjurată de coroana aceea a părului, care se răsfira pe urechile lui clăpăuge, ca nişte foi de varză... Dar mai cu seamă, domnule, puteam să-i cercetez cărţile, un perete întreg de cărţi, şi planşele atîrnate în spatele biroului, ca nişte hărţi într-un cabinet de general... Nu te-am întrebat, ce urmezi ? Cred că eşti înscris, la vreo facultate, nu tai frunze la cîini...

Medicina, răspunse Iustin. Am trecut în anuil doi...

Perfect, spuse Antip, ne înţelegem, nu vorbesc unui ageamiu... Sîntem amîndoi la noi acasă... Ei bine, domnule, frica şi fascinaţia de la început, cînd văzusem pentru prima oară arborii aceia răstigniţi pe planşele lui Iţic Volf, îmi trecuse, so prefăcuse într-un fel de curiozitate, pe urmă, pe măsură ce mi se dezvăJuiseră ca oameni, veni şi pasiunea... Ia te uită !..., crengile lor nu erau deoît venele şi arterele noastre, iar păienjenişul ceţos, învăluitor a toate, sprijinit pe piciorușul lui cenuşiu şi cu acea calotă turtită la capăt, avea acum şi pentru mine un nume precis, pe care doctorul nu-1 mar rostea însoţit de tot felul de gîume, ci trist — sistemul nervos... Tare mă tem, măi Filip, măi, că s-a îmbolnăvit grav, că acest creier, măi, stăpînul lumii şi-a pierdut coroana, oamenii se cufundă tot mai mult în propriile lor viscere, măi, gîndesc cu stomacul şi cu intestinele..., se pare că frumosul nostru arbore cenuşiu a fost retezat, iar ciotul rămas nu mai înseamnă viaţă, şi încă una nouă, cum se scrie în ziare şi se urlă la radio, ci agonia... După agonie nu vine: moarte, Filip ?... Cred că era în treizeci şi nouă, da... atunci,, primăvara poate... îl ascultam pe Iţic Volf, dar nu-i împărtăşeam frica... în cofetăria tatei continua să miroase a vanilie, a portocale şi lămîi, banii cădeau în sertarul tejghelei, pe găurica aia a ei, ha, ha... N-ai de unde să ştir,, tu n-ai mai apucat asemenea prăvălii cu găurica lor în tejghea, pentru strecuratul banilor... Deci, mirosea frumos îrc casa noastră, drumul meu la liceu era în fiecare zi acelaşi, profesorii neschimbaţi, însă pe stradă era ceva de văzut..., vedeam şi eu că cizmele noi se înmulţiseră, că aveau pasut

223»

lor şi un luciu anume. Asta îi risipea, rînd pe rînd, speranţele doctorului... Aproape că nu mai ieşea din casă. Aştepta înfricoşa*, îşi umplea timpul citind, fiindcă acum nici săracii nu-i mai călcau pragul... Am fost singurul care nu 1-aim părăsit pînă în ziua aceea, cînd' l-am găsit îmbrăcat în haine negre, bărbierit, pudrat de parcă s-ar fi pregătit să meargă la o sindrofie. Mi-a explicat în cîteva cuvinte că, prin telefon, i se ordonase să rămînă la domiciliu. Nu ştia de la cine primise ordinul şi, ciudat, capul i se bîţîia ca înainte, gura lui de şoricel rîdea... Mi-a mai spus că hainele de pe el, uitate ani în şir în şifonier, le cumpărase la înmormîntarea soţiei şi că făcuse bine că le îmbrăcase acum, fiindcă avea să se întîmple un mare eveniment în viaţa sa şi că, în sfîrşit, le venise de hac şobolanilor, le pusese salam otrăvit, iar spurcăciunile ieşeau în gura gangului, să moară în văzul lumii. Apoi m-a dus în cealaltă cameră, unde dormea... Soţia lui continua să zîmbească într-o fotografie ovală, cum o ştiam, pe măsuţa dintre cele două fotolii, cu pielea crăpată, se aflau aceeaşi tavă de alamă coclită, un ta'mud slinos, mai încolo, dulapul greoi înghesuia acelaşi pat, care, în loc de noptieră, se lipea ds un scrin frumos, cu încrustaţii de sidef... Cam asta era, domnule, tot ce adunase doctorul... JJn pklit, nu ?... Mai rămîneau cărţile, * iar ele mi-ar fi putut folosi... A insistat mult pînă ce am început să le car la mine acasă... Am făcut cinci sau şase drumuri, pe furiş, tîrînd dujră mine cîte un geamantan plin de cărţi... El mi le-a ales... Nu reuşisem să car nici un sfert, cînd, întors să-mi umplu din nou geamantanul, am văzut că în faţa gangului, presărat cu şobolani morţi, stăteau doi indiy vizi crăcănaţi în cizmele lor nou-nouţe... M-a cuprins frica şi n-am mai intrat, am mers mai departe... Am ascuns geamantanul într-un părouleţ şi m-am întors înapoi... Intre timp, ăia îşi terminaseră treaba la doctor, ieşiseră cu el în stradă. Erau pitru, parcă-i văd... Doi îi mergeau în faţă şi doi la spate. între ei, Iţk Voilf, ca un copil neajutorat... Păşea mărunt, cu trusa atîrnată într-o mînă, şi se uka fix spre apusul soarelui... Da, da, era toamnă... în jurul gîtului, ca o ghMand%, nenorociţii îi puseră şobolani morţi, legaţi între ei... M-anP&pk de un zid, aşteptînd să-i întîlnesc privirea... Nu s-a*^Sit$t la mine... Cine ştie ce vedea el în soarele care apuneâşI.^Aşa s-a dus, domnule... Abia

atunci i-am înţeles cuvintele, că frumosul nostru arbore fusese tăiat... M-am cam întins cu povestea asta, te-am plictisit... Nu mint?, faţa te trădează... Joci prost, parcă n-ai fi nepotul lui Gheoighianu... Sau poate nu crezi în ce-ţi spun ?

Nu, spuse Iustin, vă ascult cu interes.

Ce interes, domnule ? ridică deodată glasul Antip, săltîndu-se de pe pat. Fii sincer, nu dai doi bani pe mine... Simt asta, o miros... Treaba ta, ai plătit, acum ascultă, chiar dacă patefonul meu e cam hîrbuit... Ai dat bani, nu ?... Clovnul trebuie să-şi facă numărul, ha, ha... Fantastic, cum aş fi putut bănui că am să devin atît de important pentru urmaşii lui G heorghianu, ha, ha, că am să fiu chiar personaj principal... Totuşi, mi-ar părea rău să nu reţii nimic sau să nu crezi nimic, ar însemna că ai aruncat bani degeaba... Bănuieşti că sînt un palavragiu, nu ? Un limbut... Greşeşti, am şi eu nenorocitele mele de inhibiţii, cînd mi se încleştează gura... Aşa mi s-a întîmplat la prima internare... Un nenorocit de psihiatru, probabil în primii lui ani de slujbă, a reuşit să mă aducă într-un asemenea hal, îneît vreo trei zile n-am mai putut scoate vreo vorbă mai răsărită... îţi spun asta aşa, în treacăt, pentru că am mai fost internat de cîteva ori şi unii încă mai susţin că n-aş fi în toate minţile... Eu, nu-i bag în mă-sa, nu-i întreb de ce porcii sau boii nu sînt loviţi de o asemenea boală şi nici nu-i invit să-şi vadă mai des în oglindă duioasele lor mutre... Nu, ei îşi fac meseria, iar eu rîd, mă prăpădesc cînd îi aud cît de gravi mă chestionează... La urma urmelor, nebunia nu-i o ruşine, lumea ar trebui să fie mîndră de ticniţii ei, să recunoască deschis, într-un fel sau altul, tot ce a adunat mai de preţ o datorează celor atinşi de umbrele acestei doamne... Bineînţeles..., bineînţeles, una-i să fii stimabilul domn Einstein, şi alta-i să nenoroceşti o ţara cu paranoia ta... Ce, Hicler a fost întreg la minte ?... Dă-1 naibii, ducă-se dracului toţi ticniţii ăştia... Eu sînt cel mai neînsemnat dintre ei, perifericul, ha, ha... Dar tinerelul acela de care îţi vorbeam s-a grăbit din prima zi, sindrom dizarmonic..., dacă ai fi contabil, ai mai putea lucra, a zis el, dar medic nu se poate... Vezi că era mai bine să mă fi făcut cofetar... Şi s-au luat toţi după el, m-au declarat nebun... Ruşinea e a lor, pentru că eu n-am făcut altceva decît să le dovedesc un punct de vedere propriu, ideea să n-a murit nimeni,

niciodată, că cei pe care îi numim morţi, fixaţi în cine ştie ce catastife, sînt identici cu noi, cei care ne sculăm cu noaptea^n cap şi galopăm la slujbă, care ne purtăm ambiţiile şi ifosele ca pe flamurile cavalerilor de altădată. Flamurile evului nostru, ha, ha... Nişte tembeli... înţelegi ?... Şi el, hodoronc-<tronc, că în ce cred, am eu vreo credinţă ?... I-am trîntit-o în faţă : Ce credinţă, domnule ? îmi vine greaţă cînd aud de cuvîntul ăsta, toate credinţele încep cu trebuie... trebuie aşa şi pe dincolo, şi cu sfinţii lor... Sînt un ateu, ha, ha..., nimic nu mă mai atinge... Ai reţinut, domnule ? Tot de la Iţic Volf am plecat şi atunci, dar cine să mă înţeleagă, un neisprăvit ? Ala se gîndea numai la posibilitatea să-mi umble el cu mîinile prin suflet... Nee-nee..., asta nu se va îhtîmpla niciodată, gîndurile au rămas singura bogăţie a omului, ele nu pot fi confiscate, naţionalizate, tunse, nu... Altfel ar trebui să ne spînzurăm cu toţii... Bravo, ai reuşit şi tu să zâmbeşti, ţi-am smuls. în sfârşit, un zîmbet... înseamnă că sînt pe drumul cel bun, te răsplătesc pentru banii daţi... Unde ajunsesem ? La Iţic Volf... Da, domnule, planşele şi cărţile lui, mirosul acela de iod, toate cîte le-am văzut la el m-au îndreptat spre meseria mea..., la medicină... Speram să ajung cineva, un chirurg, un mare chirurg... Dar nu ştiam ce zăcea în mine... Spaima mea de la disecţii şi greaţa care mă apuca mereu m-au îndepărtat de chirurgie... Le-am numit greaţa, spaima, însă ele erau altceva, cu totul altceva... Era laşitatea mea nenorocită, ca o boală, mai cumplită decît toate celelalte boli... Cînd se infestase în mine ?... Acolo, lingă zidul acela, de unde îl priveam pe Iţic Voif cum se ducea ?... Mă molipsisem de la ceilalţi, de pe stradă, care încremeniseră ca şi mine ?... Nu ştiu... Ştiu că tot aşa stăteam, neputincios, privind cum tata o pălmuia pe buna mea mamă... Pe ce să arunc vina ? Pe vreo ereditate împuţită ori pe nişte împrejurări ieşite din comun ?... Bunicii după ambii părinţi au fost nişte golani cinstiţi, cum de altfel s-au şi stins. Tata ?... drept, el a murit adunînd bani, a căzut lîngă tejgheaua lui, de unde nu s-a mai sculat niciodată... Congestie... Cred că ultima lui durere a fost că n-a apucat să se vadă patron de mare restaurant, dar turnătoria nu i-a stat în fire, metehnele lui nici nu se pot compara cu ticăloşiile mele... Cît despre mama, ce să-ţi spun ? Ea a trăit şi a închis ochii ca o sfîntă,

pînă la ultima suflare a continuat să creadă că oamenii sînt frumoşi şi buni, iar fiul ei este o mare personalitate... Sără-cuţa... După război a pierdut cofetăria, care i-a fost demo-lată, şi ne-am mutat amîndoi aici, unde mă aflu acum... Cît a muncit într-o cofetărie de stat şi ck a mai trăit apoi, la pensie, durerea ei că pierduse tot ce agonisise împreună cu tata devenise un fel de suport moral..., unul ciudat... Era mîndria ei, se considera ca făcînd parte dintre cei ne-dreptăţiţi de revoluţie, că averea, ha, ha... ce mai avere !... în sfârşit, că averea, domnule, îi fusese naţionalizată, şi asta îi dădea dreptul să se numere în rîndul lumii bune, cea de dinainte de război... Sărmana, devenise o doamnă, s-o fi văzut cum discuta cu noile doamne din acest cartier, cum îşi amintea de cofetăria ei de parcă ar fi fost vorba de cine ştie ce moşii şi castele sau de vacanţe petrecute pe Coasta de Azur... Te apuca mila... Eu ?... Să ma consdier o victimă a timpului aceluia, a revoluţiei, s-o imit pe buna mea mamă... Neee-neee..., nu ţine, domnule, pentru că tocmai în împre-jurările nefireşti se vede adevăratul chip al omului..., pentru că mulţi au rămas şi atunci drepţi, chiar dacă au fost ame-ninţaţi cu moartea... Pe mine nu m-a ameninţat nimeni, ba dimpotrivă, eu am fost încurajat...

Se opri fiindcă se întorsese Zaharuca. Femeia îşi lăsă în hol geanta ei mare, din vinilin, cu care adusese cumpărăturile. Puse pe masă doar două sticle de vin, o pîine şi salamul înfăşurat în hîrtie. Dispăru din nou şi, după mai multe minute, se întoarse îmbrăcată în capot. Antip o trimise la bucătărie să aducă ceea ce mai trebuia, preciza el, şi femeia se întoarse cu un cuţit şi o solniţă. Zaharuca tăie salamul şi pîinea în felii şi începu să mănînce, în vreme ce Antip desfundă sticlele. Mai întîi goli un pahar, pe nerăsuflate, apoi luă şi el o felie de salam.

Tu nu vrei să mănînci cu noi ? întrebă Antip.

Nu-mi este foame, răspunse Iustin.

Atunci trebuie să bei, mai spuse Antip, trimiţînd-o iar pe Zaharuca în bucătărie să mai aducă un pahar. Nu, dom-nule, nici în închipuirile mele cele mai frumoase n-am ajuns la o asemenea întâlnire. Eu şi nepotul lui Gheorghianu, ha, ha... Zău, mi-ai făcut o mare plăcere... Umplu toate paharele şi le ciocni : Pentru întîlnirea noastră, ha, ha...

Vinul era acru şi cald. După prima înghiţitură, Iustin puse paharul pe masă şi îşi aprinse ţigara. Cei doi continuau să mănînce, mestecau lacomi şi, din cînd în cînd, sorbeau din pahare. Iustin le vedea mîinile murdare, unsuroase, cum rupeau pîinea şi salamul, cum presărau sare peste bucăţile mari, înainte de a le duce la gură... îl cuprinse greaţa. Pînă acum nu aflase mai nimic de la acest om. Greşise lăsîndu-1 să bată cîmpii cu Iţic Volf şi cofetăria lui taică-său. Ce încîlceală, ce mizerie !... începu să se enerveze. Femeia, aşezată pe taburet, îşi pusese piciorul drept peste cel stîng şi capotul i se desfăcuse din cordon, lunecase, dezvelindu-i aproape toată coapsa. întinzînd mîna să ia paharul, i se lărgi şi deschizătura de la piept. Nu purta sutien. Unul dintre sînii ei mari se revărsase pe jumătate, tremurînd ca o gelatină.

O vezi ce poftă are ? spuse Antip. Bea şi mănîncă, mănîncă şi bea, dar nu se îngraşă... Soi rău, nu ?...

Fiii ! mormăi ea cu gura plină.

De ce vorbeşti neîntrebată ? spuse Antip. Noi discutăm treburi importante, nu te băga !... Şi dumneata, domnule, dumneata de ce-ai amuţit ? La ce te gîndeşti ?...

Aştept să aud ceva despre bunicul meu, spuse Iustin.

Ha, ha, rîse Antip. Sorbi ce mai rămăsese în pahar, îl umplu din nou şi întinse o mînă spre el : Să auzi^ ceva despre marele academician ! ha, ha... Păi cu ce să încep ?... Nu era chiar un tembel ca fiu-su... Nuuuu... Făcuse studii serioase în străinătate..., ar fi putut să fie un învăţat în adevăratul sens al cuvîntului... Dacă s-ar fi ţinut de carte, nu-i aşa, de cercetare... O începuse bine, înainte de^ război publicase cîteva lucrări temeinice... Mai tîrziu însă, cînd l-am cunoscut, deja se dăduse cu şmecherii... Ştii cum era ? Te ajuta cît îl ajutai şi tu. Cum făceai un gest care nu-i plăcea sau nu-i mai erai folositor, îţi lua scara de sub picioare, ha, ha... şi te îndemna să te ţii de coada bidinelei... Şi totul făcut cu sînge rece, cu calm...

Nu mai trăncăni, Fiii, îl opri Zaharuca, nu ştii, dragă, cu cine vorbeşti. Gura ta slobodă ţi-a adus toate necazurile...

O vezi cum îşi ia nasul la purtare ? spuse Antip. O vînzătoare de pîine, o aia... şi-mi dă lecţii... Mie, doctor în medicină ! Ha, ha...

N-am dreptul ? întrebă ea. Eu, care te spăl, te hrănesc n-am nici un drept ?...

Gura! se răsti Antip cu o răutate neaşteptată. Cum îndrăzneşti să... să...

îndrăznesc pentru că am vrut să te scot din noroi, nenorocitule, şi m-am nenorocit şi eu, spuse femeia. Auzi, dom nule, nu ştiu cine eşti, dar nu te înhăita cu Fiii, nu-ţi poţi închipui ce zace în el... Numai el m-a adus în halul ăsta, mă forţa să beau, îmi deschidea gura cu forţa şi-mi turna... Bea, dacă nu, te omor !... Aşa mă ameninţa. Şi m-am neno rocit...

j

Taci ! se răsti el iar. Nu te uita, domnule, în gura ei, nu ştie ce spune. O iert fiindcă sînt bun la suflet. S-a lipit de mine şi nu mai pot scăpa de ea, e vîscul cocoţat în plop, hrănindu-se cu seva plopului...

Ce plop ?! spuse femeia, chinuindu-se să-şi aprindă ţigara, îi tremurau degetele. Rupse mai multe beţe de chibrit şi, cînd reuşi să tragă primul fum, ridica privirea spre Iustin. Părea acum mulţumită. Buzele îi tremurau ca şi degetele. Iustin băgă de seamă că avea ochii frumoşi. Vinul pe care îl băuse le limpezise culoarea.

Te-ai iubi cu el, spuse Antip. Te-ai tăvăli cu tînărul nostru musafir... Au şi început să ţi se scurgă ochii... Sali-vezi... Dar nu-i el de tine, păcătoaso, nu-i... Domnule, te-ar da gata, pariez, după o noapte cu ea te-ai tîrî ca un cîine ologit, ha, ha...

Aş vrea să continuaţi, spuse Iustin scîrbit.

Cu ce să continui, domnule ?! Să ţi-o arăt pe Zaharuca în costumul Evei ?

O, nu, spuse el. Eu am venit pentru altceva doar...

Aha ! făcu Antip ca şi cum şi-ar fi amintit. Bunicul, Vlad Gheorghianu...

Aţi fost coleg cu un oarecare Ambrozie ? întrebă Iustin încercînd să-1 dirijeze. Victor Ambrozie...

Nu de facultate, răspunse prompt Antip. Am fost colegi la institutul de biologie, citadela bunicului tău... Ce vrei să ştii despre Ambrozie ?

De ce a fost trimis la puşcărie ? întrebă Iustin.

E o poveste lungă, răspunse Antip. Lungă şi nenorocită... Victoraş era un om rar, domnule... Fiu de ţăran pietros, încăpăţînat în ale lui... Auzi dumneata, era în stare să

229

lucreze zile şi nopţi în şir, cu doi-trei covrigi şi o cană cu apă... îl adusese la facultate unchiul său, Baldovin, profesorul... Ăsta 1-a întreţinut pînă ce a fost şi el dat afară de la catedră... Tot încăpăţînat şi profesorul, lemn tare, ţărănesc... Ca student, aveam să aflu eu mai tîrziu, dăduse meditaţii, făcuse hamalîc în gară, la descărcat vagoane, noaptea, iar a doua zi se aşeza în bancă, alături de ceilalţi colegi odihniţi, hrăniţi... îţi dai seama ce om era ăsta ?... Şi ce savant ar fi ajuns !... Cînd am intrat eu la institut, el deja era încadrat acolo într-umil dintre laboratoarele de biologie medicală... Am fost repartizat să lucrez cu el, bunicul tău m-a condus personal în laboratorul acela... Ce onoare ! Eram emoţionat, îl veneram pe Gheorghianu... Zău, nu mint... Şi, treptat, mi-am dat seama ce era cu Ambrozie ăsta... Ambiţios, voia să-i depăşească pe toţi, chiar şi pe Gheorghianu... Nu ştia de nimic altceva, ci numai muncă, muncă... Odată m-a luat la el acasă, locuia cu chirie într-o cămăruţă igrasioasă şi se plângea că i se deteriorau cărţile din cauza umezelii... Pilămînii şi oasele lui nu contau... Mamă, ce cărţi putuse să adune el la vremea aceea!... Probabil că răscolise toate anticariatele, intrase prin cine ştie ce case unde foştii îşi vindeau bibliotecile... Franţuzeşti, englezeşti, ruseşti, nemţeşti... Germana n-o ştia, dar se chinuia s-o înveţe singur... Da, domnule, un covrig şi un iaurt pe zi, şi toată leafa băgată în cărţi... Cît despre haine, ce să mai vorbim, umbla ca hamalii, ăia măcar se tundeau la vreme şi se bărbiereau în fiecare zi... Lucrînd cu el, i-am aflat şi planurile... Avea omul cap, miros, ce mai, se născuse pentru cercetare... încă de pe atunci începuse să facă experienţe pe cobai, urmărind depunerea calciului în muşchii inimii... Dacă mi-aduc bine aminte, reuşise să realizeze chiar şi un preparat anticalcifiant... Nu ştiu cum naiba dorea el să-1 boteze... Da, da, ar fi dat lovitura cu asta... Auzi, problema nici astăzi nu-i rezolvată şi inimile noastre bat, bat şi deodată crapă, plesnesc tocmai cînd nu aşteptăm să ne lovească o astfel de fericire... Oficial, vorbesc acum de planurile institutului, reuşise să pună la punct un nou antibiotic... Sigur, în fruntea realizării era înscris academicianul, urma apoi fiul său, Bogdan, care,^ ha, ha... să mă ierţi, ţi-e tată, dar n-am încotro, trebuie să-ţi spun... N-am văzut mulţi oameni atît de impertinenţi- şi de tembeli ca el...

Fiii! scînci Zaharuca, întinsă acum pe pat, la spatele lui Amtip. Nu-ţi ţii gura, n-ai învăţat nimic ?...

Antip n-o luă în seamă, continuînd : Ambrozie al nostru, adevăratul autor, era la coadă, după cei doi mari, ha, ha... S-ar fi putut altfel ?... Neee-neee... Recunoştinţa pentru că fusese oprit în institut trebuia concretizată, vorbele nu erau suficiente, mai trebuiau şi faptele, oa peşcheşele trimise cîndva la turci... Sultanul şi umilii lui vasali, ha, ha... Asta era... Pe urmă, a venit blestemul cu campania împotriva geneticii. Ce-a făcut Ambrozie ? Ţăranul din el a simţit pericolul, s-a sţrîns ca un arici... Amuţise... Se ferea de toţi, chiar şi de mine, care îi devenisem prieten... Nu se mai lucra nimic serios, se vorbea numai pînă la leşin, se ţineau şedinţe, se întocmeau rapoarte... Toate erau bune, toţi aprobau, băteau din palme... Perioada aceea a fost şi începutul delăsării mele... Ambrozie mă îndemna, aşteaptă, lucrează pe ascuns!, însă eu lunecam mereu... Cînd s-a terminat porcăria şi s-a dovedit că ceea ce se suţinuse a fi ştiinţă avansată, ha, ha, cea mai înaintată din lume, era apă de ploaie, eu eram aproape sleit de puteri... Ce apă de ploaie ? Nici atîta..., ploaia este cea care binecuvîntează pămîntul, ne asigură pîniţa cea de toate zilele... Da, domnule, eu continuam să lunec în terciul meu, aşa, fără nici o cauză precisă... Era ceva ca o durere de dinţi, cînd te chinuie toată gura şi nu bănuieşti că răul stă într-un colţ... Ambrozie ?... Nu, el era tare... Asta, domnule, ridicase primul capul... începuse să-1 înfrunte pe academician. într-o şedinţă, numai că nu i-a spus că era incompetent şi ar fi fost mai bine să-şi părăsească postul... Bătrânul a tăcut, a înghiţit şi i-a pregătit-o... Aşa ne-am trezit cu miliţia pe cap... Sigilii peste tot laboratorul, controale, verificări... Ambrozie rîdea. Ce naiba vor ăştia, vor să devină biologi ?... Am mers amîndoi la director, am protestat... îşi bea cafeaua dumnealui, cafeaua dă dimineaţă... Ne-a rîs în nas... Ce ştia el ce fapte savîrşiserăm noi, miliţia trebuia să facă lumină... Şi au făcut-o, domnule... L-au scos pungaş, hoţ... Ambrozie pungaş ?L. Tocmai el ?!... Academicianul i-a adus la cunoştinţă că, pînă la clarificarea situaţiei, e mai bine să nu mai intre în institut. Cu alte cuvinte, era dat afară. în ziua aceea, ne-am dus şi am mîncat împreună într-un restaurant. Era înţr-o sîmbătă, parca... A venit la masă şi prietena lui, o femeie

231

frumoasă, deşteaptă... Chiar mă întrebam, uneori, ce găsise ea la ursuzul de Ambrozie ?... La Victoraş, ceva mai frumos decît dracul... Slăbănog ca o mîrţoagă, veşnic dus cu gîndurile la cercetările lui... Ciudate mai sînt şi femeile astea, domnule !... Da, da, acolo, la masă, ne-am făcut planuri de apărare... Ambrozie mai era încă optimist, mai susţinea că dreptatea lui avea să fie dovedită... Dar nici unul dintre noi nu bănuim lucrătura şefului, artistică, domnule, ha, ha..., adică faptul că totul trebuia să se termine în cîteva zile, aşa, ca un atac de cord... Dacă îţi spun eu că femeile-s ciudate... Nu, nu era sîmbătă, era oricare altă zi, dar nu sîmbătă. Duminica au liber şi cei de la starea civilă, nu ?... Nu era sîmbătă, fiindcă, în ziua următoare, cei doi s-au căsătorit... Cum îţi spuneam, sufletul femeii e un abis de ciudăţenii... Frumoasa doamnă cochetează cu Ambrozie ani de zile şi apoi, ca şi cum ar fi aşteptat ca el să primească o lovitură de moarte, tocmai în momentul acela, al declanşării loviturii, ea îl ia de braţ şi-d duce la ofiţerul stării civile... Să recunoaştem, trebuie să ai curaj pentru aşa ceva. _ Cîte femei sînt în stare să facă asta ?

Probabil că îl iubea, spuse Iustin.

Iubire ?! Ha, ha, răbufni Antip. Ceva mai presus şi de iubire, domnule. Cred că şi-ar fi dat viaţa să-1 poată scăpa... El s-a opus, au discutat chiar la masa aceea, o ruga să aştepte, să i se clarifice situaţia şi pe urmă să se căsătorească, n-ar fi vrut s-o nenorocească şi pe ea... Gata, mi-am amintit, Elena se numeşte, domnule... Elena, îi spunea el, de ce să te bag şi pe tine în porcăria asta, şi ea, nu, nu... A doua zi, ne-a convocat prin telefon, pe mine şi pe vărul lui Victor, George Baldovin, fiul folcloristului..., să le fim martori... Şi am fost martor, domnule, şi, bine înţeles, încă o masă, de data asta în patru... La sfîrşitul mesei, Victor îmi spune să merg cu el la institut... Ce să mai caute acolo, doar i se interzisese ?... Ţi-ai găsit pe cine să îndupleci !... Proaspăta doamnă Ambrozie lăcrimează, îl roagă şi Baldovin, însă el o ţine pe a lui... îşi sărută mireasa^ parcă îl văd, ca un părinte pe fiica sa..., şi îmi spune să mergem... La institut, ne aşteptau trei inşi, bineînţeles, în civil... Ne-au lăsat să intrăm la director... Academicianul ne-a îmtîmpinaţ la fel de acru, întrebîndu-1 ce mai dorea ? Victor n-a mai apucat să răspundă, cei trei au intrat acolo, peste noi.

Cel mai scund dintre ei, cu nişte labe care îi atîrnau pînă la genunchi, ne-a privit cîteva clipe ca un stăpîn, şi-a cerut scuze de la academician, apoi s-a răsucit spre Victor şi i-a spus ce se obişnuieşte în asemenea ocazii fericite, ha, ha..., ca în numele legii era arestat. Care lege, a zis Ambrozie, şi pentru care fapte ?... Ai să vezi tu, a zis cel cu labe de cimpanzeu, deocamdată întinde mîinile !... Fără nici o urma de panică pe faţă, Victor le-a oferit mîinile întinse... Cline, cline... I-au pus cătuşele...

Antip se opri, izbucnind în rîs. Rîse ca un nebun, cu ochii în tavan, îşi turnă în pahar, bău, o mîngîie pe Zaharuca, trezind-o din somnolenţa ei, îi dădu şi ei un pahar plin, şi Iustin constată că ea putea să bea mai mult decît partenerul ei şi că arăta ca o vietate sălbatică, mai ales cînd rîdea şi ochii i se dilatau. Antip, care îi urmărise privirea, spuse printre hohotele lui de rîs gros, vulgar: Iar ai dat cu ochii de el ?... Ţi-am spus, fetiţo, nu-i de nasul tău...

Ea se întinse cu faţa în sus, îşi desfăcu uşor genunchii scăpaţi de sub capot, şi-i legănă, apoi se răsuci brusc spre el şl-il cuprinse pe la spate cu braţele: Alungă-1, Fiii, te rog... M-am plictisit să vă mai aud trăncănind...

Antip o împinse la loc, îi trase o palmă peste fund şi continuă : Ha, ha... acum trebuie să intru eu în scenă... eu, bunul prieten al lui Victor Ambrozie... Domnule, decorul se schimbase, era luminos, cu flori, cu regrete şi felicitări, ha, ha...

Şi Ambrozie ? întrebă Iustin, încereînd să-1 readucă la ceea ce dorea el să afle. Ce s-a întîmplat cu Ambrozie ?...

La puşcărie, spuse Antip, privindu-1 atent cu ochii lui tulburi. Mă rog, ce te interesează pe tine acest Ambrozie ? Ia să-1 mai dăm în mă-sa şi pe el... De ce nu bei, ce-s mofturile astea ?...

Mă interesează cazul Ambrozie pentru că omul s-a spînzurat, spuse Iustin.

Poate au mai fost şi alţii ca el, spuse Antip. Cine se mai interesează de ei ?... Nimeni... Dar poate ai şi tu dreptate, ai plătit, mi-ai dat de băut, acum trebuie să muncesc şi eu niţel... Ambrozie, Victoraş... Ce băiat bun !... Cînd am primit citaţia pentru procesul lui, am plîns, domnule... Plîngeam ca o muiere şi prin minte îmi treceau fel de fel de întîmplări petrecute cu mine şi cu Victor... Eram hotărît să-1 apăr, pe

citaţie scria doar martor al apărării... Două zile mi-am pregătit cuvîntul de apărare, răspunsurile la eventualele întrebări ale avocaţilor, ale procurorului, m-am interesat de maşinăriile acestui agregat..., un malaxor de dat prim el oameni... M-am întîlnit şi cu neviastă-sa de cîteva ori... O dată am însoţit-o pînă la uşa cabinetului lui Macrinovici. Cineva îi spusese că tipul ăsta ar putea interveni în favoarea lui Victor. Cînd a ieşit de acolo, frumoasa doamnă Elena a izbucnit în plîns... Ştii ce-i propusese Macrinovki ? Ha, ha, ce-ar putea să-i propună un bărbat unei femei pe care o place ?... Spune tu, Zaharuca ?

Să se culce cu ea, scînci femeia de la spatele lui.

Exact, continuă Antip, să se culce cu ea... Dar după, . ha, ha,... după treaba aia, cine-i garanta Elenei că domnul Radu Macrinovici s-ar fi ţinut de cuvânt ?... Ziua aceea a fost culmea revoltei mele, domnule... Mă închipuiam aducîn-du-i pe toţi la tribunal în lanţuri sau chiar în faţa plutonului de execuţie, trăgeam şi eu cu sete în ei... Pe urmă m-am des-umflat ca un balon înţepat cu acul... Fîsss... s-a dus totul... A doua zi am fost chemat la academician... Era prezent Adu-covschi şi stimatul dumitale tătic... Generalisimul m-a şi luat în primire, mestecînd aerul cu dinţii lui de aur... Mi-a înşirat o droaie de poveşti, mi-a amintit de cofetăria părinţilor, de originea mea socială cam împuţită, domnule... Comercianţi, brrrî... Pungaşi, nu ? Duşmani ai revoluţiei, mînuitori ai speculei care, tra-la-la, la, la... N-a omis nici povestea cu unchiul meu de la Galaţi, care pusese mîna pe aurul nemţilor... Ăla fugise cu un vapor străin, fără să-1 fi văzut vreodată la faţă, însă Aducovschi avea tot dreptul să mă tragă de revere pentru el. Rude în străinătate, nu ?... Adică mortul în casă, să-ţi stea toată viaţa sub nas, să te fericească... Nu, nu era clar, zicea Aducovschi dînd din cap. Puteam să-mi pierd postul, să nu-mi mai susţin disertaţia pentru titlul de doctor... Cîte nu mi se puteau întîmpla !... Apoi a trecut la chestiune, că ce aveam de gînd să spun la proces ? JVdevăral, am zis. Păi asta vrem şi noi, a zis Aducovschi, băjându-rnă pe umăr. M-am lăsat moale pe scaun, înţelesesem că nu glumeau... Nu glumeau, domnule... Şi cînd ? în plin dezgheţ, în aerul proaspăt din primăvara aia, ha, ha... Ce mai, m-am purtat ca un ticălos, am scris pe hîrtie pînă şi ce mi-au dictat ei să spun, să nu cumva să încurc borcanele... Asta-i, din

234

martor al apărării am devenit cel mai abject acuzator... Pionul pe tabla lor de şah, ha, ha... Sau nu, nebunul... nebunul care trebuia mai tîrziu sacrificat... Şi m-au sacrificat... m-au belit, bandiţii... Bătrînul, vorbesc de academician, a aşteptat clipa, picătura care să-i umple lui paharul ştiut numai de el... Sigur, povestea cu Ambrozie m-a cam întors pe dos, mi-a amintit de Iţic Volf, doctorul copilăriei mele. Volf şi Ambrozie... Nu se prea deosebeau, nu... erau amândoi naivi, cei mai mari naivi pe care i-arn întîlnit în viaţa mea... Ce să-ţi mai spun ? M-am apucat de băutură, m-am cufundat în ea pînă la nesimţire... Bătrînul însă mă veghea... Eram cel care avea cunoştinţă de faptul că rezultatele cercetărilor lui Ambrozie fuseseră însuşite de scumpul dumitale tătic... Chestia aia, cu pre&itîmpkiarea infarctului, ceva împotriva sclerozei, toate, toate fuseseră trecute pe un alt nume... Martorul trebuia să dispară, nu ? Era firesc, totdeauna ucigaşii plătiţi au fost lichidaţi de plătitor... Picătura în pahar a fost susţinerea doctoratului mămicii dumitale... Nu-i aşa, trebuia ca noi, subalternii socrului, să participăm în masă, să aplaudăm, să luăm chiar cuvîntul... Aşa, nişte voci din sală, de la balcon... Contau şi ele... Tîmpitul de mine nu s-a dus. Mă îmbătasem..., un chef de o zi şi o noapte... A doua zi, la institut, încă îmbuteliat, capsat... Bătrmul, furios, m-a chemat la el... Recunosc, mă cam clătinam... îi dicta ceva secretarei, la maşina de scris... Ce era cu mine ? De ce nu venisem unde fusesem convocat ?... Mi-a sărit muştarul, domnule... I-am spus multe, l-am întrebat, bătrîne... ce mai, îmi pierdusem minţile... Băitrîne, i-am zis, care-i prostul familiei, că văd că pe toţi îi faci doctori ?... Ieşi afară !, a urlat el, iar eu, rîzînd..., parcă mă văd, clătinîndu-mă ca o haimana, ha, ha... am continuat, i-am mai zis, bătrîne, înţeleg, *ici, aux portcs de l'Orient, ou tout est pris â la legare...* La cîteva zile, am fost chemat la generalisimul Aducovsehi, mai marele la cadre... Copilaş, a început el, gata, ţi-ai tăiat singur creanga de sub picioare... îmi pare rău, dar n-arn^ ce-ţi face... Şi mi-a dat hirtia, negru pe alb, Filip Antip, născut la..., în..., se eliberează pentru a-i servi la... tra-la-Ja... Era bună şi adeverinţa, tocmai îmi pierdusem buletinul, trebuia să fac şi eu dovadă în faţa miliţienilor cine eram... în rest, vorba cîntecului, un nume pe hîrtie şi un puf de păpădie, ha, ha... Dar, domnule, să respectam proporţiile. Crezi că sînt mai breaz

decît Aducovschi ? Nu, sînt mai ticălos ca el, dacă aş fi avut postul lui, probabil că aş fi provocat mai multe suferinţe ca el. Aducovschi ?... Un nenorocit, un ignorant, însă eu, om cu şcoală, cu studii, ha... ha... Ăştia sînt vinovaţii principali, ăştia ca mine, ca taică-tău, ca Vlad Gheorghianu, ca paranoicul ăla de Macrinovici... Eu, cel puţin, m-am retras la pensie, bunicul tău, pe aleile raiului, ha, ha... făcînd curte îngerilor..., însă restul continuă, sînt, să zic aşa, în plină forţă... Macrinovici ?... Un tîmpit... Face parte din specia tîmpiţilor cu tupeu... Totul la ei este tupeul..., şi o oarecare imaginaţie, o oarecare inteligenţă... Ce paradox ! Tîmpit-deştept... Asta-i situaţia. Sa-1 auzi pe unul ca Macrinovici vorbind despre condiţia umană, cu mizeria ei de pe pămînt şi cu cea de pe cer... Norii de sateliţi, care aşa şi pe dincolo, ha, ha... Să-1 vezi ce îndurerat este de soarta culturii, a limbii..., cum lăcrimează la vreo înmormîntare chiar dacă mortul i-a fost duşman... Circ, saltimbanci, înghiţitori de flăcări cu diplome şi titluri grele, ochioase, dr. pîrrr. doc... ha, ha... Dă-i în mă-sa !... Gata, am terminat, să mai bem, să ne mai înveselim...

Se răsuci spre Zaharuca, o mîngîie iar pe gît, întrebînd-o : Mai este vreo sticlă ? Femeia îi spuse că mai era şi el o trimise să o aducă din hol. Apoi se întoarse spre Iustin : Nu mă crezi, aşa-i ?... îţi citesc în ochi... Nu, nu ştii să te stăpîneşti, parcă n-ai fi din familia lui Gheorghianu... Cu faţa asta a ta şi mai ales cu ochii, n-ai să prea cîştigi, domnule !...

între timp, afară se înserase. Perdeaua atîrnată în fereastra deschisă lăsa să se scurgă o lumină înceţoşată de fumul ţigărilor. Chipul lui Antip avea acum un contur mai puţin dizgraţios. Iustin îl privea atent şi aştepta. Cînd femeia se întoarse cu sticla de vin, Antip se ridică pe marginea patului, lăsîndu-şi picioarele pe podea. Zaharuca puse sticla pe măsuţă. Antip o apucă de mînă şi o atrase spre el, aşezînd-o pe genunchii săi. Ea îi înconjură cu o mînă gîtul, lipindu-se de el, cu un scîncet stins : Aşa, Fiii, aşa te vreau... Vreau să plece, mi-a stricat ziua mea liberă...

Te-a tulburat ? întrebă Antip. Desfundase sticla de vin şi acum turna în pahare. Recunoaşte, te tulbură, fetiţo... Ia, scoală tu puţin... Ridică-te şi fă cîţiva paşi prin cameră, aşa cum ştii tu...

2J6

Femeia se ridică, îşi strînse cordonul capotului şi păşi pe vîrfuri, unduindu-şi trupul. Se opri la uşă, lîngă comu tator. Deodată, se aprinse un bec pe tavan ce învălui încă perea într-o lumină roşiatică şi Antip îi spuse s-o stingă imediat. Se auzi iar pocnetul şalterului îi aerul încăperii deveni parcă mai dens, mai opac. *

Hai, mai mişcă-te ! spuse Antip, plescăind din buze. Femeia se răsuci, se îndreptă spre dulap, apoi spre măsuţă. E un spectacol pe care mi-1 dă în fiecare seară, mai adăugă el către Iustin. E televizorul meu, ha, ha... Observi ?... Ca o felină, domnule... Dacă ai vedea-o în pielea goală... ehei... murmură, ceară... da, ceară topindu-se, desfăcîndu-se, lunecînd, ha, ha... Hai, vino la loc, ocupă-ţi tronul !...

Zaharuca i se aşeză din nou pe genunchi şi începu să-1 sărute, să-1 pipăie, scîncind tot felul de cuvinte ce nu se legau între ele sau numai frînturi de cuvinte, care apoi mai pluteau parcă o vreme în cameră, ajungînd la Iustin ca un fel de bolboroseală din care nu se înţelegea nimic. Ce mai aştepta el, de ce nu pleca ?... Amorţise acolo, pe scaun, în strana bunicului lui Antip, îşi simţea tîmplele zvîcnind dureros şi gura amară, uscată.

Se ridică în picioare şi mişcarea lui fu întîmpinată de rîsul gros al lui Antip. O auzi pe Zaharuca, cu faţa înfundată în pieptul lui : Gata, Fiii, dă-1 afară, dragă, nu mai pot...

Puţin, spuse Antip.

Nu, nu mai pot aştepta, scînci Zaharuca. Te are acum şi ăsta la mînă. Toţi te au, Fiii, în mîinile lor...

Pe naiba, spuse Antip. Pentru mine nu mai există nici un tabu... în cel mai rău caz, mă vor duce din nou la spital, să le mai spun odată povestea cu Iţic Volf... De pensie tot nu se pot atinge... Perifericul, ha, ha... Strigă, domnule, trăiască perifericul !... De ce nu strigi ?... Vocea i se înecă. Femeia îi astupase gura cu gura ei. Iustin se retrase spre uşă. Spre surprinderea lui, cei doi tăcură deodată, nu li se mai auzea nici respiraţia, încremeniseră acolo, pe marginea patului, îmbrăţişaţi ca nişte morţi. Stătură aşa un minut sau poate mai mult, pe urmă Iustin îi văzu desprinzîndu-se unul de altul, apoi îmbrăţişîndu-se iar.

Ei, eşti mulţumită ? spuse Antip, la un moment dat. Am rămas **singuri,** gata...

117

Nu, n-a plecat, strigă deodată femeia, smulgîndu-i-se din braţe. N-a plecat, mai spuse ea, ^îndreptîndu-se spre Iustin. Capotul i se desfăcuse de sus pînă jos si, în deschizătura lui, trupul femeii, cu sînii mari, legănîndu-se^ la fiecare pas, lucea stins, ca si cum începea să se topească. Mîna ei nu mai atinse faţa lui Iustin, ci trecu prin uşa deschisă, bătînd aerul ca o aripă frîntă.^Cînd ea se prăbuşi în hol, Iustin cobora în grabă treptele scării.

Capitolul VI

1

în sfîrşit, trebuiau să sosească şi soţii Bogdan Gheorghianu. Gu trei zile întârziere faţă de cum stabiliseră prin ilustrata trimisă din Franţa. Avuseseră de rezolvat nişte treburi urgente în capitală, îi explicaseră ei în ajun, la telefon, doamnei Gheorghianu. O întrebaseră dacă toată lumea era sănătoasă, îi spuseseră că aveau o veste mare, care privea întreaga familie — sigur, de bine, de foarte bine, însă nu i-o puteau comunica prin telefon... Şi Cati Gheorghianu, curioasă, insistase să i se spună. Aflase astfel că era vorba de o p romovare, de o înaltă promovare a lui Bogdan, apoi ei îl ceruseră la telefon pe Iustin, voiau să-i audă glasul, mai ales maică-sa dorise mult, însă nu avuseseră noroc, Iustin nu fusese acasă în acel moment. Acum aştepta pe aerodrom, alături de bunica lui, aşezaţi pe o bancă, sosirea avionului. Tăceau amîndoi, privind cerul senin pe care apusul soarelui aruncase o pulbere aurie. Cati Gheorghianu, în *deux-pieces-ul* ei negru, cu geanta pe genunchi, stătea dreaptă, nemişcată, doar borurile pălăriei păreau să tremure, deşi în aer nu se simţea nici o adiere de vînt. Iustin se rezonase de spătarul băncii, cu braţele larg desfăcute, şi fuma. In iarba şi din tufişurile din jur se auzea ţîrîitul greierilor.

239

Ce linişte odihnitoare ! spuse, la un moment dat, Cati Gheorghianu. îşi aprinse şi ea ţigara şi continuă, fără să-1 privească : Am uitat să-ţi spun, Bogdan va fi promovat...

Unde ? întrebă Iustin, în silă.

Nu ştiu, îi răspunse Cati Gheorghianu. Asemenea precizări nu se fac prin telefon..., dar, oricum, cred că este vorba da ceva foarte important...

Şi va părăsi conducerea institutului, a catedrei ? mai întrebă Iustin.

Ţi-am spus, răspunse Cati Gheorghianu, nu ştiu despre ce este vorba. La minister sau în altă parte... O să vedem... Asta înseamnă că este apreciat, în pofida duşmanilor săi, că mai avem încă prieteni sus-puşi, care îşi mai amintesc de •Vlad Gheorghianu... Se răsuci încet spre el : Şi tu nu-ţi mai poţi schimba figura asta plictisită, indolentă ?... Nici acum, cînd îţi aştepţi părinţii pe care nu i-ai văzut de atîta vreme ?...

Nu-i chiar atîta vreme, cum zici, spuse Iustin.

Tăcură din nou. în depărtare, undeva în spatele lor, se auzi slab zgomotul avionului. Cînd zgomotul crescu în intesitate, Cati Gheorghianu se ridică de pe bancă. Aruncă ţigara, o strivi sub talpa pantofului şi-i făcu semn s-o urmeze. Se sculă şi Iustin. Intrară într-o sală cu geamurile mari cît pereţii, fixate în rame metalice. Mai mulţi bărbaţi şi femei priveau spre pista de aterizare. Un bărbat gras şi chel îşi plecă fruntea congestionată şi o salută pe Cati Gheorghianu. Ea îi răspunse zîmbind şi se apropie de fereastră. Cîteva secunde mai tîrziu, avionul apăru pe pistă, scrîşnind din roţi. Apoi, oprindu-se şi balansînd uşor din coadă, ca o uriaşa libelulă, îşi acceleră învîrtirea elicelor. Iustin închise ochii, strîngîndu-i cu putere. Zgomotul îi sfredelea parcă urechile. îl cuprinse o senzaţie de vomă atît de acută, încît se clătină. Nu, nu era do vină decît noaptea care trecuse, petrecută în apartamentul lui Gigi, urmările acelui dezmăţ, îşi spuse el căutînd să se stăpînească. Mai simţea şi acum în nări parfumul dulceag al blondei, parfumul lui Eli, şi asta îl îngreţoşa... Cum de mai intrase el acolo ?... Imaginile i se amestecau repede sub pleoape, curgeau într-una, vii, mereu aceleaşi, braţele goale ale lui Eli, înfăşurîndu-i gîtul, trupul ei lipindu-se de trupul lui şi el căutînd să se elibereze din îmbrăţişarea fetei, s-o împingă spre cealaltă pereche, care rîdea şi bătea din palme în rit-

mul muzicii, în aerul îmbîcsit de fumul ţigărilor. Deschise ochii şi îşi frecă faţa cu palmele. îi ardeau obrajii, poate chiar avea febră, o febră încă necunoscută de el, gîndi în secunda în care o zări pe maică-sa, febra ruşinii, a spaimei că lunecase... Unde ?... întrebarea nu mai avea rost, braţele Tatianei Gheorghianu îi şi atinseseră deja umerii, îl trăgeau spre pieptul ei : Iustin, dragă !... O îmbrăţişa^şi Iustin,^ se sărutară, ea îl îndepărtă puţin, continuînd să-i strîngă uşor umerii în palme : Să văd... să văd cum arăţi !... Cam slab,, dragul meu, cam jigărit... A fost atît de grea sesiunea, n-ai mîncat la timp sau te-ai îndrăgostit ?... Hmî, vreo fată,^ Iustin ? Spune, dragul mamei !... Şi el ridică din umeri, îi zîmbi. Ce ar fi putut să-i răspundă ?... însă acum era parfumul maică-si, care nu-1 mai îngreţoşa, îşi revenise, fu în stare să murmure chiar cîteva cuvinte — călătorise bine, era obosită ?... Apoi ea îl lăsă şi se duse spre soacră-sa. — Vai, draga mamă, cît mă bucur că te văd ! —, îl lăsă, să-1 bată uşurel pe spate şi palmele lui taică-său, să-1 îmbrăţişeze şi el,, aşa, ca între bărbaţi, fără prea multe vorbe, cu puţine mişcări, mai cu stăpînire şi chiar cu o oarecare stinghereală... Taică-său îşi ştersese, probabil, faţa cu un şerveţel îmbibat cu parfum sau şi-o dăduse cu vreo soluţie specială, pentru bărbierit, fiindcă mirosea puternic a pin sau a brad. Totuşi, îl întrebase şi el: Ei, cum ai dus-o?... Bine, bine, răspunse Iustin şi cu acelaşi zîmbet adresat mai înainte maisă-si...

în maşină, bărbaţii se aşezară în faţă, femeile pe bancheta din spate, şi Tatiana Gheorghianu îşi scoase o oglindă din poşetă, se privi în ea, declarîndu-se total nemulţumită, pur şi simplu, arăta îngrozitor, abia aştepta să ajungă acasă, să facă un duş, să-şi revină... Apoi începu iarăşi să spună cît de obositoare fusese călătoria, dar şi ce lucruri minunate văzuseră ea şi soţul ei, absolut minunate... Cati Gheorghianu profită de o scurtă pauză şi îl întrebă pe fiul său : Bogdan, despre ce promovare este vorba ? La Universitate, la minister ?

O, nu, nu, răspunse el, ceva în afara învăţămîntului, a cercetării...

Fii mai clar ! insistă nerăbdătoare maică-sa.

E vorba să fiu trimis undeva ca ambasador, răspunse fiusău, cu vocea lui obişnuită, tărăgănată, nesigură.

Mă bucur, spuse ea, *mais oui..., mais oui,* este o veste îmbucurătoare, însă nu ştiu cît te-ar avantaja. Ambasade sînt peste tot, în Africa, în Asia...

De ce să nu-1 avantajeze ? întrebă, mirată, Tatiana. Ar putea ieşi la pensie ambasador, anii trec repede şis oricum... oricum, pensia de ambasador e mai mare decît a unui profesor universitar, ca să nu mai vorbesc de celelalte avantaje, călătoriile, lumea... Nu i s-a precizat unde, dar mai mult ca sigur că va fi în Europa sau în America, în Ganada, Mexic, Brazilia... Gîţi ambasadori stăpînesc la perfecţie trei limbi, ca Bogdan ?... Nu mă îndoiesc, va fi o ambasadă de prim rang... O, eu abia aştept să se împlinească..., să plecăm... Contactul cu alţi oameni, cu alte ţări, e nemaipomenit pentru un intelectual, e ca şi cum ai citi mii de cărţi în cîteva •săptămâni... Şi să vezi tu, cu ochii tăi, să simţi, să pipăi...

Şoseaua străbătea acum o pădure şi Iustin apăsă pe accelerator, mărind viteza. Conducea atent, încordat, urmărind lumina farurilor care măturau asfaltul şi ascultînd-o pe mai-<ă-sa, noile ei argumente în favoarea postului de ambasador faţă de cel de profesor universitar... Totuşi, acesta din urmă «ra mai sigur, mai era şi conducerea institutului de biologie, da, postul de profesor universitar al nurorii sale, îşi dădu cu părerea Cati Gheorghianu, dar Tatiana susţinu neînduplecată -că lucrurile nici nu se puteau compara, ea ar fi regretat pînă la sfîrşitul vieţii dacă lui Bogdan i-ar fi venit idea să renunţe. Descumpănit, la început, de această veste, Iustin ajunsese apoi treptat la părerea că ar fi fost mai bine ca părinţii lui să plece. Nu, nu se gîndea la călătoriile visate de mama sa, de care ar fi beneficiat şi el în vacanţe, avea doar în vedere că absenţa lor i-ar fi dat posibilitatea să-şi înfăptuiască mai repede planurile... Care planuri ? se întrebă puţin mai tîrziu, în timp ce zări primele case. încetini la o curbă, acceleră din nou, uitîndu-se o clipă în oglinda retrovizoare. Zări faţa bunicii lui, tristă, ridată, întoarsă uşor spre cea a maică-si, spre obrazul acesteia încă neted, bine păstrat, spre ochii ei, a căror frumuseţe parcă se proiecta peste întregul ei chip. Da, da, avea o mamă frumoasă şi încă tânără, distinsa doamnă Tatiana !... îşi aminti brusc cuvintele bunicii sale, spuse generalului Popenţa... Amanţii ei de atunci... şi, poate, 31 acum... şi acum ! — cuvinte care răsunau dureros în el, care niciodată, din clipa în care le auzise, nu-şi pierduseră

efectul de otravă. Gînd intră pe un bulevard larg, cu patra benzi, acceleră şi mai tare, încît taică-său îi atrase atenţia să. încetinească şi să fie mai prudent. Nu-i răspunse, deşi ar fi vrut. Gura parcă i se încleştase, strângea din dinţi. La spatele său, discuţia continua, vorbea acum Găti Gheorghianu,. povestea despre masa de pomenire a academicianului, relata tot felul de amănunte, le înfăţişă lista bucatelor servite, cea a musafirilor, în sfârşit, era mulţumită, se achitase cu bine la împlinirea unui an de la moartea soţului ei.

Vai, un an ! exclamă Tatiana. Ce repede trece timpul *t* îmbătrânim şi noi, Bogdan, dacă nu chiar am îmbătrînit...

Voi să vă plângeţi de bătrâneţe ? ! spuse Cati Gheorghianu. Atunci ce să mai zic eu ?

Şi tata ? întrebă Tatiana. A fost şi tata ?

Iustin se aşteptă ca bunica lui să răbufnească, să-i povestească ce făcuse imbecilul de general. O auzi surprins : Sigur că a fost... E sănătos, plin de haz...

Ai făcut foarte bine că l-ai invitat pe Macrinovici, interveni Bodgan Gheorghianu.

O, mama are orientare, spuse Tatiana, orientare politică,, ha, ha..., şi îşi îmbrăţişa soacra, continuînd să rîdă, să-şi dea la o parte şuviţa de păr care i se desprindea mereu din coafură, căzîndu-i peste ochiul şi obrazul drept. Apoi reveni iar la străinătate, la Paris, vorbea repede, era un oraş fantastic,, toată cultura lumii, spuma ei, adunată la un loc în monumente, în cărţi, în sălile de spectacole...

Cred că n-aş mai recunoaşte cine ştie ce, spuse Catt Gheorghianu şi oftă iar. Din treizeci şi opt şi până acum..»

Ajunseseră acasă. Iustin îl ajută pe taică-său să ducă geamantanele şi se întoarse înapoi la maşină. îşi aprinse o ţigară, deschise porţile din faţa garajului, se învârti o vreme fără! rost în jurul lor, pe urmă intră în maşină şi rămase cu mîi-nile pe volan, privind în gol. Ce-i va spune el ? se întrebă. Cu ce va începe cînd o va întîlni pe Hori ?... Probabil că ea* şi sosise acasă... Dacă n-ar fi trebuit să meargă în întâmpinarea părinţilor săi, ar fi aşteptat-o în gară, cu maşina, şi pe drum i-ar fi mărturisit totul... Şi dacă Flori era la fel ca blonda din apartamentul lui Gigi, ca Oana, ca toate fiinţele-acestea atît de uşuratice, oricând dispuse să se culce cu cineva, să vorbească despre dragoste ca despre mâncare ?... Nu». îndepărtă repede acest gând, ea nu putea să fie la fel... Iispu-

248»

nea asta chipul ei, cum i se întipărise lui în minte, din fotografiile pe care le avea. Chipul ei ?... Nu, nu l-ar fi putut descrie, aşa cum nu şi-ar fi putut înfăţişa propriul său chip, îl simţea numai... Şi vocea ei, altfel ca la celelalte... Cum altfel ?... Ca numele ei, îşi spuse, repetîndu-1 de mai muilte ori.

Sînteţi aşteptat, nu veniţi ? Era Aspazia. Ieşise pe terasă. Lumina din spate îi contura trupul gras, aplecat peste balustradă. Vă aşteaptă doamna Tatiana...

Băgă maşina în curte. îi fu silă să mai deschidă garajul, închise porţile şi se duse în casă. Erau toţi în bibliotecă, cu geamantanele desfăcute în jurul lor, cu o sticlă de *whisky* pe măsuţă. Tot mama lui dădea tonul. Vorbea ţinînd într-o mînă paharul şi în cealaltă ţigara.

Iată, Iustin, cadoul tău, îi spuse ea. Două cămăşi, o curea, o trusă de pixuri şi, ha, ha... Cam atît, dragul meu... Bunicii, ţigări, un parfum, un ruj... Aspaziei, un batic... *La question des devises,* nu ? Dacă nenorocitul acela de italian ar fi venit la congres, poate ar fi fost altceva... Nici un mesaj, nimic... Ce nepoliteţe !...

Cine ştie, spuse Cati Gheorghianu, s-o fi îmbolnăvit sau 0 fi murit... Era cam de o vîrstă cu Vlad...

Nu, nu, spuse Tatiana, i-am văzut eu, m-am convins, nu-i prea chinuie ospitalitatea, sînt destul de zgîrciţi... Şi nişte ţigări, Iustin. Alege-ţi !... Acum vad că fumezi cot la cot cu noi, ha, ha...

Luă un pachet de *Kent,* adună de pe canapea lucrurile ce 1 le aduseseră ei şi se retrase în camera lui. Puţin mai tîrziu, se întoarse din nou în biblioteca. Maică-sa plecase să facă duş. Cati Gheorghianu fuma, ascultîndu-1 pe fiul ei. Iustin, ca şi cum ar fi fost singur, îşi umplu un pahar cu *whisky* şi îl bău pe jumătate. La un moment dat, întîlni privirea bunicii. O privire complice, de parcă i-ar fi spus : Noi ştim ce ştim, dar nu trebuie să mai afle nimeni... Nu se aşeză. Cu paharul în mînă, se învîrti de cîteva ori pe lîngă rafturile cu cărţi şi, profitînd de un moment, cînd taică-său se aplecase spre Cati Gheorghianu să-i arate un pliant, părăsi biblioteca. în camera lui, se întinse imediat pe pat. Sorbi din pahar şi se întrebă ce s-ar îatîmpla dacă, la cină, le-ar spune despre toate cîte aflase. Ca de obicei, au-şi duse gîndul pînă la capăt, întrebarea ră mase suspendată în gol. închise ochii. Alcoolul începuse să-1

amorţească. Simţea cum i se destindeau muşchii, cum se relaxa. Cînd fu chemat la masă, aproape adormise^

Se aşeză în faţa maică-si, în stînga era tatăl său, iar în dreapta, Cati Gheorghianu. Pe tăvile dintre ei, omletă cu verdeţuri, friptură rece, roşii, ceapă, castraveţi... Paharele erau pline, fuseseră scoase cele mai frumoase pahare, de cristal, cu picioare lungi, răsucite, aduse de bunicul lui din Cehoslovacia, de la aceeaşi fabrică unde îşi comandaseră cristaluri şi De Gaulle, şi Hruşciov, şi regina Angliei... Vinul roşu făcea să sclipească şi mai tare dantelăria lor. Prima ridică paharul bunica, spunînd că era fericită, se adunaseră din nou la casa lor... Băură, maică-sa goli tot paharul — vai, îi era sete, în capitala fusese o căldură îngrozitoare, îi intrau tocurile de la pantofi în asfalt, i se lipeau tălpile — şi îşi turnă din nou.

La Luvru, se interesă Cati Gheorghianu, la Luvru aţi fost ?...

O singură zi, răspunse Bogdan Gheorghianu cu gura plină de omletă.

O zi! se miră Cati Gheorghianu. Ce poţi să vezi într-o singură zi la un asemenea muzeu ?...

Evident, puţin, răspunse Tatiana. Am vrut însă să trecem şi prin alte muzee..., măcar să trecem... Mînca cu poftă şi şuviţa aceea de păr îi cădea mereu pe obraz şi ea era nevoită mereu să şi-o dea la o parte cu două degete. Duşul o împrospătase, nu mai părea obosită. Şi-i luceau ochii, ochii care îşi împrăştiau frumuseţea pe toată fiinţa sa... Da, mama lui era încă frumoasă, nici un pic de grăsime în plus pe faţă pe trup... I-ai fi putut da cu uşurinţă treizeci de ani, cel mult treizeci şi cinci, o femeie în plină forţă... Se uită la taică-său. Aplecat spre farfurie, i se vedea chelia, o chelie roză, caraghioasă, numai în creştetul capului, şi de jur-împrejur un păr cenuşiu, creţ. Mînca lacom ca de obicei, părea concentrat numai asupra farfuriei, nimic altceva nu i se putea citi pe faţa lui lungă, brăzdată de ridurile adînci, ce-i înconjurau gura, ochii... Se întoarse din nou spre maică-sa, ca şi cum pentru prima dată ar fi descoperit ca era frumoasă... Cîtă deosebire era între ei amîndoi ! gîndi Iustin. Ce mîini delicate avea ea faţă de cele ale lui taică-său, cu degete scurte,, boante, năpădite de păr... Degetele maică-si erau ca ale lui, lungi, delicate chiar şi conformaţia unghiilor era aceeaşi... Brusc, îşi aminti iar de cuvintele bunicii sale : Amanţii ei ?... Cine erau ?...

Ideea că bărbatul care îşi mîncase omleta şi tăia acum friptura în felii subţiri, că omul acesta din stînga lui ar fi putut să nu-i fie tată, îşi făcu repede loc, îngrozindu-1. Nu, era exclus, se apără el de propriul său gînd. ■ Da, spunea acum maica-sa, am văzut mormîntul lui Napoleon, m-am urcat în turnul... care nu-i grozav, nu... Apoi muzee, case memoriale... M-am descurcat şi singură... Să mă fi plictisit în sala congresului ?... Singură... Nimeni nu are grijă de tine... La început numai zîmbete, numai *j'espere que votre sejour chez nous sera agreable,* ca apoi abia să te mai bage în seamă... în sfîrşit, călătoria a fost utila şi pentru mine, extrem de utilă... Ştii, mamă, am fost şi la *Moulin Rouge,* nu l-am lăsat pe Bogdan pînă cînd nu m-a dus acolo... Cabaretul, cu roata lui ca o moară de vînt...

In treizeci şi opt, la fiecare învîrtitură a roţii, spuse Cati Gheorghianu, luminile becurilor alcătuiau mereu alte reclame, apariţii de cărţi noi, spectacole, băuturi...

Acum, ha, ha, acum, spuse Tatiana, două femei goale, din tuburi de neon, se sfătuiau între ele ce anticoncepţionale să întrebuinţeze... Cabaret, ce vrei ?...

Da, m-a tîrît peste tot, mormăi soţul ei. A ţinut să vadă şi *strip-tease,* mai adăugă el, rîzînd înfundat, cu gura plină.

Iustin observă cum bunica lui îşi întinse buzele a dezgust. Şi ridurile i se adînciră parcă mai mult, însă nu scoase nici o vorbă.

Şi ce ? întrebă Tatiana, pe tonul ei uşuratic, de glumă, aşa cum vorbise tot timpul. Nu trebuia să văd ? Orice este folositor, nu ? Poţi să combaţi, să respingi ceva fără să cunoşti în prealabil ?... Cum naiba era ?...

Nişte... începu Bogdan Gheorghianu însă Tatiana îl acoperi cu vocea ei : Lasă-mă, draga, povestesc eu... Cum scria acolo, la intrare ?... *Avec Ies nus Ies plus jolis...* Am uitat... în sfîrşit, unele fete îşi făceau rolul cu mare artă... artiste... Puteai să faci abstracţie de... de... şi să urmăreşti doar dansul lor, pantomima... Unde era ? *Place Blanche ?* Nu, în *Place Pigatle...* Totuşi, interesant, aşa, ceva mai exotic... Mai fistichiu...

Cati Gheorghianu schimbă discuţia, reveni la propunerea ce i se făcuse lui Bogdan. El o ascultă tăcut, dar soţia lui interveni imediat: E o problemă prea grea, mamă, s-o discutăm acum, sîntem prea obosiţi... Soacră-sa dădu din cap,

zîmbi cu un fel de silă. Vai, spuse Tatiana apoi, să-i telefonez tatei. Cum de am uitat ? Şi se duse la telefon. Formă de mai multe ori numărul, aşteptă. Nu-i răspunse nimeni. S-o fi culcat la ora asta ? întrebă ea. Pe urmă renunţă, se întoarse la masă şi începu să vorbească despre modă, ce văzuse prin magazinele pariziene, ce observase la îmbrăcămintea franţuzoaicelor.

La un moment dat, Bogdan Gheorghianu, cu o figură plictisită, se ridică de la masă, scuzîndu-se că era într-adevăr obosit.

Da, da, exclamă şi nevastă-sa, ai dreptate... Avem timp şi mîine şi poimîine. Şi rîse, îşi îndreptă iar şuviţa de par care îi căzuse pe obraz. 11 sărută pe Iustin, le ură noapte bună şi o porni înaintea soţului, pe scara care ducea la etaj. Iustin se ridică şi el, repetînd aceeaşi urare, ca a maică-si, spre bunica lui. Numai ea rămase la msă, să-şi termine de fumat ţigara. O clipă, trecînd pe lîngă ea, lui Iustin îi fu milă. însă nu se opri.

*

2

Se trezise înainte de şase. Făcuse un duş, se bărbierise atent, să nu se taie, apoi, pînă să se decidă cu ce să se îmbrace, scosese din dulap mai multe cămăşi, cravate şi pantaloni. Se oprise la bluza adusă de maică-sa, o ţesătură uşoară, mătăsoasă, de culoarea argintului vechi, cu nişte pantaloni de un gri-pal şi o cămaşă bleu. La cravată renunţase, era totuşi vară, căldură, o desfăcuse de îndată ce îi strînsese nodul, simţind că îl sufoca. Pe urmă, se duse la bucătărie, atent să nu trezească pe careva din casă, unde îşi pregătise cafeaua. Cit o băuse, fumase mai multe ţigări într-o stare de agitaţie surdă, ca în dimineţile dinaintea examenelor. Aspazia îl găsise acolo. Frecîndu-şi ochii umflaţi de somn şi tîrşîindu-şi papucii, femeia se mirase în felul ei, cam prosteşte, că de ce se sculase cu noaptea-n cap, acum, cînd era în vacanţă, unde se ducea ?... Ii răspunsese că nu-i dădea ei socoteală, dar, puţin mai tîrziu, improvizase repede o poveste cu nişte colegi de facultate pe care trebuia să-i aştepte îa gară, rugînd-o să le comunice părinţilor sau bunicii, cînd

ei aveau să se scoale, că plecase cu maşina. Maşina îi era necesară, colegii aceia trebuiau să se deplaseze rapid la cîteva instituţii unde aveau de rezolvat nişte probleme urgente, ea apoi să se întoarcă acasă cu primul tren. Inventase totul gratuit, vorbise precipitat, ca şi cum pe Aspazia chiar ar fi interesat-o unde pleca el sau nu l-ar fi crezut. în maşină însă, în timp ce se apropia de centrul oraşului, îşi dăduse seama că toată graba lui fusese numai din cauză că nu dorise să dea ochii cu bunica şi părinţii săi, care i-ar fi putut cere explicaţii sau l-ar fi oprit să ia maşina.

Pînă la ora nouă străbătuse de mai multe ori oraşul, trecuse prin pădurea din marginea aeroportului şi se înapoiase pe un cordon care înconjura întreaga zonă industriala, în cele din urmă, parcă maşina în spatele hotelului Central, nu departe de oficiul de turism, şi acum aştepta aşezat pe o banchetă capitonată cu vinilin negru. Puţin mai înainte se interesase la un ghişeu dacă Flori Ambrozie se întorsese de peste hotare, şi o femeie cu părul alb, cu o faţă calmă, se oferise s-o cheme. După cîteva minute, femeia îl înştiinţase că trebuia să mai aştepte, domnişoara Flori era la director, dădea raportul despre călătoria făcută. Vorbea cu el de parca ar fi ştitut că avea de-a face cu cineva apropiat fetei... Ieşi afară, îşi aprinse ţigara şi începu să citească afişele din vitrină, cu rutele de turism internaţional, nescăpînd din ochi ghişeul femeii cu părul alb. Citea automat, fără să reţină nimic. Niciodată pînă acum, chiar la examene, nu fusese aut de emoţionat. Ţigara îl mai liniştise. Ce-i va spune ? se întrebă el, la un moment dat. Cu ce avea să înceapă, după ce îşi va pronunţa numele ? Uitase tot ce pregătise şi îşi închipuise pentru acest moment. Nu mai ştia decît atît, că ea se numea Flori Ambrozie şi trebuia să fie o fiinţă liniştitoare, ca dimineaţa aceea de început de august. Se învîrti un timp prin faţa vitrinelor, privind la cei care intrau sau ieşeau, mai toţi stăpîniţi de expresia specifică a oamenilor în concediu, scăpaţi de neliniştile şi corvezile unui an de muncă. Se gîndea dacă nu ar fi trebuit să cumpere nişte flori sau măcar o singură floare, un trandafir... Dar cum putea să i-1 ofere acolo, de faţă cu toate colegele ?... O floare de la un necunoscut !... Nu, nu era bine... îşi cercetă ceasul. Era zece fără cîteva minute. Aruncă ţigara şi intră, trecu prin faţa ghişeului femeii cu părul alb şi ea îi făcu semn din ochi să

mai aştepte. Se aşeză lîngă un bărbat şi o femeie care numărau nervoşi un teanc de sute. încercă să audă ce discutau, să treacă mai repede timpul, însă vorbele celor doi nu reuşiră să-1 distragă de la gîndurile lui... Un necunoscut care sa-i ofere flori ! se trezi el, mirîndu-se. Dar nu era chiar un necunoscut, de vreme ce ea venise la înmormîntarea bunicului său şi familia ei era legată, printr-o nenorocire, de propria lui familie... Dacă îl va refuza, avea să insiste, ar fi putut să aştepte acolo pînă la ora închiderii oficiului. Acum se simţea mai vulnerabil ca oricînd. O slăbiciune cumplită îl golea parcă pe dinăuntru. înghiţi de cîteva ori, îşi frecă faţa cu palmele, îşi frecă fruntea, ochii. Cînd ridică privirea, o văzu venind pe culoarul dintre cele două ghişee. Era înaltă, mai înaltă decît şi-o închipuise el, şi părul ei scurt, tuns aproape băieţeşte, avea luciul stins al mierii de albine. Purta o bluză vernil, cu mîneci lungi şi gulerul larg răsfrînt, pantaloni negri, de catifea, şi pantofi cu tocuri înalte, care ţăcăneau ascuţit pe mozaicul roşcat. Se apropie de ghişeul femeii cu părul alb, zăbovi acolo cîteva clipe, apoi se răsuci încet şi veni spre el degajată, calmă, aşa cum mersese mai înainte. Rămas pe banchetă, alături de perechea care cerceta acum nişte hărţi, Iustin se gîndi că ar fi trebuit să se ridice. Nu o făcu decît în momentul în care ea ajunse la doi paşi de el şi îl întrebă : Mi s-a spus că sînt căutată de cineva... Dumneavoastră ?...

Da, răspunse Iustin, simţindu-şi deodată palemele umede. Nu-i mai întinse mîna, cum ar fi vrut, ci continuă încurcat: Ştiţi... poate vi se pare ciudat... nu-i aşa, nefiresc...

Şi ea îl opri, încrurttîndu-se uşor: Spuneţi, vă ascult. Despre ce este vorba ?

O, dar nu aici, răspunse el privind circular. Nu aici, în altă parte..., într-o cofetărie, la o cafenea sau într-un parc... Sînteţi domnişoara Flori Ambrozie, nu ?

Mă rog, spuse ea şi surise ca şi cum s-ar fi pregătit să sufle în vînt petalele unei flori. Mă rog, aşa mă numesc, dar dumneavoastră ?... Nu vă cunosc, cine sînteţi ?

îşi spuse numele. Ochii ei îl fixară atît de intens, ca într-un fel de spaimă, ca şi cum ar fi descoperit brusc ceva hidos în preajma sa, un şobolan sau un şarpe, încît Iustin simţi că fata îi va întoarce în aceeaşi clipă spatele. Totuşi, rămase nemişcată. Cuta de la rădăcina nasului, ivită mai

înainte, îi dispăruse brusc. Surîdea din nou, tot la fel, de parcă s-ar fi pregătit să sufle asupra unei flori: Şi despre ce am putea noi să discutăm ?... Nu văd...
Vă rog ! spuse el, intrînd iar în panică : Vă cer o jumătate de oră de... îmi dau seama că situaţia e cam penibilă... bineînţeles, pentru mine... seamănă cu o acostare de derbedeu... însă, credeţi-mă, n-am găsit altă cale, alt mijloc să-
Bine, domnule, dar... începu ea. Iustin n-o lăsă să vorbească : Nu spuneţi nu, vă rog !... Nu veţi regreta...

Astăzi sînt liberă, spuse Flori, însă mă aşteaptă acasă destule treburi... în sfîrşit, mai am de predat nişte hîrtii la caserie, cam un sfert de oră...

Iustin îi mulţumi, făcu doi paşi în urma ei, apoi se îndreptă grăbit spre uşă. Afară, îşi relua locul în faţa vitrinei, îşi aprinse ţigara. Se gîndi să o ducă în cofetăria de pe platforma hotelului. Acolo, sus, la o asemenea oră, cu siguranţă că era linişte... Dar cuta aceea de la rădăcina nasului, umbra de spaimă din ochii ei ?... Nu, nu-i spuneau mare lucru. Important era că depăşise pragul cel mai dificil şi ea nu-l refuzase. Căută să-şi pună ordine în gînduri. Erau însă prea multe, veneau de peste tot, şuvoaie de apă repede, care se amestecau între ele, se contopeau. Nu mai era sigur pe nimic. Totuşi, într-un fel de delir, pentru că vorbise cu Flori, că avea să vorbească, să stea împreună la aceeaşi masă, foarte aproape unul de altul, îşi repeta cu încăpăţînare că trebuia s-o despartă de toţi, s-o facă numai a lui, să rămînă pentru totdeauna lîngă el.

Fata apăru mai repede decît spusese. Acum avea o geantă atîrnată pe umăr şi, pe braţ, bluza: de catifea, neagră ca şi pantalonii. Buzele ei nu mai păreau pregătite să sufle asupra unei flori, ci se frămîntau neliniştite : Vă ascult, ce vreţi să-mi spuneţi ?... Sau poate vreţi să mă conduceţi spre casă...

Ştiţi, la cofetăria de deasupra hotelului ar fi mai comod, spuse el. Vă rog...

Aveţi chiar atîtea lucruri să-mi comunicaţi încît nu vă ajunge drumul pînă acasă la mine ? întrebă ea. Nu locuiesc chiar atît de aproape...

Fu gata să-i spună că ştia unde locuieşte, să-i povestească felul cum ajunsese la apartamentul ei şi ce aflase de la bătrîna aceea, vecina lor, însă se stăpînî. Porniseră deja şi siluetele lor îi însoţeau, lunecînd în geamul unei vitrine cu

marochinărie. Era exact cum îşi închipuise el de atîtea ori, lipsea doar rochia ei albă. Spuse : Am înţeles că nu m-aţi refuzat...

Mă rog, spuse ea, insistenţele dumneavoastră... însă vă avertizez, nu voi sta decît foarte puţin.

Tătcură. Părea că amîndoi aşteptau să înceapă celălalt. Străbătură astfel holul hotelului şi ajunseră la lift tocmai cînd era pe punctul să pornească. Se înghesuiră şi ei printre ceilalţi aflaţi în lift şi, în momentul în care se închiseră uşile glisante, Iustin fu nevoit să se lipească de ea. Era atît de aproape de faţa, de gura şi ochii ei, încît fu străbătut de un fior cald, blînd. Ea însă se răsuci încet spre dreapta. Acum îi simţea şoldul lîngă şoldul lui, o vedea din profil şi i se părea o altă fiinţă, rece, distantă, inaccesibilă. Observă pe lobul urechii ei o mică peruzea montată în aur şi pe gît un puf auriu, abia vizibil. In afară de puţinul ruj de pe buze, pe faţa fetei nu mai era nici un alt fard. îi va mărturisi totul, absolut totul, îşi spuse el în clipa cînd liftul se opri şi uşile începură să gliseze.

Se aşezară la o masă cu o umbrelă multicoloră, tocmai la marginea terasei. Prin grilajul parapetului, oraşul şe vedea ca din elicopter. Iustin exclamă : Ce privelişte minunată ! De aci totul pare frumos, curat... Se opri brusc. Veniseră acolo să contemple privelişti frumoase sau... ? Ce tîmpenie îi ieşise din gură !...

Flori continua să tacă, uitîndu-se undeva în înaltul cerului. La un moment dat, îi spuse cu un aer aproape absent: Vă ascult...

Tocmai atunci se opri lîngă masa lor o femeie în uniforma localului şi îi întrebă ce doresc. Flori se interesă cu ce fel de îngheţată ar putea-o servi. Nu aveau decît două feluri : de fistic şi de căpşuni. Alese căpşunile şi o cafea mică. Iustin se grăbi să repete aceleaşi lucruri şi pentru el. îşi aprinse ţigara.

De ce nu vorbiţi ? întrebă Flori. Pierdeţi din timpul pe care mi l-am propus să vă ascult.

Da< îmi dau seama, începu el precipitat. îmi vine însă foarte greu să...

Cred că nu vă trece prin minte să-mi faceţi o declaraţie de dragoste, spuse ea zîmbind ironic. Sînt cam obosită pentru o asemenea poveste şi, în general, îmi displace...

Nu ştiu, spuse el, nu pot să-mi închipui cum veţi reacţiona, auzind cine sînt...

Bine, dar v-aţi prezentat, spuse ea. Nu ştiu doar cu ce vă îndeletniciţi...

Student, preciza el. La medicină... Da, m-am prezentat, însă numele meu... Chiar nu vă spune nimic numele meu ? Ea ridică din umeri şi Iustin îi căută privirea, temîndu-se că întrebarea o va determina să se ridice de la masă. Pe albastrul rece al ochilor ei, desluşi din nou aceeaşi umbră de teamă, plutind ca nişte aripi de fluturi, albastre, striate cu galben şi maro. Rămase descumpănit mai multe clipe şi Flori îl întrebă : De ce nu continuaţi ?

Nu mai putea să amîne, simţea că venise momentul, altfel ar fi ratat, ar fi pierdut-o. îşi înghiţi nodul care i se ridicase la gît şi, în timp ce îşi ştergea palmele umede de pantaloni, spuse : Tatăl dumneavoastră se numea Victor Ambrozie, aşa-i ?... Am zis că se numea pentru că este mort, nu ?...

Da, îi răspunse Flori. Dar nu văd legătura... Ge ar putea...

Veţi vedea îndată, continuă el. Strivi ţigara în scrumieră, aprinse alta şi ridică ochii spre ea : Ştiu că s-a sinucis şi mai ştiu că bunicul meu, academicianul Vlad Gheorghianu, 1-a împins să-şi pună capăt zilelor... Sigur, poate nu a prevăzut că victima va recurge chiar la o asemenea ieşire atît de nefericită, însă el, bunicul meu, rămîne autorul moral al crimei... Pentru că a fost o adevărată crimă, înfăptuită de el şi de alţii ca el... Nu vorbea cu patimă, ci aproape calm, curgător, cu scurte pauze, cît să tragă din ţigară, avea din nou controlul asupra lui însuşi, faptele se succedau într-o logică strînsă, apelînd uneori la amănunte doar în măsura în care simţea că argumentele lui slăbeau, întocmai ca la examene, cînd îşi doza expunerea în anumite trepte, să obţină un maximum de efect asupra examinatorului. încet, fu cuprins de o stare de uşurare, o uşurare aproape plăcută, ca a unui avocat ce simte că a intrat pe calea cea bună, că va descîlci un proces foarte încurcat şi, pînă la urmă, îl va cîştiga. Nu ocoli nici vizitele lui la Filip Antip şi la Alecu Muşa, discuţia cu Aducovschi şi penibila scenă din cimitir, apoi se întoarse din nou la masa de pomenire a academicianuli, descriindu-1 pe fiecare invitat, făcînd o sinteză a discuţiilor purtate de către ei şi insistînd asupra izbucnirii pro-

fesorului Dragomir, cel care îi dezvăluise primul crima. Pe urmă, începu să facă portretul lui Victor Ambrozie, adunînd cu grijă tot ce aflase, îşi imagină soarta acelui om mai ales după ce ieşise din puşcărie, cînd îşi văzuse toate speranţele spulberate, cînd se lovise de nişte uşi închise şi de oamenii care continuau să-1 trateze ca pe un borfaş ordinar. îngheţata i se topise în cupa de aluminiu şi cafeaua se răcise. Uitase de ele, parcă nu mai vedea decît mîinile şi degetele acelea lungi, ce apucau linguriţa sau paharul, care uneori tresăreau ca sub o tainică tensiune, venită de undeva, din adîncul fiinţei lor. Cînd se opri, băgă de seamă pe faţa ei, îi citi mai ales în ochi o oarecare iritare. Nu mai era umbra aceea de spaimă, ci un fel de silă. Se simţi, deodată, prost, avea vaga impresie că în povestirea lui se strecurase ceva făcut, care ar fi putut să-i sugereze falsitatea. Tăcu jenat, descumpănit şi mai mult ca la început. întinse automat mîna şi luă ceaşca de cafea, bău o înghiţitură şi îşi aprinse o altă ţigară. Aştepta. Faţa ei imobilă începu să se destindă, iar sila din ochi să i se topească. Reveni însă din nou umbra ei de teamă, mai întunecată decît înainte, aripile de fluturi nu mai lunecau acum, ci rămîneau să se zbată în apele albastre ale ochilor săi. într-un tîrziu, o auzi întrebîndu-1 : De ce aţi ţinut să-mi vorbiţi despre toate lucrurile acestea ? în mare parte îmi erau cunoscute. Credeţi că-mi face plăcere să le mai ascult ?... Şi tocmai de la dumneata ?...

îmi închipui că nu, spuse el. Sînt sigur... De ce eu ? ... De ce tocmai eu ?... Fiindcă nu vă sînt un străin, chiar un străin..., pentru că am mai discutat toate lucrurile acestea cu dumneavoastră... De cîte ori le-am discutat !...

Cu mine ? ! făcu ea mirată. Mîinile ei căutau acum ceva în geantă. în sfîrşit, găsiră. Scoaseră un pachet de ţigări străine, nemţeşti sau ungureşti, şi o brichetă mică, de forma unei scoici. îşi aprinse ţigara cu o oarecare stîngăcie, ca a fumătorilor începători, şi adăugă : Cum puteţi afirma că noi am mai discutat, cînd eu nu v-am mai văzut niciodată pînă acum ? E o absurditate...

Nu, nu-i nimic absurd, începu Iustin. Nici un om nu vorbeşte vreodată singur, aşa cum se spune, nu discută numai cu el însuşi, ci şi cu alţii... Cum să vă explic ?... N-aţi avut momente... nu le mai aveţi... momente în care să vă închipuiţi că tatăl dumneavoastră trăieşte, este viu şi puteţi vorbi

cu el ?... Sau cu duşmanii lui... Nu aţi trăit, imaginîndu-vă •bineînţeles, nişte întîmplări în care v-aţi răzbunat tatăl ?...

Flori nu-i răspunse. îşi sprijini bărbia în mîna stîngă, iar cu dreapta scutura ţigara în scrumieră.

^ înţelegeţi ? continuă el. Aşa am discutat cu dumneavoastră... în sensul acesta aş putea spune că vă cunosc, că de multe ori, de foarte multe ori v-am simţit alături de mine, mai ales în acele clipe cînd ajungeam la desperare... Poate ar fi trebuit să aduc şi fotografiile... Dacă le-aţi vedea poate aţi înţelege mai bine de ce mă aflu aci şi vă povestesc lucruri atît de dureroase pentru dumneavoastră...

Ce fotografii ? întrebă ea, lăsîndu-şi uşor capul pe spate.

Ale dumneavoastră, răspunse el. Decupate din fotografiile de la înmormîntarea bunicului meu... Decupate, copiate, mărite pe cît a fost posibil. Eraţi îmbrăcată într-o rochie albă... Singura pată albă dintr-o adunare cernită... Recunosc, mai întîi m-a intrigat rochia aceea albă... O necunoscută oprită lîngă sicriu, o fiinţă a cărei vestimentaţie parcă sfidează moartea sau rudele celui mort... Cine este ?... Cine poate să fie ?... Apoi m-am obişnuit cu ochii care mă priveau din fotografie, m-am împrietenit cu ei... De ce aţi venit acolo ?...

Nu ştiu nici eu cum s-a întîmplat, răspunse Flori. Mi-a ■căzut un ziar sub ochi, unde se anunţa moartea academicianului Gheorghianu... Ştiam de la mama cine era, cît de mult bine îi făcuse omul acesta tatălui meu, în sfîrşit... Toată dimineaţa nici nu mi-a trecut măcar prin cap că m-aş putea duce la cimitir... Pe urmă, aproape de prînz, m-am învoit de la oficiu şi am plecat acasă. Abia cînd m-am văzut îmbrăcată în rochia mea albă mi-am dat seama că trebuia să mă duc acolo... Cum să spun, parcă trebuia să îndeplinesc o dorinţă a tatălui meu... Pe dumneata nu te-am reţinut, nu-mi amintesc... De fapt, cred că n-am reţinut nimic, m-am gîndit tot timpul la tatăl meu...

Şi la duşmanul lui, aşa-i ? întrebă el. Cu ură, nu ?...

Nu, ce rost ar mai avea, spuse ea încet, aproape în şoaptă. Ura înseamnă o degradare a celui ce o poartă ÎH el... De ce ură ?... Poate că tot ce i se întîmplă unui om în viaţă este pe măsura lui..., poate şi tatăl meu atît a meritat...

Cum poţi vorbi astfel ? o întrebă el, tutuind-o fără să-şi dea seama. Ridicase chiar şi tonul. Munile ei tresăriră, schi-

254

ţînd un gest de apărare : Chiar tatăl meu a spus asta, îi răspunse Flori. Au fost printre ultimele lui cuvinte din scrisoarea ce a lăsat-o pentru mine. O, atunci nici nu ştiam sâ citesc...

Nu, nu-i adevărat, începu el rar. în mică măsură, în foarte mică măsură, ceea ce i se întîmplă unui om se datorează faptelor sale. In rest, trebuie să cauţi totul în faptele semenilor lui, mai ales cînd trăieşte un timp extrem de tulbure, ca acela prin care a trecut tatăl tău.., al dumneavoastră.._ Sînt convins... M-a convins toată povestea lui, comportamentul oamenilor despre care ţi-am vorbit...

Poate ai şi dumneata dreptate, nu te contrazic, spuse Flori. Cînd eram mică, visam, ca toate fetele, să devin o marc artistă sau o cîntăreaţă celebră... Vreo doi an am urmat săptămînal o şcoală de balet, mă mulţumisem şi cu rolul de-balerină... Bineînţeles, adăugă ea rîzînd, de primă balerină... Şi uite, n-am ajuns decît la înalta situaţie de ghid turistic şi de student la f. f.... Toate sînt pe măsura mea, a posibilităţilor mele, nu ?...

Iustin ar fi vrut s-o contrazică, să se întoarcă din nou la moartea tatălui ei, o clipă ezită între această dorinţă şi faptul de a afla lucruri necunoscute lui despre Flori. Spuse : De ce nu urmaţi cursurile la zi ? îmi închipui că vă este foarte greu...

La început, răspunse ea, acum sînt obişnuită. Nu se putea altfel... Veniturile mamei sînt restrînse, un salariu umil, de corector la o revistă..., iar eu n-am beneficiat de nici un fel de pensie de pe urma tatei...

De ce ? întrebă Iustin. încă o nedreptate...

Dreptate sau nedreptate, aşa a fost, spuse ea. Mama a făcut, o vreme, tot felul de memorii, a mers în audienţe pe la mai multe foruri, apoi a obosit şi ea, s-a plictisit... Am o mamă foarte îndemînatică, croşetează, face croitorie... O artistă !... Artistă de nevoie, fiindcă a trebuit să mă întreţină, la şcoală, să-şi mai rotunjească leafa cu astfel de arte... De altfel, a fost o vreme cînd nici nu a avut servici... Imediat după arestarea tatei... Eu nici nu mă născusem... Asta a fost situaţia... Am dat examen la filologie, la engleză-română, am intrat pe primul loc şi, după un semestru, m-am retras la. cursurile fără frecventţă...

Dar o bursă... spuse Iustin, însă ea îl întrerupse în aceeaşi clipă : Se poate trăi cu bursa ? !... Nu, nici vorbă. Colegii şi profesorii au fost surprinşi de hotărîrea mea, cred că unii m-au considerat puţin zurlie... Şi mama s-a opus, dar, pînă la urmă, am convins-o... Am avut totuşi noroc, n-am umblat prea mult după postul pe care îl am... Bineînţeles, a fost concurs, am tremurat... Am fost avantajată de faptul că stăpînesc destul de bine franceza şi engleza... Acum învăţ cu mama rusa şi germana... Nu se putea altfel, nu..., mama e din ce în ce mai obosită, n-aş mai fi în stare s-o văd pierzîndu-şi nopţile cu maşina de cusut sau croşetînd... S-o pierd şi pe «a ? Ce m-aş face ?... Se opri brusc, de parcă i s-ar fi frînt glasul. Colţurile gurii i se lăsaseră în jos ca la un copil care, după ce se satură de plîns, rămîne încremenit şi priveşte în gol. Aşa privea şi ea acum.

Iustin ar fi vrut să-i spună că mai exista şi el, că avea s-o protejeze de toate greutăţile, de ura şi grosolănia unor oameni, de mizeria vieţii. Cele mai entuziaste cuvinte se înghesuiau în mintea lui, dar, pînă la urmă, nu reuşi să spună decît atît: Lucrurile nu vor rămîne aşa, se vor schimba...

Poate, îi răspunse Flori, neînţelegînd prea bine la ce se referise el. Poate... Asta sper şi eu... Pînă atunci fac slujbă, învăţ, gătesc, cînd şi cînd, spăl rufe, mă interesez de ce se întîmpla în lume... şi nu-mi pierd buna dispoziţie... Nu trebuie s-o pierd... Trebuie să-mi termin facultatea, să cagăt o diplomă şi un post, în cine ştie ce sat, unde n-am sa mă <luc..., să continui drumurile prin ţară cu turiştii străini, să conduc grupuri de ai noştri în străinătate, să înghit ifosele şi mofturile unor mitocani, să le mai şi zîmbesc, să declam ca pe o poezie proastă, pînă la saturaţie, în timp ce gîndurile îmi hoinăresc aiurea, să spun, stimaţi tovarăşi turişti, în dreapta dumneavoastră se vede biserica x, construită în anul y, de domnitorul z..., iar în stînga, marele palat care... etc. etc... Adică, să-mi joc rolul modest, un rol aproape de figurant... Pînă atunci, nu ?... Pînă cînd ?... Cine ştie ?... Dar nu sînt nefericită, poate fac parte dintre cei norocoşi... Şi începu să rîdă, rîdea forţat, chinuit. Deodată se opri, se aplecă spre el şl—1 privi intens, inundîndu-1 cu albastrul ochilor ei : Cred că nu greşesc, cred că am reţinut bine... Cît aţi vorbit, aţi pronunţat de multe ori verbul a detesta..., un verb ca o piatră colţuroasă, pe care, călcînd, poţi să-ţi răneşti piciorul...

îi detest!... Pe cine deteşti dumneata ? Pe bunici şi pe părinţi ?... Nu-mi vine să cred, eu n-aş putea să-mi detest părinţii, oricum ar fi ei... Rămîn părinţii mei, mama mea, tatăl meu... Ori minţiţi ori sînteţi un om extrem de rău, care se poate lepăda de părinţii săi...

Nici nu mint şi nici nu sînt un om rău, răspunse Iustin. Se întîmplă însă ceva foarte grav cu mine, sînt stăpînit de un sentiment *deja vu,* parcă recunosc oameni pe care nu i-am mai văzut niciodată... Pe tatăl dumneavoastră, de exemplu... Obsedat de toată povestea asta, mi se întîmplă să întîlnesc pe stradă vreun bărbat care seamănă cu el sau, mă rog, cu închipuirile mele despre el... Nu mai ştiu cum să vă explic... E ca şi cum m-aş afla în faţa unui tablou şi spun : îmi place, îmi place foarte mult, dar nu pot argumenta de ce... Iustin era surprins acum de propria lui voce, de cuvintele pe care le rostea în faţa ei, negîndite vreodată mai înainte...

Obsedat, aţi spus ? întrebă ea. Obsedat de toată povestea lui... Şi de ce să vă intereseze atît de mult povestea tatălui meu ?

Pentru că este povestea noastră, răspunse el.

Nu înţeleg, spuse Flori.

A dumneavoastră, a mea, preciza el. Nu, nu-i nimic de neînţeles. Datorită dumneavoastră mi-am descoperit familia, am sfîşiat cortina, am ridicat un capac de pe o fîntînă şi m-am uitat înăuntru, AM VĂZUT... Vreau sa te fac să înţelegi un lucru... Iartă-mă că îţi spun tu..., nu-mi mai eşti străina..., nu mai eşti chiar o străină pentru mine şi simt că acel *dumneavoastră,* care vrea să însemne politeţe, nu mai are ce căuta între noi, este mai nepoliticos decît *tu, ţie...* Aşadar, tu m-ai determinat să DESCOPĂR, să VAD cu adevărat ce se petrece în jurul meu, să mă regăsesc ca într-o oglindă...

Iată-mă, spuse Flori, iată-mă şi vinovată pentru...

Nu, protestă el, nu !... Cum ai putea tu să... Alţii poartă vina... li cunoşteai pe vinovaţi, acum eu ţi-am mai completat dosarul... Paradoxal, dar tocmai faptele lor ne-au adus aici pe noi, să ne vedem unul pe altul, să ne vorbim... Iată singura parte bună a acelor fapte, că au făcut să ne întîlnim..., ca o forţă obscură ce le-a străbătut mereu, pe măsură ce ele s-au adunat, ca şi cum cineva ar fi prevăzut, ar fi

regizat totul ca povestea să sfîrşească aici... şi să înceapă o altă poveste, numai a noastră... Oricum, noi nu putem fi duşmani, Flori, nu... Continuă să vorbească, privind-o mereu, intens, de parcă ar fi vrut ca fiecare cuvînt s-o convingă chiar în clipa cînd era rostit, să nu-i mai lase nici un timp de gîndire, nici o îndoială. Fluturii aceia din ochii ei începură iar să se zbată, şi el, continuînd să-şi dezvăluie gîndurile, observă că şi ea îl privea la fel, încerca să pătrundă nu atît înţelesul cuvintelor lui, ci ce era dincolo de ochii celui care vorbea. Deodată, o văzu izbucnind în rîs. La asta nu se aşteptase, rîsul fetei nu mai era acum forţat, chinuit, cum se întîmplase mai înainte, ci unul de relaxare, arcul ei se destinsese, faţa îi strălucea de bucurie. Iustin întinse mîna spre mîna ei, care se odihnea pe faţa de masă ca o vietate blîndă, un martor al discuţiei lor, încercă s-o atingă, însă cealaltă mînă îşi strînse degetele, cuprinse repede în el bricheta şi se retrase... Gestul fetei nu-i lăsase nici o îndoială, ea se apăra, însuşi rîsul ei era o apărare. Iustin se opri, întrebînd-o : De ce rîzi ?

Literaturizezi, răspunse ea. Am început să lunecăm în melodramă... Nu pot suferi melodramele... Şi sînt foarte obosită acum, după aproape două săptămîni de călătorie... O, cred că deja am depăşit cu foarte mult timpul propus să... Şi se întoarse spre uşile larg deschise ale cofetăriei, făcînd semn femeii care-i servise.

Iustin rămase interzis. Pînă veni femeia să le facă nota de plată, nu mai fu în stare să scoată o vorbă. Flori nu acceptă să plătească numai el. Cu toate protestele lui, ea achită partea ei şi se ridică de pe scaun. Pînă în stradă tăcură amîndoi. Apoi, Iustin îi spuse că avea maşina în spatele hotelului şi putea s-o ducă acasă. Nu-1 refuză, ba, dimpotrivă, se arătă bucuroasă că va ajunge înaintea mamei sale, să pregătească prînzul. în maşină îi propuse o nouă întîlnire şi ea îl întrebă, cu o voce detaşată, neutră : De ce să ne mai întîlnim ?... Iustin insistă îndelung, cu desperarea omului care simţea ratarea unui moment unic al vieţii sale. în cele din urmă, nu obţinu decît îngăduinţa să-i telefoneze în aceeaşi zi, spre seară. La despărţire, îi sărută mîna, în cer cînd să o mai reţină. Ea şi-o desprinse din mîna lui cu un gest uşor smucit, ieşi din maşină şi, fără să întoarcă o clipă capul spre el, porni grăbită spre intrarea în bloc.

Iustin mai rămase cîteva secunde, urmărind-o cu privirea, apoi demară încet. Bucuria şi teama începură să se lupte în el. Alte întrebări îl hărţuiau acum. Rememora discuţia cu Flori, căuta să pătrundă adevăratul înţeles al cuvintelor ei, semnificaţiile felului în care ea le rostise. Totul era încurajator pînă o auzea spunînd : Literaturizezi... De ce sa ne mai întîlnim ?... La un semafor, fu gata să treacă pe roşu. Cauciucurile ţiuiră lung sub el. Un bărbat de la volanul maşinii de pe banda alăturată flutură furios o mînă în direcţia lui. îşi aprinse o ţigară, simţindu-şi genunchii tremurînd...

Acasă, pe masa din sufragerie, tacîmurile erau deja puse. Asta însemna că se terminase cu mîncatul în bucătărie, familia revenise la obiceiurile ei. îi veni să rîdă. Maică-sa tocmai cobora pe scară, de la etaj. Era îmbrăcată într-un capot de mătase albastră, strîns ca o rochie lungă pe trupul ei. Tatiana Gheorghianu reintrase în adevărata ei piele, cum spunea singură — o piele încă neobosită, încă întinsă, elastică. Părea că întinerise.

Pe unde umbli, dragă ? îl întrebă ea. Aspazia ne-a spus ceva, dar, ca de obicei, n-am înţeles nimic din gura ei.

Iustin repetă povestea spusă dimineaţa Aspaziei şi ea continuă : Vai, ce palid eşti !... Aseară eram obosită, n-am băgat prea bine de seamă cum arăţi... îngrozitor de slab şi palid, foarte palid, dragul meu. Te supără ceva ?...

Nu, răspunse el. Ce să mă supere ? !...

Hai, gata, du-te şi spală-ţi mîinile, schimbă-te... Astăzi vom mînca mai devreme, vreau să dorm mai mult după-amiază. A venit şi tata, e în bibliotecă, se cinsteşte cu Bogdan... Salută-1 şi pe el înainte de a te duce la baie...

Iustin n-o mai ascultă. Intră în baie, dădu drumul la apă şi începu să-şi frece mîinile cu săpun. La un moment dat, îşi ridică privirea spre oglindă. Nu era nici palid şi nici atît de slab, cum spunea maică-sa. Avea doar faţa unui om în derută.

La masă, mîncă repede, cu poftă. De cîteva ori, cuprinzîndu-i cu ochii pe toţi, avu senzaţia că fusese invitat la masa unor străini şi trebuia sa se supravegheze.

3

Un proiect pentru petrecerea a două săptămîni la mare căzuse. Bogdan Gheorghianu invocase o serie de probleme la institut, nişte lucrări ce trebuiau predate, şi mai ales faptul că era bine să fie găsit acasă de telefonul acela, care putea oricînd să-1 cheme la ministerul de externe sau la alte foruri. La rîndul ei, Cati Gheorghianu ar fi preferat ca acele săptamîni să fie toamna, cînd atmosfera se mai calma, era mai blîndă cu bătrîneţea ei şi ea ar fi pictat în lumina aceea extraordinară, de septembrie. în sfîrşit, mama lui Iustin dorea linişte, nu infernalul zgomot de pe litoral, ea ar fi mers mai degrabă undeva la munte, într-un sat sau la vreo mănăstire, să văd brazi, izvoare, nu mutrele nesuferite ale unor inşi de care se lovea tot timpul anului. Iustin se bucurase şi se întristase deopotrivă. Dacă proiectul lor n-ar fi căzut, ar fi trebuit să-i însoţească la mare, să se plictisească lîngă ei, despărţit de Flori, care era nevoită să ramînă în oraş. Toate concediile ei, luate în celelalte anotimpuri, îi serveau numai pentru pregătirea examenelor. Să fi rămas singur acasă ar fi fost ideal, în absenţa lor şi-ar fi planificat în aşa fel zilele, să nu treacă nici una fără să fie împreună cu Flori.

Relaţiile dintre ei se încălziseră. Văzuseră împreună cîteva spectacole de teatru şi cîteva filme, făcuseră lungrplimbări prin parcuri sau hoinăriseră pe străzi. în trei săptamîni, deveniseră prieteni, aveau măruntele lor secrete, un anumit cod cînd îşi vorbeau la telefon, uneori Flori ii luase de braţ, se lipise de el, dar atît... Cînd el încercase în cîteva rînduri s-o îmbrăţişeze sau s-o sărute, ea se desprinse energic, îi înlăturase mîinile, cufundîndu-se apoi în minute în şir de tăcere sau izbucnind pe neaşteptate în rîs...

Acum, în maşina parcată în spatele hotelului, Iustin era agitat, nerăbdător. Dacă nu mai venea ? Stabiliseră amîndoi o ieşire în afara oraşului şi Iustin se gîndise din primul moment la rîul unde fusese cu Oana... îi descrisese în amănunte locul, un colţ liniştit, cu nisip şi apă curată, şi ea acceptase, mai ales că maică-sa era plecată la ţară, la bunica ei... Nu, nu putea să rateze o astfel de zi, un prilej aproape nesperat... Totuşi trecuse extrem de mult, o jumătate de oră peste închiderea programului ei. Trei şi jumătate, patru fără douăzeci

şi nouă de minute... Ajunsese să numere minutele, secundele... Fiecare secundă trecea acum prin trupul lui. De ce nu se dusese s-o aştepte la uşa oficiului de turism ? Da, ar fi încălcat dorinţa ei, care îi stabilise de la început să n-o mai caute niciodată acolo. De ce ?... De ce se ferea, de cine se ascundea ?.... Dar dacă sosise în oraş un grup de străini şi plecase cu ei să le arate mănăstirile ?... Poate că în clipa aceea, un nemţălău gras, pistruiat, se înghesuia lîngă ea, la masă, şi Flori trebuia să-i zîmbească, să rîdă de glumele lui, de aluziile acelui străin, că ei doi ar putea să... să... Sau se afla lîngă vreun francez, un tip distins, cu tîmplele uşor albite, un domn stilat, ironic, un ins ca Cesa, de exemplu, mult mai periculos decît neamţul greoi, cu mutra lui respingătoare... Mereu trăia asemenea clipe, blestemînd turismul, serviciul ei^nenorocit care îi dădea atîtea emoţii chinuitoare... Dar dacă nu exista nici unul dintre motivele acestea şi ea smgură hotărîse să nu-1 mai vadă ?... Nu, era exclus... Cu o seară mai înainte, fusese mai blîndă ca oricînd, îl luase la braţ şi-i povestise toată copilăria ei... în sfîrşit, după alte minute, o zări, îi recunoscu imediat părul, ochelarii de soare, mersul... Ieşi din maşină, porni înaintea ei ştergîndu-şi mîi-nile de fundul pantalonilor, fiindcă i se umeziseră...

Iartă-mă, te-am făcut să aştepţi aîta, spuse ea. O nenorocită de şedinţă... şi n-am avut cum să ies şi să te anunţ... Nici nu mai speram să te mai găsesc...

Nu-i nimic, spuse el precipitat, sărutîndu-i mîna. Nu-i nimic, să mergem...

Flori era îmbrăcată în nişte blugi cam uzaţi şi într-o bluză albă de bumbac. Rămase nemişcată în faţa lui, cu geanta atîrnată pe umăr şi strîngîndu-şi cu amîndouă mîinile geaca la piept. îşi aminti deodată : Dar noi nu mai mîncăm astăzi ?... Vai, am uitat să pregătesc ceva...

Se îngrijise el şi de asta. îi spuse, luînd-o de braţ : Salam, pîine, roşii, ceapă, brînză, bere... E suficient ?...
Ştii doar că nu sînt o mîncăcioasă, îi răspunse rîzînd. Şi cîteva fursecuri, mai adăugă Iustin. Cam prăpădite, dar altceva mai bun n-am găsit...

Nu se aşeză lîngă el, ci pe bancheta din spate. La o intersecţie de străzi, foarte aglomerată, îl rugă să meargă mai încet, nu-i plăcea viteza. El îi răspunse punînd în funcţie casetofonul. Maşina se umplu de ritmurile unor chitare care

dominau restul instrumentelor. Iustin o privi prin oglindă. Lăsată pe spate, cu mîinile desfăcute pînă la capetele banchetei, Flori închisese ochii. Părea că se abandonase acolo cu totul. După ce ieşiră din oraş, mări viteza şi se uită din nou în oglindă. Fata se întinsese pe banchetă, cu faţa în sus. Era tot cu ochii închişi. Să fi adormit ?... Se gîndi să oprească, să deschidă portiera din dreptul capului ei şi s-o sărute prin surprindere... Nu, s-ar fi supărat, începuse să o cunoască, l-ar fi repezit cît colo... Acceleră şi mai tare. După ap'roape un sfert de oră, părăsi asfaltul şi intră pe un drum îngust, prăfos, drum de ţară...

Unde mă duci ? o auzi întrebîndu-1. Vai, şi ce praf e în , urma noastră !...

N-ai nici o grijă, praful nu ne ajunge, spuse Iustin. Cît despre restul, nu garantez că nu ne vom întîlni cu un lup sau un urs...

Praful îi ajunse totuşi şi el îi spuse să ruleze regede fereastra deschisă din dreptul ei. Trebui să încetinească viteza fiindcă întîlnise un car cu fîn. îşi făcu loc pe lîngă el, fînul atinse cu un fîşîit aspru geamurile şi portierele, apoi carul dispăru în norul de praf. Ceva mai tîrziu, străbătură o pădure şi, la capătul ei, opri maşina pe o ridicătură de pămînt acoperită cu iarbă. Mai încolo, la cîţiva metri, începea nisipul şi apa domolită de cotul pe care trebuia să-1 facă. în afară de clipocitul ei, nu se mai auzea nimic. După zgomotul oraşului, liniştea de acolo părea şi mai adîncă.

Ei, îţi place ? întrebă Iustin.

E minunat, spuse Flori. Fac mai întîi o baie şi apoi mănînc... îşi luă geanta şi dispăru repede într-un lăstăriş de răchită.

Iustin scoase pătura, o întinse lîngă maşină, puse peste ea geanta lui cu mîncare, apoi se duse la rîu cu sticlele de bere în braţe. Le băgă în apă, puse pietre în jurul lor să nu fie luate de curenţi. Cînd se întoarse, o văzu pe Flori lîngă maşină. Numai în costum de baie, trupul ei părea mult mai subţire şi mai fragil decît îl bănuise el. Păşea încet, continuu, ca şi cum ar fi lunecat. Mersul şi silueta, părul tăiat scurt, umerii, gîtul care se înălţa dintre ei cu o linie fină, şoldurile înguste, rotunjimea genunchilor, gleznele subţiri, chiar şi felul de a se mişca sugerau acea fragilitate suplă a vieţuitoarelor aflate într-o veşnică stare de veghe, o

căprioară ce se pregătea să facă saltul care ar fi scăpat-o de primejdie...

Tu nu vii ? îl întreabă ea, după ce îşi aruncă în maşină blugii, bluza şi geanta.

Imediat, spuse Iustin continuînd s-o privească uimit. Trupul ei, care luneca acum pe nisip, îl inhibase, în chip ciudat, tocmai bucuria de a-1 vedea, de a fi la discreţia ochilor sai îl făcuse să încremenească acolo, lîngă maşină. Apoi, un gînd care începuse să tremure în el, să zvîcnească ritmic, ca o a doua inimă, îi ridică mîinile la piept, să-şi descheie cămaşa. Se dezbrăcă încet, întrebîndu-se dacă trebuia să urmeze gîndul acela. Pentru prima dată îi era teamă şi se gîndea altfel de cum gîndise despre toate celelalte fete cu care făcuse dragoste. O clipă, din memoria lui crescu Oana, o înlocui pe Flori şi începu să împroaşte apa în jurul ei, scoţînd scurte ţipete de plăcere. Cu Oana nu existase nici o întrebare, nici măcar nu se gîndise să se întrebe...

Intră şi el în rîu. Flori îl întâmpină cu fulgere de apă care ţîşneau repede de sub palmele ei purtate peste oglinda rîur lui. Se apropie de ea şi îi prinse o mînă, de la cot. Braţul ei lunecă lin pînă ce palmele lor se întîlniră. îi strînse uşor degetele şi o trase spre el. Apa îi atingea sînii. O întrebă dacă ştia să înoate. Nu, nu ştia, nu avusese unde...

Hai sa te învăţ, îi spuse Iustin, apropiindu-se şi mai mult de pieptul ei. Lasă-te spre mine ! Curaj !... Te ţin eu, nu-ţi fie teamă ! şi-şi lipi palma dreaptă sub sînii ei, în timp ce cu cealaltă mînă îi înconjură spatele. O clipă, Flori se lăsă în voia braţelor lui, apoi începu să se zbată : Nu, nu vreau, lasă-mă !...

O înconjură cu amîridouă mîinile, o lipi de el, feţele lor şiroiau de apă, aveau apă pe buze, pe gene, stropi mari li se prelingeau pe obraji. Nu, lasă-mă ! Te rog ! scînci Flori.

Deodată, îi prinse ceafa cu mîraa stîngă şi o sărută violent pe gură. Iustin simţi gustul sălciu al apei, apoi gustul de sînge, al ei sau al lui, nu mai era conştient decît de buzele acelea pe care le strivea cu înverşunare. Ea îşi pierdu echi librul, i se lăsa grea în braţe, apoi brusc, cu o forţă ne^ bănuită, reuşi să se elibereze. Pentru un moment numai, fiindcă Iustin o prinse pe la spate şi îi întoarse faţa spre el, sărutînd-o din nou. Dar o clipă fu de-ajuns, cît el slăbi puţin strînsoarea braţelor, ca să-i alunece iar.

Să nu mă mai atingi ! îi spuse ea şi ieşi în fugă din apă, îndreptîndu-se spre maşină. Nici un cuvînt în plus nici un ţipăt, nimic. Tăcerea ei îl descumpăni. Se cufunda în apă, cu faţa spre mijlocul rîului. înnotă cîteva minute, apoi se întoarse la mal. în picioare, lîngă pătură, Flori îşi freca părul cu un prosop.

Cred că şoarecii ţi-au găurit stomacul, îi spuse el, căutînd să aibă o voce cît mai firească. îi era teamă că o va auzi spunîndu-i că dorea să plece acasă. Ea îi surîse dînd din cap, da, îi era foame.

Aduse repede berea, desfundă două sticle şi începu să aşeze la marginea păturii pachetele scoase din geantă. Din cînd în cînd, o privea pe furiş, să se încredinţeze că faţa ei nu se schimbase. Mîncară amîndoi lacomi, băură bere, apoi se întinseră pe pătură cu faţa în sus. Pe cerul albastru, curat, apăruseră cîţiva nori, ca nişte uriaşe îngrămădiri de vată sticloasă, ce se destrămau încet, lunecînd spre apus. Ea spuse că, privind norii aceia, avea senzaţia că se află pe puntea unui vapor. Se ridică într-un cot, îşi aprinse ţigara, apoi se întinse la loc.

Flori, o întreabă el într-un tîrziu, eşti supărata ?

Nu, răspunse ea. E aît de frumos aici, atîta linişte... Niciodată nu m-am simţit atît de bine...

Nici eu, spuse Iustin.

Nici tu ? întreabă ea. Ce să înţeleg prin asta, nici eu ?...

Că niciodată n-am fost atît de fericit, spuse el.

Ea ridică o mînă şi-şi îndoi arătătorul : Să se facă mincinosul aşa ?... Cu cîte fete ai mai fost aici ?...

Cu nici una, răspunse el prompt.

Nu eşti prea sincer, spuse ea. Nu... Daca n-ai mai fost cu nici o fată aici, de unde cunoşteai locul atît de bine ?

Am mai fost o dată cu nişte colegi, răspunse el. Flori, de ce mă suspectezi ?...

Ce cuvînt oribil, spuse ea.

Sigur, poate e nefericit, continuă el, dar uneori am impresia că nu crezi nimic din tot ce-ţi spun...

Acum cred că tu crezi că eu nu te cred, spuse ea, izbucnind apoi în rîs.

Iustin se răsuci spre ea şi o întrebă ce găsise de rîs. Fata nu-i răspunse. Stătoa nemişcată, cu pleoapele întredeschise. Flori ! o strigă el aproape în şoaptă. Rlori !... Ea

2^4

strînse pleoapele, ca şi cum ar fi vrut să nu-1 mai vadă. Se aplecă asupra ei şi-i sărută buzele. Şi, spre surprinderea lui, Flori îi trase capul spre pieptul ei, îl strînse ca într-o convulsie şi Iustin îi răspunse, o răsuci spre el, o înconjură cu braţele şi începu s-o sărute pe gură, pe ochi, pe gî-t. Ea se Iasă în voia lui, tot trupul ei părea că i se abandonase, doar mîinile i se mai mişcau, i le simţea umbdîndu-i pje spate, trecîndu-şi palmele fierbinţi peste pielea lui înfiorata. Ar fi vrut s-o audă vorbind, să-i spună ceva, dar ea continua să tacă şi să se supună braţelor lui, mîinilor lui puternice, palmelor care încercau să cuprindă cît mai mult din ea. O strivea acum sub el, cu o mînă îi susţinea ceafa, iar cu cea-laltă căuta să-i scoată costumul de baie. Cînd îi eliberă sînii, Flori scoase un oftat lung, îl sărută nebuneşte, iar el întîrzie, îşi strecurase vîrful degetelor pe sub elasticul chiloţilor şi /ămase nemişcat, aşteptînd ca ea să se liniştească. Apoi, cînd degetele lui începură să înainteze, trăgînd după ele şi pînza încă umedă, ea scoase un ţipăt, sălbatic, îl muşcă de umăr şi începu să-1 împingă. O clipă mai tîrziu, era în picioare, acoperindu-şi cu mîinile sînii goi. Cu faţa la el, se apropie de maşină şi, pe bîjbîite, îşi culese îmbrăcămintea şi geanta de pe banchetă. Se îndreptă apoi încet spre lăstărişul de sal-cie, în urma ei, buimăcit, Iustin îşi aprinse o ţigară şi ră-mase să aştepte. Ce avea să se întîmple acum ?... Nu vedea nici un răspuns, nu găsea nici un alt cuvînt decît acestea : Ce avea să se întîmple acum ?. ..

Cînd Flori apăru, se ridică într-un cot. O văzu cum îşi scutură sandalele de nisip, cum îşi bagă picioarele în ele, cum, mai tîrziu, scoase din geantă un pieptene şi o oglindă şi în-cepu să se pieptene. înţelese că plimbarea lor se sfîrşise. Ţi-gara i se rupse între degete. O aruncă şi îşi aprinse alta.

Flori ! spuse el. De ce taci, de ce nu te uiţi la mine ?

Ce să văd ? întrebă ea.

Cum, ce să vezi ? spuse el. Ce întrebare e asta ?

E mai bine să ta£em amîndoi, mai spuse ea. E mult mai bine. Sînt momente cînd vorbele nu mai au nici un rost. îşi plecase puţin capul şi-şi aranja părul cu degetele.

Cît de ciudată eşti, Flori ! continuă el.

Ciudată ? ! se miră Flori. Dacă sînt aşa, tu mă forţezi. Mă întreb ce fel de om eşti ? Să fiu sinceră, absolut sinceră, ai ceva care mă atrage şi, în acelaşi timp, mă respinge. Nu

ştii să păstrezi echilibrul acestor două greutăţi... Nu ştîî sau nu vrei. Dacă m-ai respecta puţin, n-ai strica mereu echilibrul acela, al cîntarului dintre noi..., ai lăsa să fie stricat de la sine, ca prima greutate să apese mai puternic... Aş fi vrut atît de mult să nu se întîmple aşa !...

Flori! o strigă el iar.

Taci ! spuse ea. îţi repet, e mai bine să taci. Şi acum vreau să mă întorc în oraş. îi întoarse spatele şi o porni încet spre rîu.»Cînd ajunse chiar lîngă apa, se aşeză pe un pietroi şi rămase nemişcată, privind soarele care apunea.

Iustin se îmbrăcă în mare grabă, adună lucrurile împrăştiate în jurul lui, le aşeză în maşină, apoi o chemă. Puteau să plece. Flori se întoarse la maşină la fel de încet, cu un pas obosit, cu mîinile atîrnîndu-i moi pe lîngă trup. Se aşeză tot pe bancheta din spate. Drumul de întoarcere îl făcură tăcînd amîndoi. Intrară în oraş pe înserate. Aproape de blocul în care locuia, Flori îi spuse să oprească. Aşa era mai bine, nu dorea să fie văzută coborînd din maşina lui sub privirile unor ţaţe, care, la ora aceea, cleveteau aşezate în balcoanele lor. îi spuse noapte bună. Atît. Se depărta de el ca şi cum ar fi ieşit dintr-un taxi şi i-ar fi urat şoferului neapte bună.

Iustin conduse apoi încet, pînă în centrul oraşului. Cînd ridică receptorul telefonului public, la care se oprise, şi băgă fisa, îi tremurau mîinile. După mai multe apeluri, îi auzi vocea în receptor. Spuse: Eu sînt, Flori. Iartă-mă, draga mea...

Taci! îi spuse Flori.

Flori, ascultă-mă ! insistă el.

Să nu-mi faci vreo declaraţie de dragoste, spuse Flori, ştii că nu-mi place... Gata, te sărut... Ce mai vrei ?...

Florii începu el din nou.

Prostule, spuse ea. Am fi putut să bem acum o cafea împreună, la mine acasă... Mama va yeni sigur mîine...

Flori, să mă întorc ? întrebă el.

Nu, spuse ea. Mîine voi avea mult de lucru. Soseşte un grup de nemţi. Şi nici nu meriţi...

Vreau să te văd acum, spuse el, vreau...

O auzi izbucnind în rîs. Aşteptă să termine şi o rugă din nou.

Nu, îi spuse ea. Să nu-mi mai telefonezi pînă mîine după-amiază. Altfel mâ supăr rău. Pa, te-am sărutat... Şi închise telefonul.

Acasă, îi găsi pe toţi în sufragerie urmărind un film la televizor. Spuse bună seara şi taică-său îl şi luă imediat la rost. Pe unde hoinărise ? De ce nu le dăduse nici un telefon ? II aşteptaseră la prînz cu masa şi dumnealui nu avusese atîta bun-simţ să-i fi anunţat că nu va veni. Ce se petrecea cu el ? De ce nu-i răspundea ?...

îşi ceru scuze, repetă de cîteva ori să-1 ierte, pe urmă nu-1 mai luă în seamă. Se duse în camera lui şi se trînti în pat, fără să-şi scoată măcar sandalele din picioare. Cînd îl chemară la cină, dormea...

4

într-o seară de sfîrşit de august, cînd ieşeau de la un film, Iustin şi Flori îl întîlniră pe George Baldovin. Pictorul era însoţit de un tînăr înalt cît Iustin, blond, cu o faţă plăcută şi ochi negri, catifelaţi, ochi parcă anume făcuţi să pătrundă dincolo de ceea ce puteau să vadă oamenii obişnuiţi. Baldovin, zgomotos, îşi îmbrăţişa nepoata, o sărută pe amîndoi obrajii, îi spuse că era mîndru de ea, o domnişoară atît de distinsă, apoi îl strigă pe tînărul lui tovarăş, care făcuse deja cîţiva paşi, depăşindu-i, şi acum, oprit, aştepta : Geo, vino aici ! Vino, domnule, să ţi-o prezint pe frumoasa mea nepoată ! Tînărul, numit de Baldovin Geo, se apropie şovăind, mişcîndu-se cu oarecare lene în bluza şi pantalonii lui de doc gri. După felul cum era îmbrăcat, arata ca un muncitor ce se întorcea de la lucru, un zugrav sau un electrician, gîndi Iustin, rămas la spatele lui Flori, la un pas distanţă de ea. Doar geanta tinerelului, atîrnată de umăr, o geantă din piele cu fermoarele lucioase, şi pipa care i se zărea în buzunarul de la piept ar fi putut contrazice profesiile la care se oprise el. Tînărul se aplecă şi-i sărută mîna, spunîndu-şi numele : Geo Alexa...

Ce spui, Geo ? întrebă Baldovin. Ce spui de un asemenea cap ?... Portret pentru expoziţiile de la Roma sau de la Paris, nu ?... Gata, Flori, trebuie neapărat să-ţi facem nu un

portret, dragă, ci mai multe, o astfel de frumuseţe nu poate exista fără ca pictura să profite... Noi ţi le vom face... Eu şi tînărul meu prieten, un talent rar... Douăzeci şi şase de ani, aproape un necunoscut, dar într-un deceniu, pariez... sînt sigur, ne va întrece pe toţi, ne va băga pe cîte unu în buzuarul lui de la spate, he, he...

Exageraţi, spuse Alexa.

Nu exagerez deloc, e un adevăr care se va confirma, mai spuse el, apoi o întrebă pe Flori dacă era singură. Zăpăcită de vorbele unchiului ei şi de mulţimea din jur, uitase să-1 prezinte pe Iustin.

A, nu, spuse ea răsucindu-se încet şi retrăgîndu-se lîngă Iustin. Prietenul meu... Unchiul meu şi domnul...

Iustin dădu mîna cu cei doi, mai întîi cu Baldovin, apoi cu Alexa, fără să-şi spună numele şi se retrase alături de Flori.

Şi ce faceţi ? Vă plimbaţi ? întrebă Baldovin. Din felul în care vorbea şi din gesturile lui, Iustin băgă de seamă că unchiul lui Flori era puţin ameţit, probabil că tocmai ieşise dintr-un restaurant. îi luceau ochii ca în febră şi vocea îi era nesigură. Nu, lui Iustin nu-i plăcea acest unchi bărbos şi cam grosolan. Bluza lui, peste pantalonii ca nişte burlane, era şifonată peste tot şi împrăştia în jur un puternic miros de sudoare şi tutun. Vă plimbaţi ? mai întrebă el.

Am văzut un film, răspunse Flori.

Da, într-o asemenea seară dementă nu se stă în casa, spuse Baldovin. Dar mama, mama ce mai face ?... N-am mai fost cam demult pe la voi.

Ce ştii aceea face, răspunse Flori.

Perfect, înseamnă că toate sînt în regulă, sînt O.K., spuse el rîzînd, în timp ce cu ochii îl măsura pe Iustin. Ce-ar fi să ne însoţiţi într-o vizită... Nu vă ţin mult... Beţi şi voi o cafea şi plecaţi... Noi vom mai rămîne- acolo, ehe, he, he... De acord ? Gata... şi este şi aproape, în blocul ăsta, mai adăugă el întinzînd o mînă către unul din blocurile turn, care striveau mica piaţă din centrul oraşului.

Porniră toţi patru. Iustin, enervat de această întîlnire, încercă de cîteva ori să-i facă un semn lui Flori că nu voia să piardă timpul cu trăncăneala lui Baldovin, însă nu reuşi, ea continua să discute cu pictorul, care începuse s-o chestioneze din nou despre cum se descurca la serviciu, despre să-

nătatea mamei şi despre o mătuşă ţicnită, Marta, care murise nu demult. în holul blocului, Baldovin îi anunţă că doamna la care mergeau, o femeie distinsă, se măritase cu un pian, iar pe el îl achiziţionase ca amant.

Cîteva clipe mai tîrziu, intrau într-un apartament de la primul etaj, primiţi de o femeie între două vîrste, înfăşurată într-un capot azuriu, al cărei păr bogat, vopsit acaju, nu reuşea să reducă din lungimea feţei ei cu obrajii traşi, palizi, cu buze leneşe şi ochi încercănaţi, plutind într-un fel de tristeţe voluptoasă ce i se potrivea cu trupul înalt, planturos. Baldovin o îmbrăţişa, sărutîndu-o pe obraji de mai multe ori, apoi îi prezentă pe ceilalţi. Nepoata lui, ca un crin îmbobocit, care îi era cunoscută, prietenul despre care îi mai vorbise el, un talent uriaş, găzduit în atelierul său, şi, în sfîrşit, domnul... şi arătă spre Iustin, în timp ce se cufunda comod într-un fotoliu. Gazda îi invită să se aşeze, zîmbind, parcă mîndră de dinţii săi neobişnuit de lungi şi strălucitori. Iustin privea în jur stingherit, enervat, întrebîndu-se ce căuta el la această pianistă, deşi încăperea nu-i displăcea. Nimic nu era de prisos acolo, dovedindu-se astfel că doamna care se măritase cu pianul, cum spusese Baldovin, nu avea obsesia lucrurilor, a îngrămădirii lor ca într-un bazar. Pe pereţi atîrnau cîteva tablouri bune, printre care şi un portret al gazdei, probabil toate semnate de Baldovin, o măsuţă, o canapea şi două fotolii, în tapiserie asortată cu mocheta portocalie, iar într-un colţ, spre fereastră, o pianină, pe pare un taur înfuriat se năpustea cu tot bronzul sau vechi să ia aerul în coarne. Mirosea plăcut a cafea şi gazda, aprinzîndu-şi o ţigară, îi spuse lui Baldovin că pregătise deja totul, conform telefonului primit. Pictorul îşi întinse picioarele lungi şi umplu încăperea cu rîsul şi cu vorbele sale de bas : Acum, buzduganul din poveste, aruncat în uşă să anunţe sosirea zmeului, este telefonul. Ţîrrr... ţîrrr.. şi gata, o avertizezi pe doamnă, he, he... să-i facă vînt amantului, să-şi aranjeze cît de cît coafura, să pună ibricul pe aragaz... Aurora, draga mea, eşti o comoară ! Abia am ţîrîit, şi tu, gata... Aşa-i ? Dacă îi serveşti cavalerului tău, chiar acum, o cafea naturală, cum ştii tu s-o faci, te trimit în voiaj la Paris... Ha, ha, întinsă pe pînză, în ulei, în ramă aurită..., ochii tăi melancolici, languroşi, îi va băga în boală pînă şi pe nenorociţii ăia de homosexuali... Ţi-o jur !... O cafea şi un păhărel de

coniac pentru cavalerul tău cu lancea ruptă şi coiful spart!... Şi pentru tinerii ăştia minunaţi...

Ţi-am spus, George, totul este gata, răspunse ea. Mai trase un fum, strivi ţigara în scrumieră şi dispăru în bucătărie, în uma ei, Baldovin deveni euforic : Ce suflet de pus pe rană, ce pianistă desăvîrşită !... Eu am fost nenorocul vieţii ei, unicul şi marele ei nenoroc... Un nenorocit de pictor, care a mers din chix în chix... Ochii mei, de cînd s-au simţit pictori, n-au văzut netrebnicii decît flori, arbori, case . triste, singuratice, turle de biserici, naturi moarte... şi he, he..., mai ales asta, femei vii... Cum să fi expus eu nudurile mele, în tinereţea mea ? Ar fi fost pornografie, ar fi zdruncinat morala proletară, ha, ha... Pe atunci mergeau bine ciobănaşii lui Grigorescu, cu tranzistoare de gît, colectivistele rîzînd cu gurile pînă la urechi, tractoarele, coşurile uzinelor cu fumurile lor ca nişte steaguri... Noroc de Aurora, în fiecare seară intram la ea, mă întindeam ca un cîine pe covor, la picioarele ei, rugînd-o să-mi cînte la pian... Orice, orice era bun, mă amorţea, mă...

Ce poveşti mai inventezi, George ? întrebă gazda, care tocmai îşi făcuse apariţia cu tava în mîini. Ce poveşti, dragule...

Atenţie, Flori! spuse Baldovin. Atenţie ! Ai auzit cum îşi numeşte nenorocul ? Dragule... Mare lucru ca o femeie să nu-şi mai poată scoate din suflet un cavaler ca mine, cu lancea ruptă-n patru şi platoşa ferfeniţă !... Nu doar să-l suporte, să-l tolereze, ci chiar să-l iubească... Ai înţeles, Flori ?„.

Flori dădu din cap. Părea şi ea destul de stingherită. Spuse : Am înţeles...

Aşa, să ţii minte ! o mai îndemnă el.

Luară toţi cîte o ceaşcă de cafea. Baldovin începu să soarbă zgomotos, îi sărută mîna pianistei pentru excelenta fiertură, care avea să-i mai biciuiască nervii lui vlăguiţi, să mai dea nişte pinteni gloabei, şi ea îşi trecu tandră degetele prin părul lui sur şi lăţos, cerîndu-i explicaţii, unde băuse, pe unde hoinărise ?...

Să-ţi explic ? întrebă el. Am oroare de cuvîntul ăsta... şi de altele, încă de vreo duzină de cuvinte care, într-o vreme, mă năpădeau şi în somn ca nişte muşte scîrboase, de toamnă... Nici în patru ochi nu-ţi dau explicaţii, ştii bine, iar tu mi le ceri cu atîţia martori ? !...

Iustin nu mai privi la Baldovin, omul îl călca pe nervi. îşi opri ochii asupra lui Alexa. Tînărul avea totuşi un profil delicat şi un aer de om care gîndea. Nu scosese nici o vorbă, stătuse şi el tăcut, înregistrînd cu o oarecare indiferenţă vorbele lui Baldovin. La un moment dat, îl surprinse examinînd-o pe Flori. Ochii lui catifelaţi se plimbau acum leneşi pe braţele fetei. încet, îi coborî spre genunchi, apoi, ca şi cum ar fi uitat să vadă ceva cu totul deosebit, îi înălţă spre faţa ei. Privirea lui Alexa avea un fel de lene impertinentă, aproape neruşinată, care ascundea în sine cine ştie ce pericol. Iustin puse ceaşca pe măsuţă şi se aplecă la urechea lui Flori, îi spuse că era vremea să plece.

O, secrete ! îl admonesta Baldovin. Pardon, aici nu se permite... Cine intră aici nu poartă nici o îmbrăcăminte pe suflet, nici măcar un slip...

Trebuie să plecăm, explică Flori. Ne cerem scuze, dar...

Nici un dar, replică Baldovin. încă zece minute şi vă eliberez. Te văd aşa de rar... Aşa-i, Aurora, aşa-i că-i frumoasă nepoata mea ?... Dacă am avea şi noi concursuri de frumuseţe, ca golanii ăia de americani, sigur că Flori ar deveni o miss... Uite ce triunghi delicat are, ce năsuc, ce ochişori., şi părul ăsta scurt* *bubby,.. Cum* naiba se spune la voi în Ardeal ?... Iar am uitat...

Bubbykopf, spuse Aurora,, rîzînd cu un fel de gîlgîit adînc, tainic. Lasă fata în pace* nu schimba vorba, mai spuse ea, ai lucrat ceva astăzi ?...

îngerul meu păzitor, asta eşti, spuse Baldovin. Dacă nu erai tu, să mai tragi hăţul, gloaba adormea de tot în ham... Sigur că am lucrat... Vreau să-i omor pe toţi cu expoziţia mea... A treia personală, Flori, fetiţo, numai trei într-o viaţă de jumătate de secol... Ce mai, sînt un leneş, trîntorul stupului de artişti, ha, ha... Dar azi am avut un spor nebun, totul a mers ca de la sine* nici o opinteală, nici un fir de păr smuls din barbă... A fost O.K. şi acum, la sfîrşitui zilei, mi-am permis un păhăruţ... Să confirme şi Geo, a fost martor... Pe el trebuie să-1 crezi, nu-i un oarecare... Pictorii îi ştii şi tu cum sînt, cam hahalere, cam ignoranţi... mai ales ignoranţi... Fac din două linii un portret şi, cînd să-1 semneze, încep să transpire... Ce mai, ai un exemplu în faţa ta, scumpă Aurora... He, he, există aici, ia oraşul nostru, un pictor mare... adică socotit mare... Ştiţi ce face în fiecare

seară omul ăsta ?... Cum începe emisiunea la televizor, se așează în fotoliu și nu se mișcă de acolo pînă nu aude urarea crainicei, noapte bună, stimaţi telespectatori... Şi se culcă, adoarme mulţumit, plin de sine, ca ostaşul care a învins într-o bătălie... Ăsta-i sedativul lui, diazepamul marelui pictor, unicul său izvor de la care bea lacom, ha, ha... întreaga cultură... Să confirme şi Geo dacă mint !... Geo !... Altă şcoală, altă generaţie !... îl vedeţi, e tobă de filozofie, cu mult deasupra unora cu titluri universitare, care nu deschid gura decît cu hîrtia în faţă...

Deci, ai lucrat, spuse Aurora, cînd el se opri.

Sigur, comoara mea, răspunse Baldovin. Comoara mea !... Asta eşti... Auzi, Flori... Mulţi tîmpiţi se întreabă, ce e, domnule, cu Baldovin şi cu pianista lui, compozitoarea aia cu părul roşcat ?... De ce nu se mai căsătoresc ? De ce nu trăiesc şi ei în aceeaşi casa ? Ce tot întind ăştia macaroana ?... Tembelii, habar n-au ce e cu noi... Aşa, despărţiţi cu spaţiul iocativ, cu buletinele de identitate, noi putem trăi altfel decît ei, ca la începutul tinereţii noastre, într-o veşnică dragoste, exact ca atunci, fiecare întîlnire e aşteptată cu nerăbdare, cu patimă... Şi mai e ceva, ceva la fel de important, nevoia de singurătate, amîndoi tînjim după clipele cînd fiecare rămîne singur... Altfel de unde imaginaţie, de unde atî-tea gînduri, dacă n-ar fi singurătatea ?... Ei, la bătrîneţe, cînd începe să-ţi fie frică să mai rămîi singur chiar şi la closet, vom vedea noi ce facem... Eşti şi dumneata de acord, domnule ? Sau nu ?... Mă priveşti cam pieziş... îmi pare rău, zău... Nu pentru mine sau pentru dumneata, nu... Pentru Flori îmi pare rău...

Sînt de acord cu tot ce aţi spus, se apără Iustin. Absolut de acord, însă sînt cam obosit...

Obosit la anii dumitale ? întrebă Baldovin. Ha, ha, cum obosit, nu înţeleg ? Aurora, cum eram eu la vîrsta lui, spune-i!...

Un zmeu, răspunse Aurora. Un balaur...

Exagerezi, Aurora, continuă Baîdovin. Dar nu eram nici chiar aşa de moale, ca o cîrpă... Iartă-mă, domnule, nici nu ţi-am reţinut numele...

Iustin simţi, deodată, cum i se umezesc palmele. Căută să se stăpînească şi să-i facă lui Baldovin pe plac. Acesta, cînd

272

îi auzi numele, începu să-şi scarpin e barba : Rudă cu academicianul Gheorghianu ?...

Nepot, preciza Iustin.

Aha ! făcu Baldovin. în afară de barba pe care continua să şi-o chinuie, Iustin nu desluşi nici un alt semn la celălalt. Faţa lui mare, conturată greoi, rămase neschimbată, stăpînită de un zîmbet zeflemitor : Student, nu ? mai întrebă el.

La medicină, răspunse Iustin, gata să explodeze.

O meserie cam ingrată, continuă Baldovin. Pe dinafară alb imaculat, dar dincolo... veşnicul contact cu moartea şi cu suferinţele care murdăresc totul... îţi urez succes !... Şi se răsuci brusc spre gazdă : Aurora, cîntă-ne tu cîntecul acela vechi... Stai, stai să-mi amintesc... Nu mi l-ai mai cîntat de ani de zile... Parcă aşa sună... Nuşa, cînd samovarul se încingea... Nuşa... tra-la-la-la...

Mai tîrziu, spuse ea. Mai tîrziu, George...

Flori se ridică. Acum chiar trebuiau să plece^ Unchiul nu se mai opuse. Fata dădu mîna cu gazda, se lăsă sărutată de Baldovin, apoi se opri o clipă în dreptul lui Alexa. Acesta se înclină uşor şi-i sărută mîna, spunîndu-i că îi făcuse o *" mare plăcere să o cunoască pe nepoata maestrului Baldovin.

In stradă, Flori îl întrebă dacă îi plăcuse unchiul ei şi el îi răspunse dînd din cap. Pe urmă, ea mai adăugă : Şi tînărul acela, Alexa, pare un tip interesant...

N-am băgat de seamă, îi răspunse Iustin. Nu ştiu cum ai putut tu să ajungi la o asemenea concluzie, cînd omul n-a scos mai mult de cinci vorbe...

Aşa, în general, spuse ea, luîndu-1 la braţ şi lipindu-se de el.

Flori, o mai întrebă Iustin, mă iubeşti, oare, cu adevărat ?

O, prostuţule, ştii că nu-mi plac astfel de întrebări, îi răspunse ea. Să nu le mai pui, auzi ?

Cum să-ţi spun ? începu Iustin.

Nu-mi mai spune nimic ! îl opri ea. Şi se înălţă pe vîrfuri, spre gura lui. îl sărută nebuneşte, strîngîndu-1 cu amîndouă braţele, fără să-i pese de ochii celor care treceau pe lîngă ei.

Capitolul VII

1

Absentase cam mult de la practica de vară şi profesorul Pahopol, abia întors din concediu, îl şi chemase Ia ordine. Chirurgul îi arătase de astă dată o faţă complet opusă celei pe care Iustin o cunoscuse în afara clinicii. în locul omului care îl primise cu o sobrietate blîndă, îngăduitoare, atunci cînd îi adusese invitaţia de la bunica sa, întîlnise acum un tip extrem de dur. îl luase la rost de la primele cuvinte : Ascultă, tinere, ţi-ai închipuit că aici este ca la stadion sau ca la restaurant, să intri şi să pleci cînd îţi vine cheful?... M-ai rugat să efectuezi practica în această clinică, nu ?..;"■ Am admis şi ţi-am atras atenţia de la început că aici este disciplină, însă, spre deziluzia mea, constat că am de-a face cu un individ total neserios... Sigur, am auzit... sînt şi eu informat..., carnetul dumitale de student străluceşte... numai note de zece, aşa-i ?... Iustin îl aprobase dînd dia cap, nu bănuise unde dorea Pahopol să ajungă. Profesorul continuase : Un astfel de carnet nu-mi spune mare lucru, o diplomă de medic nu înseamnă, automat, şi un medic, adică ceea ce înţeleg eu pria acest cuvînt... încep să mă îndoiesc pînă şi da obiectivitatea celor care ţi-au dat notele... Ultimele cuvinte le primise ca pe o palmă. Nu fusese în stare să-i răspundă şi celălalt ridică tonul: Explică-te, omule, de ce ai lipsit ?... Aici e ordine..., o ordine mai afurisită ca la cazarmă, altfel

nu se poate, lucrăm pe oameni, nu facem şuruburi... Ordine care trebuie să-ţi intre în sînge de la început, dacă vrei să faci ceva... Parcă spuneai că doreşti să ajungi chirurg, nu ?... Păi, tovarăşele, tovarăşele, aşa nu vei avea spor..., meseria asta este afurisită, elimină repede rebuturile, cîrpacii se demască singuri, înţelegi ?... Nu reuşesc decît cei care ajung să-şi domine fiinţa, să se învingă mereu pe ei înşişi... Şi, mai ales, la vîrsta dumitale, nu sînt admise pauzele... pauzele astea de vegetare... Repet, aşa cum văd eu lucrurile, sînt nevoit să pun la îndoială chiar şi notele pe care le ai în carnet... Aici reuşise, totuşi, să deschidă gura, insinuarea lui Pahopol îl revoltase nespus : Am muncit mult pentru fiecare examen şi aş fi cumplit de nefericit să ştiu că mi s-a dat măcar o sutime de punct în plus pentru că sînt fiul cutăruia sau nepotul nu ştiu cui. Profesorul îl repezise de-a dreptul furios : N-are rost să discutăm aici cine-i familia dumitale, nu..., aici eşti un student practicant şi ai nişte obligaţii precise, atît, nu mă interesează cine îţi sînt părinţii, bunicii... Să ştii, nu-ţi semnez nimic, consider eă nici n-ai trecut prin clinica mea... Totuşi, ferice-şte-ma eu o explicaţie de ce ai absentat?... Cîteva clipe, omul de la birou, îmbrăcat în halat alb, cu privirea aspră, luase chipul celui pe care el, Iustin, îl văzuse la prînzul acela din casa bunicilor şi părinţilor săi. Fusese gata să-i povestească tot. Poate i-ar fi vorbit aşa cum îi vorbise lui Flori, cînd o întîlnise prima dată, însă Pahopol îşi pierduse răbdarea şi el, intrat în panică, îi răspunsese : Aş putea să însoţesc pe tovarăşii medici în gărzile de noapte şi, bineînţeles, să fiu prezent în clinică şi ziua. Astfel aş recupera totul, dacă dumneavoastră... Pe faţa lui Pahopol nu apăruse nici un semn de îngăduinţă : Asalturi, bătălii de o clipă... Poate sînt bune, poate îşi au rostul lor, dar nu aici, tinere... în sfîrşit, vom v^îea. Acum poţi să pleci, am terminat... Ieşise din cabinetul profesorului dezarmat, fusese sigur că acesta nu-i va satisface rugămintea, însă, după terminarea vizitei, unul dintre asistenţii săi îl anunţă că în noaptea următoare trebuia să-1 însoţească în gardă. De atunci făcuse mai multe gărzi de noapte. Intra în clinică seara şi ieşea a doua zi, spre prînz. îndeplinea cu rîvnă tot ce îi cereau medicii de gardă, bănuind că profesorul le indicase să nu-1 menajeze deloc. Nu se simţise umilit nici chiar în noaptea cînd unul dintre ei, aflînd că era nepotul academicianului Gheorghianu,

îl trimisese să schimbe bazinetele unor pacienţi imobilizaţi la pat... Ar fi fost în stare să măture şi sa spele pe jos, numai să cîştige încrederea profesorului Pahopol.

Trecuse astfel prin nopţi în care nu dormise aproape de loc, însă ceea ce îl obosise cu adevărat fusese contactul direct cu suferinţa umană. Oboseala adunată în el era mai degrabă una psihică decît fizică. Descoperise că, mai ales noaptea, această suferinţă căpăta dimensiunile ei reale, ca şi cum întunericul ce învăluia clinica ar fi amplificat gemetele celor treziţi din anestezie, neliniştile pacienţilor ce aşteptau să fie duşi pe masa de operaţie sau deznădejdile celorlalţi, care simţeau că, orice ar fi făcut medicii, nu mai aveau nici o scăpare. Copleşiţi de durere şi de teamă, mai toţi se comportau la fel. Observase că acolo nimic nu mai conta în afară de tăria fiecăruia dintre pacienţi. Odată instalat pe unul dintre paturile clinicii, omul respectiv îşi pierdea parcă identitatea, frica i-o pulveriza repede. Intîlnise însă şi guri rămase închise, fără nici un scîncet chiar în momentele de maximă durere, singurele semne ale suferinţei fiind doar pumnii şi dinţii lor, strînşi, feţele crispate, frunţile şiroind de sudoare. In faţa lor, Iustin se trezise de multe ori întrebîndu-se dacă aceştia erau cei care reuşeau cu adevărat să-şi domine fiinţa, să se învingă pe ei înşişi, cum îi spusese profesorul Pahopol. Niciodată nu ajunsese la un răspuns clar, simţise totdeauna că ceva îi scăpa, că unei certitudini îi urma mereu o îndoială. Nu putea să uite cum admirase curajul unui bărbat care, pe masa de operaţie, înainte de-a adormi, făcuse tot felul de glume. îl urmărise o noapte întreagă şi după ce efectul anesteziei încetase şi fusese cuprins de dureri. Nu-şi pierduse nici acum curajul, rămăsese acelaşi, ca înainte de operaţie. Dar, interesîndu-se cine era, Iustin află că fusese adus direct de la penitenciar, unde îşi ispăşea o pedeapsă pentru o faptă oribila. Atunci ce rost mai avea tăria unui astfel de om ? Reuşise să-şi domine fiinţa în faţa unei dureri greu de suportat, însă, mai înainte, acelaşi ins, dezlănţuit ca o fiară, provocase altora o suferinţă şi mai mare. Uluit, constatase încă o dată cît de imprevizibilă este fiinţa umană. Poate că întîmplarea aceasta, petrecută chiar în prima lui noapte de gardă, declanşase în el alte întrebări, amestecîndu-se cu cele mai vechi, cărora nu le găsise nici un răspuns. Plecau de la un geamăt, de la o lacrimă descoperită pe obrazul vreunui pacient sau

de la cine ştie ce cuvînt auzit prin saloane, ca să ajungă apoi repede la propria sa fiinţă. Cum s-ar fi comportat el într-un astfel de moment ? Ar fi rămas cu gura închisă, cu pumnii strînşi, sau s-ar fi văitat continuu, ca un neputincios ? Şi pînă unde puteau ajunge voinţa şi durerea omului, ce prag trebuia să fie trecut, după care venea prăbuşirea sau salvarea ?... O întrebare năştea în el alte întrebări. Fusese asemenea unui rătăcit printr-o pădure, unde toate drumurile duceau undeva şi nicăieri. Uneori se imaginase ajuns medic. în astfel de închipuiri Flori devenea pacienta lui. O fiinţă uşoară şi graţioasă, un chip ca de copil ce încremenise într-un fel de mirare, neştiind ce se petrece cu fiinţa sa. O salvase mereu şi de fiecare dată răspunsul ei de mulţumire era acel surîs, ca şi cum s-ar fi pregătit să sufle asupra unei flori, să-i împrăştie petalele. In asemenea momente, în chip ciudat, în locul bucuriei simţea teama.

într-una din acele zile, după-amiază, cînd tocmai se pregătea să plece la întîlnirea fixată de Flori, o auzi pe bunică-sa vorbind cu cineva la telefon. Da, drăguţă, spunea Cati Gheorghianu, acum ai noroc, s-a trezit..., îl chem la telefon imediat...

Cine mă caută ? întrebă el, în timp ce îşi lega cravata.

Nu ştiu, îi răspunse bunica. Este o fiinţă care nu prea are obiceiul să se recomande... Te-a mai sunat o dată, dar n-am vrut să te trezesc...

înţelese că era Flori. O ocoli pe Cati Gheorghianu şi se îndreptă spre telefon. O nelinişte vagă pusese deja stăpînire pe el în clipa în care ridică receptorul. Apoi o auzi : Iustin, astăzi nu ne mai putem întîlni. Nici mîine, nici poimîne... Nu atît cuvintele îl îngheţară, cît felul cum fuseseră pronunţate, vocea ei, de nerecunoscut, rece, aproape silnică, de parcă ar fi îndeplinit o sarcină extrem de neplăcută. Se răsuci spre interiorul sufrageriei, sperînd că bunică-sa plecase. Dar Cati Gheorghianu se aşezase la masă şi acum îşi aprindea ţigara. Prezenţa ei, într-un asemenea moment, îl stingherea peste măsură. Cîte nu ar fi vrut să-i spună acum lui Flori ! De ce acest joc de-a baba-oarba ? De ce contramanda mereu întîlnirile lor ? I se întîmplase ceva neplăcut ? Sau, poate, pictorul acela, căţeluşul unchiului ei, începuse să le încurce viaţa ?... îi răspunse după o lungă pauza : Te ascult... Ea începu să rîdă : Numai atît ai de spus ? înseamnă că nu eşti

supărat. Perfect... Ştii, Iustin, în clipa asta sînt fericita că înţelegi, că nu te superi iar. Aşa-i ?... Aşa-i că eşti şi tu fericit ?...

Sînt cum sînt, spuse Iustin şi, în aceeaşi clipă, receptorul se umplu iar cu rîsul ei : Un răspuns de excepţie, iubitule, genial... Numai dacă ştii într-adevăr cum eşti... Iată, eu n-aş putea să am curajul să spun cum sînt..., ce sînt... Cred că nici nu mă cunosc. Nu, n-aş putea pronunţa nici două cuvinte despre asta. Deci, nici astăzi, nici mîine, nici poimîne...

Dar cînd ? întrebă el exasperat.

Nu ştiu, răspunse Flori. Ceea ce ştiu este că mîine plec prin ţară cu un grup de turişti... Nu fi neliniştit, nu sînt străini, ci localnici, şi mai toţi bătrîni...

Nu-i bine, o opri el.

Ce nu-i bine, Iustin ?, se miră Flori. După cum vorbeşti, s-ar părea că ai iar la spate un înger păzitor... Cine-i, mama sau bunica ?...

Nimefli, răspunse el.

Minţi, continuă Flori. Eu simt totul, dragul meu. Am un fel de radar, ha, ha... Radarul meu, care niciodată nu mă înşală... Presimt dinainte şi bucuriile şi nenorocirile...

Nu o mai lăsă să vorbească, o întrebă din nou : Cînd ?...

Deocamdată rămîne valabil ce ţi-am comunicat, răspunse ea. Nici mîine, nici poimîine... Şi sa nu mă cauţi, te rog... Vorbea acum cu aceeaşi silă de la început: Ai înţeles ? Gata, te-am reţinut prea mult...

N-o mai auzi, legătura se întrerupsese. O clipă se gîndi să formeze numărul ei, dar prezenţa bunicii sale îl făcu să renunţe.

Ai necazuri ? îl întrebă ea. -

Nu, răspunse el. Ce necazuri aş putea să am ?... .

Nu eşti sincer, Iustin, continuă Cati Gheorghianu. Ai început să-mi ascunzi unele lucruri...

Este firesc, bunică, spuse el. Parcă tu nu ai micile tale secrete, pe care le ţii numai pentru tine... Şi tata le are, şi mama... S-ar putea altfel ?...

Răspunsul lui o derută pe Cati Gheorghianu, bătrîna simţea tot mai mult că autoritatea ei asupra nepotului său era pe cale să dispară. îi spuse : Totuşi, cine este fata asta care te face să suferi ?... Nu, nu protesta, te cunosc, Iustin,

tu nu te poţi ascunde, te trădezi repede, dragul meu... De o bună bucată de vreme, ai un comportament cam ciudat... Şi tăcerile pot fi uneori obraznice... Nu-mi răspunzi?...

Nu am ce, spuse el, gata să se retragă în camera lui.

Te rog, aşază-te pe scaun ! îi ceru ea.

Nu se aşeză. Sprijinit de marginea mesei, îşi aprinse o ţigară, observînd cum mîinile bunicii lui începuseră să tremure. Ce dorea de la el ? Să-i spună că tăcerile lui nu erau obraznice, dar că se simţea tot mai des ca un străin în această casă ? Că ideea de a-i părăsi îşi face mereu loc în sufletul lui ? Că dacă Flori i-ar spune, hai, vino la noi, ar pleca de îndată ?... Dar, oare, nu se juca el cu aceste gîn-duri, nu visa cu ochii deschişi ?... Nu, nu putea să-i mărturisească asemenea lucruri, nu avea pe ce să se sprijine... O, dacă Flori ar... Nu-şi mai continuă gîndul, Cati Gheorghianu îl aduse din nou la realitate : încerc să te înţeleg, Iustin. Dragoste, da... am trăit şi eu acest sentiment, însă nu mi-am pierdut firea, n-am căutat să înlătur din sufletul meu părinţii, bunicii... Te-am întrebat cine este, fiindcă niciodată nu strică:un sfat în plus. O femeie rea poate distruge un bărbat ca tine...

Rea ? ! spuse el enervat. De unde ştii că este rea ?... N-o cunoşti şi n-ai dreptul să...

Aşteaptă, îl întrerupse Cati Gheorghianu. Aşteaptă să-mi termin vorba. Da, am spus rea... E o presupunere. Poate că este o fiinţă minunată... Crede-mă, Iustin, aş fi nespus de fericită, să.fie o astfel de fiinţă... însă, la vîrsta ta, rtu-i încă momentul să-ţi pur o problemă atît de gravă cum este mariajul... Nu, ii încă experienţă, o situaţie... Căsnicia nu înseamnă numai, dragoste..........

Sfaturile ei începură să-1 irite. La un moment dat, uitîndu-se la. ceasul de la mînă, îi spuse: Iartă-mă, dar trebuie să plec, vreau să fiu înaintea profesorului în clinică. La noapte, voi lipsi din nou, sînt iar de gardă...

Cati Gheorghianu nu-i mai răspunse. Pur şi simplu încremenise pe scaun. Felul cum o oprise «epotul ei îi dovedea că el o ignoră. Niciodată nu îndrăznise s-o înfrunte astfel. Descoperise acum nu doar o opoziţie, pe care ar fi putut-o trece cu vederea, ci un real dispreţ. Puţin mai tîrziu, cînd îl văzut gata de plecare, îi spuse totuşi: Să nu regreţi, dragul meu...

Nu, nu era o ameninţare, îşi spuse el ajuns în stradă. Ea îi dorea binele, numai că era binele aşa cum îl concepea mintea ei, un bine care, pentru el, putea să fie rău... Apoi nu se mai gîndi la Cati Gheorghianu, bunica lui nu mai însemna cine ştie ce faţă de Flori... Se trezi repetîndu-i cuvintele : Nici mîine, nici poimîne... Le repeta cu un fel de disperare, încercînd să le desluşească adevăratul înţeles. Dar nu era, oare, limpede ?... Aveau să nu se mai întîlnească mai multe zile în şir... Iată că era posibil orice, oricînd... Cine ar fi crezut ?... în ultima vreme fuseseră mereu împreună şi nu existase nici un semn, oricît de mărunt, care să-i fi anunţat cuvintele ei, auzite acum la telefon. Trăise într-o continuă şi imensă bucurie şi acum, dintr-o dată, acele cuvinte îi clătinau toate certitudinile născute din dragostea lui.

Cînd introduse fisa şi ridică receptorul, formînd numărul, era hotărît să-şi apere cu orice preţ această dragoste. O auzi întrebînd cine era la telefon şi atîrnă repede receptorul în furcă. Dorinţa de a o vedea nu mai putea fi oprită. Alergă spre staţia de tramvai stăpînit nu numai de acest sentiment, ci şi de ceva mult mai important. Era ca şi cum drumul pe care pornise i-ar fi hotărît soarta.

2

Flori, oare mă mai iubeşti ? întrebă Iustin. Erau primele lui cuvinte de cînd intrase în camera ei. Vorbise pînă acum numai ea, el se mulţumise s-o asculte, suportase tăcut mica ei izbucnire de furie pentru că îi încălcase rugămintea, dovedindu-i astfel că nu avea încredere în ea. Dar cum ar fi putut el să-i respecte o asemenea rugăminte, care îl umilise atît de mult ? Mai spune : Aştept răspunsul... Nu cumva ai obosit, nu te-ai plictisit de...

îi acoperi gura cu palma : Iar începi ? Nu vreau să te mai aud vorbind astfel. Astăzi m-ai supărat destul... N-ai nici un motiv să te lamentezi aşa... Ce este cu tine ?...

Nu ştiu, răspunse el. Nu te-ai răzgîndit ? Vreau să ştiu...

La ce să mă răzgîndesc ? întrebă Flori.

La planurile noastre, spuse el.

O auzi oftînd : Mereu grav, mereu disecînd firul în patru. Ţi-am mai spus că aşa nu-mi placi... Planuri, proiecte, £ind cine ştie ce surpriză ne va aduce ziua de mîine... Să-ţi Spun o poveste ? Una pe care am auzit-o de sute de ori în copilăria mea...

Simţea că se eschivează. îl respingea bagatelizînd acum totul. Aerul în jurul lui părea să se fi solidificat, parcă devenea tot mai greu şi—i apăsa umerii. Stinse ţigara în scrumiera, ridicînd privirea spre ea. Flori tocmai începuse din nou : Ştii ce cred despre tine, Iustin ? Că eşti un tip care îşi întinde singur fel de fel de capcane, mereu, mereu... De ce complici lucrurile, unde vrei să ajungi ?...

Ştii prea bine unde vreau să ajung, spuse el. Unde vreau să ajungem amîndoi... îşi aprinse altă ţigară : Oricîte piedici ar fi în calea noastră, le vom înlătura numai dacă tu vei merge mereu cu mine, pînă la capăt... Iţi repet, Flori, îi pot părăsi oricînd... Voi munci pe brînci să-începe să-mi fie frică de tine, îl întrerupse ea pe neaşteptate. Cred că este aceeaşi frică pe care a trăit-o mama în faţa tatălui meu... Nu ştiu cum să-ţi explic... Te laşi pradă unui eroism inutil... întinse mîinile spre el şi-1 mîngîie uşor pe obraji: Cum îţi închipui că ai să poţi hotărî peste voinţa părinţilor tăi ?... Cum poţi fi atît de naiv să-ţi imagiaezi că vei ajunge să te desparţi de ei ?... Şi, dacă ai încerca, eu aş fi prima care m-aş opune...

Iată că rostise un adevăr pe care îl presimţea de multă vreme în privirea ei. O întrebă : Ce să înţeleg prin asta, Flori ?...

Că nu vreau să te fac duşmanul părinţilor şi bunicilor tăi, răspunse ea. Că nu doresc să ajungem personajele unei piese proaste, care ar alimenta o vreme bîrfa acestui oraş. Că nu vreau să-ţi ratez cariera pentru care te pregăteşti... Să merg mai departe ?...

Iustin nu-i răspunse, era prea copleşit de vorbele ei. Flori continuă : Te-ai îndrăgostit de mine şi, din nefericire, ai descoperit o poveste urîtă şi ţi-ai pierdut încrederea în oameni... Dar suspiciunea ta mă atinge şi pe mine, Iustin. Va veni şi timpul cînd vei începe să mă spionezi, să mă chinui

Flori!... începu el.

îi acoperi iar gura cu palma : Lasă-mă să termin ! Lucrurile acestea trebuia să ţi le spun odată... Tu n-ai nici un drept, Iustin, să priveşti cu neîncredere lumea din jurul tău, tu n-ai suferit ca mine, viaţa ta de pînă acum n-a cunoscut nici unul dintre seismele care mi-au străbătut mie existenţa... Eu, da... eu aş avea dreptul să mă uit la toţi cu neîncredere şi, totuşi, n-am trăit niciodată pustiirea acestui sentiment... Pentru că asta lasă în urma ei neîncredere în oamemi, pustiul, dragul meu... Poate am moştenit-o pe mama, credinţa ei că totdeauna există mai mulţi oameni buni decît răi... Da, să nu ţi se pară ciudat că tocmai una ca mine, lovită atît de greu, are o asemenea certitudine... Uneori o aud pe mama spunînd că tocmai suferinţa i-a întărit această certitudine... Te-am auzit de atîtea ori vorbind despre suferinţa: oamenilor internaţi în clinica în care faci practica. O suferinţă. atfoce, aşa ai numit-o de fiecare dată şi îmi închipui eă aşa este... Dar este restrînsă la cîteva zile, la cîteva săptămîni, Iustin, şi nu se poate compara cu intervenţiile chirurgicale făcute pe suflet, pe care le-a suportat mama, iar mai tîrziu eu... Asemenea plăgi se deschid cînd. nici nu bănuieşti...;: Şi, totuşi, ea a putut să le suporte şi să nu-şi piardă încrederea în semenii ei... Iar tu, tu ce faci ? Te lamentezi, n-ai încredere nici măcar în mine,.. îl mîngîie iar pe faţă şi Iustin îi privi ajtent ochii, ca şi cum ar fi vrut ca în clipa aceea să afle totul despre ea. Erau luminaţi de un zîmbet lăuntric, calm, ironic, detaşat... Ce era dincolo de lumina acestui zîmbet ? Fu gata să repete întrebarea nu numai în gînd, dar se auzi pronunţînd alte cuvinte : Parcă mereu, Flori..., parcă trecutul lor, colecţia asta de amintiri, ce ne-au lăsat-o ei moştenire, se interpune mereu între noi, ca o perdea de întuneric... Este singura mea teamă...

Să lăsăm timpul să împrăştie aceasta perdea, răspunse Flori. Cine ştie, poate avem noroc...

Timpul ? ! se miră el. Nu timpul, noi putem sfîşia această perdea blestemată... numai noi, cu mîinile noastre, cu dinţii noştri...

Răspunsul lui Flori fu un hohot de rîs : Te porţi ca un copil, Iustin... Sînt aici, lîngă tine, ce mai doreşti ?.» îi prinse mîinile în mîinile ei şi se ridică de pe pat, trăgîndu-l uşor spre ea : Acum, gata, trebuie să pleci. Mama poate veni dintr-o clipă în alta şi nu vreau să te găsească aici.

De ce ? întrebă el.

Cred că aşa e bine, spuse Flori.

Se ridică şi el. Ea continua să-i strîngă uşor mîinile cu degetele fierbinţi. O auzi : Acum, după ce-am risipit atîtea cuvinte, ce ne mai putem spune ?...

întrebarea venise ca un fulger şi el îşi ţipă în sinea lui : Nu.se poate! Nu va pleca aşa... Zăpăcit de propriile lui gînduri, spuse : De-ai şti cît te iubesc, Flori ! Mai mult decît îţi poţi închipui...

Taci ! spuse ea, lipindu-se pe neaşteptate de pieptul lui. îl săruta nebuneşte, cu un fel de disperare, strîngîndu-1 cu amîndouă braţele. Uluit de comportarea ei, încercă şi el să-i răspundă, dar Flori se desprinse deodată de trupul lui şi îl împinse spre uşă : Acum pleacă ! Te rog să pleci imediat.., Cînd mă voi întoarce, îţi voi telefona...

în stradă, în timp ce păşea grăbit, fără să ştie spre ce se îndrepta cu atîta grabă, avu senzaţia că se trezise dintr-un vis. Şi nici măcar nu-şi putea da seama dacă visul prin care trecuse îi întărise sau îi risipise speranţele. Oricum, te îndrepţi spre viitorul tău... Cine îi spusese asta ? îşi aminti brusc de Cesa. Da, cuvintele aparţineau scriitorului... Apoi se întrebă speriat: Cum adică, viitorul meu ?...

Un tramvai se apropia de staţie. Cînd strînse în palmă bara metalică, sprijinindu-se să se urce, încă mai continua să se întrebe.

3

La clinică, află că profesorul fusese chemat de acasă, în jurul orei paisprezece, pentru un caz de urgenţă, ceva cu totul deosebit, că operaţia, pe inimă, durase aproape cinci ore, şi acum, extenuat, se odihnea în cabinetul său. Toată lumea din clinică vorbea despre această operaţie ca despre o adevărată minune, pe care numai mîna lui Pahopol ar fi putut-o face. Primirea la Academie, ca membru corespondent, părea că îl revitalizase pe profesor. Evenimentul avusese loc cu cîteva zile în urmă şi, pînă acum, Iustin nu găsise nici un prilej să-1 felicite. De cîteva ori, cînd îl întîlnise pe culoarele

clinicii, privirea profesorului îl descurajase atît de mult, încît abia reuşise să-1 salute, plecîndu-şi de fiecare dată capul, îşi puse halatul în grabă, schimbă cîteva vorbe cu me-idicul de gardă, apoi ieşi în hol. Se întoarse din nou în cabinetul acestuia, dorind să afle cine fusese operat şi în ce consta dificultatea intervenţiei făcute de profesor. Medicul de gardă, care fusese mîna a doua la operaţie, îi relată cam în silă, în cuvinte puţine, că era vorba despre o malformaţie congenitală ce se agravase brusc şi cu atîta violenţă, încît moartea ar fi putut surveni în orice clipă, dacă nu s-ar fi intervenit. Cine era pacientul ? Un oarecare inginer, în vîrstă de treizeci şi una de ani, care avea o soţie frumoasă şi doi copii... Ascultîndu-1, Iustin se gîndi că, poate, pierduse cea mai strălucită lecţie de chirurgie pe care, practic, i-ar fi putut-o înfăţişa Pahopol. Terminînd, doctorul îşi umpluse din nou paharul cu apă minerală. Iustin constată că omul din faţa lui, în timpul cît îi vorbise, băuse aproape un litru de apă minerală. în locul paharului, luă acum o ceaşcă pe jumătate plină de cafea şi începu să soarbă zgomotos. Efortul prin care trecuse îi lăsase pe faţă urme vizibile de oboseală. Aprinzîndu-şi ţigara, mai spuse că al dracului se mai deshidrata în timpul operaţiilor, că transpiraţia era primul halat al tuturor chirurgilor... Nu-şi termină fraza, cînd cineva bătu in uşa.

Intră ! strigă medicul. Goli repede ceaşca de cafea şi-şi masă tîmplele. Cîteva clipe mai tîrziu, în cabinet apăru o femeie tînără, a cărei frumuseţe îl impresiona pe Iustin. îi salută fără nici o vorbă, aplecîndu-şi doar uşor capul, şi medicul o pofti să se aşeze pe scaunul din faţa mesei: Ei, gata-, spuse el. V-aţi liniştit ?... Soţul dumneavoastră este în afară de orice pericol...

Ea dădu iar din cap. Iustin înţelese că era soţia inginerului operat. Suferinţa şi spaima, încă întipărite pe faţa ei, parcă îi sporeau frumuseţea. Ochii ei dilataţi, ca şi cum ar fi vrut să cuprindă tot ce era în camera aceea, îi priveau miraţi, cu un fel de uluire blîndă, obosită.

Aşa mi-a spus şi profesorul..., începu ea.

Vedeţi ! spuse medicul. Ne va confirma pe amîndoi soţul dumneavoastră...

N-am îndrăznit să-1 rog pe tovarăşul profesor, vă rog pe dumneavoastră, spuse ea. Să-mi permiteţi să stau în noaptea asta lîngă soţul meu...

Nu, nu se poate, răspunse medicul. în camera de reanimare nu e permis... Veţi avea timp să staţi cu el, mai adaugă medicul, rîzînd. O viaţă întreagă, stimată doamnă...

Totuşi..., încercă ea să-1 convingă, însă medicul n-o lăsă să vorbească : Acum, cel mai bun lucru e să mergeţi acasă, sa vă culcaţi copiii, eventual să beţi un pahar de vin şi să dormiţi...

Un zîmbet trist apăru pe buzele ei pline : Dar mîine se va putea ?...

Vom discuta atunci, spuse medicul. Mergeţi şi vă odihniţi, veţi avea nevoie pe viitor de un plus de energie, ca să-1 înlocuiţi p; soţul dumneavoastră... în rest, totul este bine, chiar foarte bine...

Femeia se ridicase de pe scaun. îi salută cu acelaşi gest,, cu care intrase în cabinet, şi ieşi.

Mai este vreun pericol pentru soţul ei ? întrebă Iustin.

Celălalt îi răspunse după ce îşi aprinse altă ţigară : Cine ştie ? Nimic nu este sigur, dar noi trebuie să spunem că e sigur... Este un fel de autosugestie care, de cele mai multe ori, înlătură eşecul... Este ca şi cum ne-am impune propria voinţă asupra bolnavului...

Apoi, medicul dădu semne că dorea să rămînă singur. Iustin ieşi din nou în hol. Soţia inginerului încă nu plecase. Cînd îl văzu, o porni grăbită spre ieşire. Fără voia lui, o compară cu Flori, întrebîndu-se dacă fiinţa pe care o iubea s-ar fi comportat ca această femeie. Şi, pentru prima dată, începu să-i găsească tot felul de defecte. Chinuit de aceste gînduri, se trezi lîngă uşa de la cabinetul profesorului. Ce voia să facă ? se auzi întrebîndu-se. Nu avea în el atîta curaj ?... Ciocăni de cîteva ori şi aşteptă. Acum nu mai putea da înapoi. Mai spera ca profesorul să fie plecat, în clipa în care îi auzi vocea : Pofteşte !...

Intră, simţind dintr-o dată cum i se umezeau palmele. Cabinetul profesorului era neprimitor, cu mobile vechi, scorojite, totul dădea impresia de îmbătrînire. De cînd făcea practică în clinică, aflase şi el că, de cîte ori se pusese problema unei schimbări, Pahopol se opusese, aducînd un singur argument, se obişnuise cu cabinetul său aşa cum arăta,

era mai comod, se simţea ca în nişte pantofi purtaţi... Cine îi garanta că, încălţînd alţii, noi, nu s-ar fi trezit cu bătături ?... Acum nu se vedea aproape nimic, întunericul învăluia totul în afară de biroul său, pe care era aprinsă o, lampă cu un abajur neobişnuit de mare,

A, dumneata ! se miră profesorul văzîndu-1. Ge doreşti ?

Cîteva clipe, urmări derutat mîinile profesorului închizînd cartea din care, probabil, citise pînă atunci. Iustin ezita. Apoi spuse, continuînd să se stăpînească : Am venit..., dacă îmi permiteţi..., să vă felicit şi eu... N-am îndrăznit..., n-am avut prilejul pînă acum...

Ei, ei , ce te-ai pierdut aşa ? îl luă Pahopol la rost. Pentru ce vrei să mă feliciţi ?

Pentru primirea la Academie, spuse el. Mă bucur sincer, domnule profesor... Dacă, în sfîrşit, bucuria mea vă interesează...

Pahopol nu-i răspunse. Urmă o pauză în care Iustin îşi şterse de cîteva ori. palmele de halat. într-un tîrziu, văzu mîna profesorului întmzîndu-se spre scaunele din faţa biroului : Ia loc... Se pare că eşti hotărît să-mi corijezi părerea care mi-am făcut-o despre dumneata... De fapt, nu mai ai la dispoziţie decît vreo trei-patru zile...

Poate şi în vara viitoare..., începu Iustin, încurajat de ceea ce auzise.

Să vedem ce va fi atunci, să nu ne grăbim, îi răspunse Pahopol. Pentru că ai venit, ai putea să-mi explici cu ce ţi-ai umplut zilele pe care le-ai absentat. Aşa, ca un bătrîn, sînt şi eu curios ce poate face un tînăr ca dumneata...

Era o şansă, fără să bănuiască, profesorul îi întinsese o mînă, îi uşura înaintarea spre el. Nu, nu putea s-o rateze. Ştiţi, începu el, poate să vi se pară un paradox, dar mă simt handicapat... Aţi pus la îndoială obiectivitatea celor care m-au notat la examene...

Ei, şi ce-i cu asta ? întrebă profesorul.

Simt că, oricît aş munci, spuse -el, oricît de aspri ar fi profesorii cu mine, se găsesc mulţi care să pună totul pe seama familiei mele... Sînt nepotul lui cutare, fiul lui cutărică... Este nedrept, pentru că eu muncesc, pentru că vreau să realizeze ceva numai prin propriile mele merite... Şi, ca să vă mărturisesc pînă la capăt, eu gîndesc altfel deqît cei din familia mea...

Eşti omul surprizelor, tinere, spuse profesorul rîzînd. Cum gîndeşti altfel ? Explică-mi!...

Din clipa aceea, nu mai simţi nici o piedică. Frazele începură să i se înşiruie calme, cuvintele veneau de la sine, nu uita nici un amănunt, nu mai exista nici o taină. Era o dezvăluire completă, ca şi cum s-ar fi mărturisit sieşi. Cînd termină, nu se mai simţea obosit ca înainte, nu mai era în el nici bucurie şi nici suferinţă, ci un gol imens, de parcă tot ce povestise îi vidase întreaga fiinţă.

Şi ce ai de gînd să faci ? întrebă profesorul după ce el tăcu.

Răspunsul veni prompt, gîndit parcă de altcineva, care i-1 dictase pe loc : Să mă căsătoresc cu fata respectivă, să-mi urmez studiile şi, după absolvire, să părăsesc oraşul...

De ce să fugi ? întrebă Pahopol. Miroase a laşitate. Apoi, de propriile noastre amintiri nu putem fugi, în faţa lor sîntem neputincioşi ca în faţa morţii...

Poate aveţi dreptate, îndrăzni el. Intervenţia efectuată de dumneavoastră astăzi nu contrazice ? Cel puţin, în privinţa morţii...

Eiy da, da... spuse Pahopol. Ne luptăm cu moartea, îi smulgeam destui oameni, în pofida puţinelor arme pe care le avem la îndemînă. însă nu ştim nimic despre ea, în afară de terminologia de specialitate, în privinţa asta sînt ca orice om de pe stradă... Dar să nu ne îndepărtăm de subiect, să revenim la povestea pe care mi-ai relatat-o... Sigur, nu-i prea veselă..., nu-i deloc veselă... Să-ţi fac şi eu o mărturisire ? Te aşteptam, dragă, te aşteptam cam neliniştit... în seara asta, după o zi cumplită, mi-ai făcut o mare bucurie... Intuiam unele lucruri la dumneata, însă nu mi-am imaginat că vei ajunge la o asemenea hotărîre... Mi-ai întrecut, dragă, aşteptările... Ascultîndu-te, mi-a venit în minte şi o posibilă recompensă... Spre sfîrşitul anului, la sesiunea de comunicări ştiinţifice ale studenţilor, te vei prezenta şi dumneata cu o lucrare...

Dar nu voi avea timpul necesar, spuse Iustin.

Aşteaptă ! îl opri profesorul. întîmplător sau nu, nişte însemnări ale lui Victor Ambrozie, despre realizarea unui medicament împotriva sclerozei cordului, au ajuns la mine. Am adăugat şi eu unele observaţii pe care ţi le ofer, vor fi trecute pe numele tău...

Domnule profesor, dar asta... începu Iustin, însă mîna profesorului, ridicată spre el, îl opri iar : Ştiu, nu-i corect... Vom corecta ceea ce se poate. Vei anunţa că ideea nu-ţi aparţine, că lucrezi sub supravegherea mea... De fapt, îţi voi <ia tot sprijinul. Şi acum, şi pe viitor... Există o recompensă a tuturor faptelor, dragul meu, pînă la urmă nimic nu rămîne neplătit... Poate ideea lui Victor Ambrozie îşi va găsi întruparea prin tine. Să sperăm... Da, da, societatea, oamenii adică, totdeauna găsesc puterea de a reaşeza lucrurile în matca lor firească... Ai amintit de profesorul Macrinovici... Ei, bine, de cîteva zile nu mai este în fruntea filialei noastre...

Probabil îşi netezeşte drumul spre rectoratul Universităţii, spuse Iustin.

Pe naiba, continuă Pahopol. Nu mai are nici o şansă... Să ne întoarcem la şansele tale... Mîine, la ora şaisprezece, să vii la mine acasă... Acum te rog să pleci, sînt obosit, cre-•demă... Voi mai citi cîteva poezii şi sper să mă remontez cît de cît, ca să pot conduce maşina pînă acasă...

Nu găsesc cuvintele cu care să vă mulţumesc, spuse Iustin.

Lasă mulţumirile, nu înseamnă mare lucru, spuse Pahopol. Gîndeşte-te la ceea ce ai să faci în viitor... Numai de dumneata depinde... De fapt, vom mai discuta.. Gata, Ia revedere...

Ieşi zăpăcit din cabinetul profesorului. Toată fiinţa lui era cuprinsă de o imensă bucurie. Dacă s-ar fi putut, ar fi strigat în gura mare, ar fi trezit toţi bolnavii să le spună ce era în sufletul lui...

Capitolul VIII

i

începuseră şi cursurile universitare şi Bogdan Gheorghianu tot nu primise telefonul mult aşteptat. La prînz sau seara, cînd se adunau cu toţii în jurul mesei, nu se discuta aproape decît despre asta. Tatiana, care de obicei dădea tonul, exclama de fiecare dată, ca o concluzie : Sigur, la mijloc este o turnătorie ordinară, au scris, au trimis anonime... Iubiţii aoştri prieteni, cei care ne vizitează, care ne copleşesc cu amabilităţi... s-au pus pe inventat, pe scris... Aparent mai calm, soţul îi răspundea invariabil : Ai tu o idee fixă cu prietenii, cu anonimele... Asta o enerva şi mai tare, cădea în adevărate crize de isterie : Dar ce, dragă, ce altceva poate fi ?... S-au cerut lămuriri, nu-i aşa, fireşti însă. Macrinovici a umplut imediat oraşul... Vrei să răspîndeşti vreo bîrfă, spune-i-o lui Macrinovici, şi gata, într-o oră a şi făcut înconjurul oraşului... De cîte ori mă întîlnesc acum cu el, mă şi ia cu felicitările, cu doamnă ambasador:... S-a aflat, s-a înitns totul ca o pecingine şi prietenii s-au aşezat pe scris, poate chiar Macrinovici i-a dirijat, subteran, în stilul lui... Vai, pe omul ăsta, dacă aş avea putere;< l-aş pune să măture străzile... Să pierzi o asemenea ocazie rarisimă, unică, să ratezi totul tocmai cînd lucrurile erau aproape împlinite !... Nu, nu, ar trebui să faci ceva, Bogdan, să te mai mişti şi tu^ nu poţi să pierzi, nu trebuie, mă înţelegi ?... Pînă la urmă, reuşea

să-1 scoată din sărite : Şi ce-ai vrea să fac ? Tu chiar nu gîndeşti deloc ? Să telefonez, nu ? Sau să le scriu ?... Ca, stimaţi tovarăşi, cum rămîne. cu problema aceea ?... Aşa ?... Ori să mă lansez cu ideea ta fixă, cu anonimele, cu reclamaţiile... N-am nimic de făcut decît să aştept. De altfel, mai este încă timp... Ce timp ?!... răbufnea Tatiana. N-am fost şi eu de faţă cînd directorul acela, din minister, ţi-a spus clar că e o chestie de două-trei săptămîni ?... Şi uite, se împlinesc acum două luni... Cel puţin, dacă am fi ştiut numai noi, dacă povestea n-ar fi ajuns în gura tuturor clevetitorilor... Parcări văd cum o să ne rîdă în nas... Treaba lor, îi răspundea Bogdan Gheorghianu. La urma urmelor, nu stăm in ploaie... Şi ea ridica fără să se mai controleze glasul : Să taci, să nu te mai aud cu tîmpenia asta ! Nu stăm în ploaie... Ce argument tîmpit !...

Uneori, tracasat de hărţuiala neveste-si, Bogdan Gheor-

i 1 anu părăsea masa şi, după cîteva clipe, se ridica şi Tatiana. Rămîneau să continuie prînzul sau cina numai; Iustin şi bu nica lui. Aceasta se bucura că Bogdan nu va părăsi Universitatea şi institutul de biologie. Prudenţa ei o determina să judece la rece, după părerea sa posturile lui Bogdan, cele de acum, erau incomparabil mai în siguranţă decît postul de ambasador. însă nu intervenea niciodată în discuţiile lor, lăsîndu-i să înţeleagă că aveau : dreptate şi unul şj celălalt. Dar în sinea ei, ca întotdeauna, o socotea vinovată pe nora sa. Ce-i mai trebuia acestei femei, nu avea ea mai mult decît ar fi meritat ?... Şi, de fiecare dată, Cati Gheorghianu ajungea la un singur gînd : nora ei, aflată[1] undeva, în cine ştie ce ţară, şi-ar fi putut face de cap şi mai mult...

La rîndul său, Iustin ar fi vrut ca părinţii săi să plece în străinătate., îşi închipuia că bunica lui l-ar fi putut înţelege mai mult decît ei. Sigur, în privinţa lui Flori. Toate gîndurile sale gravitau în jurul acestei fiinţe, însă iei nu îndrăznea niciodată să meargă mai departe, să-şi clarifice lui însuşi ce avea > de făcut. Totul rămînea obscur. începuse chiar să se complacăi în situaţia lui de acum, de opoziţie surdă faţă de cei din casă. Cu Flori se întîlnea • aproape zilnic, cînd ea nu era plecată cu vreun grup de turişti.

într-una din aceste zile, de sfîrşit, de septembrie, ca o agonie blîndă, cum obişnuia să spună Cati Gheorghianu, cînd se întorcea de pe terasă, tunde îşi instalase şevaletul, într-o

sîmbătă, la prînz, cînd toată familia era adunată în jurul mesei şi se servise felul doi — pui fripţi, cartofi prăjiţi şi castraveciori muraţi — tocmai cînd Tatiana se dezlănţuise iar cu anonimele ei, care îi barau drumul profesorului Gheorghianu spre o am[1] asadă, sună telefonul. Ea nu-şi mai termină fraza şi se ridică brusc î de la masă;, ducîndu-se aproape în fugă să ridice receptorul. Se făcu imediat tăcere, încît nu se mai auzi decît fornăitul generalului Popenţa, care răcise şi respira greu. Generalul fusese invitat încă de dimineaţă, la prima oră, chiar de Cati Gheorghianu, care îşi amintise, cînd se sculase din pat, că era ziua în care se căsătorise cui soţul ei. La fel o chemase pe sora ei, Eva, care în ultima vreme slăbise într-un asemenea hal, încît îi atîrnau rochiile pe ea, iar faţa-i cabalină barata nişte oase mari, culţuroase, gata sări spargă pielea gălbuie şi pergamentoasă. Se întrerupseră din mîncat şi aşteptau să audă cine telefonase. Numai Iustin continua să mestece, să taie bucăţi mari de friptură, ca şi cum nu Siar fi întîmplat nimic.

Alo, da, casa Gheorghianu, spunea acum Tatiana la telefon, cu un glas potolit. Repet, casa Gheorghianu... Şi, deodată, Iustin îşi auzi numele rostit de maică-sa. Se ridică şi el de pe scaun. Ea > deja revenise la tonul de mai înainte : Dar cine eşti» dragă, nu ai nume?... O cunoştinţă; ?... Asta nu-i nume, dragă... Lăsă receptorul pe măsuţă chiar în clipa cînd Iustin ajunse lîngă ea. O cunoştinţă, auzi ?! Ce tupeu !... Cu cîtă neruşinare!... Vorbeşte, dragă, cu cunoştinţa asta a ta !...

Iustin îi recunoscu imediat vocea. Spuse încet: Eu sînt.

Cine a fost mai înainte, mama ta ? întrebă Flori.

Da, răspunse Iustin.

Vai, ce înţepată mai era ! se miră Flori. Mi-a zgîriat timpanele, mai adăugă ea, apoi începu săi rîdă.

Te ascult, spuse el, gîndind că va înceta să mai rîdă. Alo...

Da, n-am plecat de la telefon,' spuse Flori. Nu cumva te enervează rîsul meu ? Pur şi simplu, am chef să rîd, Iustin. M-apucă rîsul numai cît mă gîndesc cum stai tu acum, cu receptorul în mînă, urmărit de nu ştiu cîţi ochi. Aşa-i că am ghicit ?

Exact, spuse el.

Bine, spuse ea. Te las, nu mai vreau să te expun, ha, ha... Ţi-am telefonat să-ţi aduc la cunoştinţă următoarele, dacă

vrei să mă întîkteşti astă-seară, Ia cinci fără un sfert, voi fi la galeria Azur, la vernisajul expoziţiei unchiului meu. Cinci fără un sfert, mai repetă ea şi închise telefonul.

Abia se aşeză la loc, pe scaun, şi maică-sa îi şi ceru explicaţii : Cine-i fiinţa aceea care n-a vrut să-şi spună numele ? Zău, chiar prost crescută... Deranjează lumea la o asemenea oră şi mai este şi impertinentă... Nu vrei să-mi spui, Iustin ?

Iustin întîrzîe cu răspunsul, stăpînindu-s^ să nu răbufnească, îi cuprinse pe toţi cu privirea şi fu gata să-i spună că nu avea nici un drept s-o numească pe Flori neruşinată şi impertinentă. Ce ştia ea despre fata aceasta ?... îşi putea închipui maică-sa cum crescuse Flori, cîte lipsuri şi umilinţe îndurase ea, că la originea acestora se aflau şi ei ?... Dar ochii bunicii lui, pătrunzători, aspri şi buni în acelaşi timp, îl domoliră. Răspunse în silă : O colegă...

Şi, mă rog, colega asta n-are nume ? insistă maică-sa.

Dacă ţi-aş spune Popescu sau Ionescu, ai fi mulţumită ? răspunse el.

Iustin, nu ţi se pare că întreci măsura ? Faţa ei se acoperise de pete roşii, aprinse, şi mîinile îi tremurau vizibil: Cum îndrăzneşti să-mi răspunzi^aşa ?...

Lasăi-1, Tatiana, nu-ţi descărca nervii pe el, spuse Cati Gheorghianu. îndrăgostiţii trebuiesc iertaţi chiar cînd greşesc... Cred că Iustin iubeşte...

E şi timpul, interveni Popenţa, Eu, cînd eram ca el, ehe...

Ei^ ei, ce făceai ? întrebă rîzînd Cati Gheorghianu, încercînd sa calmeze atmosfera.

Popenţa îi răspunse cu un acces de tuse. Iustin se ridică de la masă, spunindu-le că se săturase şi voia să se culce, avusese o zi foarte grea.

Bine, du-te ! spuse Cati Gheorghianu.

Abia cînd ajunse în camera lui, desluşi că în glasul bunicii sale fusese aceeaşi blîndeţe protectoare ca pe vremea cînd era copil.

2

în sfîrşit, asaltat de cicăleala soţiei, Bogdan Gheorghianu telefonase dimineaţă respectivului director din minister; La

prînz, cînd Tatiana începuse să-I sîcîie, el relatase calm, aproape indiferent, discuţia pe care o avusese. Astfel află şi Iustin căi directorul din minister era un fost prieten al bunicului său şi că promisiunea ca taică-său să fie numit ambasador, tergiversată cîteva luni, devenise şi mai vagă. Se preconizau nişte rechemări de la unele ambasade, dar din ce ţări şi cînd anume nu i se precizase. După cum mărturisise el, spre desperarea Tatianei, totul plutea într-un nor de ambiguităţi, şi cel mai bun lucru care îl avea de făcut era şă-şi vadă de treburile lui de la institut şi de la catedră. Tatiana însă îşi repetase ca de obicei crizele, îl numise dobitoc şi mitocan pe directorul din minister, iar pe el un papă-lapte, ce nu ştia să se descurce ca alţii, cum era Macrinovici sau şeful ei de catedră, un tîmpit, da, un tîmpit, precizase ea, dar care colindase lumea, la congrese şi reuniuni internaţionale. Bogdan Gheorghianu o ascultase plictisit şi, cînd ea părea că obosise, să schimbe discuţia, îi spusese mamei sale că citise în ziarul local o informaţie despre deschiderea expoziţiei de pictură a lui George Baldovin, întrebînd-o daca nu avea de gînd să se ducă şi ea la vernisaj. Cati Gheorghianu răspunsese prompt că nu voia să se ducă, apoi se mirase că- Baldovin reuşise totuşi să încropească o expoziţie. După părerea ei, Baldovin era cel mai leneş pictor din ţară şi nici talentul lui nu prea strălucea. Informaţiile ei erau sigure, pictorul mai vindea, cînd şi cînd, cîte un tablou la particulari, dar, în rest, se mulţumea cu leafa d-î la institutul de arte plastice, unde era cel mai bătrîn asistent. Bineînţeles, banii nu-i ajungeau şi apela la veniturile unei pianiste, şi ea o ratată. Pianista asta îl întreţinuse ani în şir, crezînd că era un geniu, însă Baldovin nu dovedise mai nimic pînă acum. Se înţelegea de la sine că un astfel de bărbat, care se lăsa întreţinut de o femeie, nici nu intra în vederile bătrînei pictoriţe. Sigur, mai spusese cu dispreţ Cati Gheorghianu, doar şleahta lui de beţivani îi va onora expoziţia.

Cu aceste informaţii despre Baldovin, Iustin intrase printre primii în sala expoziţiei. în afară de pictor, nu mai văzuse pe nimeni acolo. Pictorul îi răspunsese morocănos la salut şi apoi nu-1 mai luase în seamă*, îi întorsese spatele $i se dusese spre uşă. Uitîndu-se la ceas, Iustin constată ca venise cu aproape jumătate de oră mai înainte. Nu-i mai rămăsese decît să examineze tablourile. Case singuratice, arun-

cate în imensitatea unor cîmpii troienite de zăpadă sau cocoţate pe culmile unor munţi, figuri de oameni copleşiţi de bătrîneţe, flori din care te priveau ochi ce exprimau durerea sau bucuria, copaci scorburoşi, în care se îmbrăţişau perechi de tineri, rîuri sugerînd scurgerea unor trupuri de femei ori de bărbaţi, braţe ca nişte rădăcini, plutind peste lanuri de grîu sau deasupra pădurilor, şi nuduri, mai ales nuduri. Iustin se opri mai mult asupra unui autoportret aşezat în mijlocul expoziţiiei, în oare Baldovin, cu barba lui şi cu o pălărie şuie, semăna cu un negustor de peşte sau cu un băcan de altădată, ieşit să se plimbe. In locul ochiului drept, era o floare de trandafir, în cel stîng, silueta unei femei ce o amintea pe Eva de pe vechile picturi, iar la butoniera, o crizantemă pe care cifra cincizeci părea filigranată. Dar surpriza cea mai mare fusese un nud în care Iustin o descoperi pe Flori. La malul mării, cu valurile spărgîndu-se la picioarele ei, fata îşi strîngea pe umeri un prosop şi privea în depărtare, unde se zăreau pînzele unei corăbii. Era o lucrare fără cusur, ce dovedea precizia unei mîini de mare artist. Iustin o privise minute în şir, la început cu plăcere, apoi intrigat. De ce tocmai nudul lui Flori să fie expus acolo, la discreţia tuturor ochilor ?... îi şi vedea pe unii comentîndu-i formele, cu acele cuvinte triviale, din argoul haimanalelor. Simţea o revoltă surdă şi ruşine, ca şi cum Flori^ s-ar fi dezbrăcat să s| arate goală tuturor celor care aveau să treacă prin expoziţie. Dacă ar fi putut, ar fi acoperit tabloul sau l-ar fi cumpărat înainte ca expoziţia să fie deschisă. Concentrat asupra lucrării şi hărţuit de vechile lui întrebări, revenite iar asupra lui, nici nu băgase de seamă cînd sala începuse să se umple. La un moment dat, ca şi cum s-ar fi trezit din somn, văzu în jurul lui o mulţime de lume. O căută cu ochii pe Flori. încă nu venise sau se afla in cine ştie ce colţ al sălii, acoperită de capetele unora mai jnalţi • decît ea ? îşi făcu loc printre grupurile unor femei şi bărbaţi care discutau aproape în şoaptă şi arătau cu privirile spre una sau alta dintre lucrările expuse. Trecu prin faţa profe-sorului Pahopol, care îi răspunse la salut cu un zîmbet blînd şi cu o uşoară înclinare a capului. Pe urmă, mai descoperi şi alţi profesori şi conferenţiari de la medicinal. Ca de obicei, medicii dominau expoziţia. Colecţionari ^sau viitori colecţionari de artă plastică, îşi spuse IuStin, zărindu-1 pe actorul

Spiridon Aciu. II ocoli fără să-1 salute. Ceva mai tîrziu, îl văzu şi pe Radu Macrinovici, de braţul căruia se sprijinea o femeie cu părul oxigenat şi cu o faţă adormită, care părea să-şi menţină cu greu echilibrul din cauza unor tocuri neobişnuit de înalte. îl ocoli şi pe acesta şi, nemaiputînd înainta din pricina aglomeraţiei, încercă să se întoarcă spre tabloul care reprezenta un nud. Era Flori. După cîţiva paşi, îl auzi pe Cesa : Ce mai faci, tinere ?...

Se întoarse în aceeaşi clipă spre scriitor : Bine, se grăbi să-i răspundă. La vernisajul acesta, care...

Da, este interesant, continuă Cesa. Un pictor de excepţie...

Ca de obicei, scriitorul era cu pipa stinsă în mînă, o răsucea mereu, o ducea spre gură şi se răzgîndea imediat, îşi sublinia cu muştiucul ei, prin aer, unele cuvinte, apoi rămînea încremenit, plimbîndu-şi ochii trişti peste feţele celor adunaţi acolo.

Nici un pictor, îi spuse Cesa. Nici un pictor nu este prezent... Sfînta noastră invidie, cea care ne pune în mişcare, care ne umflai vezica biliară...

Iustin îşi aminti de vorbele bunicii lui. Bătrîna nu avusese deloc dreptate. El nu văzuse niciodată atîta lume adunată în cea mai mare sală de expoziţii a oraşului. O rodea şi pe ea invidia, probabil că bătrînii erau cu mult mai meschini decît cei tineri... Cesa nu-şi terminase povestea despre această rîie, cum o numea el, cînd mulţimea de oameni se despărţi în două, făcînd un mic culoar pe care înaintau încet un bărbat de statură potrivită, cu nişte ochi plictisiţi sau dispreţuitori. Imediat, la spatele lui, se aflau Paul Popescu şi Gavril Chiriacescu, primul legănîndu-şi umerii masivi şi zîmbind tuturor cu buzele sale feminine, umede, întorcînd mai aks spre femei obrajii săi de prunc bine hrănit, iar al doilea, calcînd ţeapăn şi posomorit, ca un judecător ce trebuie să dea o sentinţă care avea să-i încalce principiile lui. Apoi, mai era un tip într-un costum bleumarin^ pe care^ Iustin nu-1 cunoştea şi, la cîţiva paşi în urma lui, Flori, încadrată de George Baldovin şi de tînărul lui prieten, Alexa.

Un reprezentant de la centru, îi spuse Cesa în şoaptă. Centrul şi... ha, ha, critica locală... Şi_ unul dintre modelele lui Baldovin... Drăguţă fată, foarte reuşită...

E nepoata lui, preciza Iustin, căutînd să întîlnească privirea lui Flori. Apoi Cesa mai spuse ceva însă Iustin, aproape

că nu-1 mai auzi, atît era de atent la gesturile şi mimica fetei. Era îmbrăcată în rochia ei albă, cu care venise la cimitir, la înmormîntarea bunicului său. Nu avea nici o îndoială, recunoscuse gulerul înalt, cu deschizătura largă, din care izbucnea, ca tulpina unei plante fragile, gîtul lung şi alb. Pe piept, atîrnat de un lănţişor, lucea un mic medalion. In seara aceea părea mai frumoasă ca oricînd. Ceea ce îi domina triunghiul delicat al feţei erau ochii ei albaştri, luminoşi şi parcă măriţi de un fel de tainică bucurie. Pe braţe îi atîrna un pardesiu bleu-deschis, cu sclipiri argintii. Din cînd în cînd, îşi apleca urechea spre Alexa, care îi spunea ceva şi ea îl aproba dînd din cap, zîmbind sau rîzînd... De ce venise Flori cu acest individ ? se întrebă el. Normal ar fi fost ca ei doj să fie acum împreună, nu despărţiţi de zeci de trupuri de bărbaţi şi femei... Şi, curios, ochii ei nu-1 căutau prin sală... Nu, nu putea să ajungă pînă acolo, să intre în acel grup oficial sau de familie. La un moment dat, o zări şi pe pianistă, făcîn-du-şi loc prin mulţime cu trupul ei masiv, iar în urma sa, ţinîndu-şi aparatul de fotografiat cu amîndouă mîinile, Izu Herşcovici. Bronzat, fotograful părea şi mai smochinit, iar ţăcălia i se decolorase, bătea acum spre portocaliu.

O clipă mai tîrziu, cineva bătu din palme şi lumea tăcu. Tipul în costumul bleumarin, care în numele Comitetului de cultură şi educaţie socialistă îşi exprimă plăcerea de a saluta prezenţa reprezentantului conducerii U.A.P.-ului, mai spuse că se aflau în faţa unei expoziţii prilejuite de un eveniment deosebit din viaţa pictorului, pentru că George Baldovin împlinea cincizeci de ani. Vocea vorbitorului se pierdu într-un prelung ropot de aplauze. Cîţiva bărbaţi de lînga uşa strigară : Să ne trăiască pictorul ! şi Izu Herşcovici lansa în toate păfţile fulgerele scurte ale blitz-ului său. Apoi se dădu cuvîntul reprezentantului conducerii U.A.P.-ului. Acesta privi circular de cîteva ori sala, apoi continuă să peroreze despre trecutul şi prezentul oraşului în care venise. Cesa se aplecă la urechea lui Iustin şi îl întrebă ce părere are despre vorbitor. Iustin zîmbi şi ridică din umeri, la care Cesa îi spuse : Probabil că nu va trăncăni decît despre oraş...

Scriitorul avusese dreptate. Reprezentantul de la <:entru, abia la sfîrşit, în ultima frază, aminti şi de Baldovin, urîndu-i succese în muncă şi fericire. Nu bătură din palme decît cei din jurul lui. Faţa lui Flori se întristase. Cuta ei de la rădă-

cina nasului era vizibilă şi buzele i se frămîntau. Iustin încercă să-i atragă atenţia printr-un gest, fu gata să ridice chiar mîna, însă luă imediat cuvîntul Gavril Chiriacescu. Profesorul îşi exprimă toată gratitudinea lui faţă de cuvintele auzite mai înainte, cuvinte emoţionante, nu-i aşa, pătrunse de dragoste pentru istoria oraşului, cu adînci semnificaţii... Nu mai spuse ce semnificaţii găsise el în banalităţile rostite de reprezentantul U.A.P.-ului şi trecu la Baldoyin : Aşa cum se ştie, stimate tovarăşe şi tovarăşi, ochiul pictorului vede ceea ce ochiul obişnuit nu este în stare... Ochiul său poate distinge sute şi mii de nuanţe de culori... S-ar putea afirma că talentul său este direct proporţional cu numărul de nuanţe observat de ochii lui...

Undeva, din dreapta, se auzi un hohot de rîs şi, destul de clar, cuvîntul gogomănie. Chiriacescu se opri cîteva clipe, îşi şterse fruntea cu batista, tuşi şi continuă.

Ce năclăâală ! îl auzi Iustin pe Cesa, spunîndu-i în şoaptă. Tîmpenia purtată cu mare morgă...

Este inutil, mai spuse Chiriacescu, să analizăm aici fiecare lucrare în parte, o vom face într-o revistă, hîm... la timpul potrivit... Mă mulţumesc să spun că tot ce vedeţi în jur este interesant, foarte interesant... Dar trebuie să subliniez că George Baldovin îşi aminteşte mereu de Platson, cel care spunea că frumosul este legat de orice este, lăudabil, raţional, folositor şi cuviincios. Mai tuşi de cîteva ori şi se retrase plin de sine. Dezorientaţi de încheierea neaşteptată a lui Chiriacescu, nimeni nu bătu din palme şi Paul Popescu făcu un pas înainte, întinzîndu-şi un umăr spre cei din faţa lui. Cu ochii în tavan, începu : Un lucru poate fi frumos deşi nu ne place. Prin urmare, frumosul nu e definit prin ceea ce ne place. Există, deci, frumuseţe şi frumuseţe, există plăceri şi plăceri... Dacă privim casele sau nudurile lui Baldovin, nu putem să nu admitem adevărul enunţat mai sus. Fiindcă ce este o casă ?... Ce sînt casele acestea singuratice pe care pictorul ni le-a adus aici, sub ochii noştri...

Iustin se răsuci încet spre Cesa. Scriitorul, iritat peste măsură, îşi aprindea pipa. O cucoană din spatele Iui îi atrase, atenţia că acolo nu se fuma, dar Cesa n-o luă în seamă. Simţea nevoia sărşi exprime indignarea faţă de ceea ce se întîmpla şi se aplecă la urechea lui Iustin : Osteneşti ani întregi şi, la urmă, vin nişte tîmpiţi să-ţi pună note...

Atunci se întîmplă ceva cu totul neobişnuit pentru astfel de împrejurări, George Baldovin, cu o voce răguşită şi nesigură, îl opri pe Paul Popescu : De ajuns! spuse el. Gata, nu mă faceţi să urlu...

Dar, maestre, încercă Popescu să-1 calmeze.

Nici un dar, nu vedeţi că aţi exasperat lumea cu prostiile voastre ? în sală nu se mai auzea nici un murmur, încremeniseră toţi. Baldovin se opri cîteva clipe, scotocindu-se prin buzunare, ca şi cum ar fi căiutat ceva. îşi ridică din nou privirea spre cei din sală şi spuse : La împărţirea darurilor de către dumnezeu, cred că subsemnatul s-a prezentat la urmă... Da, da, nu mai rămăsese decît frumuseţea şi prostia... Şi se pare că eu am ales prostia, gîndind că este veşnica, pe cînd cealaltă e trecătoare... Sigur am ales^ prostia, dacă am admis ca aceşti vorbitori să vă plictisească, să vă irite urechile... Ce vreţi, am cedat şi eu insistenţelor lor... Acum ce să fac?... îmi cer scuze faţă de dumneavoastră, rugîndu-vă să priviţi ce-a ieşit din osteneala mea... Expoziţia este deschisă...

Ropotele de aplauze nu conteniră minute în şir, cu toate că lumea începuse să se mişte. Chiar în spatele lui Cesa se auzi o voce de femeie spunînd : Vai, dragă, ce mitocan _ şi pictorul ăsta !... Scriitorul se- întoarse spre ea odată cu Iustin. Era soţia lui Macrinovici...

Ce vă îndreptăţeşte să-1 numiţi mitocan ? o întrebă Cesa.

Păi, domnule... începu ea să se explice, păi...

O oarecare mitocănie există la Baldovin ăsta, se grăbi soţul ei s-o completeze. Să recunoaştem că există !...

Depinde ce înţelegeţi prin acest cuvînt, îi răspunse Cesa. Eu cunosc nişte mitocani care întrebuinţează mereu cuvîntul ăsta, ea să-şi ascundă mitocănia lor, adevărata mitocănie... Şi le întoarse spatele, luîndu-1 pe Iustia la braţ : Ei, tinere, să-i dăm naibii pe ăştia! Ia spune, ţi-ai inventat povestea ta ?...

Iustin nu mai apucă să-i răspundă, în faţa lor apăruse Flori, Fata îi spuse : O, credeam că n-ai venit... Ciudat, cum de nu te-am văzut pînă acum ?...

Iustin i-o prezentă lui Cesa : Prietena mea...

îmi face plăcere să vă cunosc, domnişoară, spuse Cesa după ce îi sărută mîna.

Eu vă cunosc de mult, spuse Flori, îmbujorîndu-se la faţă. De cînd eram elevă... Adică vă cunosc din cărţile dumneavoastră...

Să nu-mi spuneţi că v-au plăcut, îi replicai Cesa.

Aş spune un adevăr, îi răspunse ea cu zîmbetul acela, al ei, de parcă s-ar fi pregătit să sufle asupra unei flori. Dar dacă nu-mi daţi voie... Oricum, pentru mine este o onoare să vă cunosc... Mi-a vorbit şi mama despre dumneavoastră... fiindcă o vreme aţi condus revista la care...

Probabil că i-am lăsat nişte amintiri nu prea plăcute, spuse Cesa.

Ba, dimpotrivă, se grăbi Flori să-1 contrazică.

Feţele lor fură brusc luminate de blitz-ul fotografului. Izu Herşcovici se apropie de ei şi, aplecîndu-şi de mai multe ori fruntea, le spuse : Ce plăcere pentru mine !... Ce surpriză !... O fotografie istorică, maestre... Marele^ scriitor^ înconjurat de tinereţe şi frumuseţe... Vă rog, încă o clipă !... Aşa... Fulgerul scurt al blitz-ului le trecu din nou peste faţă... Vă mulţumesc ! Izu va avea grijă să vă trimită fotografiile...

Apoi veni Aurora, pianista, care îl invită pe Cesa să meargă cu ei, undeva, la marginea oraşului, la atelierul lui Baldovin. Scriitorul se scuză că nu putea să^ meargă, nu şe simţea prea bine cu sănătatea, şi se retrase fără să-şi mai ia rămas bun de la ei.

Noi mergem, spuse Flori, luîndu-1 la braţ pe Iustin.

Am oprit cîteva taxiuri, mai spuse Aurora. Ne aşteaptă afară.

Sala începuse să se golească. Flori îi spuse lui Iustin : Sărmanul meu unchi nu merita să i se întîmple ceea ce-ai văzut. Tocmai la o expoziţie ca aceasta, cînd împlineşte şi el cincizeci de ani!...

Iuştin nu-i răspunse. II zărise pe Alexa, care se îndrepta spre ei.

3

Era o căsoaie cu acoperişul ţuguiat, ca al caselor de munte, din şindrilă, cu tindă şi cerdac. Ferestrele mici, ca

rtişte ochi trişti, oglindeau o curte mica, cu prundiş, din care ieşeau smocuri de troscot. De jur împrejur, vie, meri şi cireşi în care mai tremurau cîteva frunze. Totul era înconjurat de un gard înalt, din şpalieri de beton şi sîrmă ghimpată. Iustin veni în maşină cu pianista, cu Flori şi cu un tip pirpiriu, care se înghesuise lîngă- el. Pianista îl prezentase ca pe un talentat poet şi prieten al lui Baldovin, î» timp ce pirpiriul rînjise mereu cu toată faţa lui colţuroasă, mongoloidă, netezindu-şi părul lung şi întins ca o coamă de cal. Baldovin sosise înaintea lor şi se îmbrăcase cu un fel de salopetă de doc verzui. Descheiat la piept; şi cu mînecile suflecate arăta ca un ofiţer în prag de pensie, dintr-un film american.

Sînteţi bine veniţi pe domeniile contelui-baron George Baldovin, zis şi pictorul ! le spuse el îmbrăţişîndu-i şi sărutîndu-i zgomotos pe fiecare.

Te-ai şi pilit, iubitule, îi spuse Aura, cînd îi veni rîndul să fie îmbrăţişată. Mă întreb cînd naiba ai avut timp...

Am tras ceva înaintea expoziţiei, răspunse el. Eram al dracului de emoţionat. Şi nenorociţii ăia de cîntători cu ora m-au făcut să-mi fie scîrbă şi de mine... Dă-i în mă-sa, nu vreau_ să-mi mai amintesc de eL. Ştiu..., acum s-au adunat ca ploşniţele la filială şi mă toacă mărunt... Aţi reţinut ce i-a ieşit din gura ăluia venit de la Bucureşti ?... Talentul sporeşte pe măsură ce te apropii de sfîrşit, hă, hă... E pictor şi el, e pictor, Aurora... Pricepi ?... Unul dintre ăia... pictor de sinecură... Asta m-a enervat cel mai tare... N-a fost mult ca, la despărţire, să-i ard una peste botul lui ca o tîrtiţă... Pe ceilalţi îi cunoşteam doar, caracudă, flecuştime... Dar tîmpitul cel mai mare sînt eu... eu, care i-am acceptat, copleşit chiar de emoţii... Bine măcar că n-a mai fost şi tata de faţă, cine ştie ce le-ar mai fi spus...

Dar de ce nu intrăm, George ? spuse Aurora. Simt că a început să cadă rouă...

Roulă, acum ! se miră Baldovin. Ha, ha, rouâV.. Ţi se moaie Goafura, ha, ha... Aurora, mă faci de rîs, fetiţo, de unde rouă ?... Şi tu, Ioachime... sărmane Ioachime, ţi-ai adus trompeta ?...

Pirpiriul rînji cu toţii dinţii lui înverziţi de tutun : Am uitat-o...

Ce păcat! spuse Balcbyin, băgîndu-şi între buze o ţigară stinsă. Păcat, mă!... Flori, scumpo, ştii ce pierdere este ? Să-1 fi văzut tu pe sărmanul meu Ioachim, aici, în mijlocul curţii, cîntînd din trompeta lui, înălţînd-o spre lunăi!... Ultimul somnambul al oraşului ! Dar ce poet, ce mare poet!... Vino să te sărut, Ioachime, prietene... îl sărută pe frunte, îi mîngîie părul lăţos: Mă Ioachime, trăiască viaţa, să mă pupe în c..., că tot i-am omorît cu expoziţia mea...

George, spuse Aurora, George, controlează-te, dragă!...

De cînd mă ştiu, mă- tot controlez, răspunse el.^ Ha, ha, mă controlează şi alţii, vor să ştie ce e cu băiatul ăsta gras, cu infantilul George Baldovin, ultimul mare naiv din partea asta de ţară...

în faţa porţii, se opriră alte trei taxiuri. Portiere izbite în grabă, rîsete, vorbe... Cîteva umbre deja se apropiaseră de poartă şi îl strigau pe Baldovin. Nu răsărise încă luna şi întunericul, venit dinspre păduri, începuse să pună stăpînire pe aerul fumuriu şi neobişnuit de cald pentru noiembrie.

Toamnă dementă, striga o voce de femeie.

Exact, îi răspunse un bărbat. Nu-ţi vine să te dezbraci la pielea goală şi să te tăvăleşti prin iarbă ?... . Maşinile porniră şi noii sosiţi se înghesuiau pe poarta strimtă.

Sîntem toţi ? întrebă Baldovin.

Lipseşte Chiriacescu şi bucureşteanu, spuse cineva.

Dări în mă-sa ! strigă Baldovin. Să nu-mi mai amintiţi de ei. Cesa... Sergiu Cesa e prezent ?...

Nu, spuse Aurora.

Cum se poate una ca asta ?! se. miră Baldovin cu o voce jalnică.

Nu se simţea bine, îi explică Aurora. Ştii că în ultima vreme, Cesa...

Baldovin n-o mai asculta. începu să-i îmbrăţişeze şi să-i sărute pe ceilalţi. Iustin nu mai putea să le distingă acum feţele. în cîteva minute, cît stătuseră acolo, întunericul învăluise totul.

Gata, poftiţi! spuse Baldovin. După mine... Să nu vă împiedicaţi de ceva !... N-am nevoie de victime în seara asta...

Flori îl luă| la braţ pe Iustin. El se aplecă spre ea şi o sărută pe obraz. Intrară ultimii. Spre surprinderea lui Iustin, atelierul lui Baldovin era neobişnuit de mare. Pe un perete

întreg se întindea o enormă fereastră încrustată în zidărie, iar jumătate din plafon era tăiat, de se vedea acoperişul din sticlă.

Ziua, explică Baldovin, este o lumină de Balcic, acum ne vom mulţumi cu becurile astea cam pictate de muşte... Eu lucrez cu faţa la răsărit, şi Geo Alexa, cu mutrişoara lui de fante, spre apus. Nu ne vedem decît în clipele cînd eu încep să-mi smulg fire din barbă sau el îşi striveşte tîmplele în pumni... Aşa, ca să. vă orientaţi la faţa locului...

La mijlocul atelierului se afla o masă scundă şi lungă, din brad geluit şi înconjurată de mai multe trunchiuri de stejar, tăiate în aşa fel, încît să ţină loc de scaune. Mirosea a ulei şi a usturoi. într-un colţ, zăceau două fotolii desfundate. Şevaletele erau rezemate de perete. Peste tot atîrnau fel de fel de schiţe, lucrări terminate pe jumătate, fotografii şi multe icoane vechi, cu lemnul afumat şi ciuruit de cari.

Poftiţi ! îi îndemnă Baldovin cu mîinile întinse spre masă. Fasole bătută, cu mult usturoi, pastrama de oaie, ghiudem, cîrnaţi afumaţi, şuncă, telemea, ceapă... Le vedeţi, nu ?... Ce mai aşteptaţi ?... Şi un vinişor negru care te duce direct în braţele fecioarei Măria...

Se aşeză primul şi o trase lîngă el^ şi pe Aurora. Printre cei sosiţi cu Alexa era un medic tînăr şi chel, care venise însoţit de o fată cu părul roşu şi pielea foarte albă, într-o fustă mini, de un negru lucios, şi o bluză de culoarea argintului, de bumbac, care-i trăda lipsa sutienului de pe sînii mici şi drepţi. Mai era un avocat mustăcios, un agronom cu gîtul scurt şi cu o faţă rotundă, stacojie, care locuia prin apropierea atelierului lui Baldovin, un lector de engleză cu o figură de *playboy* şi o blondă în blugi şi geacă, o balerină care rîdea la fiecare vorbă şi-şi mişca şoldurile şi fundul ca şi cum ar fi dansat într-un cabaret.

Se începu cu votcă şi scrumbie în ceapă tocată. Baldovin mînca fără furculiţă şi cuţit, rupea totul cu degetele lui mari, ciolănoase, şi ducea la gură bucăţile de pîine şi scrumbie cu aerul unui prunc ce şi-a găsit suzeta. Mesteca şi vorbea întruna : Auzi, domnule, azi am mai avut o altercaţie şi cu un oarecare Teofil Horga.

Cine mai este şi ăsta ? chicoti balerina.

O, ignoranto, o admonesta Baldovin, trăieşti în oraşul ăsta şi nu-i citeşti revista. Horga este şef la revista care

cuprinde toată suflarea noastră culturală, fetiţe.. îmi dă ăsta o întîlnire, dimineaţă... în expoziţie, zice, să vadă şi el... Mă rog, ce poate pricepe unul ca Horga este altă treabă... Ne întîlnim la ora fixată... Maestre, zice, maestre, sînteţi genial, formidabil... Ştiu, zic eu, o ştiu demult... Domnule, zice, griurile astea şi nuanţele de albastru sînt nemaiîntîlnite... Aiurea, se uita, dar nu vedea nimic... Mai bine văd eu acum prin bluza păpuşii cu părul roşu, ha, ha... Sa vă spun ce văd ?...

George ! interveni Aurora.

Lasă, frumoaso, continuă el, nu mă pierzi tu..., nu mă mai poţi pierde, sînt prea obosit ca să mai... ha, ha... Horga, fraţilor... Dă-i în sus cu griurile, dă-i în jos cu albastrele... La urma urmelor, ce vrei, domnule ?... Un interviu, zice. Şi ce să spun eu în interviu ? Cîteva gînduri, la cincizeci de ani, zice el, proiecte de viitor... Domnule, îi zic, vorbeşte mai încet, sala asta are o rezonanţă de catedrală, mă surzeşti... Şi lasă dracului sprîncenele alea, nu le mai chinui atîţa !... Auziţi, le ungea cu scuipat... Dar el, nu, sunteţi genial, aveţi ce să spuneţi... Numai să publici dumneata, zic, să publici ceea ce îţi voi spune eu. Dar cum altfel ?! şi căsca ochii mari la mine... Apoi, iar se uită la un tablou pe care-1 ochise de la început... Ce bine ar sta florile astea în biroul meu de acasă... Perfect, zic, îmi dai două mii acum, eu pun o etichetă că e reţinut şi, cînd sejnchide expoziţia, mai aduci trei mii, şi al dumneavoastră va ti... S-a înnegrit, a uitat şi de sprîncene... Păi ce-i asta, zice, jecmăneală ?... Am ţinut să am şi eu un tablou de la dumneavoastră, aşa cum alţii... I-am tăiat-o iar, văd că n-ai venit să-mi iei uri interviu, zic... Pe gratis nu dau nici ramele, sînt foarte scumpe şi ele... Păi va mai fi şi o cronică şi... N-a mai apucat să termine, l-am luat de umeri şi i-am făcut vînt pe uşă... Auzi, ce golănie !... Ca la piaţă, domnule !... Şi caraghiosul de Chiriacescu de ce credeţi că s-a băgat să vorbească ? Tot în speranţa că Baldovin va contribui la mărirea colecţiei lui, năclăitul dracului... Gata, am terminat cu bîrfa, trăiască cei de la masă şi toţi care au sufletul lor !...

Sticlele de votcă fură golite în mai puţin de jumătate de oră. Se trecu în grabă la vin, pianista puse în funcţie un casetofon şi încăperea se umplu de vechi cîntece ţigăneşti.

303

Le explică pe scurt că erau din colecţia ei şi Baldovin murea după ele.

Iustin înregistra totul stingherit, întrebîndu-se mereu ce căuta el acolo. Era din nou chinuit de prezenţa acelui pictor tînăr, Alexa, care acum nu se mai sfia $ă-i toarne lui Flori în pahar sau sări indice ce era mai bun de servit din bucatele de pe masă.

Trăim cam în lux, observă avocatul, sugîndu-şi vîrfurile mustăţilor umezite de vin. Ghiudem, telemea !... Unde le-ai găsit, George ?

Ce lux, mă ? răspunse Baldovin. Ăsta-i lux de casă de toleranţă. Ţi le mai aminteşti ?... îţi mai aduci aminte de madam Găleată... Chiar aşa-i spunea patroanei... Dată-n mă-sa şi ea... Nu era o başoaldă cu mustăţi, ha, ha... ca toate celelalte patroane, ci o artistă... Avea un singur cusur, cerea mult şi, he, he..., se apuca de ronţăflt seminţe... Dracul ştie ce plăcere avea ea în seminţele acelea de bostan, tocmai cînd, hă, hă...

După cîte ştiu, spuse blonda în blugi, seminţele de bostan sînt bune împotriva viermilor intestinali...

Bravo, domnişoară, strigă Baldovin. Ai nimerit-o... Să ştii că aşa-i, madam Găleată avea, probabil, limbrici, hă, hă...

George ! interveni iar Aurora.

Gata, îngerul meu, sînt^ cuminte, spuse Baldovin clătinîndu-se deasupra mesei. Să dăm cuvîntul Iui Ioachim, să ne recite ceva... ceva care săi ne sfîşie pe toţi... Lasă, Ioachime, lasă şi casetofonul să meargă, e mai bine pe fond muzical... Zi-o pe aia în care îţi atîrni pielea pe gard... E tare, o să vă convingeţi..

Ioachim se ridică de la masă, căutînd ceva prin buzunarele bluzei lui ponosite. Scoase nişte hîrtii mototolite şi Baldovin îi spuse sa se reazime cu spatele de perete, că vedea cum îi tremurau genunchii. Hai, dă-i drumul ! mai adăugă pictorul.

Ioachim îşi scutură capul şi părul îi căzu pe ochi şi pe urechile lui mari. îl netezi în grabă-, atît cît sa poată vedea hîrtiile, şi începu :

Mie nu-mi este greu să suport o idee în opinci,
Fiindcă am înfipte în mîini şi picioare
Piroanele dorului...

Bine că nu i le-au înfipt în cap, chicoti balerina, întinzînd mîna să ia o bucata de cîrnat.

Baldovin îi făcu din deget şi Ioachim, neluînd în seamă vorbele ei, ajunse repede la propria-i piele întinsă pe gard. Aici vocea i se îngroşase şi o mînă i se întinse spre ei *t*

Noaptea îmi agăţ nervii în arbori,
Pielea mi-o atîrn pe gard, la uscat,
Capul îl las lampion, în stîlpul porţii,
Şi aşa intru la ea,
Cu carnea sîngerîndă...
Dimineaţa îmi adun nervii înrouraţi,
îmi îmbrac pielea împrospătată,
Iau capul din stîlpul porţii şi sting luminările din el.
Aşa plec la servici, stimaţi oameni burii,
Cu teama în suflet că într-o dimineaţă
Gineva îmi va schimba pielea, nervii şi capul...

N-ar face rău să ţinl schimbe, chicoti iar balerina, care dădea evidente semne că băutura o ameţise. De data asta, Ioachim îşi mototoli hîrtiile şi, cu un gest repezit, le băgă la loc, în buzunar.

Păpuşo, spuse Baldovin, acum fă bine şi-1 împacă. E un mare poet, chiar dacă revistele nu-4 prea publică... Ţi4 las în grijă... ^ , . .

Ioachim se aşeză din nou la masă, lîngă balerina, privind încruntat. îşi aprinse ţigara, goli paharul, apoi spuse : Femeie...

Femeia, drăguţule, răspunse balerina, strecurîndu-şi braţul pe după gîtul lui. Ea, femeia... Dacă n-ar fi, ce te-ai face, spune ?... Promite-mi că ai să-mi scrii şi mie o poezie... Nu, un poem, un mare poem... Nefericita balerină, cam aşa...Vezi tu cum, ai cap, hi, hi, încă nu ţi 1-a schimbat nimeni...

Ce lume, domnule ! exclamă Baldovin. Avocatule, ia spune, cum eram noi... Te-ai îmbătat, ai rămas cu gura încleştată, ha, ha... Observ cum ţi se zbat mustăţile, dar nu poţi s-o mai deschizi... Ai îmbătrînit... Aşa-i, doctore ? Spuneţi şi voi, păpuşilor, dacă n-am dreptate... Avocatul a fost un tip dat dracului, solid, ochi languroşi, de arab... Praf făcea femeik... Acum însă gîtul i s-a zbîrcit, fălcile i-au căzut, din nări îi ies smocuri de păr adb... Semne precise de paradire... paragină... Nu mai faci yoga, nu mai stai încap ?... Nu mai sugi vitamina G ?... Hă$_r$ hă, cică asta ar fi bună pentru... Părerea lui, ha, ha... Nu4 contrazic...

Te iert, e ziua ta, spuse avocatul...

Pentru că e ziua mea, Aurora trebuie să ne cînte, spuse el.

Nu, nu pot, răspunse Aurora. Fără pian nu pot.

Ţi-1 aduc, spuse Baldovin. Stă pe aici, pe aproape, unul care vine în fiecare seară cu camionul acasă... îl scol şi...

Fii cuminte, George ! spuse Aurora.

Atunci aprindem un foc în curte, spuse el. Ne încălzim, coacem cartofi şi frigem carne... Am o jumătate de oaie pregătită în cimbru şi usturoi...

Nu se poate nici asta, spuse Aurora. S-ar vedea focul de la şosea, s-ar trezi vecinii, crezînd că s-a aprins casa...

Ne-ar descoperi, continuă Baildovin, ha, ha... Mari proşti mai sîntem dacă şi astăzi, într-o zi ca asta, nu ne facem de cap... Ar trebui să începem ceva, să facem ceva... Orice, o nebunie, să ieşim din inerţia asta, să acţionăm contra ei... contra noastră, să uităm ce este dincolo de pereţii atelierului, de gardul curţii, să dăm dracului totul... Nu ştiu, nu-mi mai vine nimic în minte, nu mai am nici o idee... sau, ha, ha, aş avea eu... Şi se opri, uitîndu-se la Flori. Da, nu se poate, aşa-i Flori ?... Flori !... Tu ai adormit, nepoţico... Şi cînd dormi, tot frumoasă rămîi... Aţi văzut ce nud i-am făcut ?... Nu puteam să nu-1 expun... Pricepeţi ?! N-am adăugat nimic de la mine, totul a venit de la ea, de la trupul ei, care s-a aşezat cuminte pe pînză, bucată cu bucata, nuanţă cu nuanţă... I-a făcut şi Geo un portret... Hai, Geo, arată-1, nu fi, mă, atît de modest!...

După mai multe insistenţe, Geo se ridică de Ia masă, dispăru după draperie, apoi se întoarse cu un tablou înrămat, aproape cît el de înalt. Cînd îl răsuci cu faţa spre cei de la masă, Iustin avu mai întîi impresia că vede doar o uriaşă floare de crin, cu petalele deschise. Abia în următoarea clipă îşi dădu seama că, din cupa florii, ieşea bustul ei, de un verde marin. Şi părul, şi faţa, şi umerii, şi sînii goi luceau stins în acea nuanţă, de verde. Numai ochii aveau culoarea lor, albastră, nişte ochi miraţi, ca şi cum atunci s-ar fi trezit din somn. Restul trupului era sugerat de lujerul lung al crinului... Cum, se întrebă deodată Iustin, s-a dezbrăcat şi în faţa acestui individ ?..." Nu, e imposibil, probabil pictorul şi-a imaginat, e numai închipuirea lui...

îţi place ? întrebă în şoaptă Flori.

Da, răspunse el. Cînd i-ai pozat ?...

Acum vreo două săptămîni, spuse ea, întristîndu-se brusc. Dar de ce mă întrebi ?

Aşa, răspunse el.

Este că are talent ? întrebă Baldovin. Cu carul, oameni buni... Portretul este piatra noastră de încercare, nu poţi s-o urneşti din loc şi s-o iei în spate, poţi să te laşi de meserie ţi să te faci cizmar sau vînzător de floricele... Şi modelul este interesant, nu ?... Natura asta este cea mai aristocratică fiinţă, are nevoie de sluţi, de proşti, iar în alţii bagă cu toptanul ce are mai bun... Este, domnule doctor ?...

Doctorul chel aprobă şi spuse că trebuia să plece, îl aştepta o zi deosebit de grea. Era singurul care venise cu maşina lui şi noi băuse decît un pahar de vin. Fata cu părul roşu îi mîngîia ceafa, în timp ce el îşi cerea scuze de la Baldovin, mulţumindu-i pentru onoarea că fusese invitat. Baldovin mătură cu o mînă aerul de deasupra mesei, ca şi cînd dorinţa doctorului nu putea fi luată în seamă, şi începu să susţină că fericirea, acest cuvînt atît de obosit, supt de toate guriţe şi în toate împrejurările, trebuia salvată de pictori. El şi găsise culoarea cuvântului fericire, era o nuanţa de portocaliu, ceva în genul acelei dîre lăsate pe cer de apusul soarelui...

Lectorul de engleză, cu aerul lui de *playboy,* se ridkă odată cu doctorul. Tăcuse toată seara şi o examinase fără nici o jenă pe Flori. Baldovin se dădu bătut. Spuse că el tot avea să facă o nebunie. Roşcata doctorului o întrebă pe Flori dacă nu doreşte să se întoarcă în oraş împreună cu ei. Flori acceptă din prima clipă. îşi luară rămas bun de la gazdă şi ieşiră. Mai întîi roşcata, apoi doctorul urmat de Flori şi de lectorul de engleză. Iustin merse în urma lor pînă la maşină. Flori se aşeză pe bancheta din spate, între lectorul de engleză şi Iustin. După ce maşina porni, ea îşi strecoră o mîna între palmele lui. O vreme nu scoase nimeni nici o vorbă. Cînd intrară în oraş, lectorul o întrebă dacă era studentă şi se miră că nu o cunoştea. Cum, domnule, chiar la engleză şi să nu remarce el o fată atît de distinsă ?!,..

Urmez cursurile fără frecvenţă, îi preciza Flori.

Perfect, spuse lectorul. La anul viitor ne întâlnim, nu veţi avea cum să mă evitaţi, mai adăugă el, terminîndu-şi ultimul cuvînt în rîs.

5Q7

Fură singurele vorbe schimbate pe tot parcursul drumului şi lui Iustin i se păru că rîsul celuilalt era un fel de bthăit. Nu-1 putea suferi, prea era încrezut, prea o făcea pe deşteptul cu tăcerile lui.

Coborîră amîndoi aproape de blocul în care locuia Flori, mulţumindu-i doctorului. Pe urmă, cum rămaseră singuri, ea îl întrebă : De ce nu ţi-ai continuat drumul cu ei ? După cîte am înţeles de la prietena doctorului, te-ar fi putut lăsa foarte aproape de casă...

Drept răspuns, o îmbrăţişa, îşi lipi obrazul de obrazul ei. Statură aşa, nemişcaţi, mai multe minute în şir. Apoi, el începu s-o sărute. Flori nu opuse nici o rezistenţă, îi spuse doar că i se închideau ochii de somn. O conduse pînă în holul blocului. Acolo o îmbrăţişa iar, însă de asta dată ea îl respinse: Îmi este somn, sînt obosită, înţelege !...

Gînd ne mai întâlnim ? întrebă el. Mîine ? La ce oră.„

Nu ştiu, răspunse ea. Mîine, poimîine, peste un an, peste zece...

Ge-i cu tine ? spuse Iustin. Flori !...

Nimic, răspunse ea. Vreau să dorm, atît, să dorm. Pleacă ! Acum pleacă !... Şi îl sărută pe obraz.

. Iustin încercă s-o mai reţină, dar ea se smuci din mîinile lui şi începu să urce treptele scării.

4

Ce^ se întîmpkse cu ea ? Era Flori o fiinţă atît de copilăroasă ? Sau, pur şi simplu, se saturase d; el ? Nu, asta nu putea să admită, nu era în stare să vadă cum ar mai fi fost viaţa lui fără Flori. Lua mereu de la capăt toate lucrurile, de la fotografiile acelea făcute la înmormîntarea bunicului său şi pînă la ultima ei sărutare, din holul blocului. Unde era fisura, ce se rupsese ?... Atîtea i se întîmplaseră în cîteva luni, atîtea începuseră, se consumaseră !... Cînd auzi paşi venindu-i în întîmpinare, ridică privirea aproape absent. Doi inşi, doi bărbaţi. Nu le distingea încă faţa ca să-şi dea seama dacă erau tineri sau bătrîni. Şi ce-1 interesa pe el asta ?... Da, Flori începuse să se joace de-a prietenia, putea să cocheteze oricînd cu altcineva, chiar daca el se afla de

faţă... Sau numai i se părea lui ?... Pictorul acela, prietenul unchiului ei, şi acum lectorul de engleză... Ce fuseseră vorbele ultimului, o tatonare, o promisiune ori o ameninţare ?... Că vezi, dragă doamne, noi doi tot ne vom întîlmi, altfel nu se poate...

Nici nu băgă de seamă cînd unul dintre cei doi, pe care îi observase venindu-i din faţă, îl atinse pe umăr.

Alo, domnu', aveţi cumva un foc ? Era un ins mai scund decît el, îndesat, negricios şi cu nişte ochi mari, saşii. Purta un trenci cafeniu, cu gulerul ridicat, şi capul lui, cu părul creţ, părea o uriaşă ciupercă. I se opri drept în faţă, la o distanţă de un braţ. Celălalt, mai înalt decît saşiul, aştepta în dreapta lui, destul de aproape de el, ţinîndu-şi mîinile în buzunarele pantalonilor.

în clipa cînd Iustin apropie flacăra brichetei de ţigara saşiului, acesta îl prinse de încheietura mîinii. Cu o , repeziciune uluitoare, îi smulse bricheta din palmă şi-i spuse cu un glas scăzut: Scoate tot ce ai prin buzunare, dacă nu vrei să dai de dracu'!... Hai, repede, noi sîntem băieţi grăbiţi...

De ce ? întrebă uluit Iustin. Aproape că nu-i venea să creadă că se afla acolo, că necunoscutul cu ochii saşii îi luase bricheta şi acum dorea să-i întoarcă buzunarele pe dos. De ce ? mai întrebă el.

E mai bine să dezbraci haina şi să ne-o predai în linişte, spuse saşiul. De restul ne vom îngriji noi. Hai, frăţioare, n-o fa pe nasolul, şmecheriile nu merg !...

Aveţi nevoie de haina mea ? întrebă el.

Auzi vorbă ! spuse cel cu mîinile în buzunare.

Bine, mai spuse Iustin, am să mă dezbrac. Deodată, îl cuprinse un val de ură cumplită împotriva borfaşului din faţa lui. Ridică încet mîna stingă, să-şi descheie nasturii, în acelaşi moment, cu mîna dreaptă îi aplică saşiului o lovitură năprasnică, în plină faţă. Simţi cum ceva pîrîi sub pumnul lui. Saşiul se clătină şi încercă să-1 lovească şi el, dar Iustin reuşi să evite pumnul care-i vîjîi pe lîngă ureche. 11 pocni din nou, cu palma deschisă, umplîndu-se de sînge. Celălalt, care aşteptase cu mîinile în buzunare, îl atacă pe la spate. îl lovi în ceafă, atît de puternic, încît Iustin fu gata să se prăbuşească. O senzaţie de greaţă şi durere puse stăpînire pe el, ca şi cum i-ar fi fost frînte oasele gîtului.

Se răsuci să se apere. Lovi de cîteva ori în plici, însă îşi dădu seama că nu va putea face faţă atacurilor celor doi. Strada era pustie, dacă ar fi strigat după ajutor nu l-ar fi auzit nimeni, blocurile de locuinţe erau prea departe de locul unde se afla. Să fugă înapoi, spre pod, ar fi fost şi mai în pericol. Brusc, simţi că tîmpla i se despică în două. Genunchii i se muiară. Lăsîndu-se înainte, fu primit de un alt pumn care îl orbi. Căzu în genunchi. Auzi ca prin vis vocea saşiului : Haide, băieţaş, fii cuminte !

N-a fost prea tare, spuse celălalt. Dacă mai rezista, îl crestam cu cuţitul... Hai, mă, ce mai aştepţi, goleşte-i buzunarele !...

îşi revenise puţin, cînd mîna saşiului îi controla buzunarul de la piept. Umilinţa, durerea, revolta, toate îl făceau sa reacţioneze, să se apere. Ceva tăios i se înfingea în genunchi. Descoperi repede, cu vîrful degetelor, o bucată de piatră cu muchii tăioase. Lovi de jos în sus. Lovitura fu atît de puternică, încît saşiul scoase un urlet şi se prăbuşi pe spate, strîngîndu-şi faţa în palme. Cîteva clipe mai tîrziu, fură prinşi cu toţii în farurile unei maşini. Iustin mai auzi cauciucurile scrîşnind, izbiturile portierelor şi o voce drastică, răguşită, care porunci să nu se mişte şi să ridice mîinile în sus. înţelese că era miliţia. Se ridică încet şi se răsuci spre maşină.

Ce se întîmplă aici ? întrebă miliţianul cu o voce răguşită.

Ne duceam acasă, spuse tovarăşul saşiului, şi beţivanul ăsta s-a legat de noi. Un ticălos...

Dar voi de unde veniţi la ora asta ? mai întrebă miliţianul.

De la gară. Am fost la nişte rude, în satul...

Gata, strigă miliţianul. Avem noi timp de explicaţii în altă parte. Ridică-te, mă ! N-auzi ?... Saşiul se sculă încet, sprijinindu-se cu mîinile. Era desfigurat. în lumina farurilor, Iustin îi văzu bine faţa, ca o carne sîngerîndă. îl cuprinse frica.

Şi tu ? întrebă miliţianul, apudndu-1 de reverul hainei.

Iustin nu-i răspunse. Se uita în ochii celuilalt şi nu fu în i stare să deschidă gura. O palmă, venită pe neaşteptate, îl făcu să se închidă şi mai mult în el. Mai apăru un miliţian. Primul era plutonier major, iar celălalt sergent. Le puseră cătuşe la toţi trei şi îi înghesuiră în maşină. La miliţie, fură

împinşi într-o cameră scăldată de lumina puternică a unui tub cu neon. Omul de la biroul îngust îi primi încruntat. Avea pe umăr cîte două stele, un cap alungit, chel, şi nişte ochi mici, foarte vii, care contrastau izbitor cu faţa lui mare.

Ce-i cu ăştia ? îl întrebă el pe plutonier.

Se băteau pe stradă, răspunse plutonierul.

Cine a atacat ? mai întrebă sec locotenentul.

El, răspunse plutonierul.

Buletinul ! ceru locotenentul.

Nu am nici un fel de act la mine, răspunse Iustin. Nu sînt vinovat. Ei au sărit asupra mea...

Lasă, lasă ! îl opri enervat ofiţerul. De ce nu porţi la tine buletinul ? Păr lung, cravată, spilcuială, dar în realitate eşti o lichea, un huligan...

Greşiţi, spuse Iustin.

Plutonierul îi dădu un ghiont în spate, ordonîndu-i sa stea drept în faţa tovarăşului locotenent. Acesta începu să urle : Greşesc, hai ?! Ai să vezi tu, nenorocitule, cum greşesc eu. Cu ce te ocupi ?

Iustin întîrzie cu răspunsul. Un val de greaţă îi ajuasese la gît şi încăperea părea să se învîrtească. Ii venea să plîngă, apucat de un fel de isterie. Se stăpîni cu greu.

N-auzi! mai întrebă ofiţerul. Cu ce te ocupi ?

Student la medicină, spuse Iustin.

Student! se miră ofiţerul. Ai să zbori din facultate, băieţaş, noi nu avem nevoie de intelectuali de ăştia, hahalere, vagabonzi, nouă ne trebuiesc oameni disciplinaţi... Şi cum te văd, eşti şi beat... Cîteva lunişoare de puşcărie tot încasezi, ascultă-mă pe mine... La ce cămin locuieşti ? Sînt din oraş, răspunse Iustin. Strada, numărul ?... întrebă locotenentul. Ce sînt părin-

Profesori universitari, spuse Iustin.

Ai auzit, plutonier ? întrebă locotenentul. Profesori universitari, ha, ha... Numărul de telefon ?...

Iustin spuse numele tatălui său şi numărul telefonului de acasă, apoi încremeni, uitîndu-se prostit la omul de la birou. Mai reuşi să înregistreze vag că cei doi erau muncitori la o uzină, că locuiau la o gazdă şi că se întorceau din satul lor natal, unde fuseseră să-şi vadă părinţii. Apoi fu dus la arest. Tremura ca un animal rănit.

311

5

Cu toate că i se telefonase chiar în noaptea aceea, Bogdan Gheorghianu, intrigat de modul ireverenţios în care îi vorbise ofiţerul, amînase totul pentru a doua zi, apelînd direct la comandant. Acesta îl primi extrem de politicos, dădu cîteva telefoane şi, în mai puţin de cinci minute, Iustin fu adus în biroul lui, însoţit de locotenentul care îl trimisese la arest. Comandantul îl puse să povestească ce se întîmplase, mai dădu apoi cîteva telefoane şi, cînd un căpitan îi aşeză pe birou o hîrtie, spuse cu un glas posomorit: E clar, tovarăşe profesor, fiul dumneavoastră nu este vinovat, ceilalţi doi au şi cazier. Asta-i tot. Şi-i întinse mîna.

Cînd Iustin, însoţit de tatăl său, ieşi de la comandant, locotenentul care îl ameninţase cu puşcăria mai stătea încă în poziţie de drepţi, aşteptînd ordinul celui de la birou. în maşină, nu scoase o vorbă nici Iustin şi nici Bogdan Gheorghianu. Abia acasă, după ce trecuseră exclamaţiile isterice ale Tatianei şi compătimirile bunicii, şi după ce se constată ca nu avea decît o zgîrietură la tîmplă şi un ochi vînăt, tatăl său îl întrebă : Mă rog, cum ai ajuns tu la Baldovin ?...

Nu-mi cere explicaţii, răspunse el.

Să nu-ţi cer explicaţii ? ! se miră indignat Bogdan Gheorghianu.

Bunică-sa îi puse o ceaşcă de cafea în faţă şi el îi mulţumi. Duse ceaşca la gură, cu un aer de om absent, sorbi de cîteva ori, îşi aprinse ţigara, apoi rămase nemişcat în scaun.

Ce-i cu tine, Iustin ? îl întrebă şi maică-sa. Ai luat-o razna, băiete. Trebuie neapărat s-o faci pe nebunul ? De ce nu răspunzi la întrebarea tatălui tău ?

Ce putea să le răspundă ? Să le fi spus că nu o făcea pe nebunul, că nu dorise asta niciodată, că adevăraţii nebuni erau ei ? Mormăi totuşi cîteva cuvinte : Nu mă forţaţi să vă explic, dacă v-aş spune tot ce gîndesc acum, ar trebui să plec din casa asta.

Mon Dieu, Iustin ! exclamă Cati Gheorghianu. Ce aud, dragul meu ? !...

Totuşi, aştept răspunsul tău, spuse Bogdan Gheorghianu. Şi cît mai repede, mă aşteaptă nişte oameni la institut.

Cu tine sau fără tine, instituţia va merge la fel, spuse Iustin.

Cum îndrăzneşti, neobrăzatule ? întrebă tacă-său, înfuriat.

Un răstimp, statură unul în faţa celuilalt, măsurîndu-se din priviri. Iustin — încurcat, taică-său — uluit de cele ce auzise.

Spune-mi, cum ai ajuns în casa lui Baldovin ? întrebă iar Bogdan Gheorghianu. Cu ce şleahtă de derbedei te-ai înhăitat ?...

Tocmai acum, interveni şi maică-sa, tocmai acum să intrăm în gura lumii, cînd avem nevoie ca totul să fie perfect în jurul nostru ! Tu nu-ţi dai seama, nu realizezi ?... Vrei ca prin tîmpeniile tale să prejudiciezi drumul lui taică-tău spre ambasadă ?

Eu ? întrebă Iustin. Eu n-am nici o putere... Mamă, ai spus că trebuie ca totul să fie perfect în jurul nostru, aşa-i ?... Nu este... Nici în jurul nostru şi nici în noi înşine... Nu, nu pot să vă spun că îmi este scîrbă de voi, că-mi este ruşine să port numele vostru... Nu, îmi este scîrbă de mine însumi, ma copleşeşte ruşinea... De ce mă forţaţi să... să...

Să ce ? întrebă Bogdan Gheorghianu stacojiu la faţă. I se înroşise chelia, iar mîinile îi tremurau vizibil. Cum te forţăm ? Spre ce te forţăm noi ?...

Am aflat nişte lucruri îngrozitoare despre bunicul meu, spuse Iustin. Despre tine, tata... Nu numai victimele voastre vă socotesc nişte impostori, dar şi ceilalţi, pe care îi consideraţi prieteni...

Impostori ? întrebă Bogdan Gheorghianu ridicîndu-se brusc de pe scaun.

Da, impostori, repetă Iustin închizînd ochii.

O umbră se aplecă asupra lui. Se ridică şi el. în clipa următoare, palma răsună înfundat pe obrazul său. Era prima palma primită de la cei din casa în care crescuse. Nu se clinti. O aşteptă şi pe următoarea. Cînd deschise ochii, taică-său era aşezat la loc şi fuma.

Se lasă moale pe scaun şi spuse : Nu mă doare. Pot să mai primesc. După prima palmă, restul nu mai are nici o importanţă...

Tatiaaa şi Cari Gheorghianu muţiseră. Se uitau una la alta înfricoşate, chinuindu-se parcă să înţeleagă cuvintele lui Iustin.

Impostorii ăştia, cum îi numeşti tu, începu Bogdan Gheorghianu, te-au crescut, ţi-au pus în faţă totul, de-a gata, au ostenit ca tu să trăieşti în lux, băiete...

Nu eu am spus impostorii, încercă Iustin să se explice.

Cine atunci ? întrebă taică-său.

Repet, victimele voastre, prietenii voştri, spuse Iustin. Prietenii... Cred că în casa noastră nu au intrat prea mulţi oameni de bine... Cel puţin asta am descoperit eu... V-aţi înconjurat de...

Termină ! strigă Bogdan Gheorghianu. Unde te trezeşti ?... Ce eşti tu, să ne judeci pe noi? Care este experienţa ta de viaţa, să poţi spune asta e bine, asta e rău ?... Vîrsta noastră...

Vîrsta nu-i un merit, ci o şansă, îl întrerupse Iustin, dîndu-şi în aceeaşi clipă seama că repetase cuvintele lui Cesa, ca începuse sa se apere cu ele. Ţi-ar fi plăcut, tată, să ramîn un fel de copil întîrziat, să aprob mereu gesturile voastre, să le consider ideale... Uite, să fiu sincer, am senzaţia că pînă acum am dormit, am visat..., am trecut printre oameni ca un somnambul... Şi voi... voi mi-aţi întreţinut starea asta, aţi luat toate măsurile să mă protejaţi, nu ?... să rămîn la credinţa că lumea e pînă la pragul casei voastre..., că dincolo nimic nu-i mai frumos ca aici... Ei bine, cum vezi, dresajul n-a reuşit...

Iustin ! îl opri maică-sa, tu ori eşti beat ori ţi-ai pierdut mintea, băiete...

Ce putea să-i răspundă ? se întrebă el. Să-i spună că din toată familia, poate, este singurul care nu-şi pierduse capul, care ţinea să nu şi-1 piardă ? Se răsuci puţin spre ea, fără s-o privească : Nu, mamă, sînt lucid, mai lucid ca oricînd, mai mult decît aş dori să fiu acum... Crezi că nu mă dor cuvintele pe care sînt nevoit să vi le spun?... Dar nu mai pot, înţelegeţi!... Pînă şi micile mele succese de la liceu, de la institut, sînt puse sigur la îndoială... Fiul cutăruia, nu ?... Nepotul lui cutare...

Cine le poate pune ? întrebă maică-sa. Răutăcioşii, invidioşii, lumea asta...

Greşeşti, îi replică el. Chiar şi oamenii de bună credinţă. O simt, simt mereu acest lucru... Lumea asta, zici... Cu dispreţ, cu scîrbă... Dar lumea asta nu-i formată doar din Macrinovici, Aducovschi, Muşa... nu, nu... Iată, am reuşit să-i

întîlnesc şi pe ceilalţi, •Care mi-au deschis ochii, m-au trezit...

Iustin, spuse Cati Gheorghianu, care îl privea înfricoşată, dragul meu, este o neînţelegere la mijloc... Eu nu pot să cred că tu...

Nu-i nici o neînţelegere, bunică, îi răspunse el mirîndu-se de faptul că poate vorbi atît de calm, că avea curajul să rostească asemenea cuvinte tocmai în faţa ei. Un om a murit, iar cauza morţii lui este bunicul, tata... Unde-i neînţelegerea ?...

Tîmpenii, izbucni Bogdan Gheorghianu. Minciuni neruşinate... Ar trebui să... să... Ce om, care om a murit din cauza noastră ?... Cum Iustin nu-i răspunse, ridică din nou glasul: Care ?... Hai, vreau să aud ! Nu-mi este teamă, n-am pe conştiinţă astfel da fapte... De ce nu vorbeşti ?...

Victor Ambrozie, spuse Iustin într-un tîrziu. Victor Ambrozie s-a spînzurat din cauza voastră, voi l-aţi împins să-şi pună capăt zilelor...

Minciuni, replică Bogdan Gheorghianu, începînd să rîdă. Aiureli...

Din nefericire faptele rămîn fapte, tată, răspunse Iustin, într-un fel, datorită acestei poveşti nenorocite am ajuns în casa lui Baldovin... Am cunoscut-o pe fiica lui Victor Ambrozie...

Şi ce importanţă are că ai cunoscut-o pe fiica unui nebun, a unui sinucigaş ? întrebă Bogdan Gheorghianu. Doar, poate, ca ea, moştenind nebunia lui taică-său, să ţi-o transmită şi ţie... Deci, aici este explicaţia neruşinatei tale revolte... Domnişorul nostru s-a îndrăgostit de o zmintită şi a luat-o razna...

Cum poţi vorbi aşa despre ea, fără s-o cunoşti ? întrebă Iustin.

Ce iese din pisică..., începu taică-său, însă Iustin nu-l lăsă să continue : Este o fiinţă prea curată, ca să nu-i iau apărarea... Să nu te atingi de ea !...

Ce mai, te-ai îndrăgostit, spuse taică-său. De multe ori dragostea orbeşte, băiatule...

Pe mine m-a călăuzit spre adevăr, îi răspunse Iustin. Şi, ţin să precizez, nu de la ea am aflat, nu... Aducovschi, Macrinovici, Izu Herşcovici, fotograful..., profesorul Dragomir..., ei mi-au dezvăluit... Unii cu voie, alţii fără voie... Şi un ne-

norocit ca Filip Antip... Tată, numele ăsta nu-ţi spune chiar nimic ?... I-atn cunoscut pe toţi, am confruntat între ele toate cîte le-am putut afla de la ei...

Dar e îngrozitor! gemu Cati Gheorghianu. Iustin, tu nu-ţi dai seama că lumea este rea, că...

Sînt şi oameni buni, bunică, o întrerupse el. Oameni minunaţi... Acum, abia acum am ajuns să simt că ei există, că sînt mai puternici decît tine, tată... sau decît Macrinovici... Dacă ei n-ar exista, n-aş mai vrea să trăiesc...

Probabil, spuse taică-său, probabil că va trebui să te vadă un psihiatru...

Iustin nu-i mai răspunse, discuţia îl extenuase, nu mai avea nici o putere. Se mulţumi să-şi privească tatăl cu un fel de silă şi indiferenţă, ca şi cum ar fi acceptat tot ce i-ar mai fi putut spune celălalt.

Asta mai lipsea acum, suspină Tatiana Gheorghianu. La orice m-aş fi aşteptat, dar nu la faptul ca fiul meu să-şi deteste părinţii, bunicii... Să nu te mai recunosc, dragă...

Nici eu, mamă, nici eu nu mă mai recunosc, spuse Iustin. Dar acum lăsaţi-mă, vă implor !... Vreau să dorm... Vă rog...

Pleacă ! îi răspunse tăios taică-său. Mai discutăm. Să nu crezi că lucrurile pot merge aşa cum îţi închipui tu, cum crezi tu... Eu... noi...

Iustin nu-1 mai ascultă. Se retrase din faţa lor fără să mai ridice privirea spre ei. Avea senzaţia că se despărţea de nişte oameni bolnavi, atinşi de o maladie incurabilă şi, oricît de legat ar fi fost de ei, el trebuia să se salveze... In camera lui, abia mai reuşi să îmbrace pijamaua. Adormi imediat şi îl visă pe Muşa. Bătrînul academician cînta la chitară, în faţa unei frizerii al cărei unic proprietar şi lucrător era. Iustin venise la el să se tundă.

Capitolul IX

i

Cîteva zile în şir nu i se răspunse la telefon. Apoi, într-o după-amiază friguroasă, o auzi în receptor pe mama lui Flori : Alo, pe cine căutaţi ?...

îi spuse repede, precipitat, repetîndu-i de cîteva ori numele. Ea îi preciza că era mama ei şi fiică-sa plecase peste hotare, cu un grup de excursionişti. Cînd avea să se întoarcă ? Nu-i putea preciza, oricum, nu mai repede de opt sau zece zile.

Dar cine sînteţi ? întrebă ea cînd Iustin era gata să pună receptorul în furcă. Auzindu-i numele, îi mărturisi că Flori îi vorbise despre el şi ar fi vrut să-1 cunoască, i-ar fi făcut plăcere să bea o cafea împreună...

Oricînd, doamna, îi răspunse Iustin. ■ Aţi putea veni acum ? mai întrebă ea.

Trebuia să se ducă la un seminar, de la începutul semestrului şi pînă acum se adunaseră o sumedenie de absenţe în dreptul numelui său, însă cum ar fi putut el să refuze sau măcar să o amîne ? Ce însemnătate aveau nişte amărîte de ore de filozofie pe lîngă o înţîlnire cu mama lui Flori ? ! Se hotărî pe loc : In cel mult o jumătate de oră, sînt la dumneavoastră...

Elena Ambrozie era o femeie care părea să se fi oprit în jurul vîrstei de treizeci şi cinci de ani, deşi avea cu un de-

ceniu mai mult. Trupul ei îşi păstrase întreaga elasticitate şi nu existau nici măcar acele semne ascunse de oboseală, ce prevestesc întotdeauna îmbătrînirea. Chiar şi părul său bogat, complet albit, care îi încadra o faţă aproape fără riduri, putea fi luat drept o cochetărie de o anume distincţie. In aşteptarea lui Iustin, îmbrăcă o rochie de lînă albastră, îşi aranja părul şi, cît îşi întinse puţin ruj pe buze, ochii ei uşor alungiţi o întrebară de mai multe ori : Pentru cine vrei să fii frumoasă, Elena, cînd ştii că ţi-ai închis singură toate drumurile ?... Ca întotdeauna, le răspunse că pentru ea şi pentru fiica ei. Oricum, era mulţumită de cum arăta. Demult nu mai lua în seamă vorbele unora care o considerau o fiinţă singuratică, plină de ciudăţenii, dacă nu chiar scrîntită. Apărea aşa mai ales în ochii femeilor cu o *condiţie normală,* căsătorite adică, sau care aveau prieteni. Pentru că orice s-ar fi putut spune despre Elena Ambrozie, în afară de faptul că, de la dispariţia soţului său, un alt bărbat ar fi reuşit să se apropie de fiinţa ei.

Pe Iustin îl primi ca pe o veche cunoştinţă, luînd de la început iniţiativa, chiar din clipa în care el îi sărută mîna : Mă vei scuza, la mine e cam deranj, cînd a plecat Flori eu eram ia ţară, la mama mea... O rămăşiţă din concediu... M-am întors acum cîteva ore şi n-am avut timp să pun chiar toate lucrurile la locul lor... Şi fiică-mea a plecat în grabă, nu se aştepta la o astfel de călătorie... Hai, pofteşte !...

Din micul hol, cam întunecos, intrară într-o cameră prin ferestrele căreia pătrundeau sclipirile palide ale soarelui de apus. In jur, Iustin nu observă nici un fel de deranj. Camera, care probabil ţinea loc de sufragerie, era plină de o mulţime de culori armonizate între ele pînă la detaliu. O masă, un bufet, cîteva scaune şi două fotolii comode formau tot mobilierul. Pe pereţii cu un tapet în nuanţe de griuri deschise atîrnau cîteva tablouri mici, în ulei, şi nişte copii după gravuri chinezeşti sau japoneze.

Se aşeză pe un scaun şi ea aduse, pj o mică tavă, două ceşti pline cu cafea fierbinte.

- Să nu te reţin prea mult, am pregătit cafeaua mai înainte, spuse ea aşezîndu-se în faţa lui. Ei, mai adăugă apoi, sînt aşa cum ţi-ai închipuit să fiu ?...

Era emoţionat şi întrebarea îl încurcă şi mai mult. Spuse:

V-am mai văzut o dată... la redacţie, aveam de dat un plic lui Teofil Horga...

Strîmbă din nas, auzind numele şefului ei : Poate... Eu însă nu-mi amintesc. Totuşi, Flori mi te-a descris destul de exact, s-ar părea că fiică-mea ştie să observe...

Cum ar fi putut s-o întrebe în ce fel îl descrisese Flori ? îşi ceru permisiunea să fumeze şi ea îi aduse o scrumieră» Iustin intui repede că doamna Ambrozie era o fiinţă cu temperament, predispusă la hotărîri radicale. Gesturile, privirile şi zîmbetul ei uşor ironic — toate îl duceau spre o asemenea concluzie. De ce îl chemase ? Numai aşa, să-1 vadă, să-1 poată examina pe îndelete, să-şi dea seama dacă merita prietenia lui Flori ?...

De ce nu bei cafeaua ? spuse ea. Se răceşte, îşi pierde aroma.

Luă ceaşca şi sorbi atent, să nu facă nici cel mai mic zgomot. Ea se răsuci spre bufet, luă poşeta neagră, o deschise şi căută ceva. Cînd văzu în mîinile ei pachetul de ţigări Mărăşeşti, fu pur şi simplu jenat. Asemenea ţigări pentru ea !... Nu, mîinile ei nu se potriveau cu ţigările cele mai ieftine... Erau frumoase, aveau ceva din conformaţia mîinilor lui Flori... Mîinile şi culoarea ochilor, atît luase oare de la mama ei ?... O auzi spunînd : Demult am dorit să vorbesc cu tine, chiar de cînd ai cunoscut-o pe Flori... Mi-a relatat totul., după fiecare întîlnire a voastră... Aşa am obişnuit-o, să nu-mi ascundă nimic... Cum să încep ?... Ştii, ţi-aş putea fi mamă... Probabil că mama ta nu este mai în vîrstă ca mine sau poate e chiar mai tînără... Aş vrea să stabilim încă de pe' acum că tot ce-ţi voi aduce la cunoştinţă va fi lipsit de orice urmă de antipatie... Aş vrea să simţi aici, dacă e posibil, îngăduinţa... blîndeţea mamei care discută cu fiul ei, nu nişte banalităţi... Flori mi-a vorbit cum te-ai îndrăgostit de ea... O romantică poveste de amor, într-o lume în care romantismul, vai, e desuet, o haină veche, descoperită în lada de zestre â bunicii, nu ?... Oricum, pînă ai ajuns la fiica mea, am îaţeles că ţi-ai descoperit propria-ţi familie, că ai suferit, că suferi poate şi acum...

Şi eu doream să vă întîlnesc, doamnă, spuse Iustin, cînd ea se opri ca să-şi aprindă ţigara. O mulţime de întrebări mi-au rămas fără răspuns. De cîte ori am încercat să le discut cu Flori, ea a evitat...

Şi acum aştepţi răspunsurile de la mine ? întrebă ea.

O, iertaţi-mă că v-am întrerupt, spuse Iustin. Bănuiesc că m-aţi invitat la dumneavoastră să-mi comunicaţi un lucru deosebit... ceva din care aş putea să-mi dau singur răspunsu-rile la întrebările acelea...

S-ar putea, continuă gazda. S-ar putea ca eventualele răspunsuri să-ţi provoace o suferinţă şi mai mare... Cum să-ţi «xplic, eu te înţeleg, simt, e ca şi cum aş fi în locul tău.. Pentru că eu însămi am trăit suferinţa, o trăiesc şi acum... ■Ce-ai vrea să afli de la mine ?... Nu, eu n-am fost ca Flori, generaţia voastră are în ea un oarecare cinism pozitiv, dacă ^e poate spune aşa, e mai pragmatică, naivii sînt foarte rari printre voi, marea majoritate este vaccinată împotriva acestei coli... De <me ?... Timpul..., tot ce înţelegem prin timpul în care aţi crescut voi... Eu m-am lecuit cu greu de această boală ■şi prea tîrziu... Pînă să-1 pierd pe Victor, încă mai speram, ma încăpăţânam să cred că viaţa este altfel de cum era în realitate...

Lucraţi la radio pe atunci, nu ? întrebă Iustin.

Nu, nu mai lucram demult ^colo, răspunse ea. Fusesem «dată afară, fiindcă îndrăznisem să mă căsătoresc cu un bor-faş... O, cuvîntul acesta n-am să-1 uit niciodată... Mi l-au repetat pînă la saturaţie, ca să-mi intre în carne, în sînge..., ca un glonţ într-un soldat venit de pe front, un glonţ pe care corpul 1-a învelit într-o cămaşă de protecţie, să nu se mo-lipsească de otrava acelui metal, sa-1 ţină în el pînă la moarte... Nu, Flori nu ţi-ar fi putut povesti astfel de lucruri, ea încearcă mereu să se elibereze de ele, eu însă... eu nu mai am nici o scăpare, glonţul acela există undeva, în mine... îţi mărturisesc că nu mă îndrăgostisem de Victor... Victor era <k>ar un prieten credincios, un camarad ireproşabil, îi admi-ram inteligenţa lui, cultura lui, mă uimise faptul cum un fiu de ţăran, născut într-o casă în care poate existau doar calen-darele bisericeşti şi cîteva manuale şcolare, rămase de la fraţii lui jnai mari, cum acest tînăr, venit dintr-un sat amărît, reuşise să adune atîtea cunoştinţe, atîtea informaţii, să se ■descurce în cîteva limbi... Şi nici nu împlinise încă treizeci •de ani... Unii dintre colegi se întrebau miraţi, ce naiba gă-seşti tu în individul ăla aiurit ? Alţii îşi permiteau şi glume timpite, grosiere, pentru că trebuie să^ţi spun că în colectivul în care lucram erau destui ignoranţi, oameni invidioşi,

meschini, nu ştiau decît "să linguşească şefii şi să se gîndească la un post mai înalt... Unii încercaseră să mă curteze, chiar unul dintre şefi, care nu era căsătorit, îmi propusese de cîteva ori un mariaj cu^el... Doamne, ce gorilă, ce fiinţă abjectă !... Eu însă rămîneam surdă, în sinea mea chiar mă distram.. Eu aveam descoperirea mea, individul aiurit, cum îl numeau ei... Ne plimbam, uneori mergeam la cîte un film sau luam masa împreună... Totdeauna vorbea mai mult el, eu mă mulţumeam să tac şi să ascult... Fiecare întîlnire era o desfătare, un adevărat banchet spiritual... Specialitatea lui nu-1 îngrădise, nu-1 limitase numai la cercetările de laborator, politica, literatura, muzica, filozofia, toate îi erau familiare... Aşa, de la distanţă, părea un om de duzină, un ins oarecare, neglijent, taciturn, impertinent, grosolan... Nu, nu mă gîncieam să-i devin soţie, probabil că nici el nu-şi pusese o astfel de problemă. De altfel, nici nu-mi spusese vreun cuvînt din care s-ar fi putut înţelege că mă iubea... O, nici măcar nu mă sărutase... Pînă cînd... pînă cînd a venit ziua aceea... Mai înainte îmi vorbise despre nişte conflicte cu bunicul şi cu t:-.tăl tău... Mai ales cu bunicul... Mai precis, Victor nu mai vroia să lucreze pentru alţii... înţelegi ?... Era într-o dimineaţă ploioasă... Pe la nouă sau zece mi-a telefonat, mi-a spus că dorea să mă vadă cît mai repede... Pînă atunci nu ne întîlnisem niciodată dimineaţa, el îşi petrecea în laborator şi dimineţile de duminică... M-a aşteptat într-un restaurant... Nu era singur, venise cu el şi un coleg de la institut, un om care s-a dovedit apoi de o mîrşăvie ordinară... în cîteva vorbe mi-a relatat toată povestea, cum îi fusese sigilat laboratorul, cum începuse o verificare minuţioasă, întreprinsă de miliţie... Se întreba mereu ce putea să fie... Ciudat, foarte ciudat că el, un om atît de lucid, cu picioarele pe pămînt, n-a bănuit nimic. Spunea ca probabil era un lucru de rutină, se mai întîmplaseră asemenea poveşti, însă vremurile se schimbaseră, cei ca Vlad Gheorghianu nu-şi mai puteau face de cap... Am petrecut toată ziua cu el... Seara m-am dus la el. închiriase o cameră şi un mic hol într-o casă a unui avocat, care scăpase ca pria minune de naţionalizare... Am dormit acolo, eu în pat, iar el într-un fotoliu, cu picioarele întinse pe un scaun. A doua zi, îşi pierduse curajul. I-am simţit frica şi atunci m-am hotărît... Nu pot să explic, nu sînt în stare să spun ce s-a petrecut cu mine... în ziua aceea i-am devenit soţie... doar

3M

21 — Ruptura

prin actul încheiat la ofiţerul stării civile... De acolo ne-am dus la restaurant, să sărbătorim evenimentul. Noi doi şi martorii, vărul lui Victor — pictorul Baldovin — şi colegul acela...

Filip Antip, nu ? întrebă Iustin.

De unde ştii ? spuse ea aprinzîndu-şi altă ţigară.

L-am cunoscut, răspunse Iustin. Am fost la el acasă...

Oribil, o fiinţă oribilă, continuă ea. într-un fel, şi acest Antip este tot o victimă... sau cine ştie dacă, în alte împrejurări, n-ar fi ajuns la aceeaşi degradare în care se află... Pe urmă, Victor a fost arestat... L-au arestat chiar în ziua căsătoriei noastre... Pînă la proces n-a mai fost decît o saptamînă... Doamne, pe la cîte'uşi n-am bătut!... Ştii ce mi-a spus bunicul tău ? Este o surpriză şi pentru mine, tovarăşă, dar sînt neputincios, crede-mă, eu am o conştiinţă care nv poate să se împace cu borfaşii... Mă rog, ceva în genul ăsta... Şi, bineînţeles, nu a lipsit cuvîntul borfaş... Pentru ei toţi, Victor nu era decît un borfaş, un ins care furase din iastitut, un hoţ... hoţ de cobai, de substanţe chimice, de becuri, de cărţi venite din străinătate... Ce cărţi veneau atunci ? ! Maculatură... Toate au fost arse sau zac prin cine ştie ce depozite de biblioteci, ca nişte documente ale absurdului... I-am telefonat şi bunicii tale... Am auzit în receptor un oftat, cuvîntul neputinţă sau compasiune, şi atît... M-am dus la Macrinovici.,. Asta ajunsese deja prorector... Ticălosul mi-a propus deschis să mă culc cu el... Pînă să ajung în audienţă la organele de partid, soarta lui Victor fusese deja hotărîtă... La prima instanţă, Victor s-a apărat cu vehemenţă, însă la a doua, şi ultima, spre supriza mea, a refuzat să mai răspundă chiar şi la întrebările procurorului sau ale judecătorului. îmi venea să strig, să urlu, îmi înfipsesem unghiile în bara băncii din faţa mea, înebunisem de revoltă, de durere... Dar ciudaţi mai sîntem noi, oamenii !... Cînd am auzit sentinţa, trei ani, m-am liniştit dintr-odată. îmi spuneam, trei ani vor trece repede... Nu bănuiam însă că adevăratul nostru calvar abia începuse... I-au fost confiscate toate cărţile, singurele lui bunuri... La vreo cîteva zile, după proces, am aflat că Victor fusese scos la muncă, pe atunci se construia stadionul... Săptămîni în şir, în fiecare dimineaţă, mă duceam acolo, în parcul stadionului, şi aşteptam autobuzele cu deţinuţi... Uneori îl zăream, alteori nu... în cîteva rînduri mi s-a permis să-1 văd şi să-i duc cîte un pachet... Da, acolo, la vorbitorul penitenciarului,

m-am îndrăgostit cu adevărat de el... întindea mîinile printre gratii şi eu i le sărutam... Cum aş putea să uit clipele acelea ? Nu, nici măcar Flori nu poate înţelege ce simţeam eu atunci... Fiecare îşi are experienţa sa, unică, irepetabilă... Apoi, m-au dat afară de la radio... Pe atunci, şedinţele cele mai stupide se ţineau lanţ... Cine se sărutase în cabina crainicilor ?... Care mîncase ouă roşii ? — fiindcă în coşul de hîrtii se găsiseră cojile, dovadă clară a misticismului etc. etc. La ce te puteai aştepta de la un şef care, dacă nu-i admirai prin vorbe noul lui costum de haine, era capabil să-ţi taie toate colaborările pe luna aceea şi să-ţi facă fel de fel de mizerii ?... Am presimţit că-mi venise şi mie rîndul... Cînd mi-am auzit numele, rostit de redactorul şef, am înţeles că nu mai aveam nimic de pierdut şi puteam să le spun în faţă tot ce gîndeam despre ei. Devenisem un caz, cum subliniase el chiar din prima frază... Mă căsătorisem cu un borfaş, eu, redactor la radio !... Şi, culmea, încheiasem mariajul după ce borfaşul se dovedise adevărat borfaş, avusese loc demascarea lui... Nu-i aşa, sfidasem prestigiul instituţiei care... etc... Cu toţii, redactori, reporteri şi tehnicieni, nu erau mai mulţi de douăzeci. Li s-a cerut fiecăruia părerea. Nu a fost unul care să nu mă condamne... Ba da, a existat totuşi un om care a tăcut şi care s-a abţinut şi de la vot... Era unul dintre portari, un bătrînel care deja îşi înaintase actele de pensionare... Cuvîntul borfaş a fost rostit în şedinţa aceea de sute de ori. Insă cel care m-a acuzat cel mai vehement, argumentîndu-şi logic indignarea, a fost colegul cu care împărţeam biroul... Un tip blond, spălăcit, care mă privea cu nişte ochi ca de pasăre răpitoare. Ochelarii săi îi scoteau şi mai mult în evidenţă privirea aceea de fiinţă la pîndă, verdele sticlos al ochilor... A ţinut un adevărat discurs. Logic am spus... Dar, doamne, cît de fals şi inuman era... Am aflat mai tîrziu că individul avea ceva de ascuns, o mică pată din biografia sa ceva mărunt, dar pentru care tremura veşnic, iar acum i se ivise un nou prilej să-şi arate intransigenţa faţă de o ticăloasă ca mine... şi, bineînţeles, ataşamentul lui pentru... etc. etc... Zbaterile lui, asemenea zbateri i-au fost utile, acum este conferenţiar, mîine va fi profesor... A vorbit şi şeful numărul doi, cel care îmi făcuse curte. Nu pot să reproduc cuvintele lui grosolane, mai cumplite chiar decît înjurăturile... îmi aduc doar aminte că îmi spuneam mereu : Iată, Elena, ăsta

parca acum a ieşit din grotele preistoriei, totul la el porneşte din viscere... Ce fel de om era ?... Să înţelegi mai bine, îţi voi spune că, după cîţiva ani, individul s-a căsătorit cu o fată cu care fusese în relaţii destulă vreme, ca să poată afla cine era viitoarea lui soţie... Mai precis, după cîteva luni de la nunta lor, socrul său a fost exclus din partid. Ce-a făcut el ?... Pur şi simplu, a alungat-o din casă, a bătut-o... Şi, ca o fatalitate, odată cu divorţul, fostul socru şi-a recăpătat toate drepturile, nu fusese decît o înscenare, aşa cum i se făcuse lui Victor... O, dar să mă întorc la mine... Mi s-a dat şi mie cuvîntul... Le-am spus că nu au dreptul să-1 judece pe Victor... De ce ? m-au întrebat. Fiindcă toate capetele voastre la un loc nu valorează cit capul soţului meu. Atîa le-am spus. Nici nu trebuia mai mult... Mi s-a dat un voj de blam, ca membru de partid, şi mi s-a desfăcut contractul de muncă. O vreme n-am fost primită nkăieri sa lucrez... Să nu-ţi închipui că am stat cu mîinile încrucişate, nu... Am trimis memorii, am cerut audienţe, dar nimic... Apoi mi s-a oferit un post de profesor într-un sat... M-aş fi dus, sînt doar crescută printre ţărani... Pierdeam însă apartamentul obţinut printr-un noroc... Şi mai era şi Victor, posibilitatea ca măcar o dată pe săptămînă să-i zăresc faţa... Atunci mi-a întins o mînă de ajutor Sergiu Cesa... II cunoscuse pe Victor, mă cunoştea şi pe mine... Prin el am ajuns la primul secretar de partid al judeţului... Abia fusese instalat în această funcţie, s-a dovedit un om cu suflet... Poate, dacă aş mai fi insistat, aş fi căpătat şi pensie pentru Flori... El s-a oferit să mă ajute, dar eu... Ce să-ţi mai spun ?... Obosisem să mai fac cereri şi memorii, apoi îmi intrase în cap şi ideea că trebuia s-o cresc singură pe Flori, numai prin munca mea... Ciudat, nu ?... Nu-i nimic ciudat, cel puţia pentru mine, însă nu-i cazul să mă explic acum... în sfîrşit... în sfîrşit, fapt este că mi-a oferit un post, acelaşi post de unde plecasem. L-am refuzat pe loc... Altă ciudăţenie, nu ?... Pe urmă mi-a propus să lucrez la revistă... Aşa am ajuns corector la revistă... Corector şi autor de cărţi pentru copii... Da, da, despre maturi am încercat o singură dată să scriu şi m-am înspăimîntat de propriile mele cuvinte... Am făcut şi croitorie, am împletit plovere, am brodat... Ca să pot trăi, să nu apelez la biata mea mamă... Un singur om m-a ajutat cu adevărat, Sergiu Cesa... Pe atunci era redactor şef la

5*4

revistă... Acum, cu Horga, aştept nerăbdătoare pensia... Da, da, cea mai mare nenorocire a fost că Victor s-a întors din puşcărie alt om. Un învins... Oricît m-am străduit eu să-1 readuc la linia de plutire, n-am reuşit. Trăia cu sentimentul acceptării înfrîngerii lui. Nu mai rămăsese nimic din curajul, din îndîrjirea sa... Cred ca nu a fost în stare să se bucure nici cînd s-a născut Flori... Nici apariţia ei nu 1-a scos din apatia sa... Deznodamîntul- a fost accelerat şi de faptul ca s-a tărăgănat aproape un aa cu numirea lui într-un post. Intr-un oarecare post... Visa să se întoarcă la institut, dar în acelaşi timp era convins de aceasta imposibilitate. îmi spu-nea uneori : Elena, a venit o nouă generaţie după mine, care îşi face loc. Cum să mai încap eu între ei ?... Apoi, mai spunea, călăii mei sînt încă puternici, niciodată nu vor con-simţi să recunoască deschis că au greşit... Pe urmă, şi-a pregătit moartea... De aici, pînă în pădurea în care s-a spîn-zura* este o distanţă de douăzeci de kilometri. N-a făcut-o sub un impuls de moment. Drumul pînă acolo... De altfel, scrisorile ce ni le-a lăsat confirmă ca şi-a pregătit minuţios dispariţia... Cînd l-am văzut atîrnînd de copac, am înţeles cît de variate pot fi actele noastre... Doamne, părea mai înalt decît fusese în viaţă... O linie perpendiculară cu pă-mîntul... Şi ochii lui erau îndreptaţi tot spre pămînt...

Aici se opri. Părea obosită. îşi aprinse altă ţigară şi îl privi fix. Era o privire goală, ca a unui orb. Iustin observă că faţa ei parcă îmbătrînise brusc, obrajii i se trăseseră spre bărbie şi pe frunte îi apăruseră cîteva dungi.

Nu ştiu de ce ţi-am vorbit despre toate astea, mai spuse ea. Ca să te fac să înţelegi !... Ce ?... Dragostea ta pentru Flori nu are nici o legătură cu povestea mea... Adică senti-mentele voastre nu pot fi determinate de cele ce s-au în-tîmplat între familiile noastre. Nu... Şi eu nu m-am opus... Poţi să fii convins. în privinţa asta, Flori are toată liber-tatea... Ea singură să aleagă... N-am influenţat-o în nici un fel...

Vă mulţumesc, spuse Iustin emoţionat. Vă mulţumesc doa...

Nu, n-ai de ce-mi mulţumi, îl întrerupse. Acum îşi re-venise, ochii ei erau din nou vii şi pielea obrajilor întinsă. Nu trebuie să-mi mulţumeşti pentru că îţi voi aduce la cunoştinţă un lucru, poate, nefericit pentru tine... Aşa cred...

Despre ce-i vorba ? îatrebă el.

Flori, spuse ea, Flori m-a rugat să discut cu tine... Nu te iubeşte... A încercat, la început a fost chiar entuziasmată că te întîlnise, dar apoi nu ştiu ce s-a întîmplat, nu-mi dau seama... Poate nici ea nu e în stare să-şi explice...

în cameră se făcuse aproape întunerec. Elena Ambrozie se ridică de pe scaun şi, cîteva clipe mai tîrziu, Iustin auzi pocnetul şalterului. Lumina îl orbi. Se ridică buimăcit. O durere surdă i se zbătea în piept. Reuşi totuşi să deschidă gura : Nu se poate... Flori nu este atît de laşă să nu-mi poată spune ea ceea ce mi-aţi spus dumneavoastră.

Nu ţi-am spus decît adevărul, îi replică Elena Ambrozie. Ştiu că îţi este greu, dar eşti atît de tînăr !... Va trece, vei întîlni o altă fată... Asemenea rupturi sînt trecătoare... Străduieşte-te să fie aşa...

Nu mai era în stare s-o asculte. Se retrase încet spre uşă. Elena Ambrozie se apropie de el. Bănuiesc ce gîndeşti, mai spuse ea. Eu nu am nici o vină, crede-mă. De altfel, dacă pe mine nu mă crezi, vei auzi aceleaşi cuvinte de la fiica mea...

în stradă, nici nu mai ştiu pe unde s-o apuce. Mergea la întîmplare. înainta în începutul acelei nopţi ca o umbră. Umbra unui trup care se tîra îmbolnăvit, ferindu-se să nu-i molipsească şi pe cei întîlniţi în caîea sa. Creierul parcă i se stinsese, vitalitatea îl părăsise. Se mai mira doar de zgomotul paşilor făcuţi de o umbră, o simplă umbră...

2

începuse să ningă. Simţea cum i se topeau fulgii pe frunte, pe obraji, i se prelingeau în picături de apă sub bărbie. Cu două zile în urmă, bunica lui îi arătase în ziarul local, la rubrica decese, numele lui Sergiu Cesa. Pe moment, aproape nu realizase că scriitorul murise. Apoi fusese revoltat că trupul neînsufleţit al lui Cesa fusese depus Ia clubul panificaţiei. Ce legătură putea să fie între scriitor şi brutari, între el şi fabricanţii de pişcoturi şi chifle ?... în afară de Cati Gheorghianu, nimeni din casă nu comentase moartea neaşteptată a scriitorului. Bătrîna spusese, oftînd : Să mori

la cincizeci de ani e ca şi cum ai muri la douăzeci, este aceeaşi nedreptate...

în următoarele zile, Iustin cumpărase toate revistele, însă nu găsise în ele nici măcar un cuvînt despre Cesa. Abia în ziua înmormîntării descoperise, într-o revistă din capitală, aceste rînduri încadrate în chenar negru : „S-a spus despre Sergiu Cesa că nu a scris decît o singură carte. Unii mai spun şi acum, cînd el nu mai există, că toate cărţile lui n-ar fi decît variantele unei singure cărţi, cu un singur personaj. Neputinţă ? Sau încrederea lui că, bătătorind un astfel de drum, era mai în siguranţă ?... Ce siguranţă ? ! ne-ar întreba el acum, probabil iritat. Faţă de cine ?... De ce ?... Mai exista vreo siguranţă ?... Oricum, un lucru e sigur, că nu mai este printre noi, că s-a stins ca unul dintre personajele sale sau ca unicul său personaj. A fost ca şi cum şi-ar fi trăit propria-i moarte cu mult înainte de a i se abandona cu adevărat. Parcă ar fi ţinut să ne dovedească tuturor că fiecare cuvînt aşternut pe hîrtie apropie mîna aceea, ce chinuie stiloul, de încremenirea ei veşnică. Aproape totul s-a petrecut cum el însuşi ne spune : «Ca în fiecare seară, intră în birou, în acea încăpere cu pereţii căptuşiţi de cărţi, singurul loc unde se putea regăsi pe sine. Aici nu exista telefon, radio, televizor, chiar şi ziarele şi revistele erau lăsate dincolo de prag, ca nişte încălţări noroite. îşi ordonă hîrtiile, aprinse ţigara şi se aşeză pe scaun. Ceaşca de cafea, încă aburindă, îi aminti privirea mustrătoare a soţiei. Cafeaua şi ţigările erau duşmanii soţului său şi ea trebuia să-1 apere de ei. Zîmbi, gîndindu-se că unii oameni ajung să comunice între ei fără cuvinte, o simplă privire a ochilor poate înlocui un şir întreg de fraze. Pe urmă îşi aminti de un mare poet care, la optzeci de ani, declara reporterului că nu tutunul şi cafeaua îl ramoliseră... Fu gata să se ducă să-i spună asta şi soţiei lui, însă, în clipa în care îi venise în minte imaginea acelui poet, ochii săi deja începuseră să urmărească ultima frază scrisa cu o seară înainte : Poate că tocmai ceea ce *se consideră a fi firesc între oameni este nefiresc şi o viaţă trăită cinstit, o himeră...* Mai citi o dată, întrebîndu-se intrigat ce rost aveau aceste cuvinte. De ce le scrisese ? Nu exista nici o legătură între ele şi restul textului. Fusese chiar atît de obosit sau cuvintele acestea stătuseră ascunse undeva, într-un colţ al memoriei, şi ieşiseră la suprafaţă fără voia lui ? Le tăie

grăbit cu mai multe linii, le haşură, simţind cum panica punea stăpînire pe el... Va trece, îşi spuse, luînd ceaşca de pe marginea biroului. Cît va bea cafeaua se va linişti, va reuşi să treacă dincolo, peste nenorocitul lui de prag... Doar nu i se întîmpla prima oară. Totdeauna începea ca un actor chinuit de trac. Pe urmă, totul venea de la sine... Numai că, în ultima vreme, tracul se întinsese pe şiruri întregi de zile şi nopţi. Pînă la depăşirea acestor clipe blestemate, va alcătui alte fraze, la întîmplare, va încerca măcar să se desprindă de absurda senzaţie că fusese aruncat într-o cuşcă şi se lupta cu gratiile ei. Ceva mai tîrziu, se trezi scriind : *Era asemenea unui cal care se zbătea să scape din hăţurile căruţei răsturnate.* Reciti, încleştîndu-şi mîinile deasupra ochilor. Nu mai înţelegea. Era ca şi cum o altă mînă scrisese cuvintele acelea. Apoi întrebarea veni pe neaşteptate, ca un junghi între coaste: Cui foloseau repetatele lui ieşiri din trac, tîrîrile lui disperate peste blestematul său de prag ?... într-o singură zi, numai într-una, ieşeau din tipografiile lumii mii de cărţi... La ce tun să mai fie şi el a nu ştiu cîta sută de mii, cu cartea lui ?... îl mai obseda oare cu adevărat urma aceea, pe care spera s-o lase după moartea lui ?... *Ca un cal,* citi el cu glas tare, *ca un cal care se zbate să scape din hăţurile căruţei răsturnate...* îşi ridică ochii spre rafturile de cărţi. Nu, bibliotecile nu erau nişte cimitire, ar fi putut sta acum de vorbă cu oricine dintre cei care, în urmă cu sute de ani, scriseseră cărţile... Dar ce poate să însemne un secol sau un mileniu faţă de eternitate ?... Ce cuvînt înspăimîntător — eternitate !... Brusc, ca într-un fel de halucinaţie, se văzu pe sine în întinsele hăuri ale timpului. Un fir de praf într-un vîrtej de milioane şi milioane de vîrtejuri, picătura de ploaie căzută în ocean, scînteia luată de vînturi, din marele foc, şi lipită de stînca umedă... Nu, aşa nu se putea ajunge decît la nebunie... Asemenea gînduri miroseau a moarte, iar el trăia, îşi simţea picioarele amorţite, putea să-şi mai toarne puţină cafea în ibric, să-şi recitească încă o dată fraza cu vietatea ce se zbătea să scape din hamuri... Nu, nu era decît panica lui blestemată, că nici în această seară nu va reuşi să treacă dincolo, să îndoaie gratiile acelei cuşti unde fusese azvîrlit... Cine s-ar bucura dacă ar reuşi totuşi ?... Sau cine l-ar învinui dacă s-ar întinde acum pe canapea, să doarmă ?... Chiar aşa... Se ridică de pe scaun şi, în aceeaşi

clipă, îşi duse mîna la gît. O senzaţie de greaţă şi leşin pusese stăpînire pe el. Fără să se mişte, încercă să respire adînc... Cînd simţi o apăsare dureroasă pe umeri, îi fulgeră prin minte că viaţa era totuşi de partea lui. Apoi se lăsa pe genunchi, sprijinindu-se cu mîinile. Nu mai îngenuchiase din copilărie, la biserică sau la şcoală... încercă să strige, dar din gură nu-i ieşi decît un horcăit slab... Reuşi totuşi să să tîrască pînă la uşă. O împinse cu mîinile, cu fruntea... Dar nu mai putu trece dincolo... Se răsuci pe o parte, apoi cu faţa în sus şi ceafa i se izbi de lemnul pragului. O clipă se văzu întins pe un trotuar şi cîţiva oameni trecînd pe lîngă el. încercă să-i vadă scrutînd întunericul. Rămase nemişcat în aşteptare şi un zîmbet îi îngheţă pe buze. Dinţii îi luceau stins în lumina lunii din închipuirea sa».

Acum, Iustin îşi amintea că sub aceste rînduri erau doar nişte iniţiale. Oare atîta merita Sergiu Cesa ?... Clubul panificaţiei şi două litere sub propriul său text ?... Nici măcar nu ştia unde se află clubul în care fusese depus... Noroc că apăruse un taxi. îi ieşi înainte şi făcu semn şoferului să oprească. în maşină, îi spuse unde să-1 ducă. Omul de la volan, un tînăr gras, cu o şăpcuţă de piele pe vîrful capului, îl privi prin oglinda retrovizoare : Tot la panificaţie şi dumneata ?... Am cărat vreo douăzeci de inşi acolo... Cine-i mortul, de s-a adunat atîta lume ?...

Un om, îi răspunse Iustin.

Om — om, dar ce fel de om ? mai întrebă şoferul. Neprimind răspuns, continuă să vorbească singur : Cred că este vreun ştab... Am văzut o mulţime de coroane... Numai la de-al de ăştia vezi mormane de flori... Ce, dacă ar muri unul ca mine, i s-ar aduce atîtea coroane ? Păi cine, domnule, cine să-mi aducă mie coroane la mormînt ?... O singură coroană costă pe puţin opt sutare... Dumneavoastră trebuie să ştiţi, dacă mergeţi acolo... Cel puţin a fost un om bun ?...

Da, spuse Iustin.

Era bătrîn ori tînăr ? mai întrebă şoferul.

încă tînăr, spuse Iustin în silă.

Vedeţi, aici e jalea cea mare, spuse şoferul, cînd jnoare unul tînăr. Un bătrîn nu mai contează cine ştie ce, însă unul tînăr... Şi cu ce se ocupa ? Adică avea o funcţie mare, de s-a adunat atîta lume ?...

Da, avea un birou cît un sfert din maşina asta, spuse Iustin. Şef peste biroul acela. Îşi poruncea singur şi tot el executa ordinele...

Şoferul rînji : Mă luaţi peste picior... Mă luaţi la şmecherie, ca şi cum eu n-aş înţelege că... Iată că am şi ajuns...

^Iustin plăti îngreţoşat de figura şoferului. Nici nu se uită la el cînd îi puse banii în palmă. însă omul avusese dreptate, în faţa clubului erau sute de oameni, care nu mai încăpuseră înăuntru. îşi făcu loc prin mulţime. Ajunse destul de uşor pînă la intrare, apoi nu mai reuşi să facă decît vreo cîţiva paşi. Mitingul de doliu începuse. înălţîndu-se pe vîrfuri, zări faţa lui Macrinovici şi, alături de el, pe cel care tocmai vorbea. Se întreba unde îl mai văzuse pe insul acela buhăit şi vînăt, căruia i se împleticeau cuvintele în gură. îşi aminti tîrziu, cînd vorbitorul începuse să strige răguşit: Dragă prietene, scumpe tovarăşe, acum cînd ne părăseşti... Nu era decît acelaşi individ pe care îl întîlnise în apartamentul lui Cesa. îşi aminti şi numele, Gelu Pieptu... Şi, o clipă, văzu mîna umflată ca un crab, luînd paharul plin cu vodcă de pe biroul lui Cesa. Greaţa din maşină îl cuprinse din nou. îi fu teamă să nu verse acolo şi căută să iasă afară. Cămaşa i se lipise de spate şi tîmplele zvîcneau dureros. Calcă pe cineva pe picioare, fu îmbrîncit cu violenţă, se sprijini de umărul unei femei, care se desprinse de el scîrbită, spunînd că unii nu mai aveau ruşine, veneau beţi chiar şi la înmormîntare, şi, cînd ajunse în stradă, se rezemă de un grilaj. Ce se întîmpla cu el ? Nu băuse nimic, nu mîncase de dimineaţă, venise direct de la cursuri... La un moment dat, se trezi pronunţîndu-i numele scriitorului. Cesa... Sergiu Cesa ?... Ce reprezenta pentru el acest Sergiu Cesa ?... Nu-şi răspunse. îl apucase frigul. Tremura tot... în faţa clubului se opri un alt taxi din care toborîră doi bărbaţi îmbrăcaţi în negru. Unul dintre ei era profesorul Pahopol. Pe celălalt nu-1 recunoscu. Intră în maşină fără să mai întrebe dacă era liberă.

Unde să vă duc ? întrebă şoferul, un bătrînel cu ochelari fumurii, care avea aerul unui orb, ce bîjbîia cu mîinile să găsească volanul.

Strada Primăverii, numărul şapte, spuse Iustin.

Era adresa Oanei Popescu, secretara tatălui său.

Oana stătea în fotoliu, cu fruntea aplecată şi cu mîinile întinse pe măsuţă, printre paharele cu urme maronii, de coniac. Lacrimile îi cădeau pe mînecile pijamalei roz, lăsînd pete închise. Fără să-şi ridice ochii spre el, îi spuse : Te rog, încetează, Iustin !... Nu mai pot suporta, nu mai pot!...

El continua să citească : *Ţi-am tocat cartofii în felii subţiri, aşa cum ştiu că le plac dinţişorilor tăi, Veveriţa mea... Vor ieşi aurii, crocanţi... Am bătut muşchiul pentru friptură, l-am piperat, i-am dat şi puţină sare. Am pregătit şi salata de vană roşie, ţi-am aşezat şi tacîmurile pe masă. Trebuie să observi că sînt un bucătar de lux, Comoara mea... O, cît n-aş da să te pot aştepta la prim, să te văd păpînd, să mă satur de ochii tăi de căprioară... Te sărut, marea şi ultima mea dragoste, al tău, Vlad Gheorghianu...*

Iustin ! gemu Oana.

Să mai citesc ? întrebă el batjocoritor. Avea stil bătrînul, ha, ha... Comoara, veveriţa mea... toate cu majuscule... Îmi vine să mor de rîs, ha, ha... Marele academician, tăind cartofi pai pentru metresa lui... pentru gagica lui... Bucătar de lux şi acasă nu ridica o lingură de pe masă, nenorocitul... De ce naiba nu i-a venit în gînd să lase şi nişte fotografii, ha, ha, împreunaţi amîndoi... să fie dosarul complet, stimată doamnă procuror ?... Ar fi fost grozav, le-aş fi înrămat şi le-aş fi atîrnat în sufrageria noastră, de acasă... Sau nu, mai bine în sala Senatului... Imagini universitare, privelişti pentru nemuritori, ha, ha... Ai fi intrat în istorie, fetiţo... Aaaa... ia te uită, asta e şi mai grozavă : *Porumbiţa mea...* Ce mai, toate vietăţile cu păr şi pene... pe toate le avea la dispoziţie... Caraghiosul !... *Porumbiţa mea, am descuiat uşa cu inima bătîndu-mi puternic. Dar, vai, deziluzie, iar nu te-am găsit acasă. Am băut un păhărel de coniac, am fumat o ţigare şi mi te-am închipuit pe genunchii mei. Ţi-am sărutat sinii tăi superbi, ţi-am mîngîiat umerii... De ce nu te-am mai aşteptat f N-am putut, iartă-mă, a trebuit să mă duc la o şedinţă f. importantă. Dar miine ne*

vom întîlni, nu ? Miine îţi voi sorbi rouă buzelor... Ha, ha, romanţă, adevărată romanţă...

Nu mă mai chinui Iustin ! se rugă Oana. Fie-ţi mila !...

Milă ? ! se miră el. De cine să-mi fie milă ? De caraghiosul de amant, de cotoiul jigărit cu blazon de academician ? Sau de metresa lui, de doamna viitoare procuror ori judecător... Tîrfo ! M-ai murdărit pentru totdeauna...

De ce-ai venit la mine ? întrebă ea ştergîndu-şi ochii cu dosul mîinilor. ŢL-a dat papucii domnişoara aceea şi ţi-ai amintit brusc de tîrfa ta, Oana Popescu... Ai venit să te descarci, să-ţi...

Taci! strigă el. Dacă mai scoţi o vorbă, nu-ţi garantez că nu vei face cunoştinţă cu palmele mele...

Nu-mi este teamă, Iustin, spuse ea. Ştiu că nu m-ai putea lovi... Tu niciodată n-ai să loveşti o femeie... Acum, ce mai vrei de la mine, de ce nu pleci ?... De ce ai mai venit, cînd...

Am venit să citesc aceste scrisorele de amor, spuse el. Mi-a şoptit mie un drăcuşor ia ureche că ai făcut curat prin casă şi ai lăsat scrisorile astea aşa, aruncate pe televizor... Legate cu fundiţă roză, în plicuri cu căptuşeală aurie... Era dat dracului bunicul meu. Spune-mi, dar în rest... ha, ha, în afară de tăiatul cartofilor şi pregătirea salatei, ce-ţi mai făcea ?... Stăteai pe genunchii lui aşa, de pomană... Şi... Hai, curaj !...

Credeam că am scăpat de povestea asta, şopti ea. De coşmarul ăsta care...

Nu putem scăpa, spuse el. Nimeni nu scapă, fiecare trebuie să-şi trăiască pînă la capăt coşmarul...

Am nevoie de tine, Iustin, spuse Oana. Am ştiut de la început că nu eşti decît un popas în drumul meu... Sau eu, eu un popas pentru tine. Două fiinţe dezorientate, mergîad o vreme umăr la umăr... Nevoia de tandreţe m-a apropiat de tine, au fost momente cînd mi-am închipuit că...

Ce ţi-ai închipuit ? întrebă cu aceeaşi voce batjocoritoare. Ce ? Că metresa bunicului poate deveni soţia nepotului...

A fost numai interesul, spuse ea. Eram disperată şi el mi-a întins mîaa... Mai tîrziu îmi venea să vărs, mi se întorcea stomacul pe dos, treceau zile în şir pînă reuşeam să-mi revin... Poţi să mă judeci cum vrei, dar ou mă pă-

răsi acum !... Mai aşteaptă !... O lună, cinci... Eşti liber oricînd, dar nu acum... înţelegi ? Fiecare se apără cum poate...

Ce mai apărare ! pufni el. Apărarea unei tîrfe !...

Poţi să repeţi cît vrei cuvîntul acesta, spuse ea, însă nu mă părăsi acum ! Nu sînt în stare să rămîn singură. Te rog, ajută-mă... ajută-mă cîteva luni!...

Iustin se ridică de pe marginea patului, mototolind scrisorile în palmă. înainte să-şi ia paltonul din cuier, le aruncă pe covor. O mai auzi repetîndu-i numele de mai multe ori şi ieşi. Afară continua să ningă.

Capitolul X

i

Profesorul Pahopol îi făcu semn să tacă. în amfiteatru apăruse rectorul, urmat de reprezentanţii ministerului, ai Asociaţiei şi ai celorlalte institute medicale din ţară. Cîteva clipe mai tîrziu, se făcu linişte si rectorul, un tip scund, gras şi chel, începu să vorbească, ţinînd într-o mînă foile de hîrtie, iar cu cealaltă, în care avea batista, tamponîndu-şi fruntea. Discursul rectorului fu plin de banalităţi şi de mulţumiri încît, la sfîrşit, Iustin îl auzi pe Pahopol spunîndu-i la ureche : Prost mai vorbeşte, domnule, omul ăsta... Apoi, Iustin aproape că nu mai înregistra ce se petrecea în jurul său. Visase altfel la această zi. Faptul că Flori nu venise acolo, transforma totul într-o adunare care nu-1 mai privea. Pînă şi ideea premiului nu mai avea nici o însemnătate pentru el. în ochii lui, vorbitorii se perindau unul după altul ca nişte marionete. Pe urmă, începu împărţirea premiilor. Rectorul strigase un nume şi, în aplauzele întregului amfiteatru, tamponîndu-şi iar fruntea cu batista, aştepta pe primul premiat...

Este rîndul tău, îi atrase la un moment dat atenţia profesorul Pahopol. Hai, ce mai aştepţi, ridică-te !...

Se ridică şi porni cu mare dificultate către prezidiu, însoţit, ca şi ceilalţi premianţi, de aplauzele celor din jur.

Odată ajuns în faţa rectorului, rămase mai multe secunde nemişcat, cu braţele strînse la piept. Trebuie să spun ! se îndemnă în sinea lui. Acum, aici, de faţă cu toată lumea asta. Cînd văzu diploma întinsă spre el, o luă şi se aplecă spre rector : Daţi-mi voie, vreau să spun cîteva cuvinte...

Mă rog, făcu acesta mirat. Şi, ridicîndu-şi privirea spre asistenţă, adăugă : Studentul Iustin Gheorghianu doreşte să ne spună ceva... Ai cuvîntul...

înfricoşat de propriul său gînd, se răsuci pe jumătate spre amfiteatru, căutîndu-1 cu privirea pe Pahopol: Eu... începu el, eu ţin să mulţumesc profesorului Pahopol care m-a ajutat să întocmesc lucrarea... De fapt, eu n-am nici un merit, stimaţi tovarăşi... Nici ideea şi nici observaţiile pe marginea ei nu-mi aparţin. Contribuţia mea este atît de infimă, încît eu însumi n-o pot lua în seamă...

în sală se făcu rumoare. De undeva, de la balconul amfiteatrului, se auzi un g'as care strigă : Atunci nu mai lua diploma !...

Rectorul bătu uşor în microfon cu degetul : Vă rog, linişte !... Mai ai ceva de spus ? îl întrebă pe Iustin voind parcă să scape cît mai repede de sarcina pe care o avea.

Voi lua sau nu diploma ? continuă Iustin. Acest lucru nu este important... Important este faptul că o idee atît de preţioasă, care frămîntă cercetători din toată lumea, a fost readusă la suprafaţă... Ideea aceasta aparţine unui mare cercetător care, din nefericire, s-a stins în plină forţă. Se numeşte Victor Ambrozie şi a fost victima bunicului şi a tatălui meu...

Asta nu-şi imaginase nici Pahopol. Neliniştit, profesorul se ridică şi porni spre prezidiu. Rumoarea din sală acoperea acum bătăile disperate în microfon ale rectorului. Iustin coborî în grabă estrada. Nu mai avea nimic de adăugat, explicaţiile nu mai erau necesare, cele cîteva cuvinte, de la sfîrşit, lămureau totul... Părăsi amfiteatrul la braţ cu profesorul Pahopol. Afară, acesta îi spuse : Ai greşit, domnule, în viaţă nu se merge aşa... îmi displace violenţa...

Vă rog să mă iertaţi, îi răspunse Iustin, căutîndu-şi ţigările. Am vrut să fiu cinstit cu mine însumi...

Să nu mai faci asemenea gesturi, continuă Pahopol. Sînt inutile şi ieftine... Va trebui să dau acum explicaţii părinţilor tăi... îţi dai seama în ce situaţie neplăcută m-ai pus ?...

Vă rog din nou să mă iertaţi, mai spuse Iustin. ,

Pahopol însă nu-1 mai ascultă, îi întoarse deja spatele, pornind spre poarta institutului. Rămas singur, îşi aprinse ţigara. Nu se mişcă din loc decît în clipa în care auzi paşi apropiindu-se de el. Se răsuci încet spre direcţia lor şi nu-i veni să-şi creadă ochilor. în faţa lui se afla Flori. Purta un palton gri şi pe cap avea o căciuliţă de blană. Un fular bleu îi ieşea dintre revere. N-o văzuse niciodată îmbrăcată aşa de iarnă. Pentru un moment, i se păru o altă fiinţă, necunoscută. De cînd n-o mai întîlnise, Flori se schimbase, avea faţa trasă şi palidă. Numai ochii îi rămăsescera la fel cum îi ştia, cu zîmbetul acela calm şi ironic.

Totuşi am venit, Iustin, spuse ea.

Mă bucur, Flori, îi răspunse el aproape în şoaptă. Mă bucur că te văd...

Hai, să nu stăm pe loc, spuse ea. E frig...

Porniră unul lîngă altul. Păşeau încet, ca şi eum le-ar fi fost teamă să nu se împiedice de ceva.

Nu mai spui nimic ? o întrebă el înrr-un tîrziu.

Poate am greşit, răspunse Flori.

Tu nu greşeşti niciodată, spuse el.

Nu fi rău cu mine, Iustin, continuă ea. Aproape că nu sînt vinovată... Nu ştiu, nu pot să-ţi explic... Poate renunţ la una dintre marile şanse ale vieţii mele.. , însă îmi este imposibil să... Nu pot... Eşti atît de bun '.. îmi dau seama de asta, o simt..., am simţit-o mereu, crede-mă !... Ai fasut un gest pe care nu-1 voi uita niciodată..., nici eu, nici mama... Un gest incredibil... şi totuşi adevărat, te-am ascultat cu ochii în lacrimi... îţi mulţumesc, Iustin... De ce taci ?...

Ce-aş putea să mai adaug la cuvintele ta!e ? o întrebă el. Nimic...

Da, nimic, repetă ea în şoaptă.

Ai venit doar să-mi mulţumeşti ? mai spuse el.

Şi pentru asta, răspunse ea apucîndu-1 de braţ. Şi pentru asta, Iustin... Se opri brusc, îl cuprinse cu ;\mîndouă braţele şi începu să-1 sărute. Era aceeaşi disperare ;n gestul ei, o disperare prea cunoscată Ivii.

33«

2

Acasă, îi găsi pe toţi în jurul mesei. începură sa mănînce. Maică-sa îl luă în primire imediat: Tu nu mai respecţi nici o oră, nici o obligaţie ?... Te-ai obrăznicit chiar de tot...

Nu-i răspunse. Puse diploma în faţa ei.

Ce-i cu asta ? întrebă ea.

Ceea ce vezi, răspunse el. Am obţinut premiu, preiuînd o idee considerată moartă. Ştiţi a cui este ? A fostului cercetător, de la institutul de biologie, Victor Ambrozie. Cred că asta vă spune tot, nu mai aveţi nevoie de nici o expli caţie.

Iustin ! strigă bunica lui. Să nu mai începem iar, te rog !

Am înţeles, bunică, îşi plecă el capul spre ea. Am tăcut. Totuşi aş vrea să-ţi aduc la cunoştinţă că speranţa ta, Macrinovici, nu figurează pe lista de propuneri pentru conducerea Universităţii... Astăzi a fost şedinţa de senat şi...

Nu-i nici o noutate, îl întrerupse acru taică-său. Am venit acum de la senat... Gata, nu mai deranja prînzul, aşează-te pe scaun şi mănîncă !...

Nu-mi este foame, răspunse el îndreptîndu-se spre camera sa. Nimeni nu mai insistă, ca altă dată, să rămînă la masă. Nici măcar bunica lui.

După ce închise uşa, se trezi spunîndu-şi cu glas tare : Am pierdut şi... am cîştigat.

3

Se uita la ei cum mîncau şi îşi spunea că, într-o seară de revelion, cîndva, va fi şi el exact ca generalul Popenţa şi nepotul lui îl va privi cu aceeaşi indiferenţă sau cu acelaşi dezgust. Masa, scaunele, tablourile, toate aveau să trăiască mai mult decît el...

Iustin, îl întrebă generalul, curmîndu-i deodată gîndul, tu de ce nu te-ai dus să faci revelionul cu cei tineri, colegii tăi ?...

Sînt obosit, mormăi el în silă.

O, la vîrsta ta, într-o asemenea noapte !... Eu îmi făceam de cap, băiete, spuse Popenţa...

Lasă, nu începe iar cu prostiile ! îi replică scurt Cati Gheorghianu.

Atunci să tăcem toţi, să mîncăm, să bem şi să aşteptăm miezul nopţii, răspunse el rîzînd. Ce, sîntem în biserică ?...

Cati Gheorghianu nu-i mai răspunse. După faţa ei se vedea limpede că regretă faptul că îl invitase pe Popenţa să petreacă revelionul împreună. Bodgan şi soţia lui plecaseră undeva, într-o staţiune *dt* munte, să-şi mai liniştească nervii, cum spusese la despărţire Tatiana, şi Cati Gheorghianu, crezînd că nici Iustin nu va rămîne acasă într-o asemenea noapte, îşi invitase sora şi cuscrul.

Mai sînt cinci minute, anunţa mătuşa Eva. Să umplem paharele,..

Patru, spuse generalul cercetîndu-şi ceasul de buzunar. Nu mă face Omega mea de ruşine, marcă garantata... Neamţul ăla, din castelul de la Debreţin...

Te rog ! spuse Cati Gheorghianu.

Generalul tăcu. Luă sticla şi turnă vin în toate cele patra pahare, apoi căscă prelung. Cîteva clipe mai tîrziu, se auziră semnalele orei exacte.

Vezi, stimată doamnă, spuse generalul, vezi că Omega mea merge Ia fix, nici o secundă în minus sau în plus... Mulţi ani ! Ridică paharul : Să ne trăieşti, Iustin, să trăim şi noi, cuscră !,..

Ciocniră paharele. Băură. Iustin se lăsă sărutat pe rînd, de bunică, de mătuşa Eva şi de generalul Popenţa. îşi umplu din nou paharul şi îl bău pe jumătate. După ce îşi aprinse ţigara, se duse la telefon. Formă numărul lui Flori, îi răspunse o voce de bărbat: Oricine ai fi, mulţi ani, domnule !...

Era Baldovin. îi recunoscu vocea de la prima vorbă. Iustin nu-şi spuse numele, îl rugă doar s-o cheme la telefon pe Flori. Celălalt nu mai întreba cine o căuta. îl auzi strigînd : Flori, frumoaso, eşti solicitată Ia telefon de un tip...

Cînd îi auzi glasul, spuse : Mulţi ani, Flori !... Aş fi vrut să fiu primul care să-ţi facă această urare...

Mulţi ani ! îi răspunse ea. Pe urmă tăcu.

Flori! spuse el.

Te-am rugat sa nu-mi mai telefonezi, răspunse ea. Daca mai respecta puţin, ai înţelege că...

Nu se poate, Flori, spuse el, nu se poate ca...

Iustin, este anul nou şi nu trebuie să suparăm acum pe nimeni, îl întrerupse ea. Ce vrei, dragul meu, nu se poate şi gata... E un lucru care depăşeşte voinţa mea... Făcu o pauză, în care Iustin auzi muzica de la capătul celalalt al firului şi vocea lui Ba'dovin. îţi doresc un an mai bun, continuă ea, cu mai mult noroc !...

Flori, nu sînt în stare să cred că tu.,., începu el iar, însă Flori îl opri din nou : De ce nu înţelegi, draga. Noi doi nu avem nici o asemănare... Ştii, m-am gîndit mult Cred că cei care se iubesc trebuie să semene între ei, să aibă ceva comun... Nu spuneai tu că, la bătrîneţe. sosii ajung să aibă pînă şi trăsături fizice comune... F. un lucru adevărat, Iustin... Mama mea rîde acum, e veselă, dar ea a murit odată cu tatăl meu... Pricepi ?... Ai sa uiţi, Iustin... Cre-de-mă, îmi este milă de tine, dar ce pot face eu ?...

Flori ! spuse ei.

Nimic, Iustin, nimic nu mai pot face, continuă ea. Aşa-i că ne-am înţeles ? Gata, sa închidem telefonul !... încă o dată, din tot sufletul meu îţi doresc numai bine...

Nu mai reuşi să-i spună şi el mulţi ani. Pocnetul sec ai telefonului îi despărţi, din nou. Se întoarse la masă, bău restul de vin din pahar, apoi se duse în camera lui. Nu, nu putea să se culce. Dezorientat, împinse uşa spre atelierul bunicii sale. De luni de zile nu mai intrase acolo. Aprins? lumina. Acelaşi portret fără ochi zăcea pe şevaletul **Catiei** Gheorghianu. Se apropie de el şi îşi trecu degetele peste pînza zgrunţuroasă. Degetele lăsară urme pe portretul neterminat şi prăfuit. O fiinţă fără ochi, gîndi el. Un orb ce îşi aşteaptă ochii... Nu mai stinse lumina. Se întoarse în sufragerie, îşi luă ţigările de pe masă şi le spuse ca ieşea să se plimbe.

Afară continua să ningă. Cu mumie înfundate in buzunarele paltonului, cu fruntea plecată, păşea rar, lasînd urme pe zăpada pufoasă. De jur-împrejur, oraşul vuia. La o întretăiere de străzi, se opri dezorientat. Stătu mai multe minute în şir, apoi porni înainte. îi era indiferent către ce direcţie se îndrepta. Dorea doar să meargă, să simtă scîrţîitul zăpezii şi să se cufunde în vuietul imens al **oraşului. Cine**

era el ? Cine mai era ? Ca de obicei, întrebările îi râmaseră fără răspuns...

4

Se întorcea spre casă. Undeva, un ceas dintr-un turn începu să anunţe o oră. Ii numără atent bătăile. Era ora zece. Oraşul era jjustiu. Doar cînd intră pe strada lui, ajunse din urmă un batrînel care îşi trăgea cu sania nepoţelul. Iustin îşi opri privirea pe faţa bucălată a copilului. I se îmbujoraseră obrajii şi de sub căciuliţă îi ieşea un smoc de par d? culoarea lămîii. Dar ce îl atrăgea mai mu't pe Iustin erau ochii. Albaştri, luminoşi si inundaţi de o mare bucurie.

Hai, bunicule, diiî !... strigă el.

A obosit calul, spuse bunicul. E şi cam bătrîn...

Iustin se opri în dreptul bătrînelului : îmi daţi voie să vă ajut ?

O, nu-i nevoie, spuse bătrînelul. Popasurile sînt utile. Vreau să-1 aud cum mina calul, he, he...

Va rog, insistă Iustin.

Bătrînelul cedă şi întinse spre el cureaua săniei. Iustin întrebă băieţelul : Vrei la trap sau la galop ?

La trap, răspunse el.

Şi Iustin porni cum îi poruncise micul birjar. Treptat, simţi cum tot trupul i se destindea, presiunea ceea din adîncuri începuse să cedeze. îşi aminti brusc de Cesa. Nu, îşi spuse o clipă mai tîrziu, el nu era calul care se zbătea să scape din hamurile căruţei răsturnate...
